

Hervé Juvin

Zidul de Vest nu a căzut

**Ideile ce au preluat puterea...
și despre cum să o preia!**

Prima apariție - Decembrie 2014, Jaffna

Traducere de Ruxandra Iordache
Ediție îngrijită de Iurie Roșca

Chișinău 2017
Universitatea Populară

CZU

Hervé Juvin
Zidul de Vest nu a căzut

Ideile ce au preluat puterea...
și despre cum să o preia!

Ediție îngrijită de Iurie Roșca
Traducere de Ruxandra Iordache

Coperta Octavian Racu

ÉDITIONS
P I E R R E
G U I L L A U M E
D E
R O U X

Copyright:

Pierre Guillaume de Roux, 2015
41, rue de Richelieu 75001, Paris
www.pgderoux.fr

DESCRIEREA CIP A CAMEREI NAȚIONALE A CĂRȚII

© Pierre Guillaume de Roux, 2015
© Universitatea Populară, 2017

ISBN

Cuprins:

Prefață de Iurie Roșca	5
Introducere	8
“Europa e liberă!”	13
“S-a terminat cu hiperputerea americană”	32
“Diversitatea e o bogăție”	53
“Trăim societatea cunoașterii”	70
“Națiunea pregătește războiul”	83
“It’s the economy, stupid!	98
“Piața are întotdeauna dreptate”	116
“Dreptul este universal”	132
“Trăim societatea indivizilor”	150
“Oamenii sunt toți la fel”	166
“Lumea este plată”	178
“Lumea ne aparține”	194
Concluzie	218

Hervé Juvin: Un manifest pentru o Europă Liberă

Economist, scriitor, eseist și consultant internațional, Hervé Juvin reprezintă una dintre figurile de vârf ale gândirii franceze din ultimele decenii. Cărțile, articolele, conferințele și intervențiile lui televizate vădesc o conștiință de calibru universal, o personalitate profund angajată în lupta de idei a curentului de gândire și de acțiune suveranist. Fiind înzestrat cu o uimitoare erudiție, ce însunează cele mai diverse sfere ale cunoașterii, având o pregătire profesională de economist de excepție, recunoscut la scară mondială, acumulând o uriașă experiență internațională (domnia sa a vizitat toate continentele în calitate de consultant, fiind contractat de către guverne, șefi de state sau companii de top), acest intelectual de calibru rămâne întâi de toate și dincolo de orice un mare patriot francez.

Lucrarea pe care o propunem cititorului de limbă română din Republica Moldova și România este un manifest. Discând cu meticulozitate de savant esența mondializării americanocentriste, căreia îi putem spune în egală măsură expansiunea globală a imperiului american, autorul scoate în vileag efectele de-a dreptul dezastruoase, fără precedent în istorie, ce riscă să devină fatale în scurt timp pentru întreaga umanitate, a acestui nou tip de imperialism. Această agresiune globală atacă până la desființarea totală societățile devenite pradă a capitalismul financiar. Statele își pierd toate elementele suveranității: politică, militară, economică, culturală, spirituală, religioasă. O lume fără frontiere, în care liberei circulații principiul - devenit sacrosanct - se dovedește unul croit exclusiv în avantajul caracatiței globale a multinaționalelor. Marele capital, devenit nomad, transformă în nomazi mase enorme de oameni, care își părăsesc locurile natale din cauza războaielor, sărăciei, dar și a seducției irezistibile exercitate de imaginea virtuală a unui Vest fascinant.

În fața acestui monstru - corporațiile transnaționale, statele, popoarele, organismele internaționale (ONU, NATO, UE, OSCE, OMC), dreptul internațional, partidele politice, presa dominantă, s-au pomenit în stare de vasalitate, de subjugare, de subordine, de colonizare și umilire. Dreptul american se extinde la scară globală și devine unul obligatoriu, punitiv și discriminatoriu pentru toate țările lumii. Iar cine încearcă să se opună acestei dictaturi globale, este strivit, asasinat, declarat inamic al interesului public și al binelui comun (alias al obsesiilor de dominație totală a sectei americane globaliste), marginalizat, ostracizat, redus la tăcere. Și asta în funcție de rolul social al celui care îndrăznește să-și exprime dezacordul față de corporatocrație. Dacă ești șef de stat, riști să fii lichidat fizic sau cel puțin debarcat din funcție prin lovitură de stat, metodă aplicată de cel puțin o sută de ani cu același pretext și potrivit aceluiași scenariu: guvernarea respectivă este declarată dictatorială, care încalcă drepturilor omului, după care urmează revolta populară, instalarea unor figuri-marionetă și preluarea controlului asupra statului. Dacă ești persoană din mediul academic, scriitor, ziarist sau militant civic, în cel mai bun caz te pomeniți înafara instituțiilor universitare, a platformelor publice, a presei de largă circulație.

Scot într-un alineat aparte o idee extrem de prețioasă, pe care Hervé Juvin o repetă în permanență. Critica noastră îndreptată contra SUA nu vizează poporul american. Așa cum poporul rus nu poartă nici o vină pentru ce au făcut bolșevicii în Rusia și în restul lumii, tot astfel nici poporul american nu poartă nici o vină pentru faptele abominabile pe care le comit globaliștii concentrați în special în America. Aș adăuga la cele spuse de către autor următoarele. Puterea de stat în SUA este uzurpată de către un grup restrâns de conspiratori exact la fel cum a fost uzurpată de către bolșevici după lovitură de stat din 1917 în Rusia.

Cultura de masă reprezintă și ea un dispozitiv al acestei strategii de dominație totală. Hollywoodizarea, Mcdonaldizarea, americanizarea, uniformizarea societăților reprezintă cea mai

gravă formă de colonizare, colonizarea axiologică, împilarea valorică, lichidarea tuturor formelor de cultură tradițională. Europa Occidentală este o colonie – iată o teză prezentă în lucrarea bunului nostru prieten francez, ce ar putea șoca în special cititorul din Estul ex-comunist al continentului nostru. Franța nu e decât un vasal docil, care execută ”indicațiile prețioase” date fie direct de la Washington, fie prin intermediul vaeților SUA de la Bruxelles, cuibăriți în structurile parazitare ale UE. Cum vine asta? Europa de Vest, Uniunea Europeană nu e ceea ce ne-am obișnuit să credem că ar fi? Iată că Hervé Juvin poate veni în ajutorul tuturor celor care vor să facă un salt intelectual pentru a depăși clișeele de interpretare a realității sau inerția de gândire.

Cine vrea să scape de ochelarii de cai pe care îi poartă țănoș, fiind cuprins de o stare de inconștiență indusă de neuro-pirații specializați în ingineriile sociale de ”spălare a creierului” sau de control al minții, să facă efortul să citească această lucrare a lui Hervé Juvin. Iar cine știe franceza, să intre pe Youtube pentru a-i asculta discursurile și intervențiile la TV. În ziua de azi luciditatea, clarviziunea, percepția adecvată a realităților au devenit un lux. Societatea de masă nu tolerează gândirea autonomă și spiritul critic. Pierderea capacității de a raționa coerent, de a urmări lanțul cauzalității și căderea iremediabilă în capcana unei gândiri fragmentare și contorsionate reprezintă o stare cvasigeneralizată. Și doar cei aleși, cei înzestrați cu voință și inteligență, cei preocupați profund de chestiuni ce vizează soarta întregii colectivități, a culturii, a bisericii, a continentului și, în definitiv, a lumii pe care o vrea să dăinuie pe axa normalității și a moralității vor face efortul de a studia această carte. Anume lor li se adresează Hervé Juvin. Anume pentru ei am decis să traducem și să publicăm acest volum.

Iurie Roșca,
septembrie 2017

Introducere

Ce e de făcut? Ce e de făcut pentru ca Franța să fie liberă – să redevină locul speranțelor noastre și al ambițiilor noastre? Ce e de făcut pentru a ne putea lua în mâini propriul destin?

De la căderea Zidului Berlinului, de când suntem invitați să constatăm zi de zi că trăim în cea mai bună dintre lumi, cea pe care Frankfurtul, Washingtonul și City au pregătit-o pentru noi, răspunsul este "nimic". Nimic, pentru că legile nu mai sunt votate de reprezentanța națională, pentru că legea pentru francezi e făcută de Curtea de Justiție Europeană, pentru că investitorii internaționali controlează datoria și moneda, pentru că Uniunea Europeană, neputincioasă în a-i apăra pe europeni, este foarte eficientă în a-i dezarma și în a desface națiunile. Nimic, pentru că doar istoriile personale, doar întreprinderile individuale, doar reușitele private ar putea face ca inimile să bată și ar umple viața. Nimic, pentru că sute sunt cei care ne spun zi de zi, din înaltul scaunelor lor, al editorialelor și al buneii lor conștiințe: Franța, să nu te mai faci de râs, am depășit faza asta!

Nu putem face nimic. Aceasta e constatarea dezolantă, la care ne conduc atâtea eminente și atâtea autorități, atâtea anunțuri frumoase și atâtea decepții. Acest "nimic" dă seamă de ceea ce ne rămâne atunci când dreptul, piața și individul absolut (această invenție a modernității care nu se definește prin nimic, nici prin origine, nici prin sex, nici prin vârstă, ci doar prin drepturile cu care e înzestrat) au preluat puterea. Noi, francezii, națiunea, poporul Franței, am pierdut puterea, iar ceea ce se pretinde a fi Uniunea Europeană nu ne-o dă înapoi. Dacă democrația este cu adevărat puterea poporului, puterea noastră, iată că demult mici abilități, subterfugii drăguțe și minciuni din cele mai mari au triumfat asupra ei și asupra noastră. Și iată că de mult timp puterea nu se mai află în Parlament, nici la Elizee, nici în reprezentanța parlamentară europeană, și cu atât mai

puțin în ceața de instituții internaționale ce pretind a asigura o guvernanta mondială în prezent de negăsit. Puterea se află în altă parte. Dar unde? Anonimă, fără chip și fără adresă, nu se mai lasă prinsă, iar urnele o lasă indiferentă. Multiformă, fluidă, lichidă, puterea a ieșit din instituții, din palate și din toate locurile în care se înălța. Cu toate acestea ar putea fi periculos să tragem concluzia că puterea a dispărut! Fiecare o poate constata; există o putere care se exercită și care are greutate, putere continuă să ne dirijeze viețile și este posibil chiar ca puterea să cunoască o concentrare și mai mare. Dar aceasta e invizibilă. Și nu mai poate fi numită, nu mai poate fi preluată. Este undeva, ca în vremurile Regilor, Zeilor și stăpânilor.

Această putere nu mai este a noastră. Revoluția, Republica, laicitatea, am crezut că le deținem, dar ne scapă. Încet, fără lovitură de stat și fără revoluție; cu atât mai mult cu cât nu mai știm ce anume înseamnă să decizi pentru tine. Francezii nu mai au puterea de a face Franța pe care și-o doresc. Franța lor, alții decid pentru ei, în birourile lor, autorități, consilii. Alții decid ce e Franța, ce trebui să fie ea, o împrăștiie pe lungimea coloanelor de ziar, saturează cu ea micile ecrane, răspândesc peste tot disprețul lor față de Franța, ignoranța lor în ce-i privește pe francezi și dragostea lor pentru ei înșiși și pentru interesele lor.

Rezistența e la ordinea zilei. Situația noastră politică nu are nimic de-a face cu cea ce a urmat invaziei germane, capitulării, ocupației. Și asta cu atât mai bine. Uniunea Europeană a păstrat pacea, ai cărei termeni au fost fixați de înțelegerea dintre Uniunea Sovietică și Statele Unite ale Americii. Dar cu ce preț! Ocupația mentală, tehnică, economică, pe care o îndurăm, nu are mai puține consecințe decât cea pe care am îndurat-o înainte; pentru că și ea ne privează de puterea pe care ne-a dat-o Republica, pe care instituțiile Consiliului Național al Rezistenței au asigurat-o, la care proiectul de uniune a Europei ne-a făcut să sperăm. Iar subiectul acesta al puterii pierdute, al puterii ce trebuie recuperată, se află în inima conștiinței nefericite a francezilor – cel puțin a acelorora, pentru care Franța este altceva decât un hotel.

Ni se inoculează în minte idei. Nu mai știm a ne întreba de unde vin, cui folosesc. Dar ele ne acaparează. Ele formează opinia și acest consimțământ față de orice care înlocuiește dezbaterea democratică. Nici vorbă de a rezista, de a spune nu. Nici vorbă de rămâne în picioare - păi ce credeți, după 1940, s-au făcut atâtea progrese în arta de a vă controla! Ucraina știe câte ceva, această acceptare europeană jenată în fața răsturnării prin presiuni de stradă a unui guvern ales, plecarea președintelui Ianukovici în noiembrie 2013 au fost camuflate sub masca unei plecări "de bună voie" de către propaganda occidentală, dar de fapt nu e altceva decât o lovitură de stat! Și Libanul știe câte ceva, și mai e și indiferența obligată față de soarta creștinilor arabi, toți cei ce ne împiedică să gândim adunați la un loc! Grecia știe și ea câte ceva, pomenindu-se sub interdicția oricărei cooperări cu rușii pentru a-și exploata formidabilele rezerve de petrol din Mediterană, în beneficiul societăților americane deja active în exploatarea resurselor naturale din Ucraina; una este proprietate a fiului vicepreședintelui american Joe Biden (Burisma Holding), în timp ce cealaltă, Noble Energy, ce pretinde că se apropie de 60% din rezervele de petrol din Grecia și Turcia, îl are drept lobbyist pe Bill Clinton în persoană! Avertisment fără țintă sau mesaj către oricine ar sfida Imperiul? Colaborare sau moarte, iată opțiunile. Sârbii știu câte ceva; 16 jurnaliști de la televiziunea națională au fost uciși de o lovitură americană acriană (aprilie 1999). Maroniții o știu, creștinii din Irak și Israel află și ei. Francezii au ceva dreptate să-și reamintească. Nici suveranitatea, nici legitimitatea nu contează atunci când interesul național american e în joc.

Acest eseu încearcă să clarifice ce se întâmplă în domeniul puterii, pornind de la câteva afirmații prezente peste tot, la fel de false, sau deturnate. A rezista presupune un imens efort; căci e vorba de a rezista în fața unui inamic care nu poate fi numit în mod clar. Rezistența începe prin a înțelege situația, prin acest exercițiu pe care strategii îl numesc "evaluare a situației" și pe care atât de puțini îl practică; a spune ce anume se întâmplă, nimic altceva, dar a spune până la capăt. Fără prejudecăți, fără

tabuuri, fără judecăți, fără intenție; doar ceea ce este, atât. Sarcina acestui eseu este orientată în acest sens. Ambiția sa este de a contribui, modest, dar fără complezență, la înțelegerea lumii – această înțelegere care este judecată, distincție și separare. Ignoranța cu privire la lumea din jur cucerește Franța, Uniunea Europeană pe măsură ce acestea se aliniază din ce în ce mai mult utopiei mondialiste și ordinii universale a pieței și a dreptului. Iar sărăcia va fi rodul ignoranței lor. Substituirea a ceea ce este cu ceea ce ar trebui să fie îi privează de primul lor atu istoric: înțelegerea lumii. Ea stă mărturie pentru renunțarea lor la tot ce au avut mai bun, pasiunea pentru adevăr. Le anesteziază în lumea puterii, a raporturilor de forță, până la a le amenința cu această moarte dulce, pe care pâinea și circul le-o asigură popoarelor care nu mai știu cine sunt, nici cine trebuie să fie, eutanasiu a bunei conștiințe.

O mie de drăcușori ai binelui repetă zilnic europenilor îngrijorați, națiunilor incapabile: suntem pe calea cea bună, totul e bine, totul merge așa de bine! De altfel, nu există alternativă, de ce vă băgați? Suntem prizonieri ai unui zid ideologic, mintal și moral, care ne îndepărtează de noi înșine mai mult decât de lumea așa cum este ea. A face să cadă acest Zid este o sarcină la fel de importantă precum cea care constă în a te elibera din nazism mai întâi, în a distruge Zidul Berlinului și comunismul după aceea. O nouă eliberare cere de la noi să ne dedicăm toate forțele. Nu mai e vorba de căderea Zidului Berlinului, ci de cea a Zidului Atlanticului, acest zid mental care ne face robi ai modelelor, ai sistemelor și ai ordinilor venite din America. Acest zid care desparte un continent chemat să devină pământul nostru comun.

Am vrut ca această lucrare să fie angajată. Pentru Franța. Pentru acest sentiment extraordinar, pe care l-am trăit atât de des în orice colț al lumii, atunci când a spun "sunt francez" și cum apare o lumină în privirea celui care mă privește. În China, la fel ca în Iran. În Etiopia, la fel ca în Rusia. În Cuba lui Fidel Castro, la fel ca în India lui Tippu Sultan. Pentru toți cei care, de la Victor Hugo la Claude Lévi-Strauss, de la generalul de Gaulle la Brigitte Bardot, au făcut din Franța o distincție și o

excepție. Aș vrea să văd o Renaștere franceză. Iată de ce am ales să fiu cu totul direct. Să pun sub semnul întrebării libertatea poporului Franței, care nu funcționează fără suveranitatea ei; să deconstruiesc pietatea franceză față de piață și această ”deschidere” impusă; să pun sub semnul întrebării aceste idei apărute de nicăieri, care se etalează în spațiul public cu suficiență, aroganță și lipsă de respect; să pun întrebări cu privire la ceva ce nu suportă întrebările, iată ambiția acestei cărți. Ea își asumă cu bucurie riscul de a fi părtinitoare. Partidul meu este cel al Franței, al francezilor, al nostru – al celor pot încă spune *noi*. Cei care nu participă, nu se angajează, nu vor avea un loc în lumea ce vine. Doresc ca această carte să îi amuze pe cei ce o vor citi la fel de mult cum m-a amuzat pe mine atunci când am scris-o; a-i goni pe cei ridicoli, pe simandicoșii plini de fumuri ai vremurilor noastre, iată plăcerea dintotdeauna de a-i surprinde pe cei vajnici în faptul prostiei lor, cenzori la negru ai propriilor ticăloșii, iar pe cei cu gândirea aliniată la rigorile momentului, a-i considera exact ceea ce sunt – niște inși care au renunțat să mai gândească.

1 – ” Europa e liberă!”

La 2 iulie 2013 s-a produs unul dintre evenimentele cele mai insolite din istoria recentă: interdicția impusă avionului prezidențial al statului Bolivia de a survola teritoriile francez, spaniol, italian și portughez, apoi sechestrarea Președintelui Boliviei, Evo Morales, timp de cincisprezece ore, pe aeroportul de la Viena.”

(Le Monde Diplomatique, 18 iulie 2013)

Dar cel mai uimitor nu este faptul că evenimentul a avut loc, ci că informația nu-a avut darul de a trezi conștiința europeană. Statele Unite se temeau că Edward Snowden, consultantul care a dezvăluit amploarea ascultărilor practicate împotriva unor cetățeni americani și a unor conducători aliați ai Statelor Unite, se afla în avionul bolivian. SUA au ordonat statelor europene să îi interzică zborul deasupra teritoriilor lor. Statele europene s-au supus. Au dat ascultare, în pofida normelor de drept internațional, a legitimității președintelui Boliviei și contrar propriului lor interes național, interceptările NSA fiind realizate cu violarea tuturor regulilor bunelor raporturi dintre națiuni. Rusia, care l-a primit pe Edward Snowden, a profitat de pe urma eschivării europene. Chiar dacă nu e ceva obișnuit ca Rusia să merite numele de apărătoare a libertății de expresie și a drepturilor omului!

O Europă supusă influenței și redusă la obediență este oare Europa pe care noi o dorim? Această Europă supusă de astăzi nu e departe de Europa ocupată de altădată, cea pe care a eliberat-o căderea Zidului de Est. Statele Unite au dat ordin Estului european să împiedice trecerea gazoductului Southstream, abandonat în decembrie 2014. Apeluri zilnice de la Departamentul de Stat către ambasada Franței de la Washington au dat ordin Franței să blocheze livrarea a două nave ”Mistral” către Rusia. Lobbistii americani le-au ordonat colaboratorilor lor din Comisia și Parlamentul European să autorizeze cultu-

ra plantelor OMG (organisme modificate genetic – n. trad.) pe pământurile Uniunii Europene și au reușit (cu excepția deciziei contrare a statelor din decembrie 2014). La 18 februarie 2015, Secretarul de Stat american al Finanțelor, Jacob Lew, i-a ordonat ministrului grec al Economiei să ajungă la un acord cu Uniunea Europeană și FMI. Spectacolul pe care îl dă Europa nu este cel al unei Europe libere. Europa se vrea independentă, dar este lipsită de putere; să ne amintim de proiectul Comunității Europene de Apărare, abandonat acum șaiszeci de ani, în 1954, pentru că Washingtonul nu îl concepea decât sub comandament american! Abandonarea era legitimă, consecința a fost cea a celor patruzeci de ani de inexistență europeană în materie de Apărare, subordonarea a ceea ce subzistă din armatele naționale europene și din industriile militare față de NATO și solitudinea strategică a Franței de fiecare dată când a urmat altă cale decât pe cea a Statelor Unite, de la Irak până la Mali și Africa Centrală. Faptul că țările europene fondatoare ale Uniunii, precum Germania și Franța, care au refuzat să cedeze în fața minciunilor de stat engleze și americane menite a justifica invadarea Irakului, au permis să fie ales la Președinția Uniunii un complice al intereselor anglo-americane, Jose Manuel Barroso, în locul lui Guy Verhofstadt, înseamnă capitulare. Dezastrul iugoslav, care a văzut o forță străină, cea a Statelor Unite, cum purta un război în Europa, cum bombarda o populație creștină ortodoxă în Serbia, cum simula pretinsele negocieri de la Rambouillet – în Franța! – (negocieri în cursul cărora niciodată participanții nu au negociat în direct, emisarii americani manipulând după bunul lor plac delegațiile reunite în săli separate) pentru a-și impune legea în fața sârbilor în avantajul populațiilor kosovare și musulmane, ar fi trebuit să fie un avertisment. Statele Unite au instaurat un stat mafiot, Kosovo, în inima Europei. Europa nu mai poate opri Islamul, iar Statele Unite se folosesc de el în propriul beneficiu; și ce vor face ele oare atunci când alte teritorii europene, colonizate de populații majoritar musulmane, precum Seine-Saint-Denis sau suburbia Marsiliei, vor cere să se instaureze Sharia și să iasă din componența Republicii? Ingerințele repetate ale ambasadei Statelor Unite în politica internă a Franței (de

exemplu, prin intermediul pregătirii agitatorilor din suburbii, sub acoperirea promovării minorităților), operațiunile de destabilizare finanțate și organizate de fundațiile americane precum Open Society, Carnegie Foundation, National Endowment for Democracy, Amnesty International, Transparency International sau Human Rights Watch (după exemplul celor care au pregătit în secret revoluțiile Oranj sau au sprijinit lobby-ul anti-nuclear), chiar sancțiunile îndreptate împotriva unor societăți franceze care au refuzat să se alinieze în fața ucazurilor Statelor Unite și ale aliaților lor, toate acestea spun același lucru: colonizarea Europei apasă din ce în ce mai mult mai cu seamă asupra Franței, suspectată că ar vrea să-și mai păstreze ceva din independență, din ne-aliniere, din libertate, și asupra întreprinderilor franceze care continuă să privilegieze interesul național francez. Unele dintre ele, precum *Total*, *BNP* sau *Société Générale*, se văd constrânse să găzduiască un agent american însărcinat să verifice conformitatea operațiunilor lor cu interesul național american, intră de fapt în zona de control strategic american!

E departe vremea în care Boutros Boutros Ghali, secretar general al ONU, putea să afirme : ”franceza e limba nealiniatilor!”. Europa nu a contribuit cu nimic la independența Franței, ea a urmat opera de aliniere urzită de Jean Monnet, continuată de Valéry Giscard d’Estaing și de atâți alți lichidatori ai gaullismului, această formă istorică a libertății politice a poporului francez, al cărei continuator contrariat a fost François Mitterrand. Europa nu încetează cu rătăcirile unui liberalism deviat de la calea sa de finanțele de piață. Indecența directivelor americane date de secretarul de Stat de la Trezorerie, Tim Geithner, care-l invita pe comisarul european Michel Barnier să-i urmeze prescripțiile pentru a ieși din criză, ar fi trebuit să confirme acest lucru; europenii nu pot să spună adevărul. Criza este americană în originea ei, în extinderea sa planetară și în consecințele ei. Statele Unite sunt responsabile pentru o criză, al cărei preț vor să îl plătească alții. Toată lumea știe asta. Dar cine o și spune, în afară de China, Rusia, Brazilia și încă vreo câțiva? Tragicomedia în curs referitoare la datoriile suverane este mai întâi mijlocul prin care finanțele americane pun într-o lumină proastă un sistem euro-

pean de intermediere bancară, care le limita dezvoltarea în Europa. Cine spune că adevărata problemă financiară în lume este privilegiul dolarului, ”moneda lor, dar problema noastră” (John Connally), este nivelul de viață american, finanțat din exterior, și bula financiară americană, fără nici o măsură comună cu dezechilibrele francez, chinez sau italian? Și cine pune sub semnul întrebării zdrobitoarea responsabilitate a instituțiilor financiare americane în fraudă ce a ruinat colectivități publice, case de economii și întreprinderi din Europa? Singura lor vină a fost de a fi avut încredere în instituții americane, care jucau pe cont propriu împotriva produselor vândute clienților lor naivi! Iar greșeala lor este de a nu urmări în justiție instituțiile financiare responsabile de atâtea falimente ale unor colectivități, ale unor întreprinderi, de ruina atâtor persoane particulare – interzicându-le orice acces în spațiul european.

Căderea Zidului Berlinului în 1989 a eliberat Europa de Est de sub comunism, însă n-a eliberat Europa de dominația nord-americană. Zidul de Est a căzut, dar nu și Zidul de Vest, cel ce separă continentul eurasiatic în două fațade oceanice și plasează Statele Unite în centrul jocului, NATO de o parte, pactul transpacific de alta.

Nu o catastrofă geopolitică, cum spune președintele Putin, a declanșat căderea URSS, ci o catastrofă socială. Clasele mijlocii europene, pe cale de lichidare, nu știu ce datorează URSS-ului și compromisului forțat pe care trebuia să îl facă cu angajații săi pentru a supraviețui – capitalul plătește salarii atunci când e amenințat cu tancuri. Luați tancurile, și sclavia se va întoarce; și iată de ce George Soros finanțează distrugerea unităților naționale prin intermediul Open Society, iată de ce mafioții ucraineni sunt sprijiniți de confrății lor americani și de mercenarii lor, iată de ce Israelul se îndreaptă către Rusia și către lumea ortodoxă, o lume care știe ce preț are faptul de a nu-ți mai apăra identitatea! Căderea Zidului de Est a lăsat Europa fără apărare în fața unor sisteme, principii și interese venite din altă parte. Colonizarea este subiectul european al zilei. Intrarea forțată în Uniunea Europeană a șapte noi membri, abia treziți din ”visul” comunist, a însemnat sfârșitul oricărei speranțe politice europene

ne pe termen scurt, "eliberarea" identificându-se prea ușor cu "americanizarea", iar principalul obiect al manevrei fiind separarea Uniunii Europene de Rusia și îndepărtarea perspectivei de a se construi o uniune eurasiatică, coșmarul puterilor mării, engleză și americană, uniune schițată de proiectului "drumului mătăsii" sino-german, continuitate continentală pe cale ferată, aeriană și rutieră, care ar împinge Statele Unite la marginea lumii continentale – și a lumii pur și simplu.

O stranie renunțare îi face pe europeni să se supună unor idei, principii și sisteme care le sunt străine. Recunoștința istorică datorată trupelor americane de către Europa s-a transformat într-o datorie eternă. Iată prețul manipulării istoriei; în anii 1950, nici un european nu se îndoia că URSS a asigurat de una singură esențialul în efortul de război anti-nazist; cele 30 de milioane de morți ai săi, economia sa distrusă în proporție de o treime stau mărturie în acest sens. Dar iată că în 2014 europenii deja cred că Statele Unite sunt cele care au furnizat esențialul în efortul de război...în timp ce economia americană a ieșit din război de două ori mai bogată și mai dominantă (mai ales însușindu-și licențele și activele industriale germane, protejate cu grijă în timpul bombardamentelor), așa încât al Doilea Război Mondial a fost cea mai bună investiție din întreaga istorie a Statelor Unite! Nu cumva Europa a fost eliberată de sub dominația nazistă, apoi de sub cea sovietică doar pentru a cădea apoi sub dominația americană? Oare soldații lui La Fayette nu au colonizat Statele Unite, pe care le-au ajutat apoi să-și cucerească independența.

Dacă libertatea unei națiuni se definește prin capacitatea sa de a încheia alianțe care servesc intereselor sale, de a semna sau de a respinge tratate în funcție de interesul ei național, de a alege legile și normele care exprimă preferințele colective ale populației sale și interesul lor național, trebuie să ne gândim de două ori înainte de a afirma libertatea Franței și a Europei. Proiectul de construcție a unui zid de 1600 km de-a lungul frontierei de Est a Ucrainei, menit a separa Occidentul de Rusia desemnată ca inamică, este mai mult decât un simbol; e realitatea unei Europe care nu s-a eliberat de sub ocupația americană. Presiunile

cotidiene la care sunt supuse Ungaria sau Serbia pentru a se alinia la politica de sancțiuni împotriva Rusiei, în detrimentul întreprinderilor europene în primul rând, exprimă legitim interesul național american...și absența dezolantă a interesului național european, capabil să acționeze în contrapartidă, pe punctul de a lăsa Polonia, Bulgaria sau Croația să-și transforme ura obsesivă în politică europeană!

Cât despre sensul aparte pe care Statele Unite îl dau cuvântului "aliat", exemplele abundă. Și despre respectul pe care SUA îl acordă aliaților, la fel. De la Tratatul de liber-schimb transatlantic, negociat în cel mai mare secret doar în beneficiul multinaționalelor americane și furnizorilor de servicii ai acestora, fără vreun angajament privind paritățile euro-dolar, până la acele *volte-face* și manipulări care au luat Europa din scurt, fie că e vorba de dosarul sirian, de prosteasca afacere iraniană sau de lovitura de stat din Ucraina, scenariul este identic: Statele Unite decid cu privire la interesul lor național, europenii sunt somați să îl servească. Că e vorba de a admite un stat musulman precum Turcia în rândurile ei sau de a obliga Europa să se deschidă în fața migrațiilor de masă extra-europene, împotriva voinței majorității populației sale, Uniunea Europeană trebuie să se supună, sau să se prefacă a se supune. Altfel... "fuck the EU!", cum a declarat secretarul adjunct pentru afaceri internaționale al Statelor Unite, la 8 februarie 2014, vizavi de reticențele europene de a urma ordinele americane în Ucraina. Rară franchețe, ce dezvăluie considerația purtată aliaților rugați sau... a supușilor somați la ordin!

Libertate, dar care anume?

"Suntem în război cu Statele Unite, dar nu suntem conștienți de asta. E un război fără morți, dar este cel mai dur dintre toate, pentru că în fiecare zi ne face să ne confruntăm cu interesele primei puteri a lumii, care se întinde pretutindeni și face să prevaleze punctul său de vedere dincolo de orice".

François Mitterrand, Președinte al Republicii Franceze, 1982

Istoria ideilor e crudă: iată motivul neîndoielnic pentru care este puțin explorată. Nimic nu e mai fals decât a considera că ideile nu au origine; nu doar că ideile vin de la cineva și de undeva, dar ele servesc mereu unui proiect, unor interese sau unor poftă. Ideile au o origine și un scop.

Conformitate ; guvernanta; creare de valoare; competitivitate și atractivitate a teritoriilor; patru idei care au irupt în vocabularul nostru francez, reluat indistinct de asociații, ziare, dezbateri televizate, "lideri de opinie", patru idei de import, ce rezumă dependența mentală creată de influența americană.

- *Conformitate*. Dreptul latin stabilește un număr mic de reguli cu caracter general și lasă judecătorului o largă marjă de apreciere în funcție de scopuri. Judecătorul judecă pe fond. Conformitatea nu cunoaște decât proceduri, dispozitive, sisteme care asigură prin respectarea formelor legitimitatea deciziilor. Fondul nu contează mai mult decât scopurile. Nu contează ce anume faceți, nu contează ce anume decideți, important e să fie o chestiune conformă. Gardienii lagărelor de concentrare, cei din SS care conduceau convoaiele, nu aveau altă grijă; oare nu s-au conformat întocmai reglementărilor? *Allianz*, gigantul german în materie de asigurări, care asigura convoaiele de deportați, nu avea altă grijă, contractele încheiate cu administrația nazistă păstrate ca la carte o dovedesc; oare nu era totul în stric-tă conformitate cu clauzele negociate? Conformitatea permite totul, ea autorizează totul, pentru că substituie prin respectul față de forme grija față de fond; victoria dreptului pozitiv asupra dreptului natural este desăvârșită atunci când se instalează conformitatea. *Enron* a fost încoronată ca întreprinderea cea mai conformă de pe Wall Street, doar cu câteva luni înainte de falimentul criminal cel mai răsunător din anii 2000! Adunările generale ale acționarilor, consiliile de administrație au o extraordinară capacitate de a legitima totul și orice, iar substituirea prin legi formale a interesului general exprimat prin lege cu greu poate să fie considerată un progres major al organizării sociale și al libertății politice. Orice înaintare a "*commonlaw*" (precum suprimarea statutului notarilor în Franța), a arbitrajului privat împotriva dreptului public, a conformității împotriva legii con-

stituie un recul al democrației, un doliu al justiției. Și o rentă pentru industria dreptului: litigiile de ordin juridic reprezintă 2,5% din PIB în SUA, față de doar 1% în Franța. Oricine poate vedea cui i-a adus beneficii acest "commonlaw", în mod sigur nu securității afacerilor! Iar haosul juridic este o sursă de profit!

- *Guvernanta*. În 1986, într-o publicație de pe Wall Street, apare pentru prima dată termenul de guvernanta. Doi ani mai târziu, un englez, de altfel administrator al numeroase societăți, Lord Cadbury, îl aclimatizează la City și îl impune ca principiu de gestiune a puterilor și responsabilităților în firme, acreditând cuvântul și ideea de "administrator independent". Franța îl face să intre progresiv în vocabularul său începând cu anii 1990, până când raportul AFEP numit "Vienot", după numele unui Președinte al *Société Générale* a făcut din el un principiu de autoritate. Sub pretextul inatacabil al "moralizării afacerilor", practici zise "de bună guvernanta", traduse direct din engleza americană de afaceri, s-au răspândit în companii, au impus noi subiecte (precum "RSE" – Responsabilitatea Socială a Întreprinderii), au instituit norme pentru activitatea consilierilor de administrație. Esențialul nu este economic, ci politic. Buna guvernanta trebuie să dispună de tradiții, de deprinderi și să termine cu politicul – cu această pretenție insuportabilă a națiunilor de a decide în mod independent și în interes propriu. Guvernanta este însărcinată să termine cu guvernarea. Doctrina zisă a "good governance" este instrumentul de influență cu care instituțiile internaționale s-au dotat pentru a-și spori mijloacele de acțiune asupra țărilor în curs de dezvoltare care, după boom-ul materiilor prime din anii 1990, nu mai erau constrânse de datorii, prima și corecta lor mișcare fiind adesea cea de a scăpa de datoria lor externă. Sub cele mai bune auspicii, în particular cele legate de respectarea Drepturilor Omului, servite de proliferarea asociațiilor și organizațiilor de orice fel, precum și de promovarea făcută de către diplomația americană, imperativul de bună guvernanta a devenit primul argument de condiționare a ajutorului către aceste țări, chiar de participare a lor la comunitatea internațională. Buna guvernanta înseamnă obediență față de directivele instituțiilor internaționale, urmarea docilă a

operațiunilor americane, adoptarea valorilor și principiilor difuzate de relele de influență americane, plasarea în raporturi de concurență a sistemelor juridice prin intermediul investitorilor și societăților private, preferința pentru diplomele americane – cum să devii administrator fără a avea MBA (Masterat în Administrarea Afacerilor – n. trad.)? –, conformitate a modurilor de decizie, de învățământ, etc. față de modelul american – în fapt, dezarmare a puterii politice naționale în beneficiul unor instituții străine. Operațiunea ar fi trebuit să fie suspectă chiar din capul locului: condițiile în care a fost ales G. W. Bush în 2000 puteau fi numite oricum, numai transparente nu, nici Israelul și nici India nu au renunțat la arma nucleară, iar Statele Unite nu acceptă competența nici unei jurisdicții internaționale asupra cetățenilor lor, mai cu seamă asupra militarilor lor, chiar și atunci când este vorba de crime de război - comandourilor "Delta" le este permis să intervină oriunde în lume pentru a elimina adversarii Statelor Unite....Operațiunea, sponsorizată de Banca Mondială, FMI și un șir de alte organizații, a funcționat totuși: mai multe state africane, în numele bunei guvernante, și-au privatizat învățământul, au restabilit un multipartitism ce sfârșește în general prin a trezi opoziții etnice, și-au abandonat dreptul vamal și de protecție a propriilor industrii pe cale să se nască pentru a le înlocui prin taxe pe consum, mai ajustate la crezul mondialist și și-au livrat resursele poftelor străine. În cei privește pe opozanții față de politica americană, aceștia sunt, în cel mai bun caz, reduși la tăcere, devin victime ale unor interdicții profesionale, sunt chiar și eliminați fizic. Nu e dificil de văzut în ce mare măsură doctrina bunei guvernante a redus suveranitatea statelor. Ea a substituit prin conformitatea față de principii exterioare, niciodată dezbătute sau stabilite pe fond, legitimitatea națiunilor. Se pune întrebarea: oare guvernanta constituie sfârșitul democrației?

- *Crearea de valoare.* În anii 1970, exporturile franceze, germane sau americane se măsurau în tone, în metri liniari sau în metri cubi. O companie se prezenta mai întâi prin numărul de mașini, de iaurturi sau pantaloni jeans pe care îl producea, pe zi, pe lună sau pe an. Prin numărul de credite pentru locuințe

pe care îl acorda. Prin valoarea capitalurilor pe care le gestiona. Iar un loc de muncă se caracteriza printr-un rang ierarhic, un număr de subordonați, o poziție. În toate cazurile, era vorba de a reprezenta adevărul material al lucrurilor – produse ale firmei, conținutul locurilor de muncă, unități vândute. ”Crearea de valoare”, exprimată în dolari, în euro sau în oricare altă monedă, a înlocuit această reprezentare prin echivalentul ei financiar. De acum înainte e vorba de a măsura doar valoarea financiară. Nu contează natura ei, originea sau utilitatea ei! Trebuie să se măsoare întinderea și violența schimbării intervenite în mai puțin de treizeci de ani. Plasarea firmei sub presiunea finanțelor, analogă presiunii la care sunt supuse administrațiile de către buget, plasează fiecare celulă a firmei sub semnul unic al contribuției sale la rezultatul financiar. O muncă gigantică, la care au contribuit, atunci când nu l-au și dictat, auditori, consultanți, analiști financiari și gestionari, a făcut ca analiza financiară să coboare până la nivelul cel mai detaliat al gesturilor firmei și a extras din acestea indicatori de performanță detaliați, preciși, cvasi-chirurgicali.

Instrumentelor de contabilitate, determinate prin obligații legale și fiscale, li s-a adăugat, sub numele de sistem de gestiune, un aparat sofisticat de măsurare, de agregare și de apreciere a datelor cifrate. Imposibil să nu ajungi de la observație și măsurătoare la control și evaluare; imposibil să nu fie adăugată observației și norma, iar măsurătorii - controlul. Suntem departe de tone, de metri și de unități produse. Iar rezultatul e uimitor: nimeni nu mai știe cu ce corespund valorizările financiare care umplu paginile economice ale ziarelor, justifică remunerații, fac și desfac vieți fără ca vreun raport cu ceva, orice, real, să poată fi vreodată invocat. Abstractizarea crescândă a sarcinilor s-a adăugat abstractizării egale a instrumentelor de măsură a acestor sarcini și a utilităților lor – a contribuției lor la rezultatul ansamblului. Aici suntem chiar însuși miezul societăților noastre liberale. Sub pretextul obiectivității, universalității, abstractizării, indicatorii, așa cum face un sistem contabil, au vocația plină de însemnătate de a determina un regim de adevăr. Mai precis, ei funcționează pentru că exprimă, la un moment dat, regimul de adevăr pe care o societate, o instituție, o organizație și-l dau.

Altădată întreprinderea exista pentru a face servicii utile, pentru a fabrica produse de calitate. Astăzi ea e prezentă pentru a crea valoare. Iar ideea însăși a îmbogățirii fără cauză, piatra de temelie a luptei împotriva fraudei fiscale în Franța, este în cel mai radical mod străină de lumea creării de valoare – această lume care plătește atât de scump ceva ce nu creează nici o valoare.

Competitivitate a teritoriilor. Fiind un produs pur al ideologiei deznăscărilor, al

expulzării autohtonilor și al comercializării oamenilor, ca și a pământului și a resurselor naturale, acest principiu înseamnă echivalența dintre companie și teritoriu. La fel cum compania se desparte de colaboratorii sub-performanți, principiul spune că teritoriul îi atrage pe cei mai buni – fraza este rareori dusă până la capăt – și îi expulzează pe cei mai puțin buni. Piața ființelor umane neagă însăși natura societăților politice: noblețea funcției politice, precum cea a antreprenorului, nu constă oare în a face față sarcinilor cu oamenii care sunt acolo, de a-i ridica la un nivel superior, de a-i face mai să tindă spre măreție? Distins cu premiul cercetării universitare, acordat de ziarul *Le Monde* în 2013, Gilles Ardinat a demonstrat în teza sa (publicată la PUF cu titlul *Geografia competitivității*, 2013) lipsa semnificație economică, lipsa de sens geografic și social a conceptului. Dar conceptul rezistă. El autorizează un joc falsificat între societățile private și colectivitățile teritoriale, face ca fraudă să se transforme în ideea, mereu aceeași, că pământul și oamenii sunt deopotrivă niște factori de producție, somați să se conformeze intereselor lor – sau necesităților propriei supraviețuirii. El suprimă din mers sistemele de protecție socială, legislația muncii, normele de mediu, singularitățile locale, preferințele identitare care frânează afacerile... Această negare a ceea ce este o comunitate politică, care îi leagă între ei pe cei pe care talentul, banii și competența îi separă, și care fondează mutualitatea națională, se numește dezafectarea teritoriului, și, în mod accesoriu, negarea Republicii. Dacă peste tot în lume există o dorință de Franța, asta se întâmplă tocmai pentru ceea ce reprezintă ea, și nu altă țară! Iar ideea de a banaliza, de a conforma Franța unor pretinse "standarde internaționale", așa cum stânga capitalului

se străduiește așa de bine, nu are cum să reușească decât punând capăt admirației, atracției și apetitului stărnite de Franța – dacă nimic nu o mai deosebește, de ce să o mai alegi? Dacă francezii nu se preferă pe ei înșiși, atunci de ce să-i mai privești cu admirație? Inutil de spus că ”indicatorii de competitivitate și atractivitate” se supun mereu aceluiași obiect: să impună caietul de sarcini al societăților private colectivităților teritoriale, cetățenilor și statelor, pentru a-și asigura veniturile și jaful asupra resurselor colective, banului public și teritoriului!

Patru cuvinte și, mai mult, patru determinanți ai acțiunii, ai deciziei și ai relației care compun un sistem, și care fac asta împotriva democrației europene. Patru expresii ale unei ideologii, cea a primatului economiei ca mijloc al puterii. Patru cuvinte difuzate, care au consecințe politice majore – mai întâi pentru că suprimă această căutare a egalității care este o condiție a libertății reale. Uniunea Europeană a devenit instrumentul interesului național american. Guvernanța, crearea de valoare acționarială, competitivitate și atractivitate a teritoriilor...; unele din conceptele cele mai determinante pentru viața afacerilor sunt de import, străine Europei, și s-au impus fără a întâlni opreliști, la fel cum se supuneau coloniile la ordinele colonizatorului.

Zidul de Vest nu a căzut; și este sarcina națiunilor europeni să termine odată cu el. Este sarcina națiunilor europene să se ocupe de ele însele; în ce o privește, Franța încă mai dispune de mijloacele de apărare, iar într-un deceniu va fi în stare să preia conducerea unei apărări europene independente – ar trebui să se grăbească, deoarece pentru prima dată în ultimele două secole ea dispune de o zdrobitoare superioritate militară asupra Germaniei! Că nu lipsesc colaboratorii la distrugerea națiunilor europene (de la naufragiul *Pechiney* la cel al *Almston*, lista isprăvilor lor e lungă), nu e ceva nou, dar acum e ora chemării la rezistență a celor care știu că doar capitalismul național este un mijloc de progres colectiv. Căci funcția istorică a Uniunii Europene a constat în a asigura consimțământul față de această colonizare, apoi reducerea Europei la rolul de vasal continental al Statelor Unite, arată amploarea reconstrucției pe care trebuie să o întreprindem, a epurărilor ce trebuie operate, a recucerii

intelectuale și morale ce urmează a fi realizată. Faptul că un consimțământ laș a acceptat întoarcerea Franței în NATO, că mobilizarea care a dus la eșecul proiectului de Acord Multilateral privind Investițiile (AMI) în 1976 se epuizează în fața revenirii aceluiași AMI machiat în chipul unui tratat de liber schimb transatlantic (în curs de negociere în 2015), nu poate surprinde, dar ar trebui să mobilizeze ceea ce mai rămâne din rezistența europeană. Deoarece frumosul cuvânt liberalism nu mai are sens, dacă acesta nu începe prin libertatea politică – libertatea comună. Pentru că e vorba de capacitatea popoarelor europene de a alege societatea în care vor să trăiască, nu societatea pe care capitalismul planetar le-o impune. Pentru că revin vremurile colonizării, pentru că ”negrificarea” Europei (Achille Mbembe, *Le Monde*, 15 septembrie 2013) poate veni, europenii năucii descoperind că devin ceea ce au fost odată congolezii din Congo belgian, senegalezii sau sudanezii din Franța Mare, angolezii din Portugalia: oameni, a căror lege și a căror rațiune vin din afară, oameni, a căror viață se joacă în lipsa lor, departe de ei și împotriva identității lor, a credinței și onoarei lor. Milioane de salariați din Sudul Europei au suferit un regres al nivelului de viață fără precedent după al Doilea Război Mondial, pentru a salva euro și sistemul financiar care îl mobilizează. Cine a crezut vreodată că Uniunea Europeană va fi un astfel de abandon, o astfel de renunțare?

Pentru a ieși din starea de dependență

Libertatea este întotdeauna o cucerire, mereu de recucerit. Europa nu va mai fi, dacă nu va realiza această cucerire, cu orice preț. Dar cine va striga, cu brațele ridicate la cer, la Berlin, la Paris sau la Roma ”Trăiască Europa liberă!”?

Înainte de a avea amara experiență a solitudinii strategice, care e poate mai rea decât cea a dependenței strategice, Europa, Franța, și Franța în lipsa Europei, trebuie să-și recucerească autonomia strategică. Este vocația legitimă a Uniunii Europene, ca Uniune a Națiunilor europene care o va urma, să exprime preferințele colective ale națiunilor membre. Acesta e sensul

Uniunii: să le dea puterea propriilor opțiuni. Și este proiectul capabil de a reda Uniunii sensul politic angajant și autentic.

Problema nu este, nu mai este una militară. Este intelectuală, morală și identitară. Nu mai e vorba de a continua Uniunea, e vorba de a replea Europa pe linia de front, acolo unde se face diferența, acolo unde libertatea politică a popoarelor Europei este în joc. Și este vorba de a repune instituțiile europene pe picioare; mult mai puțină ingerință în afacerile statelor, împotriva libertății popoarelor și mult mai multă geopolitică, putere și influență. Uniunea Națiunilor europene ar trebui să fie în mod esențial consacrată luptei pentru independența Europei, pentru influența și puterea sa; e timpul să înceteze a mai primi ordine din afară și a mai fi un instrument al colonizării. Pe când să ne așteptăm la preferința europeană? Pe când mai ales o Europă care să revendice puterea pe care piața sa internă, istoria sa, teritoriul și populațiile sale i-o dau?

Problema nu e de a desemna inamicul și atât. Europa nu are un inamic statal care să poată fi numit. Nici o forță militară nu amenință securitatea Europei, ci doar singură dezarmarea morală mai mult decât cea materială dă consistență unor amenințări, în fața cărora descurajarea britanică, sub control american, și cea franceză, pentru oare cât timp încă parte autonomă, sunt inoperante, însăși libertatea lor nemaijustificând războiul în ochii francezilor și europenilor anesteziți de mondialism.

Islamul nu este un inamic în acest sens, iar progresia sa irezistibilă nu este decât efectul prăbușirii naționale și democratice a națiunilor europene; popoarele Europei vor putea spune "nu" islamizării pământului lor. China nu este un inamic în acest sens, iar sentimentul interesului național ar fi de ajuns să oprească amenințările latente, stârnite de apetitul chinez, utilizarea tuturor facilităților liberalismului împotriva liberalismului nefiind cea mai mică dintre ele. Statele Unite nu sunt un inamic în acest sens, iar acel *imperium* american are ceva șanse de a rămâne în istorie ca unul din cele mai benefice global din câte au existat – iar Europa de Vest este regiunea lumii care a beneficiat cel mai mult din Războiul Rece. Dar Statele Unite sunt o

societate de coloniști care și-au exterminat indigenii, iar Franța, ca și Japonia, China sau Rusia sunt țări în care indigenii nu vor să moară și își preferă societatea în fața economiei – nu sunt gata să confunde civilizația cu puterea de cumpărare. Cei care laudă proximitatea istorică și culturală cu Europa ar trebui să se gândească mai mult la opoziția modelelor noastre identitare; de câte generații e nevoie pentru a face un breton, un catalan, un bavarez?

În această remarcă și în această luptă pentru o Europă liberă care va veni, nu e nimic care să aducă atingere Statelor Unite în singularitatea lor, nimic care să vizeze poporul american, primă victimă a mafii care le guvernează, tot ce vizează pretenția lor de a universaliza această singularitate, de a o fixa ca model al lumii și de a legitima poziția imperială pe care au dobândit-o. Nu Statele Unite sunt inamicul Franței, ci orice putere care se vrea a fi mondială, orice putere care are pretenții de universalitate, precum aceste hiper-finanțe ce manipulează America.

Lumea are nevoie de o Europă puternică, la fel cum Europa are nevoie de o Franță puternică; în ajunul abandonurilor remarcabile și al regresiiilor spectaculoase, poftele legitime sau nu ale Statelor Unite, ale Rusiei, ale Chinei, ale altora încă, pot să predomine asupra Europei și Franței. Pentru că vertijul de sfârșit al istoriei a antrenat Europa și Franța într-o visare la o lume fără putere, fără conflict și fără crime, pentru că hiper-finanțele, industriile criminale și jefuitoarii spațiilor publice și ai resurselor comune pot impune legea proprie unor națiuni dezarmate. Libertatea Europei trece prin echilibrul de forțe, la fel și pacea lumii.

Acest obiectiv, pacea în lume, libertatea popoarelor va depinde de faptul ca orice putere secundară, aliată Europei, să fie mai puternică decât prima putere mondială. Iată singurul destin manifest al Europei libere, ce urmează unei Franțe eliberate, care să devină o forță decisivă, reducând și frânând orice putere ce pretinde la dominația planetară, actor ce structurează o lume multipolară. Orice Imperiu mondial, orice sistem universal, orice putere planetară sunt inamici desemnați ai libertății europene – și, mai întâi, ai realității Uniunii.

Conștiința singularității europene, împreună cu și în mijlocul altor regiuni singulare, la fel de diferite între ele, la fel de legitime, rămâne de construit sau de reconstruit. Ea trece prin decolonizarea mentală, intelectuală, morală, înainte de a fi politică, economică și strategică. Mândria de sine, identificarea cu un proiect, sunt factorii decisivi ai influenței. Atât de puține convingeri și atâtea inteligențe inutile! Europa și Franța se complac într-o stare de dependență strategică care trebuie pusă sub influență mai întâi, sub control apoi. Ce a făcut Ministerul redresării producției franceze, atunci când a vrut să-și definească prioritățile de investiții și de politică industrială în Franța, revenind după o generație de interdicție? A cerut unei societăți de consultanță nod-americană, însărcinată să difuzeze în lume modelele și sistemele americane, să își decline cele "34 de șantiere de redresare industrială"!

Cel mai rău este că Franța și Europa trebuie mai întâi să se înfurie împotriva lor însele pentru o situație pe care au creat-o. E curios lucru să auzi un ofițer superior francez afirmând că folosirea limbii engleze a devenit prima calitate operațională a unui ofițer francez! La fel cum e o ciudată experiență să auzi un general francez, la revenirea din Afganistan, acoperind de elogii sistemul american, doctrina americană a "state building" și lupta americană împotriva terorismului, fără nici o privire asupra ruinelor pe care le lasă în urmă inventarea Al Qaeda de către serviciile americane, pentru a lupta împotriva URSS, la ordinul lui Z. Brzezinski, și diseminarea de arme pornind din Pakistan (a se vedea lucrarea lui Richard Labévière, *Les dollars de la terreur*)! Eșecul american îi lasă siderați pe ofițerii francezi: bună treabă! A-i vedea pe unii diplomați, ofițeri superiori, jurnaliști, cu convingeri naționale și patriotice afirmate, întorcându-se, după câteva invitații la Washington, după câteva participări gratifcatoare la grupuri de reflecție americane, din partea *Brookings Institute*, a fundațiilor *Carnegie* sau *Heritage*, apoi devenind propagandiști ai modelului american și ai validității sale universale, uneori de de-a dreptul comic! Onoarea unui ofițer, chiar general sau convingerile lui se măsoară oare în invitații, al căror obiect este chiar el? Mai puțin comic e atunci

când adeziunea se transformă în acțiune sau presiune, fie în cadrul rețelelor de influență, precum *Women's Forum*, *Young Leaders* sau acest *Transparency International* uimitor de prompt în a-i denunța pe conducătorii africani aliați ai Franței, uimitor de discret în ce privește aliații, trusturile și fondurile off-shore britanice și americane! Orbirea națională se traduce mai serios prin operațiuni de destabilizare internă, precum finanțarea "liderilor de opinie", marionete pretențioase care trebuie într-o zi să justifice agresiunea împotriva Serbiei, în ziua următoare pledând pentru distrugerea Libiei, încă o zi mai târziu anunțând primăvara democrației în țările arabe, celebrând mereu meritele imigrației, dezrădăcinarea victimelor occidentalismului și submersiunea populațiilor albe și creștine, fără ca vreodată să aibă de dat socoteală...

Responsabilitatea franceză și europeană este înainte de toate de a fi abandonat lupta de idei, această luptă pe care Statele Unite o poartă de mult timp, iar Rusia astăzi și diplomația sa influentă, ca și China și căutarea visului chinez, o conduc cu atâta hotărâre și cu atâtea mijloace... Dacă emiterea de note (rating) pentru emisiunile financiare este un cvasi-monopol american (cu excepția *Fitch rating*, înainte de a fi vândut către un investitor american în decembrie 2014, și cu excepția *Dagong*), Europa n-are decât să se înfurie pe ea însăși. Dacă cele mai puternice ONG-uri ce lucrează pe deasupra frontierelor sunt americane, Europa n-are decât să se înfurie pe ea însăși – și de altfel ONG-uri precum *Médecins sans frontières*, cu Rony Brauman, asociații precum *Reporters sans Frontières*, *France Nature Environnement* sau *Transcultura* au făcut dovada pertinentei și capacității lor de acțiune. Dacă Europa a devenit, în cea mai mare parte a ei, piața captivă a producățiilor culturale americane, națiunile nu au decât să se înfurie pe ele însele, Franța, cu un sistem încercat de avans la încasări, reprezentând o excepție care ar trebui să fie un model pentru toată Europa. Așa cum analizează Claude Revel (delegată generală la informații economice, în *Communication et influence*, nr. 52), de douăzeci sau treizeci de ani Franța și Europa nu au produs un concept sau o idee care să devină o referință în această lume. Ele au abandonat lupta de idei; ce alt simbol ar mai trebui aici decât cel al închiderii de

către diplomația franceză a centrelor sale de informații de presă străină (a se vedea articolul lui Anne Gazeau-Secret, în *La revue de Défense Nationale*, decembrie 2013)!

Prioritățile sunt clare. Ele sunt intelectuale. Deci morale. Europa nu a făcut efortul de a-și exprima și promova propriile modele de organizare a întreprinderilor, de cooperare a actorilor și de democrație. Tezaurul european al diversității de modele, de sisteme și de organizații face cât toate manualele de management. Acest tezaur trebuie deschis, tradus, promovat și trebuie adus peste tot exemplul european de întreprindere ca instituție socială. Pentru a reuși, singurul mijloc e de a gândi. A se gândi, ceea ce este fără îndoială mai greu. A regăsi rolul motor al analizei, reflecției și înțelegerii lumii pe care Europa l-a avut timp de câteva secole și care i-a dat locul ce a fost al său. Ambiția de a înțelege este cea mai mare forță a Europei în reinventarea sa și în acest joc familiar al lungii sale istorii: a se alimenta, adoptând, respingând sau schimbând, din tot ceea ce îi vine.

O cale europeană

Speranța europeană a avut un sens. Trebuie să scriem la trecut despre el? Pentru a-l scrie la viitor, ar fi de ajuns să primim în față mizele Apărării și ale Securității europene, să precizăm fără ocolișuri singularitatea care a făcut Europa, deasupra națiunilor și popoarelor care o compun, o unitate remarcabilă și recunoscută – și deci separată de ceea ce ea nu este. Europa poate redeveni un actor mondial cu influență și autoritate, redând instituțiilor europene singura lor funcție legitimă, cea de a asigura preferința europeană în raport cu lumea. Este o Europă a celor șase, a celor doisprezece, a celor optsprezece? Nu contează. Trebuie să abandonăm iluzia naivă că în 15 sau în 10, sau în 6 dezacordurile ar fi oprite și disensiunile mai puțin numeroase!

Trebuie în schimb să regăsim identitatea forțată de istoria lungă, care separă Europa de țările slave, precum și de populațiile, mai ales din Balcani, îndelung islamizate. Trebuie, de asemenea, să terminăm cu iacobinismul opac, centralizator și au-

toritar, ce caracterizează Comisia și pretențioșii ei mici marchizi. Revizuirea instituțiilor poate remedia defectele de funcționare, refondarea Uniunii poate corecta flagrantul deficit democratic al Europei. Refondare sau abandon; Franța poate de asemenea preia din discursul Angliei.

În termeni politici, aceste Națiuni Unite ale Europei poartă numele de Confederație. Sau Imperiu, menajând națiunile care îl compun, termen respectuos față de principiu de subsidiaritate care ar trebui să redea națiunilor o mare parte din competențele pe care Comisia și le auto-atribuie, de la gestionarea cetățeniei până la cea a politicilor de securitate internă. Ea nu are nevoie de altă instanță supremă decât de reuniunea șefilor de guvern. Ea ar subordona administrația bruxelleză unui consiliu de miniștri europeni, responsabili politic, și ar suprima funcția de comisar european. Ea ar lega mai strâns reprezentarea în Parlamentul European și Parlamentele naționale. Ea ar afirma strict principiul subsidiarității și ar valida referendumul de inițiativă populară la nivel local, național și european ca sursă incontestabilă de legitimitate a legilor în vigoare în Uniune sau în orice stat membru al Uniunii. Ea ar redefini competențele administrației Uniunii, prea puternică în lucrurile mici, prea mică în lucrurile mari; spre exterior, pentru apărarea intereselor europene, pentru puterea unei piețe reglementate și pentru exprimarea preferinței europene în materie comercială, financiară, sanitară și socială, pentru protecția mediului și a teritoriilor, mai multă Europă; în ce privește maturarea brânzei, dreptul cetățeniei și al migrațiilor, politica penală și paza teritoriilor, e nevoie de mai puțină Europă și mai multă națiune, adică mai multă libertate, proximitate și legitimitate!

2 – ”S-a terminat cu hiperputerea americană”

Oboseală strategică. Epuizare militară. Izolaționism în creștere. Dezangajare amenințătoare. Sfârșit al hiperputerii (preluând cuvântul lui Hubert Védrine, ce desemnează situația geopolitică de la sfârșitul anilor 1990).

Acești termeni nu sunt decât câțiva printre atâția alții care spun același lucru: hiperputerea nu ar mai fi ce a fost. Replierea strategică americană ar fi angajată. S-a terminat, și încă de tot, cu capacitatea americană de a interveni peste tot în lume, de a face și desface state. Ar fi sosit vremea puterilor relative. O lume multipolară ar fi la porțile noastre. Ar fi deja chiar lumea noastră, într-atâta China, Rusia, India, America Latină ar scăpa tutelei americane și ar schița o lume revenită la echilibrul puterilor, așa cum a fost în Europa după Tratatul de la Westfalia din 1648, așa cum a fost cu Concertul națiunilor, apoi cu Societatea Națiunilor, așa cum s-a încercat cu Europa după începutul de secol XIX. Europa ar trebui să se îngrijoreze: ce ar fi ea fără America?

Această analiză nu este fără precedent. Ea enunță un fapt: puterea își schimbă forma. Ea se folosește de o constatare: după starea de siderație ce a urmat căderii Zidului de Est și proclamarea ”sfârșitului istoriei” (Francis Fukuyama, 1989), opoziția față de dominația americană progresează peste tot în lume și mobilizează un repertoriu în creștere de forțe, de la religie până la mândria națională, din America de Sud până în Europa. Ea se hrănește cu fapte: cursa nebună de creștere a Chinei este fără îndoială prima amenințare ce apasă asupra mediului mondial, așa cum stau mărturie ravagiile comise în Birmania, Cambodgia, Tibet sau în Africa. Ultimii rinoceri, ultimii elefanți din lume vor fi oare sacrificați fantasmelor unor bătrâni chinezi ce-și caută virilitatea sau încearcă să scape de mahmureală? Iar marea pădure amazoniană sau africană va fi oare făcută scrum pentru a

face loc plantațiilor de soia menite a alimenta sutele de milioane de porci care hrănesc visul chinez?

Ascensiunea Chinei, a Islamului, revenirea Rusiei ca putere globală, apariția unor puteri regionale precum Iranul sau Nigeria, nu au nimic pașnic, mai întâi pentru că ele înseamnă o cursă pentru resurse ce amenință viața. Ele se cheamă acaparare de pământuri, trafic de specii protejate, dispariție a diversității umane, vegetale și animale, aducere în situație de dependență energetică, tehnologică sau direct politică; iar cuvântul urgență nu este decât preliminar pentru toate celelalte realități geopolitice, în care înfruntarea dintre apetituri nelimitate pentru resurse limitate joacă primul rol, în care supraîncălzirea demografică, mai ales africană, este o bombă gata să explodeze, în care puterea americană apare și ea constrânsă, limitată sau depășită.

Analiza este falsă, chiar dacă premisele sale sunt juste. Ea antrenează eroare și confuzie, Statele Unite rămân primul actor geopolitic și geoeconomic mondial, și asta fără rest. Litania eșecurilor americane, în Afganistan ca și în Irak, în Libia ca și în Siria, nu are sens decât pentru cel ce consideră că ordinea și pacea civilă sunt bunuri publice majore (de exemplu, 82% din tinerii irakieni erau școlarizați pe vremea lui Saddam Hussein; sunt mai puțin de 50% școlarizați în 2014! Iar dreptul la locuință era asigurat pentru toți libienii sub regimul colonelului Khadafi); pentru cel care consideră că un regim nu este legitim decât cu condiția de a servi interesul național american, eșecurile nu sunt decât relative sau temporare. Regimuri autoritare sau dictaturi ostile Statelor Unite au fost zguduite, țări producătoare de aur negru care pretindeau să pună sub semnul întrebării monopolul dolarului asupra tranzacțiilor petroliere au fost eliminate, influența Rusiei a dat înapoi, iar stăpânirea asupra petrolului s-a afirmat. Unde este eșecul? Partidele Baas, laice, republicane, se străduiseră să construiască state și națiuni capabile să decidă cu privire la alianțe, să-și urmeze interesul și să-și promoveze propria politică. Nu mai rămâne nimic din toate astea. Unde este eșecul? Patru sau cinci țări, toate musulmane, toate ostile aceluia *imperium* american, au dispărut de

pe hartă. Iar haosul care se întinde folosește din plin afacerilor. Avertismentul trebuie auzit: un popor se va putea constitui el oare ca stat, dacă acest stat nu e decât instrumentul obedienței față de ordinul american (exemplul guvernului egiptean al lui Mohammed Morsi, mai întâi susținut de Statele Unite, apoi dat jos după ce a refuzat să se supună în fața FMI-ului și bancherilor americani, este interesant)? Un stat va fi considerat legitim dacă și doar dacă organizează obediența față de negustorii, banchierii și firmele americane. Dacă nu....Strategia haosului este și ea o strategie. Nu oricine e stat! Franța și ea se află în fața acestei provocări. Iar conjuncții inedite apar între hiper-finanțe, grupurile lor criminale și interesul național american care le folosește ca alibi sau ca acoperire și, mai ales, ca pașaport!

Eroarea celor care anunță vremea puterilor relative este triplă. Ea începe prin uitarea ordinelor de mărime reale. Denunțarea repetată a efortului militar chinez în trend este pur și simplu comică, raportată la bugetul de Apărare american; nu numai pentru că nu ajunge nici la o zecime din acesta din urmă, ci, mai mult, pentru că singurele surse cu complezență citate sunt....americane! Armata chineză este o armată de război civil, capabilă să apere teritoriul chinez împotriva minorităților, chiar și agitate din exterior; în rest....Ce înseamnă o armată, ai cărei conducători, unii dintre ei, își iau gradele la licitație, un post de colonel fiind dobândit pentru...1 milion de dolari dați generalului-locotenent ce îl atribuia (condamnat la moarte în noiembrie 2014!) Marina americană, singură, egalează următoarele zece marine militare, iar bugetul alocat forțelor speciale și intervențiilor externe este superior bugetului militar al Franței... Așa încât dacă există un risc de derapaj militar în marea Chinei, dacă există riscuri de extindere a războaielor etno-religioase în Africa și Orientul Mijlociu, dacă există riscuri chiar la frontierele acestei Europe care nu vrea să se definească, mai ales din cauza prezenței minorităților ruse, ungare și ortodoxe în țări care le tratează rău, primul risc mondial este asociat primei puteri militare. El decurge din excesul de putere – și din irresponsabilitatea pe care o conferă certitudinea impunității și isteria în

fața amenințării. Statele Unite au devenit prima amenințare la adresa păcii mondiale.

Eroarea constă apoi în a neglija multitudinea de noi spații strategice, aceste câmpuri de putere în care Statele Unite au, de cele mai multe ori, o superioritate zdrobitoare, și mai pronunțată decât în domeniul convențional: spațiul, Internetul, geniul genetic și realizările în zona bioingineriilor, informațiile și fabricarea adevărului, finanțele și fabricarea de bani.

Ea constă, în fine, în a considera unele eșecuri punctuale sau succese neterminate drept înfrângeri, capabile să modifice inițiativa strategică și să tempereze propensiunea naturală a Statelor Unite de a se crede națiunea indispensabilă și de a confunda interesul lor național cu cel al planetei și al umanității. Nimic din toate acestea. Constatăm chiar contrariul. Menținând Guantanamo, legitimând folosirea torturii împotriva inamicilor Statelor Unite, folosind împotriva unor jurnaliști sau autori de scurgeri de informații, ca în cazul lui Julian Assange, Bradley Manning sau Edgar Snowden unele dispoziții exorbitante, banalizând execuțiile extra-judiciare prin intermediul dronelor, Președintele Obama a acționat așa cum nici Richard Nixon nu a făcut-o la momentul Watergate, și așa cum George Bush tatăl nu ar fi făcut-o nicio dată împotriva inamicului irakian. Imperiul american nu doar că și-a consolidat puterea începând cu 2001, ci a și folosit mijloace mai extreme pentru a-și asigura această putere. Determinarea sa de a acționa crește. Iar odată cu ea, și riscurile de război mondiale. Să ne uităm la toate acestea mai în de aproape.

1 – *A hrăni lumea*

Henry Kissinger avea obiceiul de a afirma că cel ce controlează petrolul, controlează națiunile, iar cel ce controlează hrana, controlează populațiile. În acest domeniu, prin companii precum *Monsanto* sau *Cargill*, inițiative precum ”knowledge initiative in agriculture”, investiții publice sau private în geniul genetic, dreptul licențelor și proprietatea asupra materiei vii, nu numai că nu și-au redus influența în lume, dar au și sporit-o. Triunghiul dreptului, al banilor și al pieței a dat fir-

melor, majoritar americane, un control altădată necunoscut pe piețele agricole. Extinderea dreptului american în regiuni întinse ale lumii, în numele comerțului liber, distruge țărănimea autohtonă, ca și autosuficiența alimentară, deschizând un câmp larg de manevră finanțelor în domeniul atât de profitabil ca cel funciar și al recoltelor. Asocierea dintre *Walmart*, *Monsanto* și *Cargill*, atât de des reperabilă în operațiuni de influență internaționale, permite impunerea unui model industrial, orientat către piața internațională a "comodităților" agricole, precum agro-carburanții, mai mult decât spre nevoile locale ale populațiilor. A ruina autosuficiența pentru a hrăni comerțul, una peste alta, devine noul cuvânt de ordine al celor ce vor ca pământul să devină un activ printre altele (a se vedea apelul la revenirea la autosuficiență alimentară lansat în ultimul său discurs de către raportorul Națiunilor Unite pentru dreptul la alimentație, Olivier de Schutter, din martie 2014). În folosirea pământului conform logicii hiper-finanțelor nu mai e vorba de a hrăni lumea, e vorba de a furniza dividende. Anume în acest scop autosuficiența alimentară trebuie să fie denunțată, redusă, eliminată. Nimic uimitor dacă firme precum *Monsanto* sunt acuzate în mod regulat, de exemplu în India, ca și în diferite țări africane, de crime împotriva umanității; foametea este unul din mijloacele pe care industriașii din domeniul entităților vii le folosesc pentru a-și spori rentabilitatea. Financiarizarea agriculturii, făcută obligatorie de împrumuturile către țărani destinate cumpărării de îngrășăminte chimice și semințe OMG, tinde să asigure instituțiilor financiare proprietatea asupra pământurilor, în timp ce suprimarea organizată a varietății locale de animale sau de plante asigură în același timp sfârșitul gratuității reproducerii – ce scandal natural! – și monopolul celor ce dețin drepturi asupra varietăților industriale ce se substituie peste tot culturilor endemice. Perspectiva e clară: prin extinderea unilaterală a dreptului american al contractelor, prin operațiunile de influență ce vizează să banalizeze statutul pământului (pământul este un bun ca oricare altul, liber negociabil pe piața mondială), ce vizează să suprimе denumirile de origine (Franța, cu cele cinci sute de denumiri de origine, este ținta acțiunilor coordonate cu scopul, spre exemplu, de a autoriza producători americani să denumeas-

că "Brie" o brânză produsă dincolo de Atlantic sau "Șampanie" orice vin alb spumos, că provine din California sau din Chile), să generalizeze privatizarea vieții (prin intermediul dreptului licențelor), Statele Unite organizează preluarea controlului asupra pământurilor agricole și asupra alimentației mondiale prin firme private și prin fonduri de investiții americane, dopate de facilitățile monetare de neconceput, asigurate prin politica de la *Federal Reserve*. Industria agroalimentară înlocuiește progresiv agricultura. Industria materiei vii pune semințele și speciile cu licență în locul semințelor și speciilor naturale, pentru a-i face pe țărani să plătească reproducția animală și vegetală. În spatele ei, înaintează finanțele de piață și transformarea în marfă a tuturor produselor pământului și a însăși materiei vii; dar ce se întâmplă atunci când alimentația umană este în competiție cu oricare alt loc de muncă, în funcție de prețul de pe piață? Când proprietarii industriei materiei vii nu au nici o legătură directă cu cei cărora le e foame? Industria foamei, industria morții, nu sunt departe.

2 – A produce lumea

Statele Unite au afirmat, de mai multe ori, că Internetul este un spațiu strategic național și că orice atingere adusă securității Internetului va fi tratată ca o agresiune; președintele Obama a justificat chiar represiunile militare împotriva unor actori, publici sau privați, care ar fi încălcat regulile – americane – ale securității Netului, au atacat interese publice americane sau au acționat împotriva interesului național american pe Net.

Iar legea referitoare la apărarea și securitatea națională stabilește calificarea ca acte de război a unor operațiuni desfășurate pe Internet, legitimând un răspuns armat. Iată ce înseamnă să vorbești clar, iată cine nu duce lipsă de umor atunci când Bradley Manning, Wikileaks sau Edgar Snowden dezvăluie concepția foarte unilaterală pe care americanii o au despre securitatea Netului – și subordonarea marilor furnizori de acces la Internet față de directivele guvernului american! Oare ce companie e atât naivă încât să recurgă la un "cloud" de companie americană sau să aibă încredere în consultanți americani?

Adevărul e că Internetul a devenit unul din modelele cele mai puternice de a produce lumea – ca reprezentare, ca sistem și ca acces. Hollywood, cowboy-ul Marlboro sau rochia lui Marilyn sunt jucate de acum înainte pe Internet. Iar realitatea este că giganții Internetului au acceptat directivele serviciilor americane pentru a îndeplini un rol, fără îndoială exagerat, dar în mod manifest complice interesului național american, în multe crize majore, de când Facebook a contribuit la combaterea gherilei în Columbia (2010). Digitalul este american. Iar guvernului american în revine sarcina să interzică statelor tunisian și egiptean să blocheze ”social media” pentru a-și urmări mai bine operațiunile de manipulare (Hillary Clinton s-a remarcat în acest domeniu)! Aderarea prestatorilor de acces la opțiunile americane, că e vorba falsă pudoare în materie sexuală – acoperă sânul... - până la desemnările unilaterale ale unor mișcări politice ca organizații teroriste – chiar dacă au câștigat democratic alegerile! – este explicită: ordinea de pe Net este o ordine americană. *Facebook, Twitter, Google, Amazon, Apple, Microsoft* sunt companii americane, ele nu depind decât de legile americane, pe care știu foarte bine să le opună legilor naționale, spre exemplu atunci când *Yahoo* s-a confruntat cu tribunalele franceze, sau *Google* și *Twitter* cu legile indiene. Folosirea de cuvinte sensibile, cel de ”terorist”, printre altele, este strict controlată și orientată, iar rolul ”moderatorilor” de pe forumuri merită în această privință ceva interes, mai ales pe site-urile franceze complice la o dezinformare masivă. Iar miliardele de informații private pe care le dețin ele, spre exemplu venite de la cele 3 miliarde de utilizatori Facebook, sunt la dispoziția FBI, a agențiilor de informații americane, precum și a aliaților celor mai apropiați. Cei care au afirmat atât de repede și de prostește că libertatea își afla patria pe Internet trebuie să-și domolească visul: Internetul este instrumentul cel mai ascuțit prin care naivii sunt supuși ordinii americane.

Termenul de hiperputere nu este nicăieri mai justificat astăzi decât pe Net. Operațiunile în curs, fie că e vorba de ”cloud computing” care incită firmele naive să-și încredințeze datele unor prestatori ca prin minune controlați cu toții de furnizori

americani, fie că e vorba de negocieri în curs privind liberul acces al prestatorilor americani la datele private ale consumatorilor europeni, fie că e vorba de "big data" care asigură furnizorilor de acces capacitatea de a bloca orice informație sau orice "cuvânt" neconform (și care golește de sens foarte prețiosul prim amendament ce asigură americanilor libertatea de expresie!), Netul este o colonie americană. Pierre Bellanger, fondator al *Skyrock*, a consacrat în *Le Débat* (martie 2012) un articol decisiv despre abandonul de suveranitate, pe care l-a consimțit Franța în acest nou domeniu strategic al cyberspațiului. Insistența americană de a adăuga la Declarația Drepturilor Omului a Națiunilor Unite o frază ce ridică liberul acces la Internet la rangul drepturilor fundamentale trebuie să fie luată drept ceea ce și este: o agresiune majoră împotriva libertății popoarelor, a securității lor culturale, religioase și politice, în beneficiul colonizării planetare, desfășurate de hipercapitalismul național american, motoarele sale de cercetare și conținuturile sale ce formatează conștiințele. Lupta pentru suveranitatea numerică este noua frontieră a independenței noastre naționale.

3 – *Banii*

Finanțele sunt cheia puterii. În această privință, politica urmată de când cu criza și cunoscută sub numele de facilități cantitative sau "quantitative easing", nu a diminuat, ci dimpotrivă a consolidat supremația americană. Sunt mai mulți dolari în circulație ca oricând. Iar lumea continuă să cumpere dolari. Iar dolarii cumpără active, influență, colaborări – și revoluții. Actorii financiari nord-americani dispun de o capacitate aproape infinită de intervenție, pentru că banca centrală, Federal Reserve, tipărește dolari pentru ei, fără restricție și aproape fără limite – iată cum mai mult de zece mii de miliarde de dolari au fost emiși din 2009, pur și simplu pentru a salva ficțiunea unei ordini financiare internaționale care s-a prăbușit! Acest privilegiu exorbitant contează enorm în nivelul de viață american, pe care nu îl justifică nici productivitatea orară a salariilor, nici performanțele specifice ale firmelor americane. Acest privilegiu contează încă în

influența americană. În mod foarte direct, agenții americani pot cumpăra la orice preț conducători, guvernanți și personalități influente. Ei pot finanța orice manipulare de opinie, pot acredita orice invenție utilă; lună de lună ni se spune povestea cu armele de distrugere în masă din Irak, arme care nu au existat niciodată decât în credulitatea jurnaliștilor – sau în complezența lor bine plătită! Corupția a devenit prima armă strategică americană, prima unealtă a operațiunilor de influență și de control. Nu este o întâmplare dacă țările cele mai conștiente de amenințarea americană știu că lupta începe prin eliminarea corupției, așa cum foarte bine a înțeles președintele chinez Xi Jin Ping, așa cum Vladimir Putin ar trebui să știe și el! Eliminarea bancheilor, a consilierilor, a auditorilor și a prestatorilor de servicii americane din spațiul național este condiția libertății politice a Chinei, Rusiei, și va fi și condiția libertății Indiei și a Europei; ce crede despre toate acestea dna Angela Merkel, al cărei reviriment spectaculos împotriva Rusiei (cu ocazia summit-ului G20 din noiembrie 2014) este în general atribuit în Germania informațiilor deținute de Statele Unite ca urmare a interceptării telefonului ei mobil? Mai mult, limitele impuse hiper-finanțelor, acest sistem prin care băncile și fondurile câștigă bani din bani și nu din vreo oarecare contribuție economică, sunt în general considerate drept cheia de intrare într-o lume multipolară – din care vedem deopotrivă începutul, dar și straniile accidente, ale căror victime sunt cei care o deschid!

4 – *Spațiul*

Spațiul a fost proclamat spațiu strategic american, iar efortul vine în consecință. Cucerirea Lunii, explorarea planetei Marte au fost niște magnifice operațiuni de comunicare și influență. În spatele lor este vorba de cu totul altceva: de apropierea spațiului ca mijloc de control asupra planetei. Iar progresele americane nu s-au oprit în acest domeniu. Că e vorba de *Global Positioning System* sau *GPS*, supus interesului național american și opțiunilor Apărării americane (multe ar fi de spus despre eșecul european al *Galileo*, înconjurat de la plecare de o ciudată

conjurație a ghinionului), că e vorba de *Google Map* sau de sistemul de supraveghere planetară a comunicațiilor telefonice sau al mesajelor Internet, că e vorba de controlul american asupra tehnologiilor spațiale, și de un embargo riguros aplicat împotriva unor țări precum Rusia sau China, care speră și ele să-și dezvolte prezența în spațiu, că e vorba de controlul american asupra caracteristicilor rachetelor pe orbită sau de sistemele lor de control, naționalizarea americană a spațiului corespunde afirmării unui Imperiu mondial extins în toate spațiile strategice noi; și în această perspectivă, nu e vorba de faptul că un imperiu teritorial este perturbat de apariția de noi spații strategice, ci de faptul că acel *imperium* teritorial este în întârziere în raport cu dominația cvasi-totală a noilor spații strategice ale spațiului, ale virtualului, ale finanțelor de piață, ale biotehnologiilor.

Voința de putere

Există mijloace. Și există voința care le pune în practică. Voința de apărare americană nu este niciodată prinsă pe picior greșit. Ea este chiar o excepție într-o lume în care mulți, în confuzia de identități și de legături, nu mai știu că trebuie să se apere, nici de ce. Europeanii nu mai știu cine sunt, francezii nu mai știu unde le este interesul național. Această ceață, manifestată în întârzierile politicii lor în Orientul Apropiat și Mijlociu, vizavi de Ucraina sau de Rusia, ar putea fi una din cele mai rele moșteniri lăsate de pretenția de "modernitate" a responsabililor unei diplomații franceze care, de la zvâcnirea lui Jacques Chirac și Dominique de Villepin, ce denunța crima americană împotriva Irakului și Orientului Mijlociu, nu a încetat să abandoneze apărarea intereselor naționale pentru a adera la un occidentalism în ciornă, confuz și mai ales subordonat – până la punctul în care diplomația franceză pare uneori să privilegieze apărarea altor interese decât cele ale Franței. Americanii știu unde este interesul lor național sau cred că știu asta. Cine le poate reproșa ceva? Rezultatul unei credințe de natură religioasă în destinul american și în excepționalismul american este o violență extremă de fiecare dată când este desemnată o amenințare, cu atât

mai extremă, cu cât mondializarea cere de fiecare dată ca inamicul să fie desemnat, nu inamicul Statelor Unite, ci al umanității – pentru că este același lucru! Monoteismul valorilor interzice recunoașterea vreunei legitimități oarecare pentru ceea ce este altceva. ”Cum se poate să nu fii american?”, este o întrebare care, în prezent, nu-și are răspuns de partea cealaltă a Atlanticului. Rezultatul este o creștere extremă a opiniei care lasă puțină marjă de apreciere unei puteri federale, care este înainte de toate un minister al Afacerilor Externe, al Apărării și al Securității Interne. Rezultatul este și că Statele Unite sunt astăzi puterea care își atribuie pe de-a-tregul afirmația lui Paul Valéry: ”mai multă energie, mai multă viteză, mai mult orice...iată Europa”. Asta era ieri; Statele Unite de astăzi sunt cele pe care nimic nu le definește mai bine decât insolenta pretenție de a ridica acele ”World Towers”, acele ” World commercial centers” și de a colecționa ” world records” – de a poseda lumea.

Societatea americană rămâne o societate religioasă, iar națiunea americană este o națiune monoteistă, care crede cu tărie că deține Binele, și că doar ea îl deține, și îl deține pentru lumea întreagă. Transumanismul, teoria genului, fabricarea omului nou constituie o religie americană scientistă, care este echivalentă cu religiile seculare ale totalitarismelor europene din secolul XX. Fractura cu Europa laică, cu Franța republicană, este majoră. Nimic mai îndepărtat de relativismul pe care Europa l-a învățat de la istorie, nimic mai distant de pragmatismul laic al Chinei sau al Asiei sau de politeismul universal al Africii. Hiroshima, Dresda, Guantanamo sunt expresiile extreme ale unui monoteism al Binelui care nu cunoaște adversari legitimi, nici inamici valoroși – nimic decât teroriști buni de eliminat. Violența îi locuiește pe oamenii de credință atunci când e vorba de a lupta împotriva Răului. Conjuncția, în anumite privințe paradoxală, dintre ultranaționalism, mesianism și liberalism produce o societate violentă față de ai săi. Fapte diverse precum datele sociale dovedesc acest lucru din plin: mai mulți americani au fost uciși prin acte criminale în Statele Unite decât au fost uciși soldați americani în operațiuni din 1960 încoace! Certitu-

dinea de a deține Binele și interesul de a-l impune, atunci când se întâlnesc, produc o societate și mai violentă față de exterior, capabilă să afirme că tot ce nu este amic este inamic, capabilă să revendice un drept exorbitant de a interveni peste tot pe planetă pentru a prinde sau elimina orice opozant, capabilă să desfășoare un arsenal complet de amenințări, de măsuri de retorsiune și de agresiuni împotriva celor care dăunează interesului lor național sau interesului firmelor care se revendică de la "progres"; peste tot în lume, opozanții "sistemului Monsanto" și ai distrugerii independenței alimentare de către dependența de OMG știu ceva despre toate acestea. Ei sunt supuși presiunilor din partea unor fundații, precum cea a lui Bill și Melinda Gates, în beneficiul industriei americane a materiei vii. Și s-au văzut amenințați de "war like measures" (telegramă a unui ambasador al Statelor Unite, dezvăluită de Wikileaks, împotriva statelor africane, a consilierilor lor și împotriva Bisericilor care se opun autorizării produselor OMG pe teritoriile lor!). Statele Unite nu duc niciodată lipsă de inamici, ele chiar îi suscită, îi inventează și reușesc, pentru moment, să depășească opozițiile interne menținând în permanență o formă de stare de urgență împotriva exteriorului. Cum altfel poate fi mai bine caracterizată această fabricare a inamicului decât prin afișul pe care l-am găsit la Grebull, Montana, în 2013, și care arată un șerif, cu carabina în mână și coltul alături, în spatele a cinci șefi indieni plini de pene, dar fără arme, cu legenda următoare: " We fight terrorists since 1492 !" ("Luptăm împotriva teroriștilor din 1492!"). Realizarea unui genocid în numele luptei antiteroriste; s-a schimbat oare mare lucru în capacitatea americană în această privință? Și ce altceva fac tribunii antiterorismului, din China în cazul Tibetului și până la Rusia în cazul Ceceniei, decât să urmeze exemplul american în această privință?

Național-liberalismul: iată sinteza improbabilă pe care Statele Unite o realizează. Mijloacele de eficiență – o anumită eficiență – în slujba interesului național fără concesie și fără discuție; aceasta e singularitatea experienței politice americane. Ea prezintă un avantaj: a elibera interesele economice, a le

promova la primul rang al ceea ce contează și are valoare, înseamnă a-și asigura o supremație militară care nu s-a dezmințit de la intrarea în război în 1941. Ea e paradoxală, deoarece de-structurarea societății americane, explodată în multiple adeviziuni, apartenențe și Biserici, consolidează acest element unic de afiliere și de unitate care este forța – iar caravanele de americani expulzați din casele lor în scandalul execuțiilor silite fac să fâlfâie cu mândrie drapelul american, asta le rămâne celor ce au pierdut totul. Ea este periculoasă, deoarece funcționează plecând de la desemnarea inamicului. Nimic mai "schmidtian" decât maniera în care Statele Unite, și, în spatele lor, NATO, au respins Rusia de după 1991, au ridicat Europa împotriva ei însăși, au înconjurat-o până la vecinătatea sa imediată, în ciuda angajamentelor anterioare, și amenință deschis cu războiul, pentru a mobiliza o opinie națională!

Experiența americană este plină de învățăminte. Europa și Franța trebuie să învețe lecția americană; preferința de sine este cheia puterii durabile. China lui Xi Jin Ping, India lui Narendra Modi, Rusia lui Vladimir Putin nu au în ce le privește nici o pudoare în a-și afirma preferința națională și a o impune în mod durabil! Iar India și China, precum Israelul sau Turcia, nu au rezerve în a face să se manifeste "start-ups"-uri, în a crește campioni naționali cu vocație mondială; pentru că în joc este puterea! Deoarece eșecul desăvârșit al socialismelor autoritate ar trebui să condamne pe vecie orice tentație național-socialistă – orice tentație de a realiza socialismul într-o singură țară. Perspectiva cea mai inovatoare, experimentată de multe țări în lume, este cea a național-liberalismului: plasarea dreptului, a pieței și a concurenței în serviciul interesului național. Și plasarea deschiderii internaționale, dobândirea de poziții competitive în lume, atragerea de capitaluri, de competențe, de tehnici venite de peste tot, în serviciul interesului național, și mobilizarea în acest scop a tuturor mijloacelor de acțiune publică și privată, a instituțiilor și firmelor, pentru a construi bogăția și puterea Națiunii.

Națiunea indispensabilă și misiunea sa providențială

Statele Unite au avut de două ori o contribuție esențială la eliberarea Europei. Dar puterea lor, superioară în domenii decisive puterii tuturor concurenților luați laolaltă, face din ele prima amenințare la adresa păcii și ordinii în lume. Deoarece hiperputerea, factor de stabilitate și de securitate, a devenit o putere nesigură, imprevizibilă și periculoasă tocmai pentru că nu cunoaște limite.

Primul obiectiv al unei Franței puternice într-o Europă puternică este apariția puterilor relative și construirea unui echilibru mondial al puterilor, așa încât nici una să nu le poată provoca sau amenința pe celelalte. Iată constatarea la care ne conduce unilateralismul american, distrugerea instituțiilor internaționale de către Statele Unite (sfârșitul acordurilor Breton Woods în august 1971 prin voința președintelui Nixon, invadarea Irakului fără mandat din partea Națiunilor Unite în 2003, încercarea de a substitui prin acorduri continentale Organizația Mondială a Comerțului sub președinția Obama, militarizarea spațiului și a Netului) și non-recunoașterea intereselor separate, divergente sau opuse și legitime.

Pentru a aprecia situația, trebuie să estimăm până la cel punct orice proiect de unificare a lumii sub egida Binelui și a Răului conduce la violență, o legitimează și chiar o face obligatorie. Este vorba de a recunoaște până la cel punct superputerea duce la greșeli, erori și crime – așa cum prevedea senatorul democrat de Virginia Jim Webb începând cu 2000, lumea era mai sigură și mai bună când Saddam Hussein conducea Irakul, când Bashar El Assad gestiona Siria și chiar când colonelul Khadafi punea la cârmă pe accesul la Mediterana, așa cum îi spusese președintele Ciadului, Idriss Deby, președintelui Sarkozy – pe care nu l-au ascultat Jean Ping, director al Organizației Unității Africane și atâția alți șefi de state africane stupefiați de greșeala care se pregătea în Libia și care livrează centrul Africii jihadiștilor, iar Italia - invaziei africane! Și asta e constatarea care trebuie să preceadă orice abordare realistă a afirmării europene – a afirmării sale ca putere.

Degradarea relațiilor internaționale este reală și considerabilă. Ea este percepută în vocabular, se vede în posturi, se măsoară în numărul în creștere de conflicte de intensitate scăzută, de asasinat țintite și de operațiuni de influență. Fără îndoială, chiar cuvântul "relații internaționale" trebuie abandonat, abandonarea principiului de suveranitate a națiunilor și de legitimitate a guvernelor în funcție nemaipermitând să credem în aceste relații între egali, care constituiau principiul însuși al comunității internaționale.

Punctul de cotitură a urmat căderii Zidului de Est și afirmației grosiere că interesul Statelor Unite se confunda cu interesul general. El a devenit vizibil, pentru toți cei care voiau cu adevărat să vadă, atunci când George Bush, lansându-și cruciada împotriva "răului", terorismul, a afirmat că toți cei care nu erau cu el erau împotriva lui – ceea ce însemna că Statele Unite își arogau dreptul de a-i desemna pe cei răi și își atribuiau datoria de a elimina Răul. Vast program! Dar mai ales negare absolută a suveranității națiunilor și a tuturor relațiilor internaționale demne de acest nume – obediență sau moarte, iată noul principiu! Iată și de ce noțiunea de "Pax Americana" a încetat să mai domine relațiile internaționale; intervențiile americane (și ale NATO) nu au contribuit instituirea unei lumi mai puțin periculoase, ci au făcut-o chiar mai periculoasă. Iar distanța strategică anunțată de doctrina "leading from behind" a lui Barack Obama (2012), reînnoită de apelul la moderație strategică (discursul de la West Point, iulie 2014) nu a schimbat lucrurile, pentru că micii funcționari se grăbesc să o ia înaintea așteptărilor stăpânului american, cu riscul ridicol de a fi dezavuați, așa cum a fost Franța dlui Fabius, care s-a arătat prea repede gata să bombardeze Siria!

Iată punctul în care ne aflăm. Sfârșitul diplomației, înțeleasă ca artă de a pune în acord interese divergente, chiar opuse, și în mod legitim divergente sau opuse, pentru a evita războiul, marchează nu un progres, ci un recul al principiului însuși al raporturilor dintre state și națiuni. A progresa înspre o nouă ordine internațională implică recunoașterea principiilor de legitimitate

a puterilor și a instituțiilor stabilite în cadrul oricărei societăți politice, căreia îi garantează ordinea, pacea civilă, stabilitatea; recunoașterea non-ingerinței în afacerile interne ale statelor constituite; nerecurgerea la forță, cu excepția agresiunii manifeste. Și mai mult încă, abandonarea viziunii religioase care opune Binele și Răul; în diplomatie, ca și în politică, nu există decât interese, iar pacea nu se poate naște decât din concilierea lor.

Singura politică europeană în acest domeniu este o politică de recunoaștere mutuală și de separare. Europa nu va realiza uniunea Națiunilor libere ale Europei decât într-o lume multipolară, o lume în care diversitatea formelor de guvernare, a culturilor, moravurilor, religiilor, modurilor de organizare economică și socială este principiul însuși al relațiilor internaționale, o lume în care comerțul și economia se supun legilor, normelor și moravurilor societăților umane. Europa nu va fi ea însăși decât punând capăt occidentalismului, care o ridică împotriva propriilor săi vecini și aliați naturali, de la Rusia la țările din Sud, cele fără de care ea nu se va putea realiza. Iar Europa nu va participa la o renaștere a civilizației decât afirmând separarea necesară dintre culturi și națiuni, care le garantează diversitatea. Visul totalitar al unui guvern mondial reprezintă promisiunea sclaviei și negarea drepturilor popoarelor de a dispune de ele însele. Pentru a termina cu această utopie care a făcut atâta rău, Europa trebuie să reafirme importanța politică a frontierelor internaționale recunoscute, a cetățeniei ca apartenență națională exclusivă față de orice piață, și principiul non-ingerinței în afacerile interne ale statelor. Ea trebuie să angajeze demersul ce vizează reunirea celui mai larg consens al națiunilor în jurul dreptului popoarelor, dreptului la securitatea culturală, religioasă, economică, care să dea amploare și sens drepturilor individului, care să determine dreptul afacerilor și dreptul comercial. Mai presus de orice, prin exprimarea dreptului la diferență colectivă, recunoașterea intereselor legitim divergente, chiar opuse, Europa trebuie să redea sensul termenului "relații internaționale" și să-i redea diplomatiei propria dimensiune: arta de a organiza interese concurente sau opuse, pentru a evita confruntarea sau războiul.

S-ar putea ca mâine Uniunea Europeană va trebui să-și arate ponderea și libertatea împotriva Chinei, o Chină, al cărei apetit pentru materii prime și a cărei supraîncălzire economică pot deveni prima amenințare planetară, o Chină care visează să reunească "tot ce există sub cer" într-un imperiu mondial care se vrea a fi respectuos față de diversitate; oare exemplul Tibetului și al Sinkiang-ului ne pot face să avem însă încredere? Ieri aceasta se manifesta, și pe bună dreptate, împotriva acțiunii totalitare a URSS. Iar astăzi deja împotriva ascensiunii Islamului își mobilizează Uniunea Europeană valorile și singularitatea istoriei sale, dar cu condiția de a recunoaște că apelul la Islam în Asia, Africa și Europa este mai întâi chemarea la diversitatea ireductibilă a speciei umane! La ora actuală, însă, doar contribuind întâi de toate la aducerea puterii americane la un nivel compatibil cu echilibrul internațional, își poate găsi Uniunea Europeană locul într-o ordine multipolară purtătoare de libertate politică. Ceea ce înseamnă că orice slăbire americană este favorabilă păcii și ordinii internaționale. Ceea ce înseamnă că tot ce contribuie la crearea de sisteme, de modele, de organizații alternative și închise față de interesele americane, față de dolar și față de sistemul financiar anglo-american, contribuie la diversitatea umană, condiție a păcii și stabilității globale.

Un moment strategic

Momentul cu totul aparte pe care îl trăim, pe care îl trăiește Europa, este cel în care hiperputerea rămâne, se simte amenințată și nu poate accepta limitări ale Imperiului care provin din Rațiune, din libertatea poporului și din propriile sale rătăciri.

Este mai întâi momentul în care, mult mai mult decât fantasmagoricele amenințări exterioare fluturate cu nonșalanță, descompunerea internă a Statelor Unite zguduie edificiul instituțional și coeziunea națională. Procesul angajat din anii lui Reagan, accelerat începând cu Președinția lui George W. Bush, este cel de subdezvoltare a teritoriului. Poduri, șosele, rețele electrice, căi ferate, rețele numerice (Statele Unite reușesc

performanța de a avea un acces la WiFi dintre cele mai lente din lume, dar și dintre cele mai scumpe!), sistem de sănătate (cel mai scump din lume pentru un rezultat mediocru), sistem educativ, trăiesc un regres care are toate șansele de a anunța declasarea Statelor Unite – o declasare care se va opera într-o generație de jaf de către hiper-finanțele și organizațiile lor criminale, care folosesc Statele Unite ca infrastructură de bază pentru operațiunile lor. Deloc întâmplător un autor american își arată îngrijorarea față ”Sinuciderea americană” (*Le Monde*, 25 noiembrie 2014). Iar disoluția internă a societății americane, minată de inegalitățile de venit și violența socială, poate în orice moment să convingă un președinte că un ”bun război mic” ar fi chiar necesar pentru a pacifica frontul intern; oare nu asta a fost analiza lui Theodor Roosevelt atunci acesta când a declanșat războiul din Cuba, apoi invadarea Filipinelor?

Este și momentul în care dezordinea minților și confuzia actorilor geopolitici multiplică piste false. Pistă falsă, această nouă ordine internațională pe care ar fi pe cale să o elaboreze împotriva Occidentului combinarea eteroclită de țări reunite sub numele de BRICS de către un vânzător de produse financiare de la Goldman Sachs, combinare de noi concepte care nu reunește nimic altceva decât voința comună de a scăpa de tutela americană. Pistă falsă, această ascensiune a Islamului politic, a cărei ascensiune sub formă de ”califat” în Irak și Siria în 2014 i-ar fi exemplu, căreia invazia trăită de numeroși europeni îi dă consistență, dar care trebuie să țină cont de întârzierea durabilă a societăților dominate de Islam, de instrumentalizarea conflictelor dintre musulmani (90% din victimele violențelor atribuite fundamentalismelor sunt musulmani!) și de această realitate politică decisivă; la fel cum Cortès n-ar fi reușit niciodată să cucerască imperiul aztec în 1519 fără susținerea femeilor, victime ale unei societăți în mod caricatural masculine, orice ascensiune politică a Islamului întâmpină un adversar declarat, ireductibil și în cele din urmă decisiv: majoritatea femeilor. Eșecul democrației iraniene în această privință este unul flagrant!

Acest moment este și cel în care uneltele mondializării, de parte de a fi epuizate, se întorc împotriva celor care le-au difuzat. Ce exemplu mai frumos am putea invoca decât cel al lui Narendra Modi! Primul ministru al Indiei, ales în aprilie 2014, reunește într-o sinteză pentru noi imposibilă ultranaționalismul, fundamentalismul hindus și liberalismul economic care face din statul său, Gujarat, unul din cele mai industrializate, din cele mai deschise față de capitalurile străine. Adept al "hindutva" (naționalismul hindus – n. trad.), el a lansat în discursul de *Independence Day* din 15 august 2014 un apel vibrant către toate companiile, către toți investitorii să fabrice, să conceapă, să realizeze, să muncească în India, venerând identitatea hindusă și un mod de viață ireductibil la uniformizarea occidentală! Contradicție ce va exploda sau sinteză inedită și creatoare?

Și mai e și momentul în care, într-o situație dificilă de disensiuni interne, de amânări și eșecuri, se elaborează soluții de alternativă la sistemul dolarului, acorduri de schimb în afara dolarului, mijloace de a schimba bunuri, bani, cunoaștere și tehnologii în afara tutelei americane. În această privință, crearea unei bănci de dezvoltare a BRICS realizată cu mare tam-tam în iulie 2014 și dotată cu un fond de 100 miliarde de dolari, contează fără îndoială mai puțin decât eșecul anunțat al demersurilor americane de a destrăma multilateralismul și de a face să progreseze acordurile internaționale cele mai favorabile propriilor interese ale SUA; că e vorba de tratatul transpacific sau de tratatul transatlantic, totul indică faptul că tentativele americane de a reduce la propriul lor interes schimburile internaționale sunt menite eșecului și că OMC poate redeveni cadrul legitim și general al schimburilor, cel în care India poate combate supunerea prețurilor agricole față de piața mondială a "comodităților", în numele supraviețuirii a milioane de indieni prin ajutorul alimentară (iulie 2014).

Pentru generația viitoare multe ar putea depinde de o Franță care să-și facă auzită o altă voce, care să risipească iluziile puterii solitare și care să readucă exprimarea intereselor unora și altora la unica lor condiție credibilă și justă, cea a păcii.

Mondializarea financiară nu mai este compatibilă cu suveranitatea statelor și nici cu libertatea popoarelor. Afirmând principiul suveranității informatice, alimentare, juridice, Franța trebuie să contribuie la evitarea războiului împotriva tuturor, stadiul ultim al mondializării.

Europa trebuie să afirme dreptul inalienabil al băștinașilor asupra pământurilor, resurselor și modurilor lor de viață, împotriva tuturor dominațiilor coloniale, din partea fie a ONG-urilor, fie a fondurilor de investiții, a misiunilor religioase sau a instituțiilor supranaționale. Chiar și în numele libertății religioase, dreptului la dezvoltare sau al drepturilor omului, aceste măști atât de frecvente ale colonizării. Ea trebuie să își asume, să promoveze și să facă să fie adoptată de către Națiunile Unite o rezoluție analogă declarației de la Coyococ, votată în Mexic în 1974, o declarație care echilibra drepturile indivizilor cu drepturile societăților, ale culturilor și ale popoarelor în totalitatea lor, dispunând liber de ele însele, și care a fost blocată de Henry Kissinger în numele interesului național american...Iar Europa trebuie să afirme că diversitatea politică, care se exprimă în instituții, în drept, în sistemele de producție și finanțare, în dreptul de proprietate, precum și în dreptul afacerilor și al comerțului, este un bun vital al umanității, un bun superior interesului comerțului și investițiilor, un bun superior însăși democrației.

Diversitatea reprezintă mai mult decât formele particulare pe care geniul uman poate, în circumstanțe și momente particulare, să le dea societăților umane. Democrația nu este decât una dintre formele acestui geniu aplicat la organizarea politică. Islamul sau creștinismul nu sunt decât forme ale acestui geniu aplicat la domeniul religios. Dreptul roman și *common law*, piața și Planul, națiunea și imperiul nu sunt decât câteva dintre formele pe care istoria le-a cunoscut dintr-un repertoriu infinit – expresii ale libertății suverane a spiritului uman, care triumfă și va triumfa în toate. Angajamentul pentru diversitate se extinde la formele de guvernământ, după cum înglobează credințe religioase, moravuri, cutume și tradiții. Și, desigur, unele ni se par barbare, altele de neînțeles, iar rațiunea strigă la noi că modelul

nostru este modelul de nedepășit pe care umanitatea are datoria de a-l adopta. Păcat al orgoliului, crimă a lipsei de măsură sau pur și simplu capcană a uniformității, această fabricare de *la fel* care înseamnă extinderea fără sfârșit a domeniului dorinței mimetice și condamnarea speciei umane?

În 1955 țările nealiniat se reuniau la Bandung, în Indonezia, și lansau marea mișcare de decolonizare, care va conduce douăzeci de ani mai târziu la sfârșitul coloniilor. Astăzi se impune de urgența un nou Bandung, care să proclame respectul față de diversitate ca principiu al raporturilor dintre popoare, dintre națiuni, dintre culturi. Anume Europei îi revine să afirme sus și tare dreptul indigenilor de a rezista și dreptul oricărui colonizat de a-i elimina pe colonizatorii care caută să-i impună legea randamentului maxim. Europei îi revine să acționeze pentru a apăra acest element comun tuturor oamenilor, care este facultatea de a se diferenția, de a se separa, de a se uni împotriva – Europei îi revine să acționeze așa încât să instituie diversitatea de principiu a comunității internaționale, în baza dreptului legitim al popoarelor de a se ghida de propriile legi și al statelor de a asigura supraviețuirea acestor popoare, prin frontiere - în spațiu și prin identitate - în timp.

Încă nu s-a pus capăt hiperputerii americane. Ea rămâne adversarul nostru esențial, în sensul pe care Mao Zedong îl dădea acestor cuvinte: cel ce amenință fundamentele ființei noastre. Dacă Europa nu este mijlocul prin care să se realizeze un echilibru al puterilor, dacă nu este mijlocul de a ne elibera de un occidentalism care conduce la un al treilea război mondial, după detestabila schemă a neoconservatorilor ”noi împotriva tuturor”, Franța trebuie să iasă dintr-o Uniune care o distruge și să urmeze, alături de ceilalți, altfel, calea rezistenței.

3 – Diversitatea este o bogăție

“Nu există, nu poate exista o civilizație mondială în sensul care i se dă adeseori acestui cuvânt, pentru că civilizația implică coexistența culturilor care își oferă între ele maximul de diversitate și care constă în chiar această coexistență”.

Claude Levi-Strauss, *Race et Histoire*, Unesco, 1952

Bhutan este un regat mitic. El apare regulat în clasamentele internaționale ca țară a fericirii de a trăi. ”Experții” reuniți de Nicolas Sarkozy, cărora li se încredințase sarcina delicată de a înlocui indicatorul de ”produs național brut” cu cel de ”fericire națională brută”, au difuzat în mod abundent imaginile unei societăți pacificate, la adăpost de pofte deșarte și conflicte interne. Și nu pentru că aici ar prospera divertismentul; televiziunea era necunoscută până în...2000. Nici fiindcă Bhutanul ar trăi frenezia turismului; fiecare vizitator trebuie să achite 200 de dolari pe zi, ceea ce permite accesul la regatul Zăpezilor unui număr mic de privilegiați care pot plăti prețul pentru o astfel de descoperire. Bhutanul a știut să-și afirme unitatea națională și singularitatea culturală în pofda tuturor celor care ar fi putut să o banalizeze, și întâi de toate în raport cu refugiații nepalezi sau muncitorii imigranți indieni care își căutaseră aici refugiu.

Monarhia recent stabilită (la început de secol XX), dominată de o dinastie provenind dintr-o minoritate, Bhotias, politic și cultural dominantă, Bhutanul a instituit în anii 1990 o lege constituțională ce definește cei patru piloni ai regatului și mai ales unitatea culturală. În realitate, afirmarea culturii Bhotia drept cultură a regatului și recensământul (din 1985) ce refuză calitatea de bhutan populațiilor imigrate, Lhosampa, numeroase, dar fără reprezentare politică, de origine nepaleză, a condus la plecarea a o sută de mii de rezidenți care și-au pierdut calitatea de supuși ai regatului....pentru că nu au avut-o niciodată!

Refugiați ce trăiesc în tabere ale Națiunilor Unite au sfârșit prin a găsi un ținut gazdă în Olanda, Australia, Canada sau Statele Unite... Subiectul nu e de a-i întreba pe membrii acestei minorități recent imigrată, din cele douăzeci care populau Bhutan, ce opinie au; ci de a observa felul în care calitatea vieții atât de cercetată, atât de lăudată, în Bhutan, este efectul unui proces de unificare internă, autoritară și spontană, a unor elemente alese. Unitatea internă a societății bhutaneze, condiție a diversității în raport cu India, cu apropiatul Tibet, cu China din preajmă, unitatea internă ca fabrică de fericire și siguranță morală, unitatea națională ca producătoare a acestor bunuri și servicii publice incomensurabile care sunt ordinea, încrederea și mândria identitară; cei care s-au străduit să lucreze pe indicele de "fericire națională brută" au înțeles ei oare mesajul Bhutanului, au integrat oare condițiile culturale și politice care fac din acest Regat prima țară din lume în ce privește gradul de mulțumire a locuitorilor ei?

Problema nu e de a judeca, așa cum cred naivii observatori canadieni că o pot face condamnând Bhutanul, ci de a măsura constanța istorică a faptului: națiunea este mai întâi unificarea unui teritoriu și a unui popor sub o lege, o cultură și o tradiție. Despre unitate ca fericire. Fără îndoială, această tradiție, această poveste este una mitică, nu toți francezii au drept strămoși galezii, bretonii, vendeenii, alsacienii, și au ceva motive de a nu subscrie marelui roman național, iar narațiunea privind originile este mereu înșelătoare; dar produsul său, unitatea internă, lucrul comun împărtășit de către toți, diversitatea trăită și revendicată, este bunul real și unul din cele mai puternice mecanisme politice care mai rămân! Căci Bhutanul a fost fericit, le-a furnizat locuitorilor săi, din câte știm, aceste privilegii rare care sunt stima de sine, siguranța morală și încrederea colectivă, privilegiile de altfel pierdute, deja pierdute. Dacă Jean-François Lyotard are dreptate, dacă am trăit sfârșitul marilor narațiuni, el anunță în fapt că revenim la origini, că noi narațiuni se vor naște – și că, bineînțeles, ele vor fi tragice. Pretinsul sfârșit al istoriei este prefața neterminată la tragedia istorică ce se întoarce.

Diversitate, dar ce fel de diversitate?

Celebrăm diversitatea. Tatuaje, piercing-uri, orientare sexuală, preferințe alimentare, diversitatea are locul ei în cetate, are parade și sărbători, dar e pusă în corsetul regulilor și al conveniențelor! Căci este vorba de diversitate, nu de disidență! Variațiuni pe o temă impusă, în modul și ritmul prescris! Model al înfloririi individuale limitate la produsele de comerț de tip raion! Fiecare porc cu troaca plină! Dacă nu, cenzura veghează la conformitatea și ligile de virtute! Să celebrăm diversitatea, desigur! Dar bărbații care au mai multe femei sau femeile care au mai mulți bărbați! Dar tinerii ce aleg să se sacrifice pentru zeii lor! Dar asociații care angajează capital fără a cere să fie remunerați, companii care dau înapoi clienților ceea ce au luat în plus! Dar asceții care trăiesc închiși, retrași din lume și sustrași oricărui contact uman! Dar societățile care nu au regi, șefi sau seniori! Dar clericii care trăiesc în spatele unui gard și poartă vălul din umilință față de Dumnezeu lor (precum carmeliții între zidurile lor)! Dar oamenii care mănâncă de vii larvele de sago! Oamenii care nu poartă decât o frunză pe post de veștimate, așa ca acei Dayo din Kalimantan (sanționați de o lege indoneziană privind "pornografia", care condamnă triburile să se deghizeze în șorturi și tricouri)! Dar fetele acelea inițiate de la pubertate de frate sau tată și băieții inițiați de prietene ale mamei! Dar societățile care practică sacrificii de animale, popoare care celebrează beția, drogurile, postul, abținerea sau meditația! Dar popoarele care își sacrifică dezvoltarea pentru independență, altele care vor să rămână ce sunt, în narațiunea pe care și-o fac despre propriile origini, despre credința și legile lor! Dar statul-națiune al evreilor, așa cum se vrea a fi Israelul! Dar tinerii francezi care pleacă în Siria, Palestina sau în Israel pentru a-și trăi credința până la capăt! Dar oamenii care sunt gata să ucidă sau să moară pentru o credință religioasă, pentru un angajament politic sau pentru țara lor! Dar oamenii care preferă libertatea poporului lor în fața vieții individuale, oamenii care își plasează în orice clipă existența sub semnul unei credințe sau al unei lupte, că e vorba

de comuniști, jihadiști sau de cei din rezistență! Elvețieni care îndrăznesc să voteze împotriva imigrației în masă, prin referendum, în februarie 2014 și un guvern elvețian care își permite să țină cont de un vot de inițiativă populară instituind cote pe imigrație, așa cum fac deja Canada, Statele Unite și Australia! Să mobilizăm drepturile omului, ONG-urile și dronele să terminăm cu astea! Ce face Comisia? Aborigeni! Malgași! Islamiști! Creștini! Elvețieni! Oameni floare, oameni ce renunță, oameni ce petrec trei ani, trei luni și trei zile retrași, în grotele din Himalaya!

Iată ce nu e conform, ceea ce nu mai știm să vedem, ceea ce nu mai putem să vedem! Iată oameni care scapă puterii în numele unei legi superioare – cum e posibil? Iată ceea ce nu mai are loc într-o lume promisă să devină Una – diversitatea individuală trebuie să termine cu diversitățile colective. Să dispară toate rezistențele față de unitatea lumii! ”Libertate sau moarte”, strigătul coloanelor infernale care masacrau vendeeni sau bretoni în numele Binelui republican, își spune azi ”diversitate sau moarte” și prezidează același genocid cultural, etnic și religios ca acela reușit de Hoche și Marceau împotriva Vendeei militare. Am văzut, în toamna lui 2014, o campanie de acuzații contra fotografului brazilian Salgado, cu ocazia filmului lui Wim Wenders, consacrat muncii sale; cum el i-a fotografia pe acești săraci fără a-i salva, fără a-i dezvolta! Cum acesta a cunoscut triburi ce trăiau încă în epoca de piatră fără a se strădui să îi convertească la aerul condiționat, la telefonul mobil sau la căsătoria pentru toată lumea? Ura față de alteritate nu a murit! Panică morală în fața celor, a căror demnitate fizică, mai întâi fizică – câți obezi sunt printre ei? – denunță degenerescența modernilor – ascundeți-i peăștia slabi pe care nu putem să-i vedem! Să ardem aceste imagini care ne acuză, pe noi, cu drepturile noastre universale și bunăvoința noastră, de genocidul pe care îl propagăm cu viteza bunelor noastre sentimente! Și să reînnoim cu o furie sacră ceea ce alții au făcut în numele ”datoriei de a converti toate națiunile” – primul atac împotriva diversității – sau în numele ”interesului sacru al patriei” – onoarea britanică a deschis pri-

mele lagăre de concentrare pentru a regrupa cu forța femeile și copiii de buri revoltați în 1902 – sau în numele ”Ligilor Virtuții” și al ”Societăților de Temperanță” americane; diferența este că noi ne străduim să distrugem diversitatea în numele drepturilor omului, al dezvoltării și unității umane. Obligația de fericire dezlănțuie mici inchiziții de zi cu zi, anestezia generală nu vede în ele decât extinderea domeniului Binelui. A izola, a fracționa, a individualiza, a reduce: nu este o rețetă de bucătărie, ci mijlocul tuturor puterilor. Dezvoltarea se străduiește în acest sens, la fel ca ”revoluțiile democratice” și formatarea conștiințelor. Marea lichidare a structurilor, a moravurilor și a legăturilor ajunge la culme. La capătul descompunerii politice, fiecare își este sieși propria frontieră. Aici ne aflăm. Individul absolut, cu adevărat! Absolut suveran asupra sieși, dedicat Imperiului Sinelui, stăpân peste nimic și senior al unei tinichele purtate de vânt! În momentul în care celebrăm diversitatea, o distrugem. Pentru a nu mai avea decât ce e *la fel* în fața noastră, am găsit ceva mai bun decât totalitarismele: diversitatea individuală, universalitatea drepturilor, legea pieței – primatul interesului comercial care aduce creștere. Pentru ca toți oamenii să fie la fel, vânduți pe aceleași piețe, captivi ai acelorași interese, supuși acelorași dorințe pe care le impune publicitatea, drepturile omului sunt o mașinărie extraordinară. Iar noi o facem să meargă la turație maximă. Noi, sistemul rațiunii și al individului suveran, reducerea fiecărui lucru și a fiecăruia dintre noi la utilitatea de sub satârul pieței. Noi, indicatorii cu vocație universală, clasamentele de țară în funcție de venitul pe cap de locuitor, instituțiile internaționale însărcinate să rabateze toate diferențele la echivalentul lor monetar – civilizația, ce ROE (încasări pe investiții)? Siderația mentală care ne-a făcut să confundăm economia și civilizația este cheia unei decivilizări pe care China o accelerează și mai mult, amplificând și multiplicând elanul dat de America. În spatele invocării permanente a respectului față de diversitate se joacă cu totul altceva: aducerea în conformitate a umanității, grație extincției diversității, diversitatea cea adevărată, care este colorată și rezultă din libertatea societăților de a-și alege propriul destin. Cum ar putea să mai existe un Bhutan – nu va

îngrijorați prea mult, din 2000, televiziunea este autorizată, iar difuzarea de seriale americane sau indiene ar trebui să termine imediat cu Bhutanul!

Marea idee a susținătorilor diversității indivizilor în cadrul societăților somate să se deschidă către toate diferențele, de a accepta toate singularitățile individuale, de a le recunoaște pe toate și de a le celebra chiar pe toate – ce simbol mai bun în această privință decât "gay pride", celebrarea publică a preferințelor private, subversiunea separării vitale dintre privat și public! – este de a tocii, prin coabitarea și frecarea pe care le provoacă, prin obișnuința și banalizarea pe care le antrenează, lama tăioasă a diferențelor, de a o face inofensivă, ne semnificativă, în cele din urmă inconsistentă. Nici o toleranță față de inamicii toleranței; dezbateră nu e de ieri! Așa cum analizează Stéphane Perrier, în *Le Débat* (ianuarie-februarie 2014), partea majoră a discursului privind metisajul, diversitatea forțată, vine de la un nazism inversat: încrâncenarea în a deconstrui societatea franceză și unitatea Franței, în a nega originile etnice și religioase ale Franței, care a fost albă și creștină, fără interdicții și fără provincialism – Republica anilor cincizeci avea miniștri africani și treizeci de deputați din Maghreb și Africa Neagră! – este pandantul exact al pasiunii distrugătoare în numele "purității", fantasmă a celui de-al Treilea Reich. Aceeași intoleranță, aceleași ucizări, aceleași amenințări profesionale sau personale sunt în joc. Rasismul nu se mai exprimă prin inegalitatea dintre rase, ci prin reducerea tuturor oamenilor la același model – în afara Americii nu există salvare! Toți, toți de-a valma, occidentali, dar și ceilalți!

Aici ne aflăm. Nu departe undeva se manifestă această intoleranță față de diversitate în numele diversității; provocările care se multiplică în Franța împotriva locurilor de cult, a bisericilor și a cimitirelor creștine, în altă parte împotriva moscheilor, tradițiilor, cutumelor și moravurilor, sunt un indicator sigur în acest sens, cu atât mai mult cu cât ele se bucură o indulgență remarcabilă din partea puterilor publice și a media; totul e bine împotriva acestor biserici, împotriva acestor credincioși care au

semnul dezordinii în conformitatea areligioasă, asocială și apolitică de rigoare.

Cum ar supraviețui o umanitate de nouă miliarde de indivizi suverani, reduși la aceleași dorințe, la aceleași drepturi, la aceleași exigențe, la aceleași vise?

Asaltul permanent, ale cărui victime sunt separațiile pe care fiecare cultură le înalță pentru a se proteja de celelalte ne amenință cu dispariția oricărei culturi demne de acest nume. Iar visul unei civilizații mondiale nu e altceva decât anunțarea sfârșitului civilizației, în confuzia, haosul și războiul tuturor împotriva tuturor. Sfârșitul umanității. A umanității noastre.

Nimic nu poate depăși imprudent limitele diferenței culturale (așa cum scrie Alain Le Pichon, în introducerea la lucrarea *Le licorne et le Dragon*, consacrată cercetării universale, cu Yue Dayun, Editions Leopold Charles Meyer, 1995).

Cultura confuziei

Diversitatea individuală nu este o valoare, nici o sursă de bogăție în sine. Fervoarea care o înconjoară ar trebui să o facă suspectă. Apariția de indicatori, de clasamente, de evaluare a diversității, aplicată orașelor, națiunilor, ca și indivizilor, a înlocuit căutarea unității naționale, celebrată timp de atâția ani. Această substituie pe tăcute, fără dezbateri și fără mărturisire, ar trebui să ne alerteze: o nouă putere se afirmă, împotriva acestei unități interne în care credeam că vedem condiția libertății noastre politice. Ne vedem despuiți în liniște de capacitatea de a decide între noi despre ceea ce ne privește – și mai ales de a rămâne cine suntem. Unitatea națională, unitatea europeană, erau celebrate ca fundamente ale proiectelor și ambițiilor noastre colective; și iată că diversitatea individuală le înlocuiește, le devalorizează și sapă bazele libertății, ale încrederii și ale puterii. Ideologia diversității individuale, care rezumă orice politică la aplicarea drepturilor omului, este sistemul unei puteri care se vrea universală – care fabrică consumatori distrugând cetățeni și

care se asigură de dividendele sale distrugând structurile politice și sociale ale oricărei rezistențe față de colonizarea comercială.

Deoarece puterea care finanțează aceste clasamente, acești indicatori, aceste modele nu are nimic de-a face cu cerințele francezilor, cu așteptarea cetățenilor sau cu Republica; ea dă-torează totul acestor firme care visează la piața mondială și acestor investitori pentru care orice specificitate națională este o lipsă de corectat, un arhaism de surmontat, un cost de redus – aceste bariere extra-tarifare care sunt celălalt nume al libertății popoarelor de a decide în ce le privește. Deoarece această putere este cea a comerțului, a băncii și a pieței, a cărei acțiune se exercită mai puțin pentru o altă politică și mai mult împotriva ideii însăși a politicului – a libertății popoarelor de a dispune de ele însele.

Această acțiune, ONG-urile, *think tank*-urile, fundațiile care o slujesc, miliardarii care o finanțează, ar trebui denunțați ca și complici ai celor mai răi dușmani ai libertății politice. Deoarece ei fac din drepturile omului, din afirmarea individului și a pre-tinselor valori universale ai căror deținători sunt, un instrument de distrugere a unității naționale – a independenței națiunilor și a păcii în teritorii. Și făcând asta, distrug diversitatea colectivă, cea care nu înflorește decât la adăpostul frontierelor și în unitatea internă. Complezența celor aleși în ce îi privește este vinovată și cere o răsturnare a toleranțelor, a facilităților și a docilității față de organizații, ai căror finanțatori, inspiratori și al căror proiect sunt prea evident antinaționale, antifranceze și antidemocratice. Nu pentru a închide Franța în ea însăși; nu pentru a clădi o "fortăreață Europa", ci pentru ca Etiopia sau Sri Lanka, pentru ca Marocul sau Birmania, și popoarele la ele acasă să rămână aceste expresii singulare și splendide ale diversității umane, și ale acestui geniu al umanității care se numește diversitatea popoarelor ce își caută adevărul propriu. Îndeplinirea acestei sarcini este chiar decisivă pentru a ieși din confuzia de cuvinte, de idei și de proiecte. Cu cuvintele din 2014: oare toți africanii trebuie să devină americani? Oare salvarea pentru toți malgașii, congolezii sau malienii este cea de a deveni francezi ca

ceilalți, de a trăi la Montreuil și de a lua RER-ul? Confuzia este oare salvarea umanității? Respectul spune că nu, bineînțeles, iar respectarea acestor realizări magnifice ale geniului uman care au fost culturile hindusă și malgașă, evreiască sau vaudou trece prin separația de alte culturi, la fel de remarcabile, la fel de singulare și puternice, dar cu care coexistența sau confuzia ar fi în mod reciproc distructive. Frontiera le salvează, iar ea salvează civilizația care vine din bogata lor diversitate.

Originea acestei dezbatere se pierde în negura timpurilor. Trebuie oare să mergem la autorii greci să căutăm această dublă afirmație că toți cei care nu sunt greci sunt barbari, și că barbarii sunt oameni? Facem și mai rău: spunem că toți cei care nu sunt ca noi nu sunt oameni și ne străduim cu feroare să reducem această anomalie. Ce reușită că Montreuil a devenit unul din primele orașe maliene din lume! Malienii sunt la fel, au cardurile lor de credit, alocații, probleme de sfârșit de lume, sunt ca noi! Ca și malgașii, algerienii, marocanii și o sută de alții care nu mai sunt alții! Haideți, toți oamenii să devină la fel! Este actualitatea puterii pe care o trăiește Europa, puterea de disoluție a națiunilor, puterea de a reduce orice comunitate umană și orice societate politică la suma indivizilor care o compun.

În umanitatea redusă la indivizi, puterea politică nu va mai avea limitele pe care frontierele, națiunilor și statele i le trasau; nici libertatea politică. Orice imperiu care visează să fie un Imperiu al lumii mizează pe diversitatea individuală, în detrimentul colectivelor și puterilor intermediare. Întrebarea e simplă: orice ființă umană are vocația de a deveni un european la fel ca oricare altul? Oare orice musulman, orice hindus, orice catolic are vocația de a accepta laicitatea, distincția dintre religios și politic, privatizarea dreptului?

Dacă da, trebuie să proclamăm Imperiul european și se ne asumăm consecințele lui. Altfel, trebuie stabilite frontiere ale Europei, trebuie să spunem cine e în ea și cine nu e în ea, pentru a lucra în cele din urmă la unitatea Națiunilor din Europa. Dezbaterea în jurul frontierelor Europei este semnificativă: de ce nu și Turcia, dacă Europa nu e un club creștin? Dar de ce nu

lumea întreagă, dacă Europa se definește prin valori de la care Canada și Australia, spre exemplu, trebuie și ele să se poată reclama? Dezbaterea în jurul Israelului este și ea semnificativă: cum se poate o țară care vrea să se definească drept stat evreu, care înțelege să spună cine este și cine nu este în ea? Cine spune că religia contează în apartenența națională? O țară, care constatând exodul evreilor din toate țările înconjurătoare, de la Irak la Siria și de la Liban la Egipt, acționează păstrând spațiul strategic al supraviețuirii sale, apărându-l și fortificându-se în interiorul lui? Iată ceea ce nu mai putem vedea, iată lucruri ce ne întorc la propriile noastre complezențe laxe, la ale noastre toleranțe lipsite de demnitate – să dispară, acești martori ai renunțării noastre!

Europa e bogată prin diversitatea de națiuni unite în ea. Franța e bogată prin diversitatea de regiuni și origini care își găsesc unitatea profundă în Republică și care îi dau o profunzime strategică, în Magreb, în Africa Neagră, dar și în Asia, în Oceania, și până în America Latină, pe care doar Marea Britanie o egalează în Europa.

A distruge această diversitate internă, chiar în numele inventării unui popor european, înseamnă a o sărăci, a o descompune din interior și în definitiv a o livra sortii nefericite a societăților pe care diversitatea internă moștenită sau îndurată le-a făcut fără putere asupra lor însele, fără capacitate de ordine și de pace civilă. Actualitatea e crudă pentru tribunii diversității interioare și ai societății multietnice și multiculturale. Africa de Sud a devenit emblema celor care consideră diversitatea internă a indivizilor, prin originea, credința lor religioasă, prin moravuri și cultură, ca infinit superioară unității naționale căutate cândva. Cu mai mult de 45 de asasinate pe zi, în marea lor majoritate de natură criminală, Africa de Sud cunoaște totuși un nivel de omucideri remarcabil, chiar într-o Africă niciodată departe de războiul civil de la decolonizare încoace. Moștenire specifică a apartheidului, a unei situații istorice purtătoare de violență dificil reconciliabilă? Să mergeți în Brazilia! În Liban! În numeroase

orașe din America de Sud sau din Africa, numărul de omucideri nu este egalat decât de țări aflate în stare de război civil; nu război civil, ci delincvență, și mai mult juxtapunerea de grupuri sociale care nu au alte relații între ele decât violente. Realitatea, analizată de Pierre André Taguieff, este că societățile multietnice și multiconfesionale sunt din cele mai violente din lume: Beirut, Rio de Janeiro, Le Cap, Lagos, Marsilia de mâine? Sociologii ar putea analiza prin ce anume absența de reguli partajate și de identitate comună eliberează concurența și îi permite să ia formele cele mai brutale și cele mai criminale – și cele mai rentabile, de asemenea. Alții ar spune ceea ce demonstrează istoria: că între cei care nu au în comun nimic, frontiera este cel mai sigur mijloc al păcii, iar separația este condiția respectului.

Unitatea internă este o condiție a încrederii, a securității și a sentimentului național. Francis Fukuyama (în *Trust: the Social Virtues and the Creation of Prosperity* sau despre încredere ca virtute socială și condiție a prosperității) ca și Pierre-André Taguieff (în *Du Diable en politique*, CNRS Éditions, 2014) au scris despre asta: unitatea de limbă, de moravuri, de cutume, puterea a ceea ce e comun, evidența lui ”noi” sunt factori determinanți ai acestei consistențe sociale care este un bun colectiv major, condiție a sentimentului de sine și a unei relații pacificate cu ceilalți și cu viitorul. Disoluția unității naționale, incapacitatea francezilor de a spune ”noi”, în prezent fiind atâția, încât nu mai știm că trebuie să fim francezi, este motivul cel mai determinant al nefericirii franceze actuale, ea este la originea unei nefericiri identitare pe care înlocuirea în curs a populației indigene de către populații străine o face explozivă. Nefericirea identitară este mai gravă, și mai hotărâtoare, decât dificultățile economice și sociale, împotriva cărora sentimentul național este cel mai bun antidot.

Actualitatea e crudă pentru cei care uită că o societate nu se decretează și nu se inventează. Durata, istoria și chiar tragediile istoriei trăite în comun fac societățile pacificate și unificate, pe care coabitarea migrantilor nu le poate face. Nici un esențialism în această constatare, ci doar recunoașterea rolului

fondator al istoriei, care asociază natura și cultura în această formă politică a fericirii care a fost unitatea națională și cetățenia împărtășită! Nici un vertij de puritate etnică în această observație, ci recunoașterea faptului că timpul și forța proiectului național îi fac pe cetățeni capabili să spună ”noi” și să se perceapă pe ei înșiși ca fiind uniți, pe care coexistența de indivizi de drept nu o face! Totul se întâmplă de parcă societățile, după criterii diverse, puțin identificate, ar avea un optim de diversitate internă și un optim de deschidere către alte societăți. Și totul se întâmplă de parcă proasta cunoaștere a acestui optim ar fabrica societăți violente, dar și erori de judecată; atribuim unor factori sociali interni sau răutății indivizilor fapte ce mai degrabă sunt de atribuit orbirii conducătorilor și ideologilor în ce privește condițiile de pace și de securitate internă. Toți vor deveni poate niște francezi excelenți; însă va fi nevoie de timp, de voință și poate de aceste furtuni care clădesc unitatea!

Adevărul istoric vine și el să o spună fără ocol: democrațiile noastre liberale, deschise, sunt tinere, atât de tinere, încât încă nu știm cum funcționează în pace societăți multiple. Probabil că între cei care nu au nimic în comun, între cei ale căror religii, cutume, moravuri sunt incompatibile, pacea nu poate veni decât din separație și din respectul pe care îl facilitează distanța. Exemplul cu mareșalul Lyautey, către care întreaga populație din Maroc își îndrepta gândurile după o gravă boală, și care a refuzat să intre într-o moschee unde îl primeau șefii religioși și fervoarea musulmană: nu era musulman, iar respectul îi dicta să rămână deoparte. A pășit cu un picior în incinta sacră, dar a dat înapoi. Dar cine își mai amintește de Lyautey în confuzia barbară, barocă și mediocră a ceea ce se numește diversitate a indivizilor?

O Franță sub influență

Clasamente ale orașelor după ”aptitudinea lor față de diversitate” (care bineînțeles figurează în măsura ”atractivității”, chiar dacă prima dorință a locuitorilor lor, exprimată cu o forță în creștere în scrutinele locale, naționale și europene, este de a-și

regăsi unitatea”), criteriile de evaluare a salariaților după ”deschiderea față de diversitate” (controlul conștiințelor nu e departe) văd lumina zilei, fără ca cineva să le știe originea, și mai ales fără ca cineva să chestioneze prejudecata lor implicită: unitatea națională, unitatea unei populații este un rău, mereu mai multă diversitate a indivizilor este un bine, către care trebuie să înaintăm! Până unde o companie, în numele unei conformități de import, în numele de asemenea al acestei ”răspunderi sociale a companiei”, numită SRE-RSF, care îmbracă destul de rău interesele directe ale acționarilor, va putea să ia peste picior societatea în care operează și să disprețuiască cetățenii, națiunea și statul? Diversitatea este erijată în valoare în sine, în timp ce nu e decât o modalitate de viață în societate, bună sau rea, în funcție de epocă, de moment și de dispoziție. Și nu e o dramă! Ar trebui să ne întrebăm dacă nu cumva ”aptitudinea față de diversitate”, pe care o cer companiile de la salariați, aduce o atingere gravă vieții lor private, libertății lor de opinie și de gândire sau – la modul cel mai serios -companiile ar trebui să știe dacă un bun nivel de cultură generală istorică, geografică și etnologică nu cumva este un garant mai bun de bună purtare la nivel internațional decât această adeziune cerută față de o ideologie imprecisă și confuză, care ar putea să fie ultima zvâcnire a omului alb! Ar mai trebui să ne întrebăm cu privire la proiectul politic care se ascunde în spatele difuzării de clasamente, a promovării diversității, în spatele judecăților de valoare, pe care nimeni și niciodată nu vine să le chestioneze pe fond – ce societate sau ce absență vor ei? Și care este acest drept pe care și-l arogă firmele private, fundațiile pe care le finanțează acționarii lor, creatorii de opinie pe care ele îi plătesc, de a decide cu privire la națiune, de a săpa unitatea națională și de a dicta statului și francezilor legea intereselor lor?

A plăti impozite acolo unde așa trebuie, a respecta moravurile, tradițiile și legile popoarelor cu care face comerț, și mai presus de orice, a le fi utilă: aceasta este răspunderea întregă pe care o companie o poate avea. Și e deja mult. RSF acționează util pentru a o scăpa de această răspundere.

Diversitatea împotriva poporului

Prima contribuție a Franței la ordinea internațională într-o lume diversă și pacificată, prima datorie a Franței într-o lume în căutarea acestei noi ordini este de a-și prezerva singularitatea așa cum a fost ea constituită de unitatea sa internă. Franța datorează lumii să rămână Franța. Ea este datoare față de cei care vor fi în curând 500 de milioane de oameni din Franța mare – cei ce vor vorbi franceza. Ea este datoare față de toți cei care au știut ce înseamnă *Rezistență*, împotriva colonistului, împotriva invadatorului, împotriva bancherului sau negustorului. Cuvântul Franței contează în lume pentru că ea este singulară, pentru că spune ceva și face să se audă o altă voce decât cea a puterilor care își împart lumea și își supun orice putere inferioară.

Pentru că – sau mai degrabă – dacă, dacă ea este singulară, dacă ea spune altceva și cu o altă voce. Dacă nu, asistăm la naufragiul diplomației franceze, aflată la ordinele Americii și ale aliaților săi. Dacă nu, asistăm la sufocarea industriei de apărare de către NATO și integrarea ei în complexul american. Dacă nu, elitele africane, cele din Orientul Mijlociu, aleg să meargă direct la Washington și nici măcar la întoarcere nu mai trec pe la Paris. Trebuie să îi auzim pe acești imigranți de demult împărtășindu-și nostalgia națională: "era mai bine înainte!" Înainte, când Franța era Franța, când nu-i era teamă să fie ea însăși și să-i prefere pe ai săi! Trebuie să auzim că Franța este cerută la Pekin, Sao Paolo, Moscova, chemare ce vibrează de îngrijorare: și dacă Franța ar renunța la ceea ce este? Și dacă francezii nu ar mai fi francezi – cei ce spun "nu"?

Nici imperiale, nici doctrinare, nici cuceritoare, nici supuse, națiunile europene ocupă un loc excepțional într-o lume pe care violența intereselor, pasiunilor și ideologiilor poate să o arunce în orice moment în haos. Dar pentru a prezerva această singularitate, Franța, ca și națiunile vecine, trebuie să-și regăsească capacitatea de a decide cine e francez, european și cine nu este (așa cum scria Hubert Védrine în *Le Monde*, "Pentru o guvernare veritabilă a migrațiilor", 24 mai 2011).

Situația actuală, recunoscută de toți aleșii, ca și de funcționarii însărcinați cu politici migratorii, permite națiunilor europene să aibă control asupra a mai puțin de 10% din fluxurile migratorii. Această situație vădește demisia conducătorilor care preferă să nu vadă ceea ce îi deranjează, să se supună unor puteri care nu sunt nici din Europa, nici din Franța, nici democratice. Ea vădește mai ales dependența față de o ideologie, cea a omului de nicăieri, care nu ține cont nici de moment, nici de un *de ce*, nici de voința națiunilor și care fabrică monștri: teroriștii care au lovit Franța în ianuarie 2015 sunt prototipurile acestui om de nimic, care se agață de orice credință pentru a exista. Le revine francezilor și doar lor să spună cine e francez și cine nu. Îi revine Franței, și doar ei, să decidă cu privire la condițiile de acces și de rezidență pe teritoriul ei, de dobândire și de pierdere a naționalității. Și cine altcineva ar putea să decidă toate acestea, atunci când este francez, profund și adevărat francez, orice om, bărbat sau femeie, pentru care interesul național al Franței primează înainte de orice?

Adevăratul sens al diversității este aici. Trebuie să salvăm diversitatea societăților umane și a organizațiilor lor economice, a sistemelor lor politice și a formelor lor sociale. Iar separația este cea care o salvează, această mare separație, care garantează aprofundarea culturilor și civilizațiilor, expresia propriilor lor genii și această explozie extraordinară de forme pe care geniul uman le dă vieții. Frontiera, suveranitatea sunt cele care salvează diversitatea, pe care prea multă deschidere, expunere, confuzie, o condamnă. Presiunii neașteptate, violente, a schimbării trebuie să îi opunem dreptul de a rămâne, de a conserva, de a prezerva și de a menține. "Voi menține" este formula revoluționară a momentului. Iar modernitatea care vine aliază tradiția și puterea. Războiului pe care mondialismul financiar îl poartă împotriva instituțiilor, comunităților și societăților politice trebuie să îi opunem inteligența teritorială, preferința pentru sine, preferința națională și primatul colectivului. Principiul de precauție, în cele din urmă, împotriva deșartelor și uneori terifiștelor speculații ale principiului de inovație; să păstrezi ceea ce

ai mai degrabă decât să lași totul în speranța de mai bine, să nu suprimi lucrul de care ești sigur pentru a-l înlocui cu ceva mai bun! Pacea va veni din separația societăților umane, ale căror moravuri, credințe, reguli sunt incompatibile între ele, societăți libere să aprofundeze aceste diversități colective, al căror ansamblu formează ceea ce se numește, pur și simplu, civilizație.

Acțiunea în acest domeniu este la îndemână. Trebuie să afirmăm că primul drept al unei națiuni este de a decide cu privire la condițiile de rezidență pe teritoriul ei, de menținere a acestei rezidențe și cu privire la condițiile de obținere a cetățeniei. E nevoie de a aprecia corect acțiunile ce vizează să distrugă unitatea națională, să slăbească identitatea națională și privilegiile cetățenilor considerându-le acțiuni subversive și urmărindu-le ca atare. În acest sens ar fi util să se publice lista companiile franceze care contribuie la distrugerea Franței în numele "diversității". Cele care promovează "diversitatea" ca mijloc de a termina cu cetățenia și cu preferința națională; cele care utilizează "răspunderea socială" ca mijloc de a distruge unitatea națională și a coniferi intereselor private capacitatea de a deschide această mare piață de indivizi ce constituie visul ultim al mondialismului.

Opinia publică trebuie să alerteze cu privire la participarea conducătorilor "francezi" la operațiuni de dezinformare, precum cele pe care le realizează forumul de la Davos, grupul de la Bilderberg și atâtea alții, nevăzuți și nepedeșiți. Acționarilor le revine să voteze: vor cauționa bugetele alocate de compania lor pentru acțiuni contrare interesului național francez? Franța trebuie să preia inițiativa. Este urgent ca o nouă declarație a Drepturilor omului să echilibreze drepturile individuale și drepturile colective, enunțându-le concret pe acestea din urmă, la fel mizele și fundamentele lor. Ea trebuie să exprime dreptul fiecărei femei, al fiecărui bărbat, în cultura lor, pe pământul lor și în mediul lor, la securitate culturală, de mediu, la perenitatea moravurilor și a modurilor de viață, a structurilor sale juridice și sociale. Ea trebuie să îi protejeze împotriva jefuirii resurselor, împotriva colonizării mediului lor de viață, și de asemenea împotriva firmelor

de conversie, de aculturație și de destructurare care, în numele dezvoltării, al modernității și al progresului, le distrug singularitatea și ruinează secole, uneori milenii de civilizație.

Nu vom supraviețui fără această diversitate care vine din închiderea societăților umane în fața a ceea ce nu este din ele, care închidere le apără de agresiunile coloniale sau imperialiste și care le prezervă unitatea internă. Uniformitatea regimurilor politice, a organizațiilor economice și a capitalismului financiar este cea mai rea amenințare care apasă asupra salvării noastre.

4 – ”Trăim societatea cunoașterii”

A retrage un articol științific este una din deciziile cele mai serioase pe care le poate lua un cercetător; decizia corespunde în general unei fraude dovedite sau unei manipulări a rezultatelor. Ea se traduce printr-o ”proscriere” a comunității de cercetători; dispariția creditelor de cercetare, închiderea laboratoarelor, neîncrederea revistelor.

Cercetătorul francez Gilles Eric-Seralini nu este vinovat de nici o fraudă, de nici o manipulare, așa cum mărturisește chiar editorul său, revista *Elsevier*. I se va interzice să cerceteze? A avut proasta idee de a căuta acolo unde nu e nimic de văzut, unde interesele grupurilor mondiale sunt în joc. *Monsanto*, *Dow Chemical*, *DuPont*, *Syngenta*, *Limagrain* sau *Google* se ocupă de binele dumneavoastră, de ce să vă faceți griji? Alimentele de origine vegetală sau animală modificate genetic prezintă oare vreun risc pentru sănătate? Este o întrebare de 100 miliarde de dolari – produsul anual al vânzării de semințe OMG în lume. Este și o întrebare care pune sub semnul întrebării condițiile de autorizare a culturii de OMG; întrebări legate de sănătatea publică ce se pun și nu au găsit până în ziua de azi alte răspunsuri decât cele ale industriașilor. Gilles Eric Seralini se întreabă de mult timp și cercetează. A publicat în 2012, într-o revistă științifică editată de *Elsevier*, rezultatele cercetărilor sale asupra maladiilor dezvoltate de șobolani hrăniți cu OMG. Sprijinit cu fotografii șoc de șobolani afectați de tumori monstruoase, studiul a ținut prima pagină a ziarelor, a fost obiectul unor contestări virulente și a relansat dezbaterea asupra contaminării cu OMG, așa cum atinge ea puțin câte puțin totalitatea alimentelor vândute în Europa, în ciuda interdicțiilor locale de cultură, pentru că rapița, porumbul, dar și multe alte materii prime agricole importate sunt în mod masiv tocmai OMG. Miza, pentru industriași precum *Monsanto*, *DuPont*, *Syngenta*, *Bayer*, dar și pentru com-

panii franceze discret intrate în domeniul culturii de OMG dincolo de frontiere, precum *Limagrain* (publicate pe Wikileaks, telegramele președintelui FNSEA, Xavier Beulin, președinte și al *Limagrain*, care promite să deschidă Franța către OMG, cu forța dacă trebuie, sunt semnificative în ce privește relațiile dintre grupurile americane și colaboratorii lor francezi) nu se calculează doar în miliarde de dolari cifră de afaceri; miza este controlul absolut asupra producției alimentare – lanțul materiei vii. Nici un fruct, nici o legumă să nu fie produse de natură, de aer, pământ, soare și apă, fructe și legume, al căror gust spune că e vorba de o roșie, de o căpșună, un măr industrial; erzațuri insipide, umflate cu apă, pesticide și lipsite de valoare nutritivă, până la punctul în care îndemnul ”consumați cinci fructe pe zi” este un mijloc destul de bun de a dezvolta un cancer! Nici un fruct, nici o cereală, nici o pâine fără redevență la industrie, iată miza! Să se termine cu insuportabila gratuitate a naturii, cu albinele astea care polenizează gratuit, cu ciclul anotimpurilor, al ploilor, al germinației care produce recolte fără chimie, genetică și bancă, cu acești vecini care fac schimb de semințe între ei, iată proiectul OMG, iată proiectul unei colonizări mondiale de către deținătorii de licențe și proprietarii de materie vie.

Este destul pentru a ralia la cauză conferențieri bine plătiți ca să gândească cum trebuie, pentru politicieni convertiți la cauza agroalimentară sau mai degrabă pentru chimiștii și manipulatorii de materie vie care o susțin, este destul pentru ca editorul *Elsevier* să decidă să retragă publicarea articolului său, argumentând că nu era convingător – câte articole ar fi trebuit retrase sub un astfel de motiv! Un salariat de la *Monsanto* a devenit între timp administrator al *Elsevier*. Orice legătură între cele două fapte ar fi în mod manifest abuzivă. Iar republicarea articolului de către *Elsevier*, în 2014, doi ani după acea polemică, nu a făcut decât să dezvăluie și mai mult dezordinea ”revistelor cu comitet de lectură”, care fac și desfac cariera cercetătorilor, credința opiniei – și produc asfixierea cercetării.

Coincidența nu a mișcat prea multă lume. O greșeală, iar faptul că articolul a fost republicat doi ani mai târziu în aceeași

revistă nu a schimbat nimic. Există o afacere Seralini, pentru că un fost ministru, precum Corinne Lepage, pentru că oameni de știință, din toate specialitățile, au protestat împotriva punerii în cauză a unor cercetări care au fost conduse în termenii riguroși echivalenți celor pe care promotorii OMG și industriașii înșiși le utilizează pentru a formula concluzia despre caracterul sigur al produselor lor și pentru a le impune publicului.

Slăbiciunile statistice invocate pentru a discredita studiul se regăsesc și în studiile agrochimiștilor, validate de Agenția Europeană de Securitate a Alimentelor și de Comisia Europeană. Există o afacere Seralini, pentru că un cercetător este invitat să nu facă cercetări acolo unde interese superioare celor privind sănătatea umană sunt în joc – cele ale marii industrii, majoritar americană (ca anecdotă, refuzul de a se prezenta ca martor al Monsanto în fața deputaților francezi, sub pretextul unor intervale prea scurte pentru a-și pregăti răspunsul, afișează voința de a nu informa care ține loc de doctrină în grupurile agroalimentare). Această afacere ne amintește de multe altele, care constau altădată în a ucide mesagerul purtător de vești proaste, iar mai târziu în a-l reduce la tăcere pe cel care deranja punând sub semnul îndoielii adevărurile dezvăluite sau dogmele stabilite; Galileo Galilei poate murmura foarte bine la procesul său în fața Inchiziției ”e pur si muove” (și totuși, se învârte), va abjura eroarea abominabilă de a fi demonstrat că pământul se învârte în jurul soarelui; cum altfel să explicăm textul biblic care spune că Ioșua oprește cursul soarelui?

Iată un refren modern: ”a spus adevărul, trebuie să fie condamnat!” Unul dintre cupletele cele mai remarcabile a fost cântat de administrația lui G.W. Bush, în timpul celor două mandate prezidențiale pe care le-a avut.

Cartea *The republican war on science* sau *Războiul republicanilor împotriva științei*, de Chris Mooney (republicată de Basic Books în 2013) adună exemple stupefiantе privind creditul redus pe care administrația republicană îl acorda științei, somată se slujească unor opțiuni politice și să aducă argumente discursurilor sale, redusă la tăcere atunci când mergea împotriva

lor. Fie că e vorba de încălzirea climatică sau de alimente modificate genetic, fie de legitimitatea intereselor naționale diferite de cele ale Statelor Unite, istoria, chimia, genetica sau climatologia erau convocate la trusa de argumente republicane, altfel fiind lipsite de credit. Modelul de comandă înlocuise modelul cercetării, iar cercetătorii ca și jurnaliștii erau plătiți pentru a afirma sau demonstra ce li se spusese să găsească – dacă nu, liniște în front! Unanimitatea cu care jurnaliștii, cercetătorii, experții au susținut afirmația falsă, potrivit căreia Saddam Hussein avea arme de distrugere în masă și au participat în continuare la manipularea opiniei publice stă mărturie pentru puterea sistemului – și pentru absența aparentă a unui examen de conștiință *a posteriori* din partea celor care au fost....ce nume li s-ar potrivi mai bine? Victime sau complici? Cu ce preț Tony Blair, G.W. Bush, D. Cheney și alți criminali de război au plătit oare pentru minciuna de stat?

Ar fi plăcut să se afirme că lucrurile s-au schimbat. Dar în 2013, sub o președinție și o administrație democrate, au fost votate legi care restrâng libertatea de informare privind condițiile creșterii industriale a animalelor, condamnând la pedepse cu închisoare severă orice persoană care face sau difuzează poze fără să fie autorizată în mod corespunzător – condițiile oribile ale vieții animale în anumite ferme, ca să nu zicem tortura permanentă care este viața animalelor de sacrificiu crescute în cuști de metal, menite a rămâne secrete, pentru ca nimic să nu dăuneze plăcerii consumatorului de vită "top sirloin". Ar trebui să se stabilească o listă interminabilă de legi, de arestări și de condamnări operate în lume care nu au alt obiectiv decât de a proteja mersul afacerilor, în dispreț față de dreptul la informare, la sănătatea publică sau la preferințe legitime. Cel ce a publicat primele lucrări care arătau efectele devastatoare ale perturbatorilor endocrini asupra reproducerii speciilor și a oamenilor a devenit ținta unor campanii de denigrare nesfârșite timp de treizeci de ani, până când evidența ratei de sterilitate în creștere vertiginoasă i-a dat dreptate și s-a ajuns la interdicția privind numeroase produse ce conțineau acești perturbatori – acesta a decedat cu o lună înainte ca Uniunea Europeană să interzică

bysphenolul, unul dintre cei mai dăunători perturbatori! Cercetătorii care au dezvăluit multiplicarea cazurilor de cancer provocat de produsele fitosanitare la agricultori vor avea oare aceeași satisfacție tardivă? Cei care se întreabă asupra condițiilor de creștere a animalelor în China, pentru blană sau pentru carne, trebuie să stea bine cu inima! La Pekin este interzis să fotografiezi înfloritoarele vitrine care expun lucrătura rafinată asupra unor colți de elefant sau chiar de rinocer; nu se pune problema să se facă rău afacerilor, și ce contează dacă, în ritmul actual, nu vor mai rămâne nici rinoceri, nici elefanți în Africa în 20 de ani! Deschiderea de ateliere autorizate să lucreze fildeșul s-a multiplicat de trei ori de când cursul fildeșului s-a multiplicat de trei ori și el (700 dolari kg în 2000, 2 500 de dolari în 2014)! Și fiecare călătorie a vreunei misiuni diplomatice chineze în Africa se soldează cu o explozie locală a prețurilor – valiza diplomatică permite atâtea lucruri! În vara lui 2013 încă, cu ocazia unui sejur la Hei He pe râul Amur pe care l-am avut, am văzut cum un chinez atrăgea o mică mulțime vânzând, în mijlocul unei piețe artisanale locale, o labă enormă de tigru, din care transforma cu grijă un capăt de os în pulbere afrodisiacă, vândută la gram în mici cornete de hârtie, spre bucuria atâtor gură-cască....Ce să mai zicem despre restaurantele care oferă labe de urs, de maimuță sau frigărui de căluț de mare, puși de vii în țepușă pe piețele din Pekin, la doi pași de strada Wangfujing?

Adevăratul preț al cunoașterii

Niciodată echivalența nu a fost mai justă: informația înseamnă bani. A arăta înseamnă a vinde. Câți vegetarieni ar fi dacă imaginile din abatoare ar umple ecranele? Câte vânzări pierdute dacă condițiile reale de sacrificare a animalelor din șeptel ar fi cunoscute – în unele abatoare americane sau chineze un animal din zece e tăiat de viu? Iată de ce informația trebuie să devină o anexă a comunicării – cine oare ar putea să difuzeze în Franța o informație care să pună în cauză mărcile de lux – sau care se pretind a fi de lux? Să îl insultăm pe președintele Republicii, mai merge; să te îndoiești de valoarea unor creme cosmetice vândute la prețul aurului, niciodată! Informația a devenit un obiect stra-

tegie pentru companii – cu cât prețurile și partea lor de piață depinde, nu de produs, cu de imaginea acestuia, cu atât orice punere în cauză a uneia sau alteia sunt de netolerat și trebuie evitate. Comitetele de lectură se ocupă de asta. Nu mergeți să căutați ceva în zona asta, cei ce ne informează s-ar îngrijora! De unde o atenție crescândă pentru formare, încadrare, control al învățământului, precum și al cercetării. E adevărat pentru studentul care vrea o diplomă. E adevărat pentru presă, a cărei independență față de capitalismul industrial și financiar este abandonată de mult timp. Este adevărat și pentru cercetător, căruia i se comandă din ce în ce mai mult rezultate în domeniul său de cercetare, și pe care avocatul l-a vizitat pentru a stabili dinainte eventuale brevete, așa cum e adevărat și pentru jurnalist, însărcinat să găsească ceea ce trebuie să găsească – la alegere, victime ale unor arme chimice și insurgenți ”buni” în Siria, populisme în Europa, ruși flămânziți de sancțiunile americane din 2015 sau partide politice fără referințe etnice sau religioase în Africa – și să nu vadă ceea ce vede – mercenari americani de la Academy în Ucraina, cărăuși de valize pline de dolari pe lângă organizații teroriste islamice, parlamentari și înalți funcționari europeni sau ”umanitari” americani ce dau raportul direct la agențiile de la Washington. Este adevărat și pentru inovație; cuvântul, procesul și bugetele se umflă în timp ce invenția este din ce în ce mai rară. Iar ceea ce distruge găina cu ouăle de aur – cercetarea dezinteresată, plăcerea de a ști ca să știi și ca să înțelegi, cercetarea care inventează, cea care transformă.

Plăcerea e primul fapt științific – și cheia progresului cunoașterii. Nu banii; ceea ce Renașterea numea *libido sciendi*, această dorință irezistibilă de a vedea, de a înțelege. Plăcere pentru adevăr. Plăcere dezinteresată, gratuită, vertiginoasă, și componentă esențială a supremației occidentale în istoria recentă. Nu artizanii ce voiau să scape de oboseală sau să-și crească randamentul au făcut revoluția industrială, ci producția dezinteresată de cunoștințe susținută de către inventatori ruși de consecințele economice ale descoperirilor lor și de venitul direct sau indirect pe care ar putea să îl obțină din ele. Aproape

toți marii inventatori de produse industriale din secolul XIX în Statele Unite, de la pneuri la mașina de cusut și de la radio la mașina de cules bumbac, au neglijat să-și protejeze brevetele sau chiar au fost deposedați de ele. Când cea mai mare parte a gigantilor din Silicon Valley și de la NTIC vorbesc de începuturile lor, cei mai mulți spun că voiau doar să se distreze – precum Marc Zuckerberg, creatorul Facebook! Cu siguranță până în secolul XIX și chiar până la sfârșitul secolului XX, descoperirile, invențiile și chiar o mare parte din inovații sunt fapte ale celor care nu aveau în vedere un câștig economic (chiar dacă Newton era foarte preocupat de poziția sa socială, chiar dacă Linné a trebuit să convingă despre importanța cercetărilor sale pentru a le urma). Exemplul recent este dat de Mihail Kalașnikov, inventator al pistolului mitralieră, AK47, care îi poartă numele și care este de departe arma cea mai vândută din lume – Kalașnikovul a reprezentat, pentru milioane de oameni, speranța revoluționară. La moartea sa, în decembrie 2013, cu pieptul plin de decorații, cu numele cunoscut la nivel mondial, acest erou al armatei sovietice și al Rusiei era mândru, onorat și rămăsese sărac – o casă decentă, un nivel de viață burgheză, fără vilă sau avion privat. Un rus, membru al Academiei de științe de la Moscova, care îl cunoscuse, îmi spunea că era fericit să-și fi servit bine țara și Revoluția. Mihail nu a obținut nici o rublă de la vreunul din cele 100 de milioane de exemplare vândute ale armei pe care a inventat-o, unul din cele mai mari succese industriale din istorie... Ce se întâmplă cu o țară atunci când nici un Kalașnikov nu consideră că a avut o viață reușită doar pentru că și-a servit bine patria? Atunci când nici un cercetător nu va aprecia, mai întâi, că s-a distrat bine? Privatizarea învățământului și a pregătirii, subordonarea cercetării și a cunoașterii unor interese industriale și negustorești amenință gratuitatea și, în spatele ei, progresul. Gratuitatea Internetului, difuzarea de bune practici, etc. este o iluzie; naivii care își deschid rețea pe LinkedIn, care transferă galeria de fotografii pe Facebook, ar trebui să știe cărei puteri i se livrează – și cum ar trebui să fie plătiți (după formula americană, *dacă nu plățiți produsul, e pentru că produsul sunteți chiar*

dumneavoastră!). O mișcare de privatizare și de apropiere a cunoașterii se derulează și se răspândește accelerat – Internetul o accelerează cu ale sale MOOC (Massive Open Online Course, n.t. cursuri on line deschise unui număr nelimitat de persoane). Privatizarea educației și a învățământului superior, precum și umflarea tarifelor de acces la diplome ale marilor universități – 100 000 de dolari un an de MBA la Harvard, 60 000 de dolari un an într-o prestigioasă școală primară la Pekin! – profită foarte bine de gratuitatea anumitor conținuturi și fac să se nască un nou continent economic, în același timp în care semnalizează o anume așezare în ordine; cunoașterea intră în puterea pieței, a capitalului și a creditului (până la punctul în care îndatorarea studenților americani reprezintă o bulă financiară explozivă; unii o estimează la 1 000 miliarde de dolari!) Cunoașterea aparține celui ce plătește. Și este ceea ce plătește: președintele Obama a cerut în 2015 un sistem de evaluare eficientă care să justifice cheltuielile de studii cerute de universități prin salariile plătite la terminare! Ieșim dintr-o lume în care ne îmbogățeam împărțind cunoștințe, pentru a intra într-o lume în care cunoașterea devine un produs de raion, vândut cu prețul său...Iar subordonarea cunoașterii față de economia sa desenează o lume cu mult dincolo de cenzură, o lume organizată de către și pentru randamentul capitalului investit. O lume fără interes, burdușită de pozitiv și saturată de *consimțământ* și o cunoaștere fără interes, și ea, și care nu provoacă nimic, care nu spune niciodată ”nu”.

Știință fără a ști. Cunoaștere fără inteligență. Iată paradoxul societății cunoașterii; cunoaștere care pare că s-a multiplicat în ea și nu mai interesează pe nimeni. Nimic uimitor în asta; ea nu mai are nici un interes. Cunoașterea e formatată, ordonată scopului său: să sprijine puterea, să alimenteze bula. ”Nu” nu este niciodată un răspuns, nu uitați asta! Ceea ce înseamnă: cunoașterea disponibilă nu mai permite comprehensiune, înțelegere a ființelor sau a lucrurilor. Acumularea și punerea la dispoziție a datelor – contra cost! – tind să înlocuiască înțelegerea ființelor, a situațiilor și a lucrurilor. Din ce în ce mai multe corelații fără rațiune! Delirul analitic al ”Big data” marchează

naufragiul strategiei. Obezitatea științei paralizează inteligența, fetișismul cantității smulge orice interes față de cunoaștere. Derulând mecanismul specializării, al evaluării, al economizării cercetării și cunoașterii, se elimină tot ceea ce lega cunoașterea de progres. Ea nu mai este un mijloc al emancipării umane, ci din contra, pentru că este cu totul și în mod naiv convocată spre utilitatea sa imediată. Așa cum a spus Scott Walter, guvernator de Wisconsin, ”în interesul contribuabilului, căutarea adevărului și a îmbunătățirii condiției umane în educație trebuie să fie înlocuită de pregătirea lucrătorilor pentru locurile de muncă de care avem nevoie” (în *New York Times*, 12 februarie 2015). Educația astfel redusă la pregătirea pentru locurile de muncă nu mai permite societății să se înțeleagă, deci să acționeze asupra sieși. Cunoașterea, știința și dependența lor, inovația, sunt noi mijloace ale acestei puteri care organizează deposedarea democratică. Căci adevăratul preț al societății cunoașterii este ignoranța. Și obediența, sora sa geamănă.

Efectul este vizibil: cu cât discursul despre inovație se umflă, cu atât mai puțin progresează inovația. Cu cât este celebrată mai mult societatea cunoașterii, cu atât avansează ignoranța, și mai întâi ignoranța cu privire la societățile noastre, la resorturile, la logicile și mijloacele lor.

Consecința este în derulare: apropierea științelor, integrarea lor în mașini logice, iar speranțele de transformare a condiției umane pe care le fac să apară amenință umanitatea cu un nou totalitarism. Cu siguranță, nu din vidul ideologic ce se dezbate Europa, în care se înfundă China sau Rusia, se poate naște acest nou totalitarism. Cu siguranță în credința evoluționistă, colportată cu naivitate de Michel Serres, și care a devenit un punct de legătură al clasei conducătoare americane, și încă și mai sigur în ideologia transumanismului purtată de Google și de alți ucenici-vrăjitori, în proiectul omului augmentat, al omului nedefinit, devenit produsul său cel mai bun, un mic Dumnezeu pentru sine și pentru alții, capătă formă această amenințare.

Nanotehnologii, obiecte conectate, mașini inteligente, panoplia este celebrată într-un ritual care paralizează orice critică.

Ea poate începe o nouă înfruntare vitală – o înfruntare pentru supraviețuirea a ceea s-a numit om, om muritor, limitat, fragil, desigur, și chiar suferind, dar liber mai presus de orice.

În această privință, voința americană de a include în Declarația drepturilor omului liberul acces la Internet trebuie să fie considerată ca o tentativă totalitară de a pune mâna pe informațiile și comunicațiile planetare, în momentul în care tentațiile de a generaliza dispozițiile distrugătoare de libertate de opinie conținute în Patriot Act devin presante, în momentul în care, de asemenea, legăturile dintre marii furnizori de acces la Internet și sistemul militar-industrial american sunt din ce în ce mai manifeste și amenință să reducă operatorii neamericani de telecomunicații la rang de supletivi – sau de colaboratori (a se vedea despre acest subiect Stéphane Richard, *PDG d'Orange*, în februarie 2015, și analiza lui Pierre Bellanger *PDG de Skyrock* în *Le Débat*, ianuarie 2015).

Orbirea noastră comună

Am renunțat să urmărim ”adevărul efectiv al lucrului (verita effettiva de la cosa)” prezent în geniul politic al Renașterii, care a dat o vreme capului occidental al Eurasiei inițiativa asupra lumii...Presăți să încheiem, abandonăm preocuparea lui Niccolo Machiavelli: adevărul ne este mai puțin prețios decât urmărirea afacerilor. Este adevărat ceea ce ne aduce un câștig; uimitoare peripeție a reformei lucrului adevărat, așa cum o angajaseră Bacon, Newton și Descartes (a se vedea Nissim Amzallag, *La réforme du Vrai*, Charles Léopold Meyer, 2010) ! Confundăm luciditatea și cinismul; trebuie ca ceea ce e bine să fie adevărat! Blestemați fie cei care spun ce este, cei care trebuie să spună că totul este bine! Renunțăm la ceea a fost principalul atu al Europei – privirea rece, luciditatea dezinteresată de orice, dar nu și de a înțelege, ideea pură a puterii de a ști. Montaigne, Casanova și Diderot, Claude Lévi-Strauss, Freud și Braudel, Nietzsche, Heidegger sau Léo Strauss, în cei mai buni europeni curge aceeași unică pasiune a înțelegerii. Cine poate să îi privească acum în față? Cunoașterea nu numai că nu mai alimentează inteligența, ci o paralizează, o sufocă, o înecă. Importanța ce-

lebrată a informației legitimează cenzura, ale cărei efecte nu au venit încă. Interzis să gândești, alții au făcut-o pentru voi – de altfel, administrația Obama l-a numit în fruntea agenției de securitate alimentară, puternica Food and Drug Administration, pe fostul lobbist-șef al *Monsanto*, iar comisarul european pentru afaceri bancare și financiare este fostul lobbist-șef al HSBC! Interzis să gândești, legea vă interzice să cercetați prin alte părți! A pune la îndoială deținerea de arme de distrugere în masă de către Irak? Crimă de lez-America! A pune la îndoială siguranța OMG? Criză de lez-știință! A pune la îndoială efectele unei intervenții împotriva dictatorilor libieni și sirieni? Crimă de anti-umanitate! A interoga criza educației, pana de transmisie a ceea ce a fost civilizația franceză și a pune sub semnul întrebării partea multiculturalismului în această criză? Crimă împotriva păcii civile și a diversității! Să nu spui ce este, să spui ce trebuie să fie. Să nu construiești indicatori, notări, evaluări cât mai aproape de lucruri, ci să le construiești pentru ca ele să spună ceea ce trebuie să fie. Singulară putere, cea care face să dispară realul pentru ca orice informație să fie o repetare a Binelui, și care duce realul la deplorabila interjecție: ”doar fericire!”

Multe din ceea ce constituie criza puterii și abandonul nostru vin din această renunțare; incapacitatea de a schimba o societate pe care ne este interzis să o înțelegem; imposibilitatea de a rezolva probleme pe care ne este interzis să le enunțăm (confruntarea Europei cu o imigrație de populații nefiind deloc cel mai mic dintre subiecte). Fabricarea de idioți experți ruinează Republica, la fel de sigur precum revistele cu comitet de lectură, precum procesul de abilitare și cercetarea încadrată, care ucid orice facultate a vreunei descoperiri care să conteze cu adevărat.

Mizele științei

Atunci când Franța pune stăpânire pe miza inovației, ea trebuie să țină cont de trecut. Există o firmă franceză, *Alcatel*, care a deținut brevetele imprimantei în trei dimensiuni, depuse de cercetători....și care le-a abandonat, nevăzând utilitatea a ceea ce douăzeci de ani mai târziu a trecut ca fiind cheia noului sistem

industrial! *Minitel* a prefigurat Internetul, a cunoscut o dezvoltare națională cu zece ani înaintea lui. Motorul de căutare *Caramail* putea fi punctul de plecare al unui Google *à la française*, dacă nu ar fi fost prudența acționarilor...sau luciditatea lor, într-o țară care sancționează reușita și acționariatul! Nu de aptitudini matematice și de laboratoare are nevoie Franța, nici măcar de inovație, ci de a pune în mișcare inovația de ruptură. Și de la firmele mici și mijlocii, firme contrariante, din aceste firme ce inventează noi piețe, va veni căderea monopolurilor și a rentelor – acele firme cărora giganzii francezi știu așa de bine să le închidă calea, să le îngreuneze viața, pe care știu să le facă să moară...

Subiectul controlului asupra cunoașterii, asupra difuzării inovației, în sfârșit asupra concurenței celui slab cu cel puternic și asupra noului cu ceea ce este vechi este unul esențial, deopotrivă în termeni de influență, de securitate și de bogăție. Iată de ce Franța trebuie, împreună cu partenerii europeni preocupați de independența națională, să instaleze "seifuri electronice", care să asigure securitatea datelor personale ale cetățenilor francezi și să îndemne la dezvoltarea prestatorilor și sistemelor impermeabile la intruziunea oricărei puteri externe (unul dintre aspectele tratatului de liber-schimb transatlantic vizând accesul societăților americane la datele personale ale cetățenilor europeni). Iată de ce Franța trebuie să angajeze războiul gratuității cunoașterii și al accesului la materia vie. Ea trebuie să sporească resursele necesare acestui nou element-cheie al funcțiilor nobile precum expertiza independentă, organizarea concurenței și vânătoria de abuzuri ale pozițiilor dominante, precum și să înăsprescă exigențele în materie de conflict de interese, pentru a se asigura că niciodată interesele private nu vor putea să îl capteze pe legislator, să capteze agențiile naționale sau instituții precum INRA, ONF, ANSES etc. (a se vedea pe această temă petiția a 117 cercetători care se opun unui raport pe agricultura biologică publicat de INRA la 12 februarie 2014); în domeniul "sănătății-mediului" mizele sunt prea importante pentru a mai rămâne loc de confuzii!

Inteligența sanitară și de mediu, inteligența climatică și teritorială devin un subiect strategic decisiv, un câmp de competență și de responsabilitate reînnoit pentru acțiunea publică. În acest domeniu rezilienței și al robusteții sistemelor naturale indisociabile de sistemele antreprenoriale, Franța trebuie să câștige războiul inteligenței teritoriale: să înțeleagă ce anume produce unitatea, reziliența și dinamica unui teritoriu; să înțeleagă ce anume face excelența sistemului complex care merge de la teritoriu până la produse și servicii. Deoarece grupuri delocalizate pun în concurență sistemele sociale, juridice și fiscale și organizează o gigantică destructurare a teritoriilor. Deoarece se creează legături, se dezvoltă relații, iar imperiile își asigură drepturile de proprietate – în engleză, desigur, și orice reclamație va fi adusă în fața unui tribunal din statul New York, ați înțeles?

Pe măsură ce virtualul și realul se întrepătrund, rolul ideilor sporește, la fel ca și puterea lor. Ideile au puterea. Nu mai sunt ale noastre. Lumea e plină de idei europene devenite nebune, dar deja nu Europa e cea care le difuzează, cea care le formatează, care le desfășoară. Trebuie să recăpătăm puterea ideilor noastre asupra noastră. Deoarece o societate care nu se mai înțelege pe sine însăși nu mai poate acționa. În asta constă întreaga dramă a Europei. E vorba de o altă cucerire care ne cheamă, cea mai urgentă, cea mai vitală. Deoarece ea ne amintește această dorință de adevăr care este adevărata forță a ceea ce se numește Europa și care începe prin puterea de a spune "nu".

5 – ”Națiunea pregătește războiul”

Împotriva națiunii, orice mijloc e bun! Comentând un fapt divers, mai precis agresiunea imaginară a unei pasagere din metrou de origine evreiască de către unul sau mai mulți tineri, prezumați antisemiți și presupuși de dreapta, cotidianul *Libération* titra pe prima pagină, la 14 mai 2103: *O poveste franceză*. Alegerea titlului spune mai mult despre interesele pe care le slujește *Libération* decât despre adevărul faptelor, subiect într-un tot secundar; pentru a insulta Franța și francezii nu există ocazii mărunte!

Ura față de Franța este punctul comun al celor care nu mai au vreo speranță mai bună de profit; să zdrobim națiunea, să distrugem statul, să sufocăm orice idee de rezistență și de unitate, Franța va fi colonia capitalurilor noastre, iată ultima speranță a nihilismului liberal după ce a golit totul. Națiunea sau ce mai rămâne din ea atunci când nu mai rămâne nimic.... Anecdota, dacă există una, găsește numeroase aspecte echivalente, uneori neașteptate. Această universitate catolică de la Paris, în inima Cartierului Latin, care crede că e bine să nu se prezinte decât în engleză. Aceste firme care, reunind francezi și belgieni la Paris, decid că dezbaterile vor avea loc în engleză, mondializarea obligă! Președintele proaspăt ales, alergând să fie uns la Washington și proclamând cu mândrie gazdelor americane care nici nu cereau atât de mult: ”Vă promit că nu vă veți simți străini când veți veni în Franța, vreau să fac din Franța o altă Americă!” – ceea ce pentru Nicolas Sarkozy însemna că-și dovedește radicala stranietate și față de Franța, și față de francezi, și față de turism: de ce ar veni în Franța, dacă e ca la ei? E personalul de la muzeele naționale, reacționând cu indignare când un ministru al Culturii bine informat propune zile sau orare de vizită gratuite pentru francezi: de ce o astfel de discriminare, muzeele trebuie să fie gratuite pentru toți! Ideea potrivit căreia contribu-

abilul francez care finanțează aceste muzee și le plătește salariile are cu adevărat dreptul la o preferință de acces, la care turiștii chinezi, coreeni sau qatari nu au poate aceeași cădere, nu le arată bine: pentru că națiunea e ceva rău!

Ura de sine este în miezul nefericirii franceze, dar nu scutește nici alte națiuni din Europa. Francezii au iubit prea mult Franța pentru a o accepta diminuată, dependentă și secundă! Ce este o Franță care depinde de bancherii germani și de tribunalul de pe Karlsruhe? Ce este o Europă supusă unui nou Reich, cel ce așteaptă de la economie ceea ce oferă armele? Decepția se întemeiază pe un ideal: concordia umană anunțată și dezamăgită. Ea exprimă o constatare: Europa nu și-a ținut nici o promisiune de abundență, de securitate, de progres colectiv, pe care, unul după altul, Pascal Lamy, Jean-Claude Trichet și atâția alții au repetat-o până la grotesc – florilegiul e captivant și de un comic desăvârșit! Ea se explică prin strania convingere că a se nega pe sine ar permite să îl abordezi mai bine pe celălalt. Ea se însoțește cu o minciună istorică: nu pentru că erau oameni rușinați de naționalitatea lor, ieșiți din orice, din religie, din politică și de pe pământ, atâția francezi au salvat evrei, au rezistat, au sabotat politica de colaborare; ci pentru că erau creștini; ci pentru că ideea lor despre Franța nu permitea așa ceva – patriotism sau naționalism, cum doriți, iată ce i-a făcut să rămână în picioare. Și ura de sine, de națiune și de putere, apropie mai puțin Europa de restul lumii decât o separă radical de o lume care, din Statele Unite până în China și din Rusia până în Israel, trăiește la chereumul afirmațiilor și revendicărilor naționale care explică în mare parte situația internațională – adică între națiuni.

Legenda este bine fixată. Dacă patriotismul, dragostea de semeni este tolerată, așezate la margine, vag ridicole, atunci naționalismul, ura de alții, este proscrisă. A da dovadă de naționalism înseamnă a se condamna; un naționalist e pus la marginea societății umane, a lumii oamenilor și a utopiei planetare. Iar cuvântul însuși de națiune, cu corolarul său, poporul, trebuie detestat. Națiunea înseamnă război. De câte ori e nevoie

să fie repetată o minciună pentru ca ea să devină adevăr?

Excesele naționalismului sunt cunoscute și verificate. Forma politică a statului națiune nu are mare legătură cu asta. Și nici războaiele europene. Printre atâția alții, Jean-Pierre Chevènement a dat dreptate națiunilor acuzate pe nedrept de a purta întreaga responsabilitate pentru războaie. Războiul din anii 1914-1918? Acest prim război mondial nu a fost provocat de națiuni în deplină posesie a mijloacelor și teritoriilor lor, națiuni așezate, cu state constituite și frontiere stabile. De la asasinarea în Serbia a unui prinț austriac și până la declarația de război din partea Germaniei, dinamica războiului nu a fost cea a unei opoziții dintre națiuni, ci alunecarea unui imperiu în descompunere pe de o parte, Imperiul Austro-Ungar, și a unei națiuni neîmplinite pe de altă parte, Reichul german. Obsesia națională franceză de recucerire a Alsaciei și Lorenei, șocul intereselor naționale în Africa și Maroc au avut rolul lor, la fel ca și rigiditatea generalilor, de toate părțile (deja, în 1870, rigiditatea unui imperiu în descompunere este cea care a precipitat reacțiile franceze la depeșa de la Ems, la declarația de război a Franței față de Germania!) Dar Germania și Austro-Ungaria sunt cele care, atât una, cât și cealaltă, din motive foarte diferite, au căutat în război rațiuni de a-și supraviețui sieși sau de a se constitui.

Națiunea este acuzată de crime pentru care nu are nici o vină. Nazismul este un anti-naționalism. De altfel, naționaliștii sunt cei care vor forma esența opoziției față de nazism și, mai târziu, a conjurației care va încerca să stopeze aventura nazistă. Un discurs al lui Adolf Hitler a fost comentat insuficient; el afirmă clar cum sunt opuse națiunea unificatoare și statul rasial segregacionist, dacă nu chiar exterminator. La 10 mai 1935, în Reichstag, în fața unei majorități de deputați naziști, cancelarul Adolf Hitler explică faptul că e timpul să se pună capăt cuvântului și ideii de națiune. El își revendică o minciună istorică, spunând că n-a folosit cuvântul "națiune" decât pentru a ajunge la putere și nu a folosit prea devreme termenul "rasă", singurul care determină societățile politice viitoare, singurul care îi

fixează Germaniei propriul destin: lupta rasei superioare asupra raselor inferioare.

Națiunea nu e de ajuns! Discursurile rostite în 1942 cu ocazia creării "legiunii Carol cel Mare", această unitate de voluntari francezi angajați în SS, sunt fără ambiguitate: este vorba de a depăși Franța, de a îneca națiunea și republica în marele corp rasial european! Și, în continuare, termenul de națiune germană, în sens politic, va fi gonit din discursuri. Va fi înlocuit cu termenul "popor", Volk, într-un sens non-politic, unul rasial al termenului.

Germania, Italia, Austria, Rusia, Japonia: sunt națiuni neîmplinite sau imperii încremenite care au făcut războaiele europene. Imperii instabile sau prost asigurate, ale unor popoare, a căror unitate politică era spartă de frontiere, de state fără națiuni sau de națiuni fără stat; mai trebuie să amintim de Germania principatelor, Germania de dinainte de Tratatul de la Westfalia și de fericita apariție a principiului naționalităților? Mai trebuie să visăm la Franța din timpul Vechiului Regim, cu mii de frontiere interne, puncte de trecere și de permisiune, de francize, de greutăți și de măsuri? Astfel încât războaiele vin mai degrabă din nedesăvârșirea formei naționale a Germaniei, Rusiei, precum și a Austro-Ungariei, așa cum pot veni din credințele greșite într-un "destin manifest" sau într-o "alegere divină", și ele surse ale acestui sentiment de superioritate atât de nejustificată și atât de rapid criminală atunci când se lovește de realitate.

Așa încât maturitatea statului națiune, atunci când ea înseamnă adevărata recunoaștere a suveranității națiunilor toate egale în drept, toate în mod egal respectabile, intangibile, având dreptul să-și urmărească propriul interes național, este condiția ignorată a păcii. Așa încât aparențele păcii, atât de elogiante azi, ar putea să nu fie decât efectul dispozitivelor de obediență și de teamă care, sub acoperirea luptei împotriva Răului și Terorii, folosind toate mijloacele constrângerii și ale asasinatului, vin să aducă popoarele sub teroarea statelor sau a celor care le folosesc. Depășirea anunțată a națiunilor ar trebui să semnifice pacea

mondială și unitatea speciei umane. Ea semnifică cel mai sigur întoarcere la starea pre-politică, pre-etatică, pre-națională.

Diavolul din cutie

Cutie are un nume: distrugerea națiunilor. Ea se explică: Europa nu este o națiune, pentru că nu există și nu va exista un popor european. Ea are o cheie: națiunea, ca orice ordine politică, se opune izolării individuale care face atotputernică mașinăria dorinței și rezistă la fractura mentală care face din fiecare individ prizonierul propriilor poftă. Națiunea este cadrul libertății cetățenilor față de toate sistemele de putere. Pentru ca puterea economiei să se instaureze fără rest, pentru ca hiperfinanțele să prospere, națiunea trebuie demolată. Cursurile de arbitraj internațional, fundațiile, ONG-urile și bine-intenționații ordinii cosmopolite se străduiesc în acest sens, spre fericirea sclavagiștilor – uneori sunt aceiași! Mașina de făcut națiuni, bine descrisă de Myriam Yardeni (în *Enquêtes sur l'identité de la «Nation France»*, Champ Vallon, 2004), atunci când bascii, auvergnații, alsacienii rivalizau în afirmarea lor regională ca fiind cei ce contribuiau cel mai mult la Franța, s-a întors pe dos; nu mai e o Bretanie, o Alsacie puternică pentru o Franță mai puternică, ci o Bretanie, o Alsacie împotriva Franței, cu încurajări de la Bruxelles și sub privirea complezentă sau complice a Washingtonului! Nimic uimitor: acolo unde puteri centrale și administrații în deplină posesie a teritoriului propriu puteau să se opună în mod eficient ofensivei și acaparării puterii de către *Amazon*, *Google* sau *Goldman Sachs*, puteri regionale constrânse și comisari europeni penetrabili de către toate influențele ofereau pământuri de luat și piețe de ocupat. Competiția strategică atinge punctul culminant: doar naivii se mai lasă înșelați.

Experiența istorică este lipsită de ambiguitate: unitatea națională într-o societate antreprenorială reprezintă un capital structural fără echivalent. Experiența țărilor emergente o dovedește cu elocvență; sentimentul național, atunci când determină conștiința interesului general, este cel mai puternic factor de dezvoltare. China, Coreea de Sud, Malaiezia...Singapore,

Israel, Elveția...În reușita lor, factorii instituționali, structurali și sociali primează de departe asupra investițiilor, tehnicii și deschiderii piețelor! Istoria politică debarasată de ochelarii fără-frontiere ar confirma: sentimentul național a fost mai mult un factor de unitate internă, de identificare și deci de integrare decât un factor de excludere sau de segregare. Prin vicisitudinile secolului XX, cine altcineva este mai francez decât Claude Lévi-Strauss, Raymond Aron sau Léopold Senghor? Cine e mai francez decât Aimé Césaire sau André Cheng? O națiune exigentă și puternică îi adună pe toți cei ce concură la proiectul ei; ea face la fel și cu celălalt; nu este oare chiar logica dreptului asupra solului, de care am uitat cam mult că este mai întâi o logică de recrutare militară? De la Ludovic XIV la Napoleon, demografia franceză înfloritoare explică lunga supremație militară a Franței asupra continentului, mai mult decât geniul militar al unora; iar sângele vărsat, ieri ca și azi, e făcător de identitate, la fel ca și sângele primit. Nu datează oare din anii 1914-18 și din tranșee unitatea republicii, la mai mult de un secol și cu prețul a câtor morți după 1789?

Națiunea este și rămâne spațiul democratic prin excelență. Și este spațiul integrator, așa cum Imperiul nu poate fi. Europa nu este o națiune și nici un Imperiu, iar de douăzeci de ani orice progres al Europei este un recul al democrației, așa cum a arătat adoptarea forțată a unui proiect de constituție, respins prin sufragiu universal, în Franța și în Olanda. Franța rămâne - pentru cât timp oare? - acest spațiu democratic, așa cum Europa nu poate fi. Poate Europa să fie totuși un spațiu democratic? Ar fi nevoie de un popor european, care nu există nicăieri. Divergențele și diferențele dintre națiuni, dezvăluite de marea depresiune și de imperiul german, sunt de așa natură încât unitatea europeană reprezintă o idee vagă, un proiect fără contururi, și în nici un caz un spațiu pertinent al unei democrații. Ce pregătește o mondializare care distruge națiunile, în numele unei ordini naționale atât de conformă intereselor puterii dominante? Orice imperiu trebuie să-și slăbească eventualii rivali și să-și divizeze vasalii. Politica americană fabrică acele "failed states"

mai repede decât ar putea doctrina ei să inventeze concepte la fel de obscure pentru depăși problema – de la *nation building* la *state building*. De cincisprezece ani geografia Orientului Apropiat și Mijlociu este bulversată. Planul american pentru un "Mare Orient Mijlociu" se traduce prin distrugerea statelor puternice... în beneficiul a ce și al cui? Democrațiile liberale întârzie! În Irak, Libia, Siria situația e mai rea decât înainte – atât de rea, încât puteri externe și reuniuni ciudate de interese nu mai cad de acord pentru a sparge ordinea politică și a dizolva aceste națiuni în constituire. Erau dictaturi, fără îndoială. State autoritare, chiar brutale, desigur – Irakul, la fel ca și Siria, erau protejate în mod eficient în fața nebuloasei teroriste a Islamului sunnit și a dominației multinaționalelor americane. Erau și conducători care construiau state, care încercau să facă o națiune, conducători care adoptaseră un principiu de laicitate, care gestionau state multietnice și multiconfesionale. Tarek Aziz, ministrul de Externe al lui Saddam Hussein, era creștin. Comercianții din Teheran nu au confundat niciodată cruciada șită și relațiile milenare cu omologii lor evrei; cu vreo 15 000 membri, comunitatea evreiască din Teheran era a doua din Orientul Mijlociu, după Israel desigur, în fața Turciei! Comunitatea creștină din Siria, la Damasc ca și la Alep, era și ea numeroasă, prosperă și bine primită la curtea lui Assad, alături de minoritatea alawită. Coptii erau recunoscuți ca cei mai vechi dintre popoarele ce compuneau Egiptul – coptii care și-au văzut bisericile arzând atunci când "primăvara arabă" a dat frâu liber extremismului sunnit.

Iar ghidul suprem, colonelul Gaddafi însuși, conducea un stat multiconfesional, atașat ideii de a pune capăt determinismelor tribale, etnice sau religioase. Unii jurnaliști francezi ar putea da mărturie privind splendoarea primirii libiene, dacă nu și-ar fi pierdut memoria după cruciada angajată de ulii de paradă deveniți asasini de masă – vinovați de crime împotriva popoarelor. Ce spun azi creștinii din Orient sau cei din Nigeria față de Boko Haram, minoritățile non-musulmane și șiiții din țările sunnite, sau sunniții din țările šiite sau kurzii de peste tot? O ordine injustă este cu precădere preferabilă dezordinii. Și cine

ar dori să treacă prin ce trec irakienii, libienii, afganii și atâția alții, în numele unei lumi mai bune?

Adevărul, pe care îl cunoșteau foarte bine vechii războinici ai libertății, care au fost eroii independențelor coloniale, asiatice sau africane, este că pacea nu se face decât cu adversari stăpâni pe teritoriul și pe trupele lor. Astăzi încă nu s-a ajuns aici, de vreme ce tentația de a-l duce pe inamic în epoca de piatră pune stăpânire pe America și aruncă Orientul Mijlociu într-un vertij al tuturor pericolelor! Adevărul este că mai bine e să ai un inamic cunoscut și încercat decât umbre într-un tunel. Era posibil să se facă pacea cu Siria dinastiei Assad, așa cum Ehud Barak a ratat poate ocazia înaintea de Camp David (2000). Cine crede că se poate face pace cu milițiile sunnite, cu jihadiștii care i-au raliat în fapt pe cei nehotărâți și minoritățile conștiente de soarta care le așteaptă în caz de victorie sunnită? Dar ce știu sau ce vor să știe despre asta cei care cred că națiunea este răul desăvârșit și că din dezordine se va naște pacea și civilizația unor moravuri înalte?

Prima ocupație a numeroși diplomați este de a face dizertații despre multilateralism și de a servi produsul de-a gata al depășirii națiunilor de către instituții internaționale, ONG-uri, comunitatea internațională. De către ce? În ciuda marelui circ al G8, G9, G20, al adunărilor generale ale ONU și al rundelor OMC, cine a întâlnit de fapt această comunitate despre care se presupune că ar lucra pentru binele comun? Cine a întâlnit altceva decât o oligarhie eliberată de orice legătură cu națiunile și cu democrația și care se auto-reproduce, se auto-însărcinează și se auto-felicită (ce spectacol în Senat, în 2013, cu acest eminent reprezentant al Comisiei venit în numele lui Michel Barnier, care făcea bilanțul reformei bancare, fiecare minut de discurs fiind garnisit cu ”ne felicităm pentru...”, ”suntem foarte fericiți că”, înainte de acel imposibil de reprodus ”nu putem decât să ne felicităm pentru tot ce am făcut” – autosatisfacția nu ucide – încă nu?).

Această oligarhie are legătură cu plutocrația ce visează la puterea mondială pentru a-și asigura stăpânirea asupra tuturor resurselor planetei și a termina cu popoarele. Pretinsa ”guvernanta internațională” este vectorul unei corupții care per-

mite celor mai bogați actori să dispună de o putere incredibilă asupra democrațiilor subjugate. În numele ei, spre exemplu, grupurile multinaționale dornice să-și asigure monopolul asupra materiei vii, cer Comisiei Europene să le acorde dreptul de a supraveghea elaborarea de norme privind securitatea alimentară – afacerile primează în fața sănătății europene! Lumea mondializată a murit înainte de a fi trăit, cu excepția discursurilor epigonilor francezi care repetă discursurile neo-conservatoare americane, cu doar douăzeci de ani de întârziere! Ideea totalitară a unei democrații planetare, care nu se sinchisește prea mult de libertatea popoarelor de a decide asupra lor însele și începe prin negarea noțiunilor depășite care ar fi suveranitatea, identitatea, sufragiul majoritar și guvernele naționale, este întâmpinată după cum merită de către noile puteri emergente, precum și de minoritățile rezistente, care știu ce imperiu își ascunde numele în spatele ei. Invadarea Irakului, distrugerea Libiei, lovitura de stat din Ucraina au întors pagina unei utopii transformate în coșmar; doar o națiune dotată cu toate mijloacele apărare, și în primul rând cu arma nucleară, se poate proteja de imperialismul negustoresc și de imperiul totalitar al binelui. Anume ea este singurul cadru cunoscut al democrației – al expresiei libere a unui popor.

O actualitate ridiculizată

Suntem încă în situația de a ne pune întrebarea: care este forma politică a lumii viitoare? Milioane de oameni au răspuns și răspund la asta. Departe de imperii, departe de cetate, națiunea este speranța a sute de milioane de bărbați și de femei din toată lumea. Kurzii, dar și populația lozi din Barotselandul zambian, populația nagas dintre India și Birmania, tibetanii și uigurii, nuerii și afarii din Sudan și din Etiopia, precum și somalis din Somaliland – un stat democratic scutit de piraterie și islamul politic! – tamulii în Sri Lanka, populația karenis în Birmania și triburile pre-ariene din centrul Indiei, își rezumă toate speranțele în construcția propriei națiuni, și mii sunt cei care au murit și vor muri pentru acest ideal: să ridice drapelul național pe un pământ eliberat de sub ocupație! Franța se visează post-națională

și nu mai vrea să audă vorbindu-se de preferință națională, de interes național sau de destin național. Mersul lumii dez-minte acest vertij francez și pregătește aterizări dure pentru ficțiunea post-politicului. Lumea mondializării rămâne o lume a națiunilor și chiar devine și mai mult o lume a națiunilor pe măsură ce câștigătorii mondializării se dovedesc a fi națiunile în deplină posesie a teritoriilor lor, în control absolut al actorilor, publici sau privați, care le poartă drapelul. Mergeți să vedeți Coreea de Sud, Malaiezia și bineînțeles China sau India! Națiunea a fost și rămâne speranța politică a tuturor celor care au fost privați de libertatea de a-și decide propriul destin. Iar națiunea rămâne o mare cauză, una din cele pentru care atâția bărbați și femei au murit și continuă să moară, una din cele care contează mai mult decât viața, decât interesul individual și decât promisiunile de abundență.

Istoria secolelor XIX și XX nu se poate înțelege fără factorul național. Și este sigur că nici istoria secolului XXI nu va putea fi înțeleasă fără acesta. Între imperiu și națiune, destinul nostru continuă să se joace.

Pandora în Europa!

Uniunea Europeană a deschis cutia Pandorei și e uimită de ceea ce iese din ea!

Când ridicăm capacul națiunii pentru a o deconstrui, recoltăm mai puțin utopia mondialistă sau pacea între cetățeni și mai mult patima etnică, religioasă, de clan sau de tip mafiot. E un moment de mânie pentru cei care se cred deposedați de ceea ce le rămâne atunci când nimic nu mai rămâne: identitatea lor națională. Iar cei care se felicita pentru înjosirea, pentru dezintegrearea națiunii, pentru prăbușirea dreptului suveran, mai întâi ar trebui să se gândească: ce vine după națiune, fără națiune și împotriva națiunii? Distrugeți națiunea și veți înlocui acest principiu de uniune a diferențelor și de depășire a opozițiilor cu un principiu de reflux către aceste "identități ucigașe", pe care le denunța Amartya Sen, atunci când totuși nu angajați

această căutare a purității, ale cărei consecințe le cunoaște toată lumea. Situația Franței, situație a numeroase națiuni europene, nu se explică altfel: nu extremele sunt cele care progresează, ci situațiile extreme cu care sunt confruntate populațiile și refuzul repetat de a ține cont de ele pe care îl manifestă ideologia aflată la putere! Nu fascismul sau nazismul amenință, ci refuzul de a lua în seamă suferința identitară și socială, această suferință care a condus, în alte timpuri, la fascism sau la nazism! Nu nostalgia este cea care alimentează revendicările scoțiene, bretone, basce sau catalane, ci urgența de a reconstrui un "nou" colectiv pe care statele, din rațiuni diverse, și mai întâi prin renunțare la frontiera și la identitatea națională, l-au distrus. Mai curând destructurarea profundă a societății, în numele unor fantezii de import, precum teoria de gen, precum dreptul la mobilitate individuală, este cea care suscită mânia, o mânie care poate deveni cu atât mai periculoasă, cu cât nici o ideologie, nici un proiect politic și nu atât mai puțin vreo ambiție națională nu o posedă!

Situația politică a Franței este efectul deconstruirii națiunii așa cum a fost ea angajată de patruzeci de ani de aleși ireponsabili, ideologi inconștienți și puteri interesate. Cel mai rău lucru pentru un stat, mai grav decât cedarea în fața asistării din exterior și a punerii sale sub tutelă, este renunțarea la propria măreție; sacrificarea acesteia în favoarea cumpărării de clientele. Orice preluare a puterii va începe prin restaurarea demnității, a onoarei și a măreției de a-i servi pe francezi pe care o simte funcționarul de stat. Orice politică a libertății franceze începe prin a reda funcționarului teritorial mândria de a-și servi teritoriul, regiunea, națiunea. Ascensiunea extremelor, marile frici, marile singurătăți ce provoacă marile sentimente de ură, toate acestea nu reprezintă decât începutul efectelor nocive, dar previzibile și cunoscute, începutul descompunerii naționale sub influența mondialismului. Și toate acestea nu pot decât să crească și să se agraveze, pe măsură ce confuzia reperelor și dezordinea structurilor vor continua – atunci când Binele nu mai este Bine, atunci când națiunea nu mai este națiune, când frontierele

nu mai protejează de nimic și când cetățenia nu mai este una discriminantă, mizerie a celor pentru care națiunea era prima bogăție, delăsare a celor care nu aveau altă mândrie decât propriul drapel și tulburare a celor care căutau un ideal ce se ascunde – dezordinea domnește asupra spiritelor suferinde, iar tentația pentru violență crește, acea violență care fondează și care purifică.

Instituția națională

A gândi națiunea sau imperiul, și poate națiunea în imperiu, sau regiunile în imperiu, ca spații ale libertății politice și condiție a determinării colective a oamenilor este sarcina cea mai urgentă. Este sarcina viitoarelor Națiuni Unite europene. Această sarcină nu se va îndeplini fără a repune pe picioare ordinea publică și autoritatea statului. Deoarece ura față de Franța, ura față de națiune, repetate întruna peste tot, au reușit deja acest miracol: să facă din cei aleși, din miniștri, din șefii de stat și de guvern niște mici agenți ai celor din publicitate. Măsurile de relansare a consumului; adoptare a căsătoriei pentru toți, în curând a procreării asistate medical; dogma indiferențierii sexelor, copiată din teoria de gen care a făcut furori în Statele Unite acum douăzeci de ani; devaluarea apartenenței naționale și decăderea unui proiect național federativ și identificator; interdicția asupra preferinței locale, regionale, naționale, pe care Statele Unite știu atât de bine să o practice pentru a asigura pentru firmele lor condiții de dezvoltare (prin intermediul, între altele, al Small Business Act, care rezervă IMM-urilor o parte din toate comenzile publice) – ansamblul îndeplinește de minune singura sa funcție politică, pe care par să o îndeplinească guvernele succesive: să elibereze din timp creierul, pentru a-l face disponibil pentru apelul produselor, identificarea cu marca, seducția marketingului. Deoarece a deplânge nihilismul care vrea ca drapelul să nu se mai înalțe, ca preferința națională să devină un cuvânt rușinos – ce e o națiune care nu-și preferă cetățenii? – înseamnă să te oprești din drum. Adevăratul obiectiv este ca, după modelul a ceea ce se întâmplă în Africa, unii copii francezi să

aibă ca prenume Chanel, Lancôme sau Ferrari, ca, după modelul culturii suburbiilor atât de laudate, fiecare dintre noi să fie în primul rând ceea ce poartă, mărcile pe care le afișează și prețul de pe etichete, ca după exemplul culturii financiare care domină, fiecare să aibă ca singură identitate ceea ce consumă. Teoria de gen, învățarea indiferențierii sexelor în școală, modelul izolării individuale care se difuzează servesc de minune obiectivului publicitar numărul 1: identitatea dumneavoastră constă în ceea ce cumpărați! Toate dorințele de glorie, de onoare, de recunoaștere trebuie să fie investite în consum; toate formele colective și instituțiile sociale, precum cetățenia, căsătoria sau paternitatea trebuie să fie abolite în atomizarea individuală și în izolarea atât de propice extensiei devoratoare a dorinței.

”Pentru mine, națiunea se confundă cu democrația”, scria generalul de Gaulle. Națiunea a devenit o fortăreață pentru libertățile individuale în fața fabricării totalitare a omului nedeterminat, lucrare în care socialismul depășește cu mult liberalismul conservator, în măsura în care se ia de tot ceea ce face din individ o persoană, capabilă să spună ”nu”. Laicitate, egalitate, libertăți, toate sunt zdrobite de uimitoarea alianță dintre mafiele financiare și fundamentalismele religioase (alianța dintre CIA și talibani în Afganistan, dintre 1979 și 1986 este mai puțin uimitoare decât complicitățile stabilite între Ossama Bin Laden și Arabia Saudită), fie ele islamiste, evreiești sau creștine, care se înțeleg atât de bine pentru a distruge împreună statele puternice care înțeleg să-și facă respectate frontierele, să-și apere teritoriul și să-și exercite suveranitatea. Distrugerea Irakului, a Siriei, a Libanului, a Ucrainei ar trebui să dea de gândit Franței! Ambasada americană de la Paris nu se distinge oare regulat prin faptul că invită agitatori de suburbie peste Ocean, formându-i și vânturând în suburbii ”modelul” american multietnic, pretins inclusiv, fără ca vreun guvern să fi crezut, de vreo patruzeci de ani, că e bine să-l convoace pe ambasador sau să dizolve multiplele asociații complice ale unor operațiuni anti-franceze și anti-republicane? Unitate națională, cetățenie, apartenență și identitate, toate sunt zdrobite în mașina de izolat, de atomizat

și de redus orice rezistență. Fabricarea creierelor disponibile pentru recepționarea comandamentelor pieței și a creșterii are anume acest preț! Lichidarea generală și transmutarea în bani a tot ce nu este încă convertit – restul nu înseamnă nimic, restul nu contează!

În fața acestei noi puteri, care nu își spune numele reinventarea unor forme politice este la ordinea zilei. În fața dificultăților zdrobitoare ale euro – o monedă fără putere politică! –, în fața derivelor autoritare ale unei Uniuni Europene care amenință libertățile politice ale popoarelor europene – iar ieșirea Marii Britanii ar putea fi efectul acestei derivate tehnocratice – soluția nu poate fi și nu va fi decât una politică. În fața descompunerii europene în grupuri etnice, religioase, comunitare, proiectul colectiv de eliberare constituie o urgență. Și prea puțin contează dacă acesta ia forma reînnoită a națiunii sau cea reinventată a Imperiului! Această luptă pentru libertatea politică este programul unui guvern de uniune a francezilor, care asigură tuturor preferința Franței pentru ai săi, și preferința tuturor francezilor pentru cei ce sunt ai lor – cei, împreună cu care ei pot spune cuvântul "noi". Și este programul pe care Franța îl poate propune unei Europe care va înțelege în cele din urmă că cultura sa, singularitatea sa și expresia lor artistică și socială sunt singurele fundamente ale unei Uniuni politice durabile.

Atunci când își vor recuceri alegerea propriului destin, le va reveni francezilor și doar lor să spună cine și în ce condiții și potrivit căror criterii poate să participe la acest proiect și să i se asocieze. Exigența națională răstoarnă identitatea venită de la origini prin identificarea cu un proiect. În acest sens un nou naționalism este un umanism al diferenței și servește acestei ecologii umane care este cheia supraviețuirii. Orice femeie, orice bărbat care doresc să promoveze și să transmită singularitatea Franței, limba, cultura și civilizația sa; orice femeie și orice bărbat care vor ca, pe teritoriul lor și peste tot în lume, interesul Franței și al francezilor să treacă înaintea celui al oricărei biserici, al oricărei religii, al oricărui grup și al oricărei națiuni, toți cei care, în fine, cred că există ceva unic, diferit și care merită să

fie respectat, afirmat și perenizat în maniera de a fi francez, toți aceștia sunt și vor fi indiscutabil francezi. Mai sunt și alții. Dar proiectul național este astăzi în Franța elementul cel mai actual al refondării lucrului comun. A spune "noi, francezii", "noi, bretonii" sau "noi, creștinii" este declarația politică a momentului. Orice proiect politic trebuie să fie judecat după locul pe care îl dă sufragiului universal, puterii pe care o atribuie majorității și după legitimitatea pe care o acordă referendumului popular. Mai devreme sau mai târziu, cei ce se îndepărtează de toate acestea, în numele eficienței, în numele puterii, în numele Bine-lui vor plăti pentru disprețul față de politic, care se mai cheamă și trădare.

6 – ”It’s the economy, stupid!”

Comerțul poate orice, îndrăznește orice și reușește orice – în numele creșterii și al economiei, și poate să o facă.

Am asistat la un rapt nepedepsit, legat de Willian Cody, zis ”Buffalo Bill” și de orașelul Cody, în Wyoming. Mare ucigaș de bizoni, mare dușman al indigenilor indieni, Cody întruchipează cucerirea Vestului – impunitate acordată celor care au distrus un sistem natural dintre cele mai bogate din lume și au realizat un genocid în toată regula, deci fără remușcări, și fără vreun monument închinat morților – cât despre datoria de a nu uita, aceasta e bună doar pentru ceilalți!.... A ales să fie îngropat acolo, cu condiția ca orașul să îi poarte numele. Cody a înțeles repede folosul pe care putea să-l tragă orașul din a fi orașul lui Buffalo Bill. A deschis muzee, fabrici de suveniruri ce au confecționat cu miile pălării cu numele Cody, cizme de cowboy, cești de ceai decorate cu bizoni și alte opere de artă ce reprezintă sufletul american. O singură problemă tulbura mersul comerțului: Cody nu se născuse la Cody, ci undeva departe, la Saint Claire, în Middle West, în Iowa (Bill Bryson care povestește istoria asta, în *Travel in America*, se indignează deloc întâmplător: e născut în Iowa!). Așa ceva nu trece. Orașul Cody a răscumpărat casa natală a lui Bill Cody, a demontat-o, a transportat-o și a remontat-o bucată cu bucată. Și așa și-a căpătat dreptul de a-și spune: ”orașul unde se află casa natală a lui Bill Cody”, ceea ce fiecare traduce, cum pare de la sine înțeles, ca oraș natal al lui Bill Cody! Prea puțin contează adevărul istoric; și de altfel cui îi pasă cu adevărat că Bill Cody s-a născut în realitate în Iowa și nu la Cady? Adevăruri atât de puțin importante nu trebuie să dăuneze comerțului, istoria nu trebuie să fie o frână în calea afacerilor, iar informația care contează este faptul că nu veți găsi nicăieri în altă parte decât la Cody amintiri care să îl celebreze pe ucigașul de bizoni și de Indieni!

”It’s econcomy, stupid!”. Atribuită lui Bill Clinton în timpul primei sale campanii prezidențiale, în 1992, apostrofarea a făcut înconjurul lumii. Ea reproduce analiza lui Marx, adevăratul câștigător al modernității liberale – economia ca infrastructură a societății. Dacă e falsă sau dacă este adevărată, nu contează: nu este vorba de adevăr, puterea este în joc. Afirmăția e performativă: spune ce trebuie să fie și astfel face ca acel fapt să se întâmple. Spune că economia trebuie să fie la putere într-un vis post-istoric și post-politic – suntem în 1940, atunci când americanii își subordonează ajutorul militar efortului disperat al britanicilor, deschiderii fără condiții a Imperiului lor colonial în fața mărfurilor americane, suntem în 1949, când înaltul comisar american amenință cu suspendarea ajutorului pentru reconstrucție acordat Europei dacă integrarea comercială atlantică nu progresează mai repede, suntem în ajunul abandonării preferințelor sanitare, culturale, sociale ale Europei pe care le pregătește tratatul transatlantic (TTIP) în 2015, nu contează, preferința americană pentru comerțul propriu și propriul interes național nu s-a schimbat! Afirmăția repetă ideea că credința în economie trebuie să le înlocuiască pe toate celelalte: nimic mai ușor decât să ceri tuturor să creadă în vocea propriului interes, mai degrabă decât în vocea vreunui Dumnezeu sau a vreunui Rege, nimic mai solid și mai consistent decât o societate fondată pe exprimarea acestor interese individuale! Și spune din nou: ”cât mai mult comerț cu puțință, cât mai puțină politică cu puțință!”, după George Washington. Înainte chiar de apărarea teritoriului național, misiunea armatei americane este: apărarea comerțului liber pe mări, pe uscat și în aer, care și figurează pe prima pagină a statutelor ei. Afirmăția dă roade: acceptăm puterea economiei așa cum am accepta orice altă putere, orice altă credință. Acceptăm interesul individual ca fiind Binele, Adevărul, Libertatea însăși, până la punctul în care democrațiile noastre au predat toate cheile către economie și au aruncat urnele de vot.

Economia la putere, care economie?

Puterea economiei era promisiunea de creștere. Dezlănțuirea intereselor private trebuia să fie motorul ei. Iată de ce societățile noastre au predat cheile istoriei către interesul privat fără limite, iată de ce s-au prefăcut că ignoră politica, această artă de a decide cu privire la viitor fără economie, și chiar împotriva economiei. În numele creșterii pe care ar putea să o garanteze, economia poate orice, chiar să producă societăți genetic modificate: este proiectul celor care, cu știință, sau poate, și mai grav, fără știință, lucrează pentru a face din economie cheia cetățeniei. Cu un argument care le pare irezistibil: nu costă, și aduce bani! Cu o convingere: creșterea șterge tot, identități, credințe, atașamente și legături! Cu un principiu de putere: pot să guverneze cei care asigură creșterea economică! Cu o condamnare: fără creștere, nu mai există legitimitate! Și asta se aplică peste tot: puterea celor care gestionează fonduri de investiții, a avocaților de afaceri, a lobiștilor și a fondurilor activiste este una dominantă. Nu doar în aceste societăți pe care Europa le califică drept hiper-liberale: chiar în inima statelor care se pretind puternice, care își arogă monopolul interesului general și care fac obiectul captărilor deopotrivă invizibile și sistematice de către interesele private.

Dintre exemplele puterii magice, religioase, exercitate de creștere, nici unul nu este mai grăitor decât cel al imigrației. Societatea abandonează economiei sarcina de a o produce: dacă imigranții lucrează! Din punct de vedere strict economic, imigrația, adică sosirea pe teritoriul european a unor persoane venite din alte regiuni ale lumii, este reputată prin aceea că produce un sold net pozitiv – un sold economic, bineînțeles, efectele asupra structurilor societății, integrității și autonomiei sale nefiind niciodată luate în calcul. Revista *The Economist* în ianuarie 2014 titra cu umanism: ”imigrația e bună pentru creștere!”. Ce altceva să mai ceri? Dacă imigrația aduce profit, trăiască imigrația! Negustorii de sclavi invocau aceleași argumente: sclavia menținea competitivitatea! Un secol mai târziu, *The Economist* mai repetă din nou această idee! Mulți dintre cei care pretind că abordează subiectul imigrației se îngroapă în

dezbaterea absconsă despre cifrele și soldurile economice, fără a vedea că sunt destul de repede prinși în capcană. A accepta dezbaterea înseamnă a accepta că economia deține primatul asupra societății! Înseamnă a valida temele atractivității, ale competitivității teritoriilor, ale selecției celor mai buni, ale celor mai întreprinzători, ale celor mai dinamici, înseamnă a valida crearea unei vaste piețe a oamenilor cărora liberalismul liberului schimb al concurenței universale le promite lumea întreagă.

Unele valuri de imigrație au avut, incontestabil, efecte imediate și în mod pozitiv durabile. Sosirea în Franța a imigranților pe piața muncii în anii 1960 și 1970, ce cotizau la sistemele de sănătate și de pensii fără a percepe vreo prestație de pensie și în general foarte puține prestații de sănătate, a asigurat excepționala ușurință a acestor sisteme. Pensii anticipate la cincizeci de ani în anii 1980, pensionare la șazeci de ani menținută până în anii 2000 sunt cadourile ce vin din munca femeilor începând cu anii 1950 și din imigrația pentru locuri de muncă, începând cu și după războiul din Algeria. Astfel se poate justifica pe plan economic o deschidere largă a frontierelor sub pretextul că propensiunea spre consum a noilor sosiți face să se învârtă motorul consumului final, principalul sprijin pentru activitate în cadrul unei politici a cererii. Regruparea familială, hotărâtă sub președinția lui Valéry Giscard d'Estaing, printr-un simplu decret, fără evaluare și fără dezbateri publice, a transformat natura imigrației, devenită imigrație de populare, atunci când nu e imigrație de asistență. A schimbat efectul economic al imigrației, nu neapărat l-a inversat. Cei care o denunță, uită că ea consumă, și încă masiv, cei care o celebrează, neglijează costurile implicite, colaterale, asupra sistemului educativ, asupra traiului în comun, asupra sentimentului de apartenență și asupra unității naționale. Dezbateri infinite, dezbateri de nerezolvat altfel decât prin respectul față de persoane și convingeri, pe de o parte, respectul față de suveranitatea națională, pe de altă parte. Cei care vor să termine cu imigrația, prezintă cifre, conturi de exploatare, bilanțuri. Societatea este redusă la situații contabile!

Nu asta e dezbaterea. Este oare omul un activ financiar ca oricare altul? Poate oare să decidă piața în legătură cu locurile de viață, cu apartenențele și identitățile? Trebuie oare cu adevărat să ne dăm concursul la realizarea acestei enorme piețe mondiale de oameni, care merge așa de bine cu piața mondială a pământurilor, a materiei vii și a serviciilor? Trebuie oare ca, în cele din urmă, să acceptăm extinderea relațiilor de piață asupra persoanei umane, asupra identității sale, a genelor sale, chiar și asupra vieții sale, așa cum ne-o cere ideologia dezrădăcinării – suntem cu toții oameni de nicăieri.....? Dezbaterea vine din supunerea față de creștere și față de bani de care dau dovadă cei care judecă imigrația în funcție de efectele ei economice, și doar în funcție de ele; creșterea justifică totul, permite totul, autorizează totul, inclusiv jefuirea capacităților umane ale țărilor din Sud, inclusiv deplasările forțate de populație și interdicția asupra națiunilor de a spune cine face parte și cine nu face parte din ele. De la deschiderea de magazine în ziua de duminică până la distrugerea fondurilor marine, de la epuizarea serviciilor gratuite ale naturii până la otrăvirea solurilor, pentru că e vorba de creștere! Creșterea spală totul; cine a zis că francezii pot decide cu privire la condițiile de acces, de rezidență și de cetățenie asupra propriului sol? Ultimul resort al economiei rezidă în distrugerea cadrelor culturale, sociale, naționale care limitează dominația aceluia "meru mai mult", și în eliberarea dorinței individuale care refondează societatea, de altfel – care o refondează împotriva oricărei limite, împotriva oricărei măsuri, împotriva rațiunii și împotriva lumii. În numele responsabilității sociale a firmei și în numele altor oximorone, cum spunea la Pekin în decembrie 2014 un profesor de economie a dezvoltării de la Oxford: "e bine pentru afaceri!" (în sediile APEC, cu ocazia Forumului sino-european din 26 noiembrie).

Eroarea constă în a numi drept dezordine, haos, confuzie, ceea ce este de fapt o ordine voită, construită – și incredibil de profitabilă! Distrugerea statelor, a funcțiilor suverane ale acestora și a societăților structurate reprezintă un resort puternic de privatizare și de rentabilitate pe termen scurt pentru capitalul

investit, ținut la adăpostul Societăților Militare Private – Eldorado irakian a folosit drept model! Să spunem lucrurilor pe nume. Societatea drepturilor omului este societatea intereselor infinite ale indivizilor – prima care le legitimează, le dă un cec în alb, le încurajează. Iar interesul individual devorează drepturile omului și societatea.

Anume în această situație se află Europa. Ea ne-a adus aici. Ea a mizat totul pe economie, pentru a nu se defini, pentru a nu se identifica și pentru a nu-și da o frontieră. Economia a fost mijlocul prin care capitalul a preluat puterea în numele creșterii și prin care banca a preluat puterea în numele datoriei. Ea înțelege să păstreze această putere, în numele fricii. Statelor europene le este frică, și au dreptate să le fie frică; au abandonat cheile suveranității către sistemul bancar, și nu mai știu cum să le ia înapoi – și cu cât e mai aproape falimentul sistemului, cu atât îndrăznesc mai puțin să le ia înapoi. Investitorului îi este teamă și face din această teamă un instrument al puterii sale – are dreptate să îi fie teamă; exemplele Ciprului (2013) și Poloniei (2014) vor fi urmate de altele, și mulți ”înțelepți” de la Bercy sau Frankfurt lucrează la confiscarea parțială a averilor bancare care i-ar permite Franței, și nu numai ei, să-și ușureze datoria mulțumindu-i pe creditori. Terorismul datoriei, terorismul dobânzii, terorismul falimentului, iată mijlocul de a păstra o putere nemeritată, pe care hiper-finanțele au preluat-o și nu o mai lasă. Și iată de ce ținta desemnată a puterii bancare și financiare este oricare societate umană, care își apără unitatea internă și libertatea politică – care luptă împotriva colonizării și sclaviei datoriiilor. Și iată de ce ura față de Franța, față de unitatea și suveranitatea ei umple media, cel puțin pe cele care trăiesc din publicitate de la firmele private care fabrică izolarea așa cum fabrică ROE (Return On Equity – Rendement des capitaux propres – rentabilitatea capitalului propriu, *n.t.*) pentru acționari. Și iată de ce apar atâția economiști, atâția experți și atâția cunoscători, promițând ce e mai rău, dacă supunerea nu e totală, imediată, față de noii stăpâni care nu-și spun numele. Bufonii regelui și-au schimbat numele, dar au aceleași grimase! Și sunt aceiași, în ziare și pe ecrane, chiar după catastrofa din

2008, pregătită la fel ca și precedentele de sistemul, ai cărui adulatori sunt – vor mai fi tot aici după următoarea catastrofă sau popoarele europene vor recurge la epurările necesare?

Ficțiunea economică

Regina Angliei, într-o vizită la prestigioasa London School of Economics, în 2008, punea această întrebare cu un aer ingenu: cum se face că economiștii nu au prevăzut criza? Întrebarea nu cere alt răspuns, fără îndoială, decât acesta: economia nu este o știință. Ea e însoțită de acest codicil: direct sau indirect remunerați de bănci, societăți de asigurări, fonduri de investiții, economiștii nu aveau nici un interes să denunțe sfârșitul unui sistem care le era atât de profitabil. Trebuie să vorbim la trecut? Problema economiștilor nu este adevărul, ci producerea de semne care permit sistemului financiar să se perpetueze.

Puterea economiei ține de mister. Cum se explică, în societățile abundenței, supunerea față de muncă, față de producție, față de ”întotdeauna mai mult?” Cum se poate ca, într-o Franță ce se vrea modernă, să facă încă ravagii ideologia eliberării prin muncă, cea care spune că toți bărbații, toate femeile, nu sunt liberi decât dacă muncesc, ceea ce deschide calea izolării radicale, a individualizării impozitului (după un proiect socialist, starea civilă nu ar mai fi luată în calcul la stabilirea impozitului datorat, ceea ce ar trebui să încurajeze munca femeilor...și mai ales să crească prelevările globale)?

Cum să explicăm că sunt prezentate ca eliberare suferința, stresul acestor cupluri în care amândoi părinții lucrează, care își cară copiii undeva dimineața devreme, îi iau înapoi seara târziu, din creșă în creșă, într-o promiscuitate și între constrângeri pe care discursurile le ignoră, dar ale căror efecte au început deja să fie măsurate de psihiatri! În numele libertății! Minunat acest efect al societății politice care încredințează pieței regulile și legile sale! Faptul că fiecare a devenit propriul său stăpân se reduce de îndată la sclavie. Jumătate din salariații americani de 40 de ani au o datorie imobiliară pe 30 de ani – condamnați

la muncă până la 70 de ani! Muncă pentru toți, muncă obligatorie, salariat forțat! Cu siguranță, frumoasă cucerire a eliberării moderne!

Pentru economiștii secolului XIX, situația nu lasă loc pentru îndoieli; la gradul de abundență materială pe care îl cunoaște, problema producției de bunuri și servicii nu s-ar mai pune, problema creșterii - și mai puțin, iar obsesia muncii ar fi o chestiune de psihologie, nu de economie. Prima problemă ar fi cea a repartizării și accesului la bunuri și servicii, a doua problemă este cea a modelelor de viață ce folosesc în cel mai bun caz timpul devenit disponibil ca urmare a performanțelor economice atinse, eliberând din nevoie aproape în totalitate omenirea; săptămâna de 15 ore pentru toți, cumva! Keynes prevedea asta încă în 1934! Automatele, roboții și alte sisteme inteligente anunță dispariția muncii necalificate în țările capabile să investească în acest domeniu (în ianuarie 2015, un raport anunță dispariția a aproape...40% din locurile de muncă salariate în Franța!)

Dar ceea ce trebuia să fie o promisiune exaltantă, a devenit un coșmar social și identitar. Cei care nu au avut o altă rațiune de a fi decât munca, venitul din muncă și puterea de cumpărare determinată de muncă, vor dispărea odată cu munca. Cei care nu au altă existență decât o carte de vizită profesională, nu sunt nimic fără ea. Iar fantasmagorica ieșire din muncă ar anunța mai degrabă decât o ieșire din economie așa cum o cunoaștem, o renaștere a civilizației, cea adevărată, ceea care nu confundă mijloacele de trai cu viața însăși, și așază economia la locul ei, la locul lucrurilor utile vieții, un loc necesar, secundar, și, pentru a spune până la capăt, în totalitate fără interes. A se elibera de economie? Nu e nimic de răs! Nu am putea trăi fără ea! De mult timp, orice angajat știe că un salariat trecut de treizeci de ani, care se îndatorează pentru mult timp la bancă ca să poată cumpăra o casă de familie, este legat de datorii, a abdicat, va muri proprietar. Puterea creditului controlează societatea mai sigur decât judecătorii, prefectii sau jandarmii - și asta de cinci mii de ani, așa cum stabilește David Graber. Sustinătorii sistemelor

de pensii prin repartiție știu bine că îi țin pe viitorii pensionari mai strâns decât prin orice altă putere; cine ar îndrăzni să facă un pas alături, să riște să pună sub semnul întrebării drepturile și punctele care nu sunt dobândite decât atâta timp cât cariera este rectilie, fără vreun an pierdut, și atâta timp cât sunt trimestrele (acolo unde un sistem pe puncte dobândite sau pe capitalizare este mai tolerant față de abaterile de parcurs)? De mult timp, socialiștii francezi cred că banii fac societatea – în realitate banii fac puterea. Bieți socialiști care au repudiat într-atât moștenirea lui Jaurés sau de Guesde, încât au ajuns să creadă că pot înlocui prin asistență națiunea, Franța, Republica! Bieți socialiști care nu văd că asistența, deficitele pe care le sapă ea, distrug funcțiile suverane și le livrează celor ce girează fonduri care le finanțează datoria! Dacă liberalismul politic și liberalismul economic au mers împreună timp îndelungat, dacă dragostea de libertate politică începe prin libertatea de a întreprinde, de a face comerț, de a face concurență, cum să nu vedem divorțul ce crește de când cele mai sigure obstacole la adresa libertății de a întreprinde și de a face concurență rezidă în captarea statului și a colectivităților de către companii mari, prin supunerea autorităților zis "independente" față de emisarii societăților private (exact după asta se recunoaște independența lor față de stat, de democrație și de cetățean!), cum să nu vedem că cel mai sigur obstacol față de libertatea politică este concentrarea de drepturi, de brevete, de cunoaștere, de către capitalul financiar?

Economia este magică. Ea are un răspuns la toate și trebuie să o facă. Speranța economică valorează cât promisiunea religioasă a mântuirii veșnice; ea promite mântuirea imediată, prin bonusul de sfârșit de an sau cursul de la Bursă. Și, ca orice religie, ca orice magie, a devenit opiumul dat în doză mare de oricine își zice economist – gardian al templului, mare preot al ritualurilor, ordonator de sacrificii, instrumentul de ordine. Iar dacă promisiunea nu este suficientă pentru obediență, frica va reuși cu siguranță.

Arborele INRA

”Civilizații, altele decât a noastră, au găsit răspunsuri superioare problemelor pe care le ridică existența omului.”

Alfred Métraux

Cultura interesului individual, mitul ”mâinii invizibile”, sunt sursa celor mai mari erori. Istoria și arborele INRA este exemplară pentru forțele ce ne conduc. După metoda experimentală, oamenii de știință de la INRA au studiat cândva felul în care un copac captează apa prin rădăcini, alimentându-i creșterea. Ei l-au izolat de mediul său și i-au măsurat consumul. Au tras concluzia că arborele consuma apă în detrimentul altor plante, mai ales al culturilor; că a făcut umbră și deranjează tractoarele. De unde tăierea de copaci, smulgerea lizierelor, etc. A fost nevoie de ani de zile pentru a ajunge la ceva evident: un copac nu crește niciodată singur. În natură, în ecosistemul său, un copac supus observației și nu doar prin experiment, protejează celelalte vegetale de soare și de vând, ajută plantele mai mici să găsească apă și le ferește de uscăciune; de unde agroforesteria, de unde replantarea de liziere, a copacilor pe câmpuri, și reconstituirea ecosistemului econom pe care un experiment limitat îl ignora.

Istorie exemplară pentru proiectul politic pe care pseudo-știința precum și pseudo-economia îl urmăresc: ajutorul pentru dezvoltare duce oare la altceva decât la suprimarea rădăcinilor, a originilor, a civilizațiilor și la fabricarea lui *homo oeconomicus*, subiect la care visează orice putere? Istorie exemplară, pentru că națiunea, la fel ca orice companie, nu trăiește singură. Și nu este centrul unui mediu de viață, termen abuziv; este un element dintr-un ecosistem, parte a unui univers viu care se numește mai întâi economie și apoi societate. Iar tentația experimentului, ce tinde să separe, să izoleze și să simplifice pentru a putea replica, tratând națiunea în mod izolat, nu duce la nimic; mai modestă, observația este cu mult mai aptă să ajungă la adevărul efectiv al vieții oamenilor și la mijloacele de a concura la proiectul lor (trebuie să observăm că presiunea pusă pe cercetătorii în căutare de

bugete și obligația de a publica degradează considerabil știința; a se vedea strigătul de alarmă de la *The Economist*, "How science goes wrong", la 19 octombrie 2013, care constata că mai puțin de 50% din experimentele publicate sunt replicabile!).

Capacitatea cea mai importantă a strategului, cea de a cuprinde cel mai larg spațiu de forțe, sugerează că economia politică, macroeconomia, raporturile de putere, că paritățile monetare, capacitățile de emisiune regulamentare, instituțiile și structurile sociale sunt elementele supra-determinante, ai căror factori microeconomici nu sunt decât corectori sau ajutători. Cu alte cuvinte: economia a devenit arta neesențialului. Economia, sau ceea ce se numește astfel, nu se mai fundamentează decât pe crearea permanentă de dorințe nesatisfăcute – până în momentul în care mașina doritoare care este individul absolut se epuizează. Multe lucruri indică faptul că, în multe domenii, acest moment este aproape. Ce va rămâne atunci din economie, din puterea datoriei, atunci când întoarcerea la realitate va reda fiecăruia gustul pentru lucrurile esențiale, cele ce nu dezamăgesc, pentru că nu se distrug în actul însuși al consumului?

Întoarcerea la economia politică

În materie de economie, povestea cu arborele INRA poartă un nume: teoria idiotului rațional, cea a individului redus la interesul său personal. Individualismul sistemic și liberalismul financiar merg mână în mână și au deturnat economia pentru a face din ea acest monstru pe care îl descria destul de bine primul director al INSEE, imediat după război, atunci când își asuma ca scop: "să-i facem pe francezi treacă de la cuvinte la cifre"!

A ieși din realitate, a nu mai simți greutatea și căldura lucrurilor, a le reduce la o abstractizare: acesta este tot demersul economiei financiare, care nu dă doi bani pe dimensiunea instituțională a firmei, pe identitatea sa singulară, pe particularitățile ei remarcabile, și mai ales dacă acestea constituie de fapt primii ei factori de performanță. Bias-ul financiar lucrează de treizeci de ani; el constituie unul dintre factorii

determinanți ai lichidării capitalului structural și a resursei colective, socializate, fără preț, pe care secole de cultură au constituit-o, pe care două decenii de pradă privată o delapidează.

Suntem în punctul în care economia în cursa ei distruge mai multe bogății decât creează, în punctul în care marea companie, în mod voit sau, mai rău, fără să știe sau fără să vrea, distruge structuri sociale, instituții, medii sănătoase și binevoitoare, care ofereau pentru bărbații și femeile cărora li se adresează infinit mai multe satisfacții decât produsele și serviciile pe care le vinde – și care erau gratuite, cel puțin o parte din ele. Și suntem în punctul în care privatizările iau amploarea unei expulzări – cei care nu vor putea plăti, cei care nu vor avea mijloace, își pierd și dreptul de proprietate în economia de consum ce ni se promite, cea în care finanțistii vor dobândi toate drepturile. Chiriași ai dreptului de a trăi, iată sfârșitul ultim al privatizărilor!

Care va fi prețul de plătit pentru a repune economia între frontierele aceluși "common sense" al lui Thomas Paine sau ale acelei "common decency" care caracterizează clasele populare devenite țintă a liberalilor?

Prețul este redescoperirea economiei politice. A observa întreprinderea trăind în mediul ei, legătura ei cu un teritoriu, o comunitate sau națiune, relatarea istoriei sale ca parte integrantă a unei societăți, a unei națiuni, a unei lumi, a o considera ca parte a unui tot, a cărui cheie ultimă este politică, iată ce îi este propriu economiei politice. Economia politică recunoaște legătura cu societatea, acceptă caracterul intangibil, inaccesibil și incomensurabil al acestor obiecte economice care sunt sistemele sociale, modurile de organizare, chiar firmele însele. Economia politică nu postulează echivalarea oricărui lucru cu expresia lui monetară și sistemul de piață, ci recunoaște singularitățile umane, și chiar face din ele elemente ale economiei! Nu e nimic mai urgent decât întoarcerea la economia politică pentru a acționa, pentru a defini strategii și pentru a le face să avanseze. Pentru economiști; chiar mai mult pentru firmele care vor să se protejeze de lumea ce vine. Deoarece cel care spune strategie spune incomensurabil, spune intangibil și spune esențial – iar așa ceva nu se cumpără.

Capcana care slăbește firmele franceze, europene, precum și națiunile, este de a vedea orice lucru din perspectiva pieței și a prețului, în timp ce bazele care permit și unora, și altora să performeze și să-și satisfacă populațiile nu se află nici în piață, nici în prețuri. Mândria, încrederea, identitatea colectivă, un spațiu public pacificat, relații de cooperare spontane reprezintă niște active imateriale, incomensurabile, esențiale, din care derivă activele economice, pe care economia nu știe nici să le creeze, nici să le reproducă, dar pe care le poate distruge în mod eficient. Ceea ce unii numesc "capital structural", ceea ce eu aș numi identitate, unitatea noastră națională, Republica noastră, toate acestea sunt purtătoare de infinit mai multe satisfacții reale, de mai multe promisiuni pentru viitor și de mai multă încredere în prezent decât ceea ce măsoară economia și afișează creșterea. A redeveni francezi înseamnă mai mult decât o rată de creștere! A reface Franța între noi, înseamnă mai mult decât orice ar promite un program de investiții! Și a reda francezilor mândria de sine și asigurarea rolului lor în lume este mult mai mult decât orice ar putea face un plan de relansare!

Pentru un capitalism național

Francezii nu au înțeles că dezbateră nu mai este între socialism și capitalism, așa cum mai e nici între sectorul privat și sectorul public. Concurența opune diferite capitalisme între ele. Capitalismul privat, mondialist contra capitalismului național, capitalismului de stat. Capitalismul deschis, asocial, anațional contra capitalismului în serviciul societății și al națiunii, mobilizat pentru obiectivele lor, în serviciul intereselor, rezilienței și puterii lor. Și totul indică faptul că câștigătorul de astăzi este capitalismul național, care se bazează pe figura idealizată, dar eficientă, a antreprenorului național. Statele Unite au înțeles bine, cu aceste "Small Business Act" și "Buy American Act", care organizează un protecționism benefic țesutului antreprenorial local. Pe măsură ce agregatele se desfac, pe măsură ce "creșterea" va deveni acel fals care și este deja, funcția și rolul antreprenorului vor crește în ceea ce devine capitalism național.

Puterea națiunilor aici se joacă. Armele sale se numesc monedă, cash flow al firmelor, competitivitate a ofertelor, productivitate a muncii și a capitalului. Armele se numesc, deopotrivă, norme, constrângeri sanitare, de mediu, teritoriale, reguli comerciale, etc. Și ele se numesc, mai mult, civilizație. Civilizația este primul activ al unei națiuni. Este o civilizație a teritoriului, a firmelor private, a instituțiilor publice și a națiunii în jurul acestui obiectiv: a câștiga războaiele economice în care s-au angajat firmele naționale. Această civilizație, pe care Franța a înălțat-o pe cel mai înalt pisc, este în pericol. Balanța între libertatea antreprenorilor și interesul colectiv trebuie refăcută. De justul echilibru al balanței depinde dinamica antreprenorială, fără de care nici o strategie europeană nu va fi durabilă. A lupta împotriva decivilizării care ne paște, împotriva pierderii de inteligență teritorială, națională, care se răspândește constituie prima dintre sarcinile strategice; înseamnă a lupta împotriva colonizării economice.

Uniunea Națiunilor europene nu are sens dacă nu este mijlocul prin care poate conta pe acest teatru. Prima condiție este să stabilească preferința comunitară în Europa. Ea nu a figurat niciodată în texte, ci în spirite și în voințe, până când Actul Unic din 1986, apoi exigența germană de liberă circulație a capitalurilor în interior și în exterior sfârșesc printr-un acord implicit: Europa și europenii înaintea de orice! Preferință națională, preferință europeană, nu contează; preferință pentru toți! Viziunea franceză, dar și a majorității țărilor fondatoare ale Europei, a fost ridiculizată de opțiunile lui Ludwig Erhardt, ce le ghidau pe cele ale lui Helmut Schmidt. Acest cancelar, căruia i se atribuie miracolul german, fost angajat al armatei americane, apoi membru al societății Mont-Pèlerin, a făcut din Europa berbecul cu care să spargă Europa – instituții supranaționale și comisii tehnice, arma de distrugere în masă a națiunilor. Lecția sa a fost urmată punct cu punct atunci când Germania a făcut din deschiderea totală a piețelor de capital, în interior dar mai ales în exteriorul Europei, condiția de acceptare a euro (împotriva avizului domnilor Bérégovoy și Delors), în același timp în care făcea din Bundesbank banca centrală europeană, după cele măr-

turisite chiar de dl Tietmeyer, guvernatorul său din anii 1990! Așa cum a analizat Paul Krugman, între atâția alții, a crea o monedă unică între economii eterogene este mijlocul de a-l întări pe fiecare în avantajele sale comparative; și iată cum Germania a distrus în cincisprezece ani Franța industrială restabilită de miracolul gaullist și de voința națională! Și aud deja, în 2014, industriași germani care se bucură de achizițiile lor americane; din noile lor uzine, unde plătesc muncitori cu 8 dolari ora, vor putea să exporte în Europa, să realizeze deflația salarială impusă Greciei: salariul minim a fost dus la 500 de euro, să fim rezonabili!

Germania a impus Europei o deschidere externă față de mișcările de capitaluri, bunuri și servicii, care condamnă la convergență internă. Franța poate și trebuie să impună condiția renașterii europene care este preferința europeană sau să termine cu o uniune care îi distruge mai întâi industria, apoi cercetarea, iar în curând și economiile, înainte de a-i ataca capitalul structural.

Orice recompunere a piețelor trece prin definirea unei frontiere capabile să facă pertinentă piața europeană internă, protejându-i actorii, și mai ales înlocuind cu demersuri înspre convergență explozia actuală; în numele specializării și al avantajelor structurale, industria a progresat cu 30% în Europa de Nord, în timp ce scădea cu mai mult de 10% în Sud...în ciuda unei scăderi globale a părții reprezentate de salarii în economie! Rezultatul e fără drept de apel; în caz de ieșire din zona euro, marca germană ar fi reevaluată cu 20%, iar francul devalorizat cu 25%! Doar o convergență hotărâtă la nivel de impunere, norme de mediu, sociale, etc. poate să dea pertinentă monedei unice, euro, și să legitimizeze o solidaritate intra-europeană care nu mai poate însemna jaful economiilor competitive.

A regăsi piețe pertinente și prețuri legitime trece prin naționalizarea deținerii de datorii publice. Dependența față de exterior pe care o provoacă plasamentele masive ale datoriei publice în exteriorul frontierelor înseamnă colonizare; gesturile fondatoare ale generalului de Gaulle, în 1958, ale lui Vladimir Putin în 1998, rambursând datoria externă pentru a-și asigura

independența politicii, trebuie să fie un exemplu pentru o Franță în căutare de libertate (datoria externă a Statelor Unite reprezintă 105% din PIB, cea a Franței e de 95%, cea a Rusiei... De 17%!). Că transformă o parte din datorie în datorie perpetuă, că procedează la o reajustare majoră sau se hotărăște la un moratoriu, nu contează, Franța trebuie să renaționalizeze datoria. O vor condamna investitorii internaționali? Să o condamne, averea franceză nu are nici o dificultate de a asigura ea însăși finanțarea acțiunii publice! Să o condamne, iar o Franță care ar reda administrației sale suverane stăpânirea asupra teritoriului, care ar suscita în regiunile sale noi legături între antreprenori și populație, pentru a relua controlul asupra prestărilor de servicii vitale și pentru a reda francezilor puterea de cumpărare, o Franță care ar inventa noi forme de participare la efortul național și la fructele acestui efort, ar vedea în câțiva ani că investitorii vor reveni, că se vor bate pe un loc și pentru a participa la finanțarea unei societăți sigure de ea însăși și de propriile opțiuni!

A doua condiție este de a afirma congruența între teritorii, populații și firmele care vând, produc, se finanțează din ele și varșă tot înspre acestea dividende. Punctul esențial constă în reconstruirea unei ordini monetare. Aberantul sistem care face ravagii de la lovitura de forță a lui Nixon în august 1971, ce declara că dolarul nu e convertibil în aur, are acest efect; țările excedentare își consacră bogăția nu investirii pentru ele însele, nu pentru a finanța propriul progres, ci pentru a finanța consumul țărilor în deficit! China, Germania, finanțează cumpărătorii ai produselor lor cu excedentele lor comerciale! Dezechilibrele de balanță a plăților alimentează astfel o spirală a datoriei publice și private care umflă fără măsură sfera financiară și care asigură țării celei mai îndatorate din lume, Statele Unite, straniul privilegiu de a ordona chiar creditorilor lor! Europa trebuie să reia lupta Franței din anii 1960, pentru o nouă ordine financiară mondială, pentru o fragmentare a sistemelor financiare mondiale, singura măsură preventivă eficientă a unei crize de sistem, și pentru ieșirea din sistemul datoriei, care pune capăt libertăților politice și asigură domnia bancherului, stăpân pe alegerile publice, împotriva

democrației. La fel de esențială este și renaționalizarea deținerii capitalului companiilor. Strategii naționale de acționariat au dat forță unui număr mare de companii în lume, sprijinite pe un popor de acționari care așteaptă altceva decât dividende, a cărui investiție în capital dă sens propriilor economii. Pentru orice coreean, orice piață cucerită de Samsung este o victorie a cărei economie investită furnizează soldați! Ce alt abandon decât cel al acționariatului popular promovat de Pierre Bérégovoy în anii 1988! Societariatul cooperativ este una din formele de adaptare colectivă a activităților economice și mai ales de reziliență teritorială, mai cu seamă în domeniul prestărilor colective (energie, tratarea și furnizarea apei, transporturi, gestionarea deșeurilor, etc.). Aceste strategii naționale trebuie să fie un echivalent al CFIUS (Committee on Foreign Investment in the United States) și al oficiului american de control al investițiilor străine, Office of Asset Control, care dispun de un drept exclusiv, neopozabil și nici justificabil în relație cu terții, de blocare a investițiilor străine în numele interesului național american.

A treia condiție constă în a reconcilia spiritul de întreprinzător și interesul colectiv. Figura antreprenorului se află în miezul dispozițiilor în acest sens, o figură uimitor de absentă din rapoarte și comisii. Întreprinderea, fără îndoială; dar există oare ea fără antreprenor? Întreprinderea există oare fără investitor? Libertatea de a întreprinde a fost sacrificată în liniște sub egida cultului diversității – ce înseamnă de acum înainte libertatea de a angaja? –, al obligațiilor de conformitate – pe când producția obligatorie a unei diplome pentru crearea unei firme? –, al apoplexiei Codului Muncii, al votării impozitului de către cei care trăiesc din impozit! Pentru că nu stăpânesc realitatea, socialiștii pot încă să schimbe dicționarul! Antreprenorul nu are nevoie de ajutoare, el are nevoie de libertate. Are nevoie și de reguli clare, de norme care se aplică tuturor, de egalitate juridică, socială și fiscală; inegalităților în fața legii li se adaugă inegalitatea în fața impozitului între regiuni (în Bretania, o rată de fraudare a Securității sociale de mai puțin de 3% îi obligă pe toți să plătească un impozit pe onestitate, în raport cu o medie națională

de fraudă de 15%... și cu regiuni meridionale unde rata fraudării atinge....30%! – date ale Curții de Conturi, 2013) și întreprinderi, invitând la o revizuire a procedurilor și a controalelor publice. Și are nevoie de încrederea clienților, a piețelor și a teritoriului. Europa trebuie să afirme calificarea drept întreprindere criminală pentru societățile private care, în mod repetat, pun în pericol viața umană, mediul sau independența națională prin practicile lor comerciale sau fiscale.

Mai devreme sau mai târziu cineva va răscoli prin fișiere, va reconstitui modurile noastre de viață și va rămâne stupefiat. În condițiile în care cunoșteau o astfel de abundență materială, în condițiile în care le era suficientă atât de puțină muncă pentru a dispune de tot ce le era necesar, oamenii continuau să se încrânceneze, să producă, să-și distrugă cadrul de viață și să-și devoreze timpul din viață! Confundau economia și rațiunea de a trăi, creșterea și civilizația! Au pornit orchestra dorinței infinite, a mobilizării fără limite, a creșterii fără răgaz, până la distrugerea chiar a condițiilor lor de existență! Au sacrificat către zeița economiei apa din izvoare și râuri, peștii din mări și lacuri, fructele de pe câmp și din păduri, animalele din junglă, din păduri și din savane; în numele unei abstracțiuni, creșterea, au distrus tot ce făcea viața bărbaților și femeilor de pe pământul, din apele și din familia lor. Teze, memorii vor fi consacrate acestei stranii fascinații pentru muncă, pentru producție, pentru cifre, pentru o acumulare fără obiect. Și fără îndoială concluzia va veni singură: tot ceea ce înaintea lor era consacrat lumii de dincolo, speranței celeste sau terestre într-o viață mai bună și tot ceea ce după ei va fi consacrat unei vieți bune, și chiar excelenței în arta de a trăi, ei investeau într-un cult fără rațiune și fără Dumnezeu, prin reproducerea mașinală a gesturilor credinței, fără de credință, și a riturilor speranței, fără de speranță.

7 – ”Piața are întotdeauna dreptate”

“Ceea ce este și mai important decât a ști numele și nuanțele culorilor, este bucuria și jubația pe care le fac să se nască frunzele multicolore. Acest festival de octombrie nu face chiar cât o comoară, dar fiecare copac este un copac al libertății și plin de viață, pe care o mie de stindarde pline de reflexii foșnesc în bătaia vântului.”

*H D Thoreau, «Balades d’hiver, couleurs d’automne»,
1846, Ed. Mille et une nuits, p. 76*

Qatarul este acest mic emirat din peninsula arabică, care a dobândit un renume mondial datorită Al Jazeera, investitorilor săi și campionatului mondial de fotbal, al cărui drept de a-l organiza în 2022 l-a câștigat printr-o mare competiție – a promis pur și simplu că va investi în Cupa Mondială de 70 de ori mai mult decât suma cheltuită de Africa de Sud! – 2 milioane de locuitori pentru un campionat mondial! Este și un mare prieten al Franței, pentru că plătește salariile jucătorilor de la PSG, iar banii din Qatar au curs valuri pentru companii, pentru aleși și miniștri francezi, care sunt în general discreți în această privință. Qatarul investește în companiile franceze, precum grupul *Lagardère* și în hoteluri de lux; femeile din juriul premiului Femina 2014 și-au schimbat, de altfel, locul de deliberare obișnuit pentru a nu acorda sprijin politicii Qatarului față de femei.

Enormitatea proiectului Qatarului, care vrea să fie la concurență cu Dubai, i-a frapat pe comentatori. Alții au observat că acest stat triumfase contra Statelor Unite, o victorie improbabilă, de neconceput acum câțiva ani, care ilustrează în felul său ”răsturnarea lumii”, accelerată de criza recentă. Victoria obținută cu prețul, altădată de neconceput, al unei schimbări de calendar; din motive evidente de climă, Cupa Mondială va avea loc iarna, punând în discuție întregul calendar al campionatelor

naționale! Mai există un punct, asupra căruia media occidentale, asociațiile și majoritatea ONG-urilor erau la fel de discrete, dar se dovedesc mai sensibile (mânia americană față de alegerea FIFA putând explica o sensibilitate nouă față de subiecte altă dată ignorate).

Qatarul a creat o organizare a muncii pentru angajații străini de o natură cu totul aparte. Numit "Kafala", acest sistem gestionează viața tuturor angajaților străini, fie ei directori de bancă, administratori de restaurant sau servitori casnici. Mai e de spus că acesta se aplică majorității populației rezidente, pentru că angajații străini reprezintă nu mai puțin de 1,2 milioane de oameni, 4 din 5 din populația activă, marea majoritate provenind din regiunile cele mai sărace ale Indiei, Pakistanului, Bangladeshului, Indoneziei, Filipinelor și Etiopiei. Plus un milion de angajați suplimentari ar trebui să ajungă în Qatar în anii următori pentru a construi cele nouă stadioane și cele două sute de kilometri de autostradă, mobilizând 20 de miliarde de dolari în investiții pentru Cupa Mondială de Fotbal.

Sub regimul Kafala, angajatorul din Qatar, fără de care nimeni nu poate intra în țară să lucreze, răspunde de angajatul sau angajații săi în fața fraților qatarezi. Kafeel, pentru că așa se numește el, are toate drepturile: cel de a fixa orele de muncă, hrana, cazarea locuitorilor; cel de a interzice schimbarea locului de muncă sau părăsirea țării; cel de a le acorda sau nu permisul de conducere, dreptul de a închiria o locuință sau de a deschide un cont în bancă și de a avea un card de credit.

Câteva cazuri alimentează cronică, precum cele ale directorilor de bancă sau de firmă care, în urma unui litigiu, s-au trezit cu conturile blocate de Kafeel-ul lor, în imposibilitatea de a pleca din Qatar și băgați la închisoare pentru datorii, fără condamnare și fără speranța de a ieși de acolo. Occidentul este în general mai puțin informat despre sutele, miile de cazuri care apar în ziarele indiene, pakistaneze sau etiopiene, cazuri de servitori domestici reduși la sclavie, prost hrăniți, bătuți, forțați să lucreze șapte zile din șapte, cu actele confiscate, niciodată plătiți, livrați de ocazie capriciilor sexuale ale capului de familie

și ale apropiaților acestuia – și asta chiar dacă au plătit onorarii pentru a putea veni să muncească! Termenul de muncă forțată (*forced labour*) califică cel mai bine organizarea muncii în Qatar. Alții vorbesc mai dur, despre sclavia modernă în plină dezvoltare – regimul este analog în majoritatea celorlalte emirate.

Niște etiopieni, întorși dintr-un exil dur în peninsula arabică – erau mai mult de două sute de mii! – au fost expulzați pentru că au contestat condițiile de muncă; i-am întâlnit pe câțiva, în iarna lui 2013, rătăcind prin aeroportul din Addis Abbeba, în căutare de destinații care nouă ni se par exotice – vreun zbor către Gondar, Dire Dawa, Kampala...Presa etiopiană a relatat poveștile lor: mulți îl fac pe francezul aflat în trecere să se frece la ochi și să își spună: acest Qatar sclavagist,ăștia sunt aliații noștri? Și mulți ne produc ameteți: atât de jos am decăzut, încât trebuie să le deschidem porțile, să le vindem hoteluri, castele, pământuri și să le strângem mâna? Pretinsele relații de prietenie cu Franța merită cu siguranță să fie formulate în termeni exacti: schimb capital contra imagine! Scutirea de impozite pe toată plusvaloarea imobiliară realizată de cei din Qatar la Paris, acordată cu generozitate de N. Sarkozy în schimbul câtorva servicii vizavi de Libia, cu siguranță merită alt tip de reflecții; la fel ca și favorurile subite rezervate Arabiei Saudite de către guvernul din timpul lui François Hollande, în 2013-2014, cu ocazia unei distanțări în raport cu Statele Unite din cauza discuțiilor cu Iranul...și aceasta niciodată abandonată: vânzarea primei Rafale în străinătate!

Faptul major este de altă natură: Qatarul ajunge foarte sus în toate clasamentele economice. Nu numai din cauza bogăției sale în petrol și gaz. Pentru că este deschis investițiilor străine și pentru că investește în străinătate; pentru că finanțează centre de cercetare, muzee, activități culturale; pentru că este activ în mecenatul sportiv, pentru că trimite studenți în toată lumea, pentru că invită conferențieri din toată lumea – și îi primește foarte bine. Într-un cuvânt, Qatarul trece drept model de capitalism modern, deschis și lipsit de complexe, ceea ce spun unii că ar fi viitorul Franței – să nu ne fie teamă să fim moderni, să fim qatarezi!

Este sclavia o formă modernă de organizare a muncii? Pentru că reduce orice calitate la o cantitate, piața atotputernică reduce fiecare individ la prețul său – la ceea ce produce. Afirmarea interesului individual, care se ascunde în spatele sfintelor Drepturi ale Omului, eliberează piața care eliberează sclavia. Atunci când totul are un preț, totul este de vânzare. Organe umane, corpurile fetelor tinere, ale băieților, până și viața umană. Exemplele nu lipsesc, ele ilustrează impermeabilitatea pieței la condițiile de viață, la decență sau pur și simplu la pacea socială; unele orașe din America de Sud, de la Medellin la Ciudad Juarez sau Acapulco, pe care rata de omucideri le-ar clasa în rândul țărilor aflate în război civil, figurează și printre cele mai bine notate în clasamentele de tip "Doing Business" – "atunci când gloanțele suieră, afacerile merg mai departe" nu e sloganul cel bun; "războiul înseamnă afaceri", iată un slogan care sigur ar merge mai bine!

Vremea sclaviei, vremea foametei?

Piața nu înseamnă societate. Cei care îndeamnă la "eliberarea muncii" ar trebui să rețină: eliberarea muncii în raport cu norma și legea înseamnă mai curând a justifica sclavia decât a crea locuri de muncă! Dacă piața are mereu dreptate, nici justiția, nici solidaritatea nu mai au nimic să ne spună, prețul spune tot ceea ce trebuie să știm! Cei care lucrează în noaptea de 31 decembrie spre 1 ianuarie au înțeles totul! Iar dacă piața are mereu dreptate, CAC 40 poate înlocui politica, un antreprenor de succes poate deveni președinte, Medef poate ocupa Bercy! Dacă economia ar prelua puterea asupra societății, atunci aceasta ar putea fi contestată: barem așa puterea ar căpăta un chip!

Cei care elogiază cea mai bună dintre lumile posibile, lumea în care piața și dreptul au pus capăt politicii, națiunii și istoriei, ar trebui să fie mai atenți la procesul de subdezvoltare ce se înregistrează în așa-numitele țări dezvoltate, precum și la descompunerea în curs a pretinsei câștigătoare a mondializării care ar fi Europa. Capitaliștii nu mai au nevoie să negocieze un contract

social cu salariații pentru a evita ca ei să voteze cu comuniștii! Vremurile sunt crude pentru clasele de mijloc care au crezut că performanța lor, priceperea lor, valoarea lor individuală, le asigurau veniturile confortabile și protecția socială generoasă, de care au beneficiat în ultimii cincizeci de ani. A nu se uita următorul detaliu: amenințarea, sovietică în exterior, comunistă în interior, care obliga lumea capitalului și a întreprinderii să găsească un compromis cu majoritatea alegătorilor. Așa cum o spune pe șleau Warren Buffet, ”lupta de clasă s-a terminat, pentru că noi am câștigat-o”. Noi, adică a mia parte reprezentată de cei mai bogați americani, care în medie și-au dublat veniturile la fiecare trei-patru ani, în vreme ce creșterea pentru 50% din salarii era inferioară procentului de 10% în aceeași perioadă... Represiunea violentă care întâmpinat mișcarea ”Occupy Wall Street” (mișcare de protest împotriva ultraliberalismului financiar declanșată în toamna lui 2012), agresivitatea organizată în Franța împotriva protectorilor ”zonelor de apărare” sau ZAD, care se opun când unui aeroport inutil, când distrugerii unei zone protejate prin operațiuni de turism mare consumator de bani publici, sau împotriva unui baraj ilegal în lumina regulilor europene (Notre Dame des Landes, Roybon, Poligny, Sivens în 2014-2015) nu au altă origine: teama de mânia populară împotriva acaparării societății și teritoriilor de către hiper-finanțe.

Piața este cel mai bun sistem de alocare a resurselor, doar că ”piața” abstractă, dematerializată, planetară nu există, așa cum nu există nici ”satul global”. Piața este un sistem, ordonat în baza unui proiect, care servește unei puteri. Există piețe cu reguli, cu intermediari abilitați, cu reglementatori. Ce fel de piață este aceea fără infrastructuri, fără sistem de difuzare a informației, fără logistică de transport, a livrărilor executate la ordin, fără un drept al contractelor și fără reguli de creditare și de schimb? Și ce fel piețe sunt acelea de astăzi fără energie, fără energia fosilă, care este condiția invizibilă și finită a societăților noastre? Iar piața mondială nu este altceva decât extensia imperială a unei piețe financiare, care satisface interesul și lipsa de măsură a celor care o controlează! În numele contractului, în

numele interesului individual irepresibil și fără limite, înaintează un totalitarism inedit. Orice piață este un proiect de putere; e timpul ca și Europa să își dea seama de asta.

Piața materiilor prime agricole

Criza materiilor prime agricole, care trebuie să provoace sute de morți prin acte de violență armată și alte mii de morți de foame, a început în birourile *Goldman Sachs*, în 1991. În căutarea unui nou concept capabil să definească interesul investitorilor, o echipă de cercetare a observat o lacună în gama altfel extinsă de propuneri de investiții: pâinea nu se afla printre ele! Altfel spus, grâul, orezul, porumbul și câteva alte produse alimentare la fel de esențiale pentru supraviețuirea omenirii întregi nu făceau obiectul unui produs de investiții!

Zis și făcut, banca *Goldman Sachs* a fost prima care a lansat pe piață un indice cunoscut sub denumirea de "Goldman Sachs Commodity Index", care permite investiții la Bursa din Chicago, în șeptel, cacao, porumb, diferite soiuri de grâu, cafea, etc. Ca de obicei, produsul *Goldman Sachs* a cunoscut un succes rapid. Și tot ca de obicei, produsul a fost copiat din plin, cu variante diverse, așa încât capitalurile îndreptate spre materii prime agricole au explodat, fără vreo legătură cu creșterea producției sau cu nevoile reale. De mai bine de un secol, prețul materiilor prime agricole cunoscuse o evoluție lentă în sens descendent. Cei care mâncau pâine, carne sau fulgi de porumb, puteau să se bucure de ele, iar economiștii salutau în general activitatea de pe prima piață mondială, piața de grâne de la Minneapolis. Dar dintr-o dată, totul s-a schimbat. În 2005, prețul produselor a început să crească. Inițial mai încet, apoi din ce în ce mai repede. Nu condițiile climaterice sau evoluția cererii explică prețurile în creștere; dar creșterea indicilor atrage atenția investitorilor, noii veniți se adaugă celor vechi, iar cererea se multiplică – toată lumea voia o sută, o mie sau zece mii de tone de grâu livrabili în șase luni, chiar dacă o infimă proporție de cumpărători era preocupată de existența efectivă a grâului – era suficient să revinzi contractul mai scump decât prețul cu care a fost cumpărat!

În 2008, primul curtier mondial, *Cargill*, atribuia cele 86% din creșterea indicelui la produse agricole aceluși ”commodity trading” – mișcărilor financiare. Piața grâului, a porumbului nu se schimbaseră deloc. Ceea ce se schimbaseră, erau sutele de miliarde de dolari care s-au învârtit pe această piață făcând să explodeze prețurile și permițând să se prevadă câștiguri și mai mari.

Problema e că oamenii mănâncă. Pâine, cereale, carne...și că trebuie să plătească pentru un grâu adevărat, pentru un porumb adevărat, etc. În 2008 numărul de ființe umane care suferă de foame a crescut cu 250 de milioane. Răscoale din cauza foametei izbucnesc în mai mult de treizeci de țări. Am vizitat Beira, un mare port din Mozambic, la puțin timp după ce răzmerițele foametei au făcut ravagii pe străzile din centrul orașului, au spart vitrine și au incendiat clădiri, provocând oficial vreo treizeci de morți, dar câți oare în realitate? În Madagascar, în Mozambic, în Zambia, în Etiopia, femeii, bărbații, copiii au murit din cauza crizei alimentare provocată de aflusul de capitaluri asupra indicilor la produsele alimentare.

Cel mai rău e faptul că, chiar după explozia bulei financiare care a adus, din 2009, prețurile materiilor agricole pe o curbă seculară, consumatorii au continuat încă mult timp să plătească prețul stocurilor acumulate de angroșiști și de retaileri – în 2010 încă, prețul pâinii rămânea de câteva ori mai mare decât cel din 2005 în circa douăzeci de țări din Sud...Foamea este un plasament bun...Cu randament garantat. În rest, mergeți la ONG-uri!

Piața de oameni

Piața dereglată a materiilor prime agricole a organizat destul de bine foametea și creșterea prețurilor. 40 de milioane de americani depind de bonurile alimentare pentru a supraviețui. Piața dereglată de oameni are o aparență, libertatea de mișcare a indivizilor. Are și o realitate, întoarcerea la sclavie. Și are o origine: devoluția drepturilor abstracte, universale, care eliberează interesele, apetiturile, incitățile. Traficul cu ființe umane este una dintre activitățile cele mai rentabile de crimă orga-

nizată; ”conform Europol, 80% din migrațiile clandestine sunt facilitate sau pilotate de crima organizată” (notă CLES nr. 14, privind traficul de ființe umane).

De când i s-a atribuit Qatarului organizarea Cupei Mondiale de fotbal, în 2022, piețele imobiliare din Dubai, din emiratul Oman, precum și o mare parte din Golful Persic sunt în fierbere. Motivele de a râvni aceste ținuturi dezolante, această mare implacabil de albastră țin în mare parte de condițiile cu totul deosebite în care, cu sutele de mii, imigranți pakistanezi sau indieni săraci asigură lucrările de construcție, muncind zi și noapte, cu sau fără protecție, cu pașaportul confiscat de autorități la intrarea în țară, fără ajutor și fără vreo protecție împotriva angajatorului sau șefului de șantier. Pentru istoric, fenomenul e banal; averile se construiesc din exploatarea muncii gratuite. Pentru omul politic, e ceva surprinzător: și dacă principiul libertății de mișcare a populațiilor ar duce la asta, adică la renașterea târgurilor de sclavi din Evul Mediu?

Fenomenul nu are nimic original. Caracteristica comună noilor bule urbane care îi fac să viseze pe super-bogătașii de pe cele cinci continente, și care trec, cum va pe bună dreptate, drept figuri ale lumii ce vine, Dubai, Singapore, Abu Dhabi, Hong Kong, între altele, fără a mai aminti de atâtea noi văi ale informaticii, ale ecologiei sau ale inovației care înfloresc în India, precum și în China, este sclavia.

Sclavie disimulată, nemărturisită, camuflată sub toate formele pe care munca forțată, munca găjată, munca fără salariu le poate lua. Sclavie totuși, după toate definițiile unei forme economice care nu a dispărut niciodată cu adevărat de pe planetă, dar care cunoaște azi un avânt neașteptat și fără precedent cel puțin de la mijlocul secolului XX. Este vorba de Darfour sau de Sudanul de Sud, unde seniorii arabi din nord mențineau o tradiție seculară a raziilor în satele din Sud, animiste sau creștine, și care vindeau populațiile ca sclavi! De la fabricarea hainelor de către sclavii din Bangladesh sau Myanmar, care asigură marjele pentru *Walmart*, până la fabricarea de I phones de către noii sclavagiști de la *Apple*, până la condițiile de muncă pe marile

șantiere chineze din Africa, ce pun la dispoziție un pat pentru trei muncitori – aceștia lucrează în trei ture de opt ore, deci pot dormi pe rând, câte unul! – mobilitatea oamenilor, capacitatea celor ce dau ordine de a aduce forță de muncă de peste tot, reducerea muncii umane la valoarea sa de schimb, poruncesc întoarcerea sclaviei, dacă prin asta trebuie să înțelegem muncă forțată, prost plătită, fără capacitatea sclavului de a fugi, de a înceta munca, de a-și recupera libertatea.

Mai trebuie oare să adăugăm că nimic nu s-ar putea, nimic nu se poate, fără principiul de mobilitate care plasează populații de imigranți, fără atașamente, fără legături, fără reprezentanți și fără instituții, în dependență absolută față de stăpânii din Silicon Valley, din City sau Shanghai?

O lungă răbdare

Mai aștept încă să întâlnesc pe aceea sau pe acela care va putea să-mi explice în ce fel faptul de a adăuga la mobilitatea bunurilor, serviciilor și capitalurilor pe o piață mondială, dorită de susținătorii liberului schimb, mobilitatea oamenilor, identificați ca factori economici ca oricare alții, ar fi dovada unui mare respect pentru persoana umană. Și aștept chiar și pe cea sau pe cel care îmi va explica în ce fel importarea în Europa a milioane de refugiați economici, alungați de sărăcie, dar și atrași de mitul abundenței occidentale pentru toți, care vor forma masa de manevră a angajaților de serviciu, de care au nevoie seniorii apatrizi din lumea întreagă pentru a face să le funcționeze hotelurile sau casele de vacanță, ar reprezenta un progres pentru umanitate.

Aștept.

Piața ruinării

Într-o mărturisire cu alura de avertisment, sub-secretarul american de Finanțe, David Cohen, a dezvăluit în 2014 existența în cadrul ministerului a unui fel de "CIA financiară", denumită *Terrorism and financial intelligence*. Această entitate, creată în urma șocului din 11 septembrie 2001, are ca scop să conducă

lupta împotriva adversarilor Statelor Unite, și mai ales împotriva băncilor care îi finanțează pe acești adversari, pe toate căile: atacuri la bursă menite să facă să scadă valoarea titlurilor, operațiuni ce vizează să le destabilizeze, precum acțiunea în justiție împotriva BNP care a amenințat pentru un moment banca franceză cu o amendă de... 16 miliarde de dolari (pentru ca în cele din urmă să se ridice la 9 miliarde de dolari!). E interesant să se identifice modurile de acțiune ale acestei agenții foarte discrete, deopotrivă pentru că ele situează piețele financiare asemenea unui câmp de război geoeconomic, pentru că folosesc capitalurile și băncile ca pe niște arme și sistemul financiar în întregime lui ca pe o armă de distrugere în masă. Uitându-ne la persoanele care conduc această agenție, David Cohen, Daniel Glaser, Adam Szubin, cu toții în inima sistemului de hiperfinanțe, este dificil să nu se pună întrebarea: difuzarea masivă de produse toxice către colectivități și investitori europeni, în perioada care a precedat anul 2007, nu a fost oare pentru ei un mijloc elaborat de a se răzbuna pe vechea Europă, de a slăbi națiunile, de a distruge statele, de a le reduce în starea de a îndura colonizarea dorită dincolo de Atlantic? Politica ruinării Rusiei, a falimentului Europei și a modelului ei de societate, precum și de ruinare a statelor din Orientul Mijlociu și Apropiat, este oare un subprodus al interesului național american? Iar uimitoarea impunitate de care au beneficiat instituțiile financiare care au difuzat aceste produse, unele jucând pe socoteală proprie împotriva intereselor clienților, nu are oare altă origine decât natura geopolitică a fraudelor acestora, pentru a nu le spune crime, și nu are altă explicație decât impregnarea statului american, a statului federal, precum și a complexului judiciaromilitaro-informațional de către crima organizată și rețelele sale etnice mondializate?

Reinstituționalizarea pieței

Piața este o instituție extraordinară, este un instrument al raporturilor de schimb de neînlocuit, și este chiar una dintre creațiile remarcabilele ale civilizației. Câtă sofisticare pentru ca

o piață să funcționeze! Câtă cultură pentru a se stabili acordul părților asupra unui preț și pentru ca acest preț să fie respectat! Dar este o creație. Dar este o instituție umană, instituția unei societăți definite, limitate și identificate. Dar este un fapt al regulilor și al normelor; regula și norma fac piețele pe care natura nu le face! Progresul francez cu dronele civile nu are altă origine: Franța a stabilit normele de producție și de întreținere, care vor aștepta anul 2015 pentru a fi fixate în Statele Unite! Iar normele au făcut piața, au permis industrializarea, au stimulat inovația! Dar adevărul prețurilor de pe piață este instrumental; este un adevăr în serviciul unei puteri, cea a organizatorilor pieței. Dar este un instrument care nu știe ce anume măsoară: creație sau distrugere, tot ce mișcă este bun pentru el – iar volatilitatea este singurul factor adevărat de îmbogățire a intermediarilor săi! Dar este un indicator care nu cunoaște decât mișcarea; stocurile îi sunt indiferente, iar prețul de piață nu este decât prețul marginal al schimburilor. Ce glumă această "contabilitate la valoarea de piață" care adoptă ca măsură contabilă prețul de piață, prețul marginal, un preț anecdotic, un preț nesemnificativ în raport cu valoarea globală a unei firme sau a unui activ! Și ce glumă este acest interes general care ar rezulta din interesul individual! În numele interesului individual, se va găsi mereu un braconier care să ucidă cel din urmă elefant, cel din urmă rinocer sau pe cel din urmă indian de pe planetă; căutați interesul colectiv! Și recunoașteți lichidarea accelerată a resurselor pe care o prezidează individualismul metodologic, această condamnare a speciei...

Liberalismul trebuie să redevină național, sau continental, și să se termine cu ficțiunea unei piețe mondiale care este prin esență totalitară. Piața care reduce fiecare relație umană, fiecare resursă naturală, fiecare viață vegetală sau animală la prețul lor înseamnă lichidarea lumii. Piața nu înseamnă libertate, egalitate sau adevăr decât în interiorul unei ordini care să îi definească regulile, cadrele și limitele. În afara acestui cadru, ea nu este decât instrumentul puterii brute, nu poate conduce decât la sclavie sau la războiul tuturor împotriva tuturor. Nu există adevăr

în piețe, există puteri, interese și proiecte care se exprimă prin intermediul piețelor. Orice piață e instituită de o putere, de la Rungis la Chicago. Orice piață există datorită unor reguli, infrastructuri, datorită unei voințe politice. Piețele noastre nu există decât datorită ficțiunii unei energii durabile, ieftine, care asigură gratuitatea transportului – în această privință, ar trebui să vorbim mai curând nu despre o economie de piață, ci de economii ale carbonului. Iar piețele care există, care dictează prețul monedelor, valoarea activelor, a firmelor, și care determină indirect salariile și angajarea forței de muncă, toate vin din altă parte. În regulile lor, în infrastructura lor, în preferințele colective pe care le traduc, ele nu sunt nici franceze, nici europene. Europa continentală a abandonat această putere de a crea o piață. Ea a abandonat-o în același timp cu modelul de piață continental, model napoleonian, care asigura egalitatea intervențiilor și transparența prețurilor – unicitate a prețurilor, centralizare a ordinelor, transparență de prețuri! O lume ne desparte de la abandonarea modelului care justifica încrederea lui Pierre Bérégovoy într-un capitalism popular, la sfârșitul anilor 1980! Chiar în Franța, în cursul anilor 1990, a avut loc un straniu abandon, o înfrângere strategică, care a asistat la privatizarea infrastructurilor de piață, de-reglementarea completă, spargerea lichidității și opacitatea prețurilor. De atunci, Bursa de la Paris a fost vândută băncilor utilizatoare, revândută la New York Stock Exchange, apoi la o societate de servicii informatice. Inutil a mai spune că Franța nu are nici o treabă, și nu poate face nimic. Inutil a spune și că ideea unui capitalism popular și a unui acționariat salariat nu are nici o șansă pe o piață care nu există decât pentru a atrage schimburi între mari administratori de fonduri, bănci și instituții – și care le fabrică prețurile, condițiile și cheltuielile care le convin.

Trebuie să mergem mai departe; în măsura în care Europa nu este nici popor, nici democrație, Europa nu poate avea monedă. Doar dacă instituția însărcinată să gestioneze moneda, Banca Centrală Europeană, are puterea suverană.

Și exact asta se întâmplă; lipsită de orice încărcătura simbolică, moneda care se pretinde a fi euro nu este expresia suveranității europene, ci instrumentul de putere al BCE asupra Uniunii, care i-a conferit BCE prerogativele unui guvern ales și mandanți ai acestei bănci asupra unei Uniuni care i-a abandonat unul din atributele esențiale ale suveranității. În numele supraviețuirii euro, statele sunt somate să abandoneze către Comisie controlul asupra impozitului și bugetului. Poate oare Franța să accepte această tutelă? Și cum să accepte că BCE, în lipsa unor obiective macroeconomice, precum cele ale FED, Băncii Angliei sau Băncii Centrale a Chinei sau a Rusiei, în lipsa mai ales a unei înrădăcinări simbolice, istorice și democratice, produce cea mai instrumentală monedă din lume – o monedă care permite totul, mai puțin recunoașterea în ea însăși?

Trebuie reinstituționalizată piața, pentru a o re-insera în societate și în națiune. Este una din funcțiile majore ale statelor; să asigure libertatea cetățenilor în raport cu dependențele care îi ademenesc, să separe domeniul interesului public și al principiilor de ordine politică de domeniul intereselor private, ale jocului concurenței și de principiile pieței. E puțin spus că statele naționale sunt împiedicate să-și joace rolul, în timp ce obsesia instituțiilor europene pare a fi să accelereze extinderea domeniului pieței, să nege interesul național și să dezarmeze preferința națională sau europeană. Este de asemenea puțin spus că incitățile de a vinde părți din domeniul public, participațiuni în firme și de a reduce domeniul interesului general se hrănesc destul de bine din deficitele publice cu efecte problematice și din datoriile publice, a căror creștere pune în cauză autonomia de decizie a națiunilor – primul act al unei politici autonome fiind de a se elibera de toate datoriile vizavi de investitori externi, așa cum au făcut și generalul de Gaulle, în 1958, și Vladimir Putin, în 2004 (în 2015, datoria publică a Rusiei rămâne inferioară valorii de 20% din PIB, pe când cea a Franței este de 95%, cea a SUA de 105%). Și mai e de spus că interesele private au dispus de infrastructurile de piață în așa fel încât să le desprindă de orice societate, de orice națiune, și să facă din ele simplul

instrument al intereselor lor. Democrația acționarială, sub forma *affectio societatis* a francezilor pentru firmele franceze, participarea salariaților la capitalul firmelor era un obiectiv față de care structura și organizarea piețelor bursiere trebuia să fie subordonate, și rămân obiective pe care reinventarea piețelor va trebui să le slujească!

Va fi în curând imposibil, cu excepția unei voințe hotărâte a companiei, ca particularii să aibă acces direct, la un preț echitabil, la acțiunile companiilor cotate. Și este deja imposibil pentru un cetățean francez să cumpere direct obligațiuni emise de Trezoreria franceză, fără să plătească dijmă sistemului financiar – fără să plătească dreptul de trecere față de firmele de gestiune care îi vor vinde produse în obligațiuni bursiere, în care vor fi plasate obligațiuni ale Trezoreriei. Intermedierea financiară a depășit stadiul în care amenință *affectio societatis*, expresia preferințelor naționale, și le distruge. Este vorba de mai mult decât o afacere de prețuri; este vorba de a împiedica orice legătură între piața de obligațiuni și pasiunea națională, angajamentul cetățenesc sau patriotismul econom. Dezvoltarea unei intermediere financiare opace și pletorice acționează ca un ic între voința națională și expresia sa financiară, iar ecranele încețoșate ale responsabilității sociale a firmei, așa numita RSE (Responsabilité sociale de l'entreprise), ale finanțelor etice sau responsabile, nu înlocuiesc cu nimic relația directă de angajament și de opțiune, pe care un acționar o întreține cu firma la care posedă acțiuni, cu emițătorul de la care posedă titluri sau legătura celui care economisește cu națiunea, al cărei cetățean este.

Nu există piață fără o societate politică, adică fără o grupare umană capabilă să formuleze reguli și să le facă respectate, nu există, deci, piață fără ordine, fără forță și fără justiție, nu există piață nici fără acel loc unic, real sau virtual, locul în care se află piața, fără etaloane de măsură și de greutate, și fără organizare a schimburilor. Adică, a-și imagina organizarea pieței ca pe organizarea unei firme private, proprietate a unor acționari care o gestionează pentru a fi rentabilă, este un nonsens absolut; firma privată poate să își însușească un monopol natural, poate

purcede la o captare regulamentară care o face să prospere pe baze ce nu au fost construite de ea, pe ceea ce i-a fost vândut de stat, poate dezvolta acest monopol și să-și extindă serviciile, dar tot exploatează încrederea publică și tot gestionează o parte a domeniului public.

Un capitalism național presupune renaționalizarea piețelor – fie în cadru european, fie în cadru francez; organizarea pieței este un bun public, un serviciu public, realizat în interesul general, sub controlul statului sau al instituțiilor. Renaționalizarea și europenizarea piețelor financiare reprezintă un imperativ politic; fragmentarea în curs a planetei financiare, renaționalizarea activităților bancare și sfârșitul delirurilor de unificare mondială le dă urgența unei șanse de neratat. Europa Națiunilor va putea realiza ceea ce Europa tehnocraților evită cu groază – puterea lor este pusă sub semnul întrebării: a re-face din piețe locurile de exprimare a preferințelor și a opțiunilor politice.

Există mijloacele pentru o reluare a controlului, nu asupra societăților în schimburile lor, și asupra societăților în ce privește economia lor ce restabilește o legătură cu realul. Primul mijloc constă în urgenta modificare a normelor contabile numite ”International Financial Reference System” sau IFRS, și într-o măsură și mai mare - a organizării și compoziției aceluși ”International Accounting Standard Board”, IASB, care deține această putere exorbitantă: prestatorii de servicii private decid ei înșiși cu privire la normele publice pe care le aplică! Alegerea principiilor contabile și a normelor de fixare a valorii este o alegere publică, care trebuie să le revină statelor. Nu doar că conturile la valoarea de piață nu-și pot susține pretenția de nesusținut de a dicta prețul, dar contabilizarea stocurilor trebuie să fie restabilă și generalizată – în primul rând, contabilizarea resurselor naturale și distrugerea serviciilor gratuite ale naturii de către industrie și brevetele asupra vieții.

Un al doilea mijloc rezidă în această conștientizare: apelul la libertatea de circulație a oamenilor, invitațiile la deschiderea frontierelor disimulează interesele celor care fac piața oamenilor și pentru care salariul muncii trebuie să fie singurul efect

al concurenței mondiale, fără bariere și fără particularisme locale, imediat caricaturizate ca discriminare sau protecționism. Noțiunea de "piață mondială a muncii" este o escrocherie intelectuală, mijlocul eficient de a importa salarii mici, procedeul de acclimatizare a sclaviei sub numele de mobilitate a muncitorilor – în Polonia, pe șantierele rutiere, în Germania, în abatoare, chiar în Franța, în aceste camionete în care dorm artizani importați din Est pe durata unui șantier, e știut deja regimul din Dubai sau Qatar! Adevărata responsabilitate socială a oricărei firme vizavi de locurile unde este implantată este de a angaja mai întâi lucrători locali, potrivit normelor și condițiilor locale, desigur, de fiecare dată când competențele, disponibilitatea și experiența fac posibil acest lucru. Boicotarea firmelor care delocalizează sau care au recurs în mod nejustificat la mâna de lucru străină pentru a ocoli anumite obligații sociale este mijlocul concret al RSE; este surprinzător să o vedem atât de puțin evocată de bunii tribuni ai unei responsabilități sociale reduse la marketing. Dreptul de a boicota este un element manifest al exercitării responsabilității cetățenilor, echivalentul economic al dreptului de vot.

Mijlocul esențial al progresului constă în a trezi acea *affecto societatis*, care a condus în masă economiile francezilor către marile împrumuturi de război, apoi de reconstrucție, care a făcut din acționarii de la *Air Liquide*, *Michelin*, *Peugeot* și de la atâtea alte firme militanți ai întreprinderii și antreprenori adevărați cu propria lor personalitate. El va fi efectul acestei legături eliberatoare: unitatea teritorială refăcând unitatea dintre consumator, salariat și cetățean, pe care libertarianismul financiar a ruinat-o. Între cei care nu au nimic în comun este deja prea mult să împartă un teritoriu, ca legătură, ca angajament și ca promisiune.

8 – ”Dreptul este universal”

”Mă întreb cum acești occidentali incuți pot vorbi de principile filosofice și morale ale Chinei...Cea mai mare parte din raționamentele lor sunt ridicole. Interzic începând de acum ca occidentalii să-și propage doctrina lor în China. Astfel vom evita multe neazuri.”

Împăratul Kangxi (1661-1722)

La sud de Wyoming am auzit vorbindu-se pentru prima dată de tribul D. Panourile care indică de-a lungul șoselelor un ”historical marker” semnalau ajutorul adus de acest trib expediției lui Lewis și Clarke. Tribul le-a împrumutat cai, femeile au fost primitive cu tovarășii lor, i-au hrănit bine. Dar recunoștința nu figura în programul noului stat american.

Mai puțin de patruzeci de ani mai târziu, cu ocazia tratatului cunoscut sub numele de ”Tratatul nopții de paradis” (the heaven’s night treaty) între indieni, tribul D. era deposedat de pământurile fertile, trimis la șase sute de kilometri mai la Sud, într-un deșert cu șerpi cu clopoței și cactuși, unde nici un indian de la câmpie nu poate în mod rezonabil supraviețui mai mult de câteva luni.

Și nu e sfârșitul poveștii. Noile pământuri tribale, obiect al atenției ilegale, dar scrupuloase a căutătorilor de minereuri și a prospectorilor, au fost declarate bogate în uraniu, iar tribul expulzat, de data aceasta spre Nord, împrăștiat, și abia dacă mai sunt câteva familii care se reclamă încă de la cei care au fost tovarășii și ajutoare benevole și ridiculizate ale expediției fondatoare. În dus-întorsul lor forțat, cu alură de deportare, câteva mii de bărbați, de femei și de copiii au murit, atât de puțin în comparație cu marile masacre din războaiele indiene, apoi cu deportările în masă, în mijlocul iernii, prin Munții Stâncosi, atât de puțin în comparație cu exterminările științifice ale secolului

următor...Toate acestea se întâmplau șaiszeci de ani după ce Thomas Paine proclamase "drepturile omului" într-un eseu dedicat lui George Washington, *Common Sens*, care mai este considerat încă unul din cele mai onorabile fundamente ale democrației americane, mai ales de cei care uită că femeile, indienii și negrii nu aveau nici un loc în aceste drepturi, rezervate coloniștilor protestanți și englezi. Și toate acestea se întâmplau la distanța de două secole după ce triburile indiene înduioșate au salvat de foamă și de frig primele comunități de puritani englezi împrăștiate pe coastele noii Anglii.

Iarba mișcătoare și vântul din câmpii sunt singurele memoriale care fac să trăiască amintirea tribului exterminat. America nu se complică câtuși de puțin cu propria sa memorie, în schimb știe bine să le impună altora povara lor memorială. Nici scuze, nici remușcări; este adevărat că unii descendenți ai tribului trebuie să conteze pe milioanele lor de dolari, în fundul cazinourilor pe care legislația îi autorizează să le deschidă, și unde epuizează în lovituri de bandit visurile de ocazie ale unor americani solitari și tot la fel de pierduți cum sunt încă (în septembrie 2014, cei din tribul Navajo, reduși la câteva mii, au primit cincizeci de milioane de dolari ca sold pentru orice cont – și pentru un genocid)...Străini pe propriul pământ, ei exploatează resurse pe care le epuizează, așa cum au făcut înaintea lor coloniștii exterminatori de bizoni, așa cum au făcut înaintea lor acești nomazi adepți ai tacticii pământului ars, singura care le garanta securitatea – pământ pe care nimic nu mai crește în urma copitelor cailor lor, pentru ca nimeni să nu îi poată urmări...Alexis de Tocqueville nu cunoștea povestea acestui trib. Dar a scris corect că masacrarea indienilor a avut lor în conformitate cu regulile, legile și în numele tratatelor. Și legea poate ucide, iar trenurile care conduceau deportații în lagărele de exterminare ajungeau la timp, iar societățile de transport erau plătite corespunzător pentru servicii, pe care nu omiteau să le factureze. Reguli, legi, tratate, care erau toate ale coloniștilor – cei pe care noi îi numim americani, urmăriți de justiție, fugari și eretici care fugeau de o Europă, a cărei ordine nu o recunoșteau, nici tradițiile și nici

ierarhiile, la fel ca cei pe care îi numim naziști, dar și ca atâția alții care de atunci nici nu au vreun nume. De ce ar fi recunoscut orice era pe pământurile pe care le invadau, de vreme ce aveau forța de partea lor? Iar respectarea dreptului și a contractelor a anesteziat conștiința morală a coloniștilor și a soldaților americani – pentru că era ceva scris...

M-am gândit de multe ori la expulzarea indienilor, spre exemplu atunci când acel bancher de afaceri emerit rezuma istoria pactelor de acționari; acum treizeci de ani, erau de patru, șase pagini, și erau mereu respectate; azi, sunt de două, trei sute de pagini și nu sunt respectate niciodată...Deoarece singura întrebare pusă de semnatori este cea a prețului renegării propriei semnături! Ce așteaptă Europa pentru a construi un memorial al indienilor exterminați, pentru a instrui dreptul lor de a reveni și de a-și recupera pământurile? Și ce așteaptă națiunile pentru a instrui procesul de drept cunoscut sub numele de *common law*, care iartă totul în numele dezvoltării, al creșterii, și, mai mult, al dolarului?

Atunci când preia puterea și subjugă societatea, atunci când pretinde să măsoare cultura și să definească o civilizație, "doing business" face tot la fel de mulți morți ca și *Mein Kampf*; nu îi mai putem număra înainte de 1944 – unul din cei care, primii, au deschis lagărele morții mi-a povestit incredulitatea soldaților: acesta era războiul?

Vom spune, mai devreme sau mai târziu, în fața fotografiilor cu ultimii elefanți din Africa, în fața chipurilor ultimelor triburi libere pe pământurile lor, în limba lor și în lumea lor, în fața cenușii rămase din diversitatea ce a fost chip al ceea ce numeam noi "civilizație": asta era creșterea? Dreptul, mai mult decât un winchester sau un colt, îi arma pe coloniști. Le furniza această armă superioară: buna conștiință. Statele Unite au fondat o excepțională reușită și o viziune despre lume privind eliminarea indigenilor. Au pustiit tot, așa cum se laudă naivi o mulțime de zelatori din America, care repetă această minciună: aveau în fața lor un ținut pustiit! 50 de milioane de bizoni, douăzeci până la douăzeci și cinci de milioane de indieni – nu era un spațiu pustiit, ci unul de pustiit. Și au făcut-o cu succes: două secole după

instalarea primelor comunități de renegați englezi pe coasta de Est, erau mai puțin de o mie de bizoni, și mai puțin de un milion de indieni. Mitul pământurilor virgine, al Cuceririi Vestului și al eroismului coloniștilor putea să crească și să se înfrumusețeze, morții nu mai veneau să întunece frumoasele imagini pe care le difuza în lume. Și, de altfel, ce putea să își reproșeze poporul dreptului, al legii și al Binelui, în fața acestor indieni mincinoși, sireți și cruzi, care nu-și respectau semnătura și nu țineau cont de contractele pe care le semnaseră? Nu mai folosește la nimic să observăm că nu știau nici să citească și nici să scrie, și că de fapt coloniștii au fost primii care au încălcat tratatele ce asigurau pământuri indienilor, doar pentru petrolul și uraniul pe care l-au descoperit acolo...Dreptul este de partea forței. Iar dreptul contractelor, al tratatelor și ale "legilor indiene" și-a îndeplinit bine funcția: le-a asigura o conștiință curată coloniștilor.

Oare când popoarele din Europa vor ști să le interzică tuturor celor care vin să le învețe ce trebuie să fie și ce trebuie să facă, să-și propage doctrinele, false pentru că sunt străine, ceea ce ne-ar fi scutit de multe neazuri? Imperiul Chinez știa că sub cer nu poate supraviețui decât imperiul diversității, infinit tolerant față de toate formele de viață care nu insultă cerul. Și a chemat înapoi navele amiralului Zheng De, în 1433, pentru că China nu avea nimic de-a face cu lumea... Dar iată că azi nu mai știm decât o anume doctrină, cea care insultă cerul deregând clima, distrugând viața, chiar și norii suferă de haosul care se cheamă "drept universal"....

Dreptul celui mai puternic...

Drepturile fundamentale sunt deasupra frontierelor, un drept universal este deasupra suveranității, iar dreptul este deasupra mizerabilelor diviziuni umane...Buna voință este indiscutabilă: cum să nu dorești ca toți oamenii să beneficieze de aceleași drepturi și să dispună de aceleași libertăți? Cum să nu aderi la dorința de a nu fi închis fără a fi judecat, de a nu fi judecat fără avocat, de a nu fi supus la tratamente degradante, de a nu fi privat de bunuri fără o corectă și prealabilă despăgubire? De a avea

libertatea de opinie, a întrunirilor și dreptul la vot? Principiul este unul general, la fel și naivitatea. Deoarece diavolul se află în extinderea principiilor generale și în concretizarea lor. Deoarece de fapt, a face efectiv principiul drepturilor omului, a deschide frontiera misiunilor și ONG-urilor în numele libertății religioase și al dreptului la dezvoltare, a forța ușile în fața gigantilor din rețea în numele accesului liber la Internet poate duce la reinventarea sclaviei, a colonizării, a feudalității, în numele interesului individual irepresibil – iată cum stăm. Hipertrofia dreptului condamnă justiția și libertatea politică.

Nu dreptul este universal, nu drepturile se extind, ci interesul care organizează o piață a dreptului și care angajează cursa celor care oferă cel mai puțin. Așa cum a scris George Monbiot în *The Guardian* (4 noiembrie 2013), apropo de proiectul de tratat de liber schimb transatlantic, ”Statele Unite precum și Comisia Europeană sunt în mod egal o pradă a marilor companii, pe care se presupune că ar trebui să le reglementeze, acestea făcând presiuni pentru ca un sistem de reglementare arbitrală a conflictelor între state și firmele private să fie inclus în tratat, în timp ce e vorba de o negare a democrației, care plasează pe același plan deciziile cetățenilor care votează legea și interesele capitaliștilor care dețin marile companii”. Negarea suveranității pe care o conține un astfel de tratat înseamnă o ieșire din democrație. Nu e nimic teoretic: anume aici ne aflăm, și iată de ce e just să numim colonizare momentul care a cuprins Europa și care o expune la o dependență consimțită.

Universalitatea dreptului reprezintă un element subversiv pentru ordinea națională de primă importanță. Extraterritorialitatea dreptului american, iată o amenințare imediată și directă la adresa libertăților noastre de face afaceri, de a dezvolta, de a servi! *PSA*, *Alstom*, independența nucleară a Franței, precum și cea a industriei sale de armament, sunt și vor fi victime ale imperialismului dreptului american. Consultantul la Banca Mondială, magistratul francez, Renaud Beauchart afirmă pe șleau în ”*Comparaison du droit, ou l'illusion du microscope*” (2012), caracterul înșelător și manipulator al concurenței dintre

sisteme juridice, și afirmarea competitivității superioare a dreptului anglo-american: "Am erijat în paradigmă o relație între drept și dezvoltare, pe care nimic nu o demonstrează". Teoria acelor "legal origins", datorată celor patru juriști americani și finanțată de înfloritoarele fundații create de Bill Gates, New Com, etc. încearcă să acrediteze un clasament al sistemelor de drept naționale în funcție de contribuția lor la afaceri, căutând să demonstreze precum că acest *common law* ar fi un factor de dezvoltare, în timp ce, pe treapta cea mai de jos a scării, dreptul civilist și napoleonian ar fi factor de subdezvoltare! Din ceea ce aruncă în joc competiția dreptului, începem să distingem doar consecințele și să ghicim provocările pe care le presupune. Mondializarea dreptului tinde pentru prima dată să instaureze un principiu universal de drept deasupra națiunilor, votului și opțiunilor cetățenilor. Novația juridică este de importanță, ea a multiplicat de cincizeci de ani jurisdicțiile ce pretind să se situeze deasupra suveranității națiunilor – în fine, deasupra națiunilor slabe: India nu a așteptat niciodată vreun acord internațional pentru a se dota cu arma nucleară, și nici Pakistanul. Israelul nu a acceptat niciodată controale ale autorității de siguranță nucleară (AIEA), nu-și extrădează resortisanții în virtutea legii revenirii care acordă imediat oricărui evreu revenit în Israel naționalitatea protectoare, iar Patriot Actului votat sub șocul atentatelor din 11 septembrie prea puțin îi pasă de dispozițiile internaționale și ale dreptului popoarelor... Extraterritorialitatea dovedită a dreptului american (care impune spre exemplu oricărei instituții financiare ce primește clienți americani să aplice procedurile fiscului american, cunoscut sub numele de *Facta*, și aduce numeroase bănci europene la situația de a închide conturile clienților care sunt rezidenți americani!) dă un sens și o autoritate practică cuvântului de imperiu universal – imperiu al avocaților, ar arbitrilor și al experților americani.

Atunci când dreptul, acest proces de elaborare minuțioasă a unei societăți despre ea însăși și pentru ea însăși, devine universal, asta nu înseamnă că acesta integrează ansamblul principiilor și dispozițiilor drepturilor existente, ci le suprapune mai întâi,

apoi le înlocuiește cu principiile și dispozițiile dreptului în vigoare al puterii dominante, un drept, a cărui virtute esențială este de a-i servi acesteia interesul la cele mai mici costuri. Funcția imperială a dreptului este manifestă: decât să se invoce un drept internațional, mai bine ar fi să se vorbească de un imperialism al dreptului. Bătălia pentru drept nu este dintre cele lipsite de importanță acolo unde se joacă puterea de mâine. Imperiul dreptului stabilește noua realitate în care libertatea se pierde.

Chestiunea totuși nu e deloc simplă. Statul de drept s-a constituit în același timp în care investitorii privați deveneau judecători ai politicilor publice, în același timp în care interesele private erau recunoscute ca superioare interesului colectiv. Cronologia este ilustrativă: în august 1971 Richard Nixon face dolarul neconvertibil în aur, ceea ce deschide lunga perioadă de instabilitate monetară în care mai suntem încă. În ianuarie 1973 în Franța este votată o lege care interzice Băncii Franței să consimtă avansuri la Trezorerie, ceea ce înseamnă că datoria publică este în mod necesar finanțată prin intermediul băncilor – o adevărată mină de aur! Abuziv spus ”de afaceri”, băncile private își vor datora renumele uzurpat rentelor din comisioanele acumulate pe vânzarea de fonduri de stat...și se bat pentru a fi SVT (Specialiști în Valori de Tezaur, admiși să participe la licitații inversate și să dobândească părți din emisiunile realizate, replasate apoi în detaliu la clienții lor...după comisioane!). La sfârșitul anilor 1970 apare noțiunea de stat de drept, instrumentalizată pe larg împotriva URSS-ului deja slăbit, apoi difuzată în cadrul Uniunii Europene, cu efecte comparabile asupra autorității interne a statelor. Câțiva ani mai târziu, cele trei cuvinte dereglementare, deschidere, dereglare se impun drept cuvinte de ordine ale modernității bursiere și financiare. Iar investițiile câștigă control asupra economiilor, firmelor și statelor. În anii 2000, o altă confruntare crește: prestatorii de servicii de Internet, aproape cu toții americani, înțeleg să aplice utilizatorilor, peste tot în lume, dreptul american care, de cele mai multe ori, contravine legilor naționale, protejând astfel în exces drepturile prestatorului și ale acționarilor săi, în detrimentul dreptului la secret, la uitare,

al dreptului la libertatea de expresie sau de protecție a consumatorului. Bilanțul este elocvent: dreptul a răsturnat puterea și democrația ca nici o altă forță ce a urmat totalitarismelor. Statul de drept a însoțit preluarea controlului de către instituții internaționale asupra statelor suverane, în numele datoriei și al "bunei guvernante". Cât despre lupta împotriva corupției, noul *Sesam deschide-te* de instituții în pierdere de credibilitate este un mijloc eficient de a crea cerere de drept, de a stigmatiza regimurile inamice sau criticile și de a instaura o poliție morală auto-purificatoare. De altfel, fostul șef de stat și miliardar nigerian Olosegun Obasanjo nu era oare nașul istoric al Transparency International? Bani din corupție finanțează lupta anticorupție, iată un mod de spălare a banilor, inedit și promițător.

Injusta rațiune a dreptului

De la Ecuator până în Alaska și din Labrador până în Zambia, am trăit adeseori vertijul dreptului ca extensie injustă, aberantă, criminală a unei viziuni particulare și interesate cu privire la lume. Nicăieri acest vertij nu e mai violent, fără îndoială, decât în dezbaterile privind drepturile de proprietate ale "Primerelor Națiuni" în Canada, ale triburilor aborigene indiene sau ale satelor etiopiene, malgașe, maliene sau algeriene. Cum nu pot exista indigeni, pentru că doar munca și exploatarea generează proprietatea, atunci cum să recunoști drepturi celor care se aflau acolo mai dinainte? Cum să atribui drepturi asupra petrolului, gazului sau uraniului de pe pământurile lor celor care nu le-au prospectat, celor care nu au forat puțuri, celor care nu au montat nici un derrick, care nu au instalat vreun oleoduct și gazoduct? Subiectul incită contorsiuni juridice de neînchipuit din partea autorităților canadiene sau americane destul de oneste pentru a considera că într-adevăr, au drepturi...dar cu totul lipsite de bazele care le-ar fi dat valoare! Am regăsit chestiunea în formă identică din Senegal până în Mozambic și Madagascar: de ce să se respecte cotele de pescuit acolo unde pescarii locali lasă neatinsă o resursă care le e de ajuns, lor, femeilor lor, copiilor, fără comerț și fără industrie! Vapoarele uzină, pescăriile și fabricile de conserve s-au învățat să rezolve problema – și să

golească mărele....Iar pescarii locali nu sunt în măsură de a face uz dreptul de a protesta sau de a-și apăra zonele de pescuit: piraateria există, și există legi pentru a o sancționa și pentru a proteja jefuirea legală a adâncurilor marine! Am trăit ravagiul de pe coastele tamiile, făcut de cămătari chinezi care furnizau motoare, contra a trei sferturi din pescuit, timp de ani de zile. Și am văzut disperarea satelor din Mozambic, atunci când vapoarele uzină coreene, chineze și franceze vin să golească marea sub ochii lor, la câțiva kilometri de coastă, în pline ape teritoriale – dar ce marină, ce flotă internațională va impune respectarea dreptului mării împotriva piratilor care ne alimentează supermarketurile?

Comerțul cu pământuri arabile răzvrătește opinia, atrage atenția și întreține dezbaterea. Nu e vorba de comerț, e vorba de drept. Comerțul cu materie vie tulbură și el conștiințele: ne e vorba de comerț, e vorba de drept. Peste tot dezbaterea e aceeași: cum să impui o viziune geometrică și univocă asupra spațiului, vieții și teritoriului, acolo unde milenii au impus forme multiple de împărțire a pământurilor și apelor, suprapuneri de drepturi care exclud proprietatea privată, care condamnă vânzarea și comerțul cu pământ, dar care încearcă să organizeze coabitarea pașnică a celor care folosesc, parcurg, cultivă, locuiesc același teritoriu, fără ca vreo organizare să prevaleze, fără ca vreo folosință să se impună, fără ca vreun drept să devină privativ, exclusiv în raport cu toate celelalte pe care folosința, cutuma sau necesitatea le impun? Iar răspunsul e simplu: dreptul de proprietate care autorizează privatizarea, exploatarea și marea cultură, nu se impune decât distrugând folosințe legitime, partaje în colaborare verificate, o organizare socială și pacea care îi e obiectivul. Extinderea unui drept de proprietate fondat pe o viziune rațională, geometrică și unidimensională a teritoriilor, reduse la a fi spații ce pot fi măsurate, cadrilate, separate, vândute, ignoră ceea ce alte folosințe, alte organizări, alte practici economice au făcut să trăiască. Cum să ne mirăm apoi că generează conflicte așa-zis etnice, religioase sau naționale? Cum să ne mirăm dacă importul de dezvoltare se derulează în condițiile de constrângeri și de spolieri de asemenea anvergură încât ura

ivită din dezvoltare hrănește fundamentalisme și justifică orice fel de violențe?

Extinderea dreptului deterritorializează legea, reduce suveranitatea și închide de îndată ușa procedurii în fața pașilor democrației, extinzând în schimb puterea capitalului, a contractului și a datoriei. Democrația secundă, democrația la distanță, democrația controlată: cuvintele sunt abundente pentru a desemna același fenomen, o ieșire pe tăcute din democrație, sub control mai întâi, anesteziată apoi, eutanasiată în cele din urmă cu concursul eficient al Consiliului constituțional și al comitetelor de înțelepți, și o colonizare juridică de mare amploare. Universalitatea dreptului este universalitatea unui sistem singular, a unei experiențe istorice particulare și a determinațiilor culturale înrădăcinate și localizate. Ierusalim, Atena, Roma, fără îndoială. Și ceilalți, toți ceilalți, acești patru sau cinci miliarde de bărbați și femei care nu au nici o rațiune de a se recunoaște în provincia mediteraneeană, în fantezmele și invențiile ei? Trebuie să-i fi ascultat pe profesorii de științe politice de la Singapore sau Pekin cum ironizează pretenția europenilor de a fi inventat politica, trebuie să fi trăit subtilitatea africană, tibetană, hindusă, în reglementarea conflictelor și a vieții colective pentru a măsura insolența pretenției europene de a fi inventat democrația și ordinea justă! Ea este excelentă pentru noi toți, aici și acum; este stupidă, injustă și poate deveni criminală în societățile care au alte reprezentări ale spațiului, ale exigențe privind ceea ce e comun, alte experiențe ale păcii, ale legii și ale ordinii.

Celebrarea universalității dreptului ne ascunde funcția instrumentală a unei astfel de celebrări; ea organizează concurența universală, pregătește înfruntarea tuturor împotriva tuturor. Deoarece dreptul care instaurează libertatea modernilor, a indivizilor, împotriva cutumei și tradiției este o unealtă de dezlegare, de dezrădăcinare și de dezunire a colectivităților politice. El anunță dezlănțuirea violenței pe care instituțiile și comunitățile o aveau ca prim obiect de deturnat. Deoarece unicitatea dreptului, nu doar asupra unui teritoriu, dar și asupra planetei, este în contradicție radicală cu toleranța pe care alte regimuri, inclusiv

cele pe care noi le-am numi autoritare sau monarhice, o practicau față de sistemele juridice izvorâte din credințe particulare, menite să coexiste fără ciocniri și fără contagiune.

Toleranța față de legi diferite își găsea expresia desăvârșită pe coasta Malabar, în India, în secolele XV sau XVIII, unde autoritățile cereau pur și simplu fiecărei comunități, liberă să trăiască după propriile legi, să desemneze pe unul dintre ai săi, responsabil în fața dinastiei hinduse aflate la putere pentru orice tulburare la adresa ordinii publice. Și se știe că împăratul Akbar predica o riguroasă toleranță religioasă, dar și civilă, sistemele juridice cele mai diferite fiind prezente în Imperiu, cu condiția păcii civile. Bernard Lewis, istoric al Islamului, a regăsit în arhivele otomane urma unor deliberări între funcționarii turci, care încercau să găsească o soluție la această dificilă problemă: cum să-i împiedice pe musulmani, la care consumul de alcool e interzis, să bea vin de sărbătorile evreiești sau creștine la care erau invitați? Nu contează soluția; nu și-ar fi imaginat niciodată să interzică consumul de alcool tuturor comunităților de pe teritoriul Imperiului otoman! Fie ca aceeași lege să se aplice tuturor în Imperiu, fie chiar ca aceeași lege să se aplice peste tot în lume, nici nu le-ar fi trecut prin cap!

Dreptul împotriva societății

*”Proiectul explicit este de a substitui
transparența prin încredere.”*

Jeremy Pope, prim director executiv
al *Transparency International*

Universalitatea dreptului nu semnaleză vreun progres remarcabil al libertății politice. Extraterritorialitatea legilor americane semnaleză pur și simplu vertijul imperial al unei puteri, pe care istoria încă nu a învățat-o că imperiile decăzute plătesc îndelung pretenția lor la universalitate – și înjosirea celor care consimt. Cămașa de forță a normei le amenință securitatea juridică a actorilor, dar și libertatea, și, în definitiv, judecata. Hipertrofia

dreptului nu este nici ea vreun progres al justiției. Ea alimentează inflația de legi, de texte și de coduri, care trebuie să se umfle peste măsură pentru a încerca să acopere toate situațiile posibile și, mai ales, pentru a nu putea fi susceptibile de interpretări diferite de către actori care nu împărtășesc nici o convenție implicită – și, mai puțin decât orice, nici un fel de încredere. Procedând astfel, ea alimentează neîncrederea și facilitează dezlegarea. Ea organizează comerțul cu normele de drept, traficul de semnătură și cumpărarea cuvântului dat. Cei care rup pactele de acționari, nu se înșală; e mai mult de câștigat atunci când disprețuiești dreptul... Ea prezidează injustiția colonizării. Și nu ajunge la nimic altceva decât la neputința dreptului – atunci când acesta e peste tot, nu e de fapt nicăieri.

Europa este oarbă față de realitatea politică a dreptului. Efectele interne sunt vizibile: Uniunea Europeană se prevaleară de drept, de din ce în ce mai mult drept, ceea ce o îndepărtează din ce în ce mai mult de democrație. Efectele externe nu sunt mai puțin simțitoare: pretinzând să abordeze chestiuni internaționale și relațiile cu alte regiuni ale lumii prin intermediul dreptului, Europa devine oarbă față de raporturile de forță.

Antoine Garapon și Pierre Servan-Schreiber au dat cărții *Deals de justice* subtitlul *Le marché américain de l'obéissance mondialisée* (*Piața americană a obedienței mondializate*). Nici că se putea spune mai bine. Bătălia pentru drept rezultă din aducerea în situația de concurență a drepturilor naționale sau regionale și din extrateritorialitatea afirmată, revendicată chiar, de juriștii, companiile, instituțiile americane. Este un efect al mondializării, și în același timp o condiție a extinderii sale; este un mijloc al unui imperialism juridic care nu-și spune numele. Dreptul este instrumentalizat de către puterea emițătoare de drept, astfel încât să reducă celelalte națiuni la obediență. Acest proiect nu e posibil decât prin afirmarea universalității dreptului și a drepturilor și nu progresează decât din motivul incredibilei naivități cu care Franța, Europa și atâția alții, acceptă să înghiță ceea ce li se bagă pe gât – să transpună în dreptul național,

să creeze în instituțiile lor, în companiile lor și chiar în propriul vocabular și în propriul dicționar conceptele juridice, principiile și legile care le sunt dictate din exterior.

De la statul de drept la lovitura de stat constituțională

Ar trebui să știm: *summum jus, summum injuria* (cu cât mai mult drept, cu atât mai multă nedreptate). O mare dezordine domnește în casa dreptului, aceasta nefiind străină de vertijul de universalitate ce l-a cuprins, din această perspectivă justă: atunci când dreptul este peste tot, nu e nicăieri. Sau mai mult: dacă dreptul este la fel pentru toți, dreptul nu mai este pentru nimeni. Deoarece dreptul care pune capăt istoriei, dreptul care pune capăt politicului, dreptul care pune capăt geografiei, moravurilor și civilizației devine un monstru totalitar, împotriva căruia libertatea se răscoală.

Legea nu mai este acțiunea comunității umane ce își definește voința generală, cum scria Rousseau. Legea este ceea ce trebuie să permită autoreglarea societății de către piață. Evoluția recentă a statutului Declarației Drepturilor Omului, preambul al constituției franceze, ar trebui să ne lumineze și să ne alerteze cu privire la deriva dreptului. Declarația era un text politic, cu o puternică dimensiune simbolică, fără mari consecințe concrete. Totul se schimbă atunci când se decide să se facă din ea un text declinat în drept pozitiv; Declarația Drepturilor Omului dă drepturi oamenilor, tuturor oamenilor, asupra națiunii franceze, iar statul trebuie să le onoreze. Statul contra poporului, iată efectul cel mai sigur al unei lovituri de stat constituționale, și nu este vorba de cel mai mic dintre efectele puterii care clatină Republica. Cutia Pandorei s-a deschis și unii caută să pună mâna pe ea. Nimic mai abil decât Consiliul constituțional, care decide să se facă judecător al conformității legilor cu Declarația: cine se poate opune? Drepturile omului, cine poate vota împotriva lor? Și iată cum, în câteva săptămâni și cu două voturi, Consiliul constituțional reușește o lovitură de stat invizibilă care îl plasează de-asupra voinței populare, a votului și a adună-

rilor legislative – lovitura de stat a experților și a înțelepților autoproclamați împotriva poporului francez, un pic mai împiedicat decât era înainte în a-și face să prevaleze propria voință. Aici nu democrația este cea care controlează, ci democrația este sub control, este mai degrabă democrația diminuată, stinsă, fără popor! Atunci când Consiliul constituțional s-a erijat în judecător al conformității Constituției cu preambulul ce declară drepturile omului, a realizat și a reușit, într-o indiferență acaparantă, ceea ce merită să fie numit tocmai ceea ce e: o lovitură de stat împotriva libertății politice a poporului francez. Ea s-a derulat într-o indiferență și într-un consimțământ cel puțin pasive, înnebunitoare; deoarece nu este vorba de nimic altceva decât de ieșirea din democrația așa cum o știm noi, pentru a ne îndrepta către altceva, care nu are nume, poate doar acela, instrumentalizat, de bună guvernanta publică – supunerea față de niște modele venite de aiurea.

E inutil a mai spune că nimic nu poate fi mai îndepărtat de modelul juridic al Chinei, în care familia este modelul statului care mai întâi trebuie să asigure perenitatea, în care nimic nu poate afecta dreptul capului familiei, garanție a ordinii sub cer. Inutil de spus și că proclamarea Drepturilor individului nu poate fi nicăieri mai ciudată decât în Africa. Individul nu este aici nimic fără colectivul din care face parte; nu există separație între vizibil și invizibil, și nici între individ și comunitatea sa, ci o rețea de corespondențe care îi asigură o viață bună, pacea comunității și îi determină drepturile. Inutil de spus în fine că principiul Drepturilor omului universale este o agresiune gratuită împotriva tuturor celor care consideră că dimensiunea umană este teritorială, comunitară, identitară – că ideea de individ izolat, ce ar fi un produs pur al faptelor sale este un nonsens.

Piața transatlantică, piața dreptului

Odinioară a existat statul de drept, dreptul susținând statul și limitând suveranitatea popoarelor. Și iată că acum există dreptul și drepturile ca mașină de zdrobit voințele colective, unitatea popoarelor și construcțiile sociale. Dreptul și drepturile

ca sfârșit al politicii, al frontierelor și al națiunilor. Pentru că drepturile sunt universale, cine le poate limita expresia?

Dacă o funcție majoră trebuie să fie atribuită națiunilor unite europene, acesta e tocmai cea de a apăra și de a promova singularitatea dreptului european și legitimitatea drepturilor naționale! *Common law* este un regres democratic, unealta coloniștilor și instrumentul de supunere a Europei. Franța nu va putea fi solidară cu autonomia sa juridică – dispariția sa. Rolul Uniunii Europene este oare altul decât acela de a asigura medierea dintre o piață cu vocație universală și legi, sisteme, relații politice, care rămân naționale atâta vreme cât vor fi legitime? Totul indică faptul că a venit momentul de a înțelege și de a îndeplini acest rol. S-ar putea ca supraviețuirea a ceea ce se numește Uniunea Europeană să depindă de asta mai mult decât de soarta euro. Deoarece, în numele drepturilor capitalurilor, bunurilor și serviciilor, începe o nouă eră colonială. Însă acum nu o mai realizează misionarii și soldații, ci comercianții, care fac negoț cu pământ, brevete, salarii. La capătul arbitrajului internațional cerut de investitori se află sclavia: ce contează sclavii europeni sau africani pentru acționarii din Qatar sau China, care vor crea fundații pentru a-și liniști conștiința și pentru a figura la dineurile organizațiilor de caritate! Societăți de avocați, agenții de informații și societăți de securitate privată s-au specializat în urmărirea guvernelor delincvente – care fac rău rentabilității capitalului – iar un guvern din America de Sud a fost cum se cuvine urmărit pentru că a sporit salariul minim, altul pentru că a lăsat o gherilă să tulbure niște operațiuni miniere, un al treilea pentru că a permis unor activiști ecologiști să culeagă și să difuzeze informații ce afectau plantațiile agricole! Dreptul le impune statelor să îi protejeze pe coloniști, cei care cunosc istoria colonială vor regăsi aici un mecanism verificat de trei secole....Societatea *Phillips Morris* urmărește statul australian din cauza măsurilor sale anti-fumat. Iar *Monsanto* a studiat în cel fel să impute guvernului francez pierderile provocate de interzicerea culturilor OMG în Europa....Nimic nu trebuie să protejeze consumatorii și agricultorii de racketul organizat de deținătorii

materiei vii, iar cetățenii trebuie să-și abandoneze libertatea politică în mâinile investitorilor, gestionarilor și fondurilor.

Autonomia juridică, cheie a libertăților politice

Dreptul a înlocuit adevărul, dreptul reduce la tăcere justiția și ignoră natura. Trebuie făcut ca dreptul să se întoarcă în societate și să i se redea dimensiunea de expresie politică durabilă a libertății popoarelor și civilizațiilor. Trebuie să ne recăpătăm puterea asupra dreptului.

Această bătălie începe cu separarea intereselor franceze, europene, de interesele americane. Cotația la Bursa de la New York este o capcană în care au căzut multe companii europene, chineze, indiene. Trebuie să ieșim din ea. Prezența unor acționari americani la capitalul lor este o capcană care a triumfat asupra *PSA*, a distrus *Alstom* și câte altele (a se citi în această privință Alain Juillet în *Conflicts*, numărul despre războiul economic, decembrie 2014, sau despre felul în care a pătruns *Chrysler* în capitalul *PSA* a ruinat-o pe aceasta din urmă; dar și Jean-Michel Quatrepoint, în *Le Figaro*, sau despre felul în care amenințările juridice americane au condus Franța înspre pierderea suveranității sale nucleare în favoarea *General Electric* a statului american); directorii financiari trebuie să învețe să-și închidă capitalul în fața fondurilor americane și să refuze serviciile băncilor de afaceri americane. Schimburile în dolari dau tribunalelor americane întreaga competență în materie de contracte și față de companiile vizate; este urgent ca energia, domeniul agroalimentar, serviciile colective să scape de dolar. Industria brevetelor și curțile arbitrale dau un privilegiu exorbitant depunătorilor americani; este urgent ca un sistem european al brevetelor să se opună dreptului american, să pună punct periclitării vieții și distrugerii diversității animale, vegetale, iar mâine – umane, pe care acesta o generează.

Această bătălie de a repune dreptul în societate, în serviciul justiției, continuă cu recunoașterea suveranității și a libertății societăților de a-și face propriile legi. Autonomia juridică este

privilegiul popoarelor libere. A-și face propriile legi este actul de libertate al unei națiuni suverane. Că acest act este european, francez, contează mai puțin, dacă acesta e liber, dacă e legitim și dacă este efectul voinței populare. Orice altă formă a dreptului este o concesie față de un sistem imperial de dominație.

Mica țară andină care este Ecuadorul este prima din lume care a înscris în Constituție natura ca subiect de drept (2008). Și nu fără motiv. Compania petrolieră *Texaco* (integrată între timp în grupul *Chevron*) a deversat, din 1964 până în 1972, mai mult de 71 de milioane de litri de reziduuri petroliere pe...2 milioane de hectare din Amazonia. Angajându-se să efectueze lucrările de curățare, compania nu a folosit niciodată cele mai bune tehnici existente, considerate prea costisitoare; butoaie perforate și conducte cu scurgeri au generat o poluare de 87 de ori mai mare decât cea a Golfului Mexic și de 2000 de ori mai mare decât Erika! Chiar dacă populația locală, reunită în cadrul unei asociații, a obținut condamnarea *Chevron* la o amendă de 9,5 miliarde de dolari (condamnare din 2012 confirmată în cadrul apelului la 12 noiembrie 2013), compania americană nu a plătit nici un dolar pentru reparații, ci a cheltuit 100 de milioane de dolari, mobilizând avocați și lobbisti care să conteste procesul. Și a obținut strămutarea la tribunalele americane! De atunci (octombrie 2014), compania a încercat să obțină o despăgubire din partea statului ecuadorian pentru pierderile generate prin crearea unui parc național! A dus cazul în fața unui tribunal arbitral, în afara suveranității statului Ecuador! Și exemplele unui astfel de terorism al dreptului, folosit de companiile private împotriva popoarelor, națiunilor și suveranității lor se înmulțesc. Cu câteva zile înainte de a recunoaște eșecul Statelor Unite în fața rezistenței cubaneze, de a confirma eșecul a cincizeci de ani de sancțiuni și de sufocare economică împotriva Cubei, Congresul american vota o rezoluție ce amenința Venezuela cu confiscarea activelor și averilor bancare ale țării în cazul atingerii drepturilor individuale ale opozanților! Ce cred oare negociatorii europeni ai Tratatului de liber-schimb transatlantic, care confirmă principiul de a recurge la curți arbitrale (private) în cazul orică-

rui litigiu între o companie privată și un stat? Franța are toate motivele de a face dintr-o ratificare furată fără știința poporului, cu pretextele baroce ale creșterii (ce înseamnă anunțarea a 0,5% creștere pentru țările Uniunii?) un motiv pentru a ieși dintr-o Uniune comandată de Germania și care s-ar numi ocupație.

După ce am luat-o pe drumurile pierdute, pe care mai răsună încă vaietul indian, m-am gândit adeseori la războaiele din Vendée, la masacrele comise de trupele republicane, în numele Revoluției și al Binelui! În ambele cazuri, reconcilierea națională a presupus uitare. Manualele școlare nu spun nimic despre asta, Vendée își are companiile, bisericile și cursa în jurul lumii, indienii au cazinouri și rezervații. Dreptul nu mai spune nici el nimic. Și fără îndoială este mai bine așa, ca morții să îi îngroape pe morți, ca istoria să se închidă asupra celor care nu au știut că forța e cea care scrie dreptul, și că judecătorul este, întotdeauna, un judecător al puterii.

9 – ”Trăim societatea indivizilor”

*”Libertatea individuală, repet, iată adevărata libertate
Lmodernă.”*

Benjamin Constant,
*De la liberté des Anciens comparée
à celle des Modernes ,
Mille et Une Nuits, p. 35*

Cum să o numim? Această exploatație agricolă care ocupă câteva hectare nu departe de La Roche-Bernard (Morbihan) este unul din siturile pioniere pentru cultura de căpșuni. L-am întâlnit pe patronul proprietar pentru că devenise președinte al unei societăți de asigurări mutuale, cu entuziasmul și cheful de întreprinzător, care i-au dus pe atâția bretoni în atâtea porturi și pe atâtea mări ale lumii. El se mândrea că a creat, de-a lungul unei vieți de exploatator, mai multe mii de locuri de muncă, reinventându-și meseria, pe un sit care îi făcea să trăiască sărac pe strămoșii săi, țărani bretoni mărginiți la bucățița lor de pământ, între bălegar, cotețul porcilor, păsăretul de curte, grădina, ceva pământ cu cereale și vreo douăsprezece vaci de lapte. El a știut să-și părăsească pământul fără să se miște, să se elibereze de ritmul anotimpurilor, de capriciile vremii sau de soarele întunecat al aceste Bretanii de Jos. E mult timp de când nici o căpșună cultivată aici, cu sutele de tone, nu mai are nimic de-a face cu pământul, cu aerul liber, cu bruma sau curenții circulari de aer salin. Cultivate pe platouri la un metru de la sol, sub cort, cu irigații, temperatură și higrometrie controlată, acestea sunt produsele unei uzine vegetale. Iată în asta constă succesul, purtat de denumirea comercială ”căpșuni de Bretania” și de ambalaje reprezentând granit, grozame și măhuri simbolizând ceea ce a fost cândva Ar Mor: ținutul mării. Cu extinderea uzinelor sale de căpșuni în Ungaria, România, în Ucraina, patronul se gândea să folosească imaginea bretonă: ”o grădină așezată pe mare”.

Dar ce înseamnă indicația de origine, când uzina alimentară este într-atâta de desprinsă de pământ și de sol?

Expresia "desprins de sol" caracterizează un mod de cultură industrială a fructelor și legumelor din ce în ce mai răspândit. Ea desemnează o agricultură tehnică, care face ca producția vegetală sau animală să fie independentă de localizarea sa și de condițiile naturale (soare, hrană, regim pluvial).

Iată că e mult timp de când somonii de Scoția cresc în crescătorii, până a fi eliberați în mare cu câteva zile înainte de a fi mâncați... Așa ceva e tipic pentru o mișcare generală a economiei care eliberează producția agricolă de geografie și de particularitățile pământului. Această altă versiune a indeterminării nu este mai puțin importantă decât celelalte. Deoarece ea se extinde de acum înainte chiar asupra oamenilor, îndemnați să uite orice identitate și să se dezbrace de orice particularitate moștenită, pentru a participa plener la genul uman.

Pentru a conjura "demonul originilor", pentru a continua utopia unei lumi fără istorie și fără geografie, pentru a lupta împotriva determinărilor pământului, ale locului și ale legăturii, și pentru a se elibera de limitele pe care acestea le impun și de destinul pe care îl comportă nimic nu a fost prea mult. Mult înaintea lor și mult mai mult decât oamenii și populațiile, produsele au devenit călătore. Și ele, mai ales ele, trebuie să beneficieze de indiferențierea care permite un acces fără limite la piața mondială; și ele trebuie să fie eliberate de orice legătură cu vreun teritoriu, cu vreun loc, cu vreo societate. Scăderea constantă, timp de o jumătate de secol, a costurilor de transport și revoluția containerului au contribuit din plin la această eliberare care asigură triumful mărcii sau al denumirii, până la punctul în care mulți călători sunt mai atenți la marca de hotel sau de "stațiune" decât la țara sau orașul care îi găzduiesc; Clubul mediteranean e exemplar, cu irezistibilele sale argumente de seducție deterritorializate: marea albastră, nisipul auriu și soarele nu au frontieră! Un francez, devenit avocat într-un birou american, s-a văzut în situația de a da un examen pentru a dovedi că vorbește bine franceza; a demisionat, pentru a nu da satisfacție unei exigențe

pe care o considera umilitoare, dar care vine direct din măsurile anti-discriminare; până la urmă, ce anume dovedește că un francez chiar vorbește limba țării sale? Nimeni nu se mai miră că fructele și legumele de pe masă vin de la antipozi; nimeni nu mai măsoară separarea de pământ și de origine care se face de mai puțin de treizeci de ani. Această separare dintre produse și locul lor de consum nu are nimic nou; mirodeniile, mătasea, purpura, au brăzdat mereu rutele caravanelor sau ale mărilor, iar prețul lor reflecta fascinația față de celălalt capăt de lume de unde veneau ele. Ceea ce e nou e că separarea se face între produse și un loc anume; ca și cum esența bunului de consum ar fi de a fi de nicăieri, de a se reduce la o marcă, un preț, o cantitate – de a le lichida particularitățile pentru a face din ele simple facilități.

A separa produsele de origine și ținutul lor; a separa elementele, ingredientele, componentele de toate reperatele moștenite de la agricultura de familie, de grădina de legume și curtea de păsări arată celălalt chip al unui adio spus originilor, care este departe de a se aplica doar oamenilor, dar care caracterizează unele din cele mai înverșunate negocieri în cadrul GATT apoi OMC. În miezul dezbaterii, denumirile de origine controlată, menționarea *Made in*, etichetarea ce presupune ingredientele detaliate, compoziția produsului, precum și caracteristicile de fabricare și distribuție, care se opun mărcii comerciale, inventării marketingului unui industriaș de nicăieri și dintr-o societate mondializată, deșezăcinată, pentru care orice menționare a originii este o insultă – reprezintă o amenințare.

Nu trebuie ca autohtonii să își poată manifesta preferința locală, regională sau națională. Și mai puțin trebuie ca aceia ce sunt tratați cu tomate insipide, mere de hârtie tocată, pui cu gust de pește, să poată face diferența față de tomatele coapte la soare, merele fără insecticide sau puii care au scormonit iarba de pe câmp. Indicația ”făcut pe pământ de către oameni” deschide calea etnocidelor: când nici un indigen nu va putea spune ”eu, de aici, de pe acest pământ și dintre ai mei”.....Iar la capătul acestei dezbateri, cu câteva excepții doar, în industria de lux și în domeniul agroalimentar, imposibilitatea impusă consuma-

torului de a ști de unde vine produsul, cum e făcut, unde este făcut, îi interzice să aleagă produsul după alte criterii decât cele al publicității comerciale, al mărcii și al prețului.

Ficțiunea virtualului

Omul rupt de la sol, precum căpșunile rupte de la sol, este un mutant. Este produsul tehnicii, al instrumentației și al virtualului. O invenție a sistemului. Nu l-a întâlnit nimeni, nu există nicăieri, ci doar în mintea lui Jean-Jacques Rousseau și a emulilor săi, și dacă s-ar fi născut așa cum se reclamă și afirmă, nu ar supraviețui – nu aparține nimănui, este dezlegat de orice și de toți, fără pământ, fără familie și fără legături. Este individul ajuns la capăt de cursă, în realitatea sordidă a programării sale înspre marfă și a realizării fantasmelor "trans" – trans-umanism, trans-sexual, trans-frontieră, om fără nici un sex, fără nici o rasă, fără nici un pământ, om ce aparține doar propriei sale alegeri, care se vrea Dumnezeu și care e pregătit să nu fie nimic.

Căci venirea lui îl face să dispară. El este totul; adică nu este nimic. Are nevoie de atât de multă siguranță, protecție, încadrare, încât dispăre în momentul apariției! Niciodată nu a fost mai proclamat, mai celebrat individul, niciodată nu au fost mai puțini oameni capabili să stea dreپți și să spună "nu"! Ieșit din toate determinările, din toate moștenirile, fără trecut și fără memorie, individul nu mai e legat de nimic. Asta crede el. Are motive bune să o creadă: i se strigă de peste tot că e liber, e obligat să fie liber! Dar bineînțeles trebuie ca această libertate să permită funcționarea societății indivizilor, în liniște, fără ciocniri și frământări. Așa încât instrumentat, protezat, protejat, și chiar mărit, individul este cu totul redus la supunere față de semnele ce i se dau dinspre o lume pe care nu o mai trăiește decât la gradul doi. Șoseaua, orașul, aeroportul, hipermarketul metroul, biroul, schiul, expoziția de la muzeu și toate locurile și spațiile de zi cu zi, toate sunt susținute de semnele care le spun întrebuintarea, legătura cu individul și forma. În numele toleranței zero, nu se mai pune problema de a lăsa fiecare individ să aprecieze o situație, niște capacități ale sale, să decidă ce să facă analizând

elemente ale realului. Nu mai avem cu toate acestea decât legături de gradul doi, printr-o pădure de semne, care înlocuiesc simbolurile de odinioară. Trăim în societăți ale obedienței, pe care represiunea rutieră le reprezintă și le pregătește în același timp – nu mai gândiți, nu mai judecați, doar supuneți-vă, sistemul gândește, judecă și decide pentru voi! Obediența este calea către conformitate. Și, fără îndoială, niciodată societățile noastre nu au fost mai conforme, mai consensuale, mai uniforme decât sub elogiul diversității – adică nu mai e loc pentru disidenți, pentru cei care gândesc împotriva și pentru libertatea naturală a minții. Nu mai există contra, nu mai există decât rău – nu mai e vorba despre opozanți sau de contradicții, ci doar despre delincvenți, criminali, teroriști, care trebuie reduși la tăcere. Și întreg arsenalul de legi care interzic libertatea de expresie, care fac din opinie un delict - !!!! – se străduiește în acest sens; și toată forța statului se abate asupra celui ce gândește altfel, care se gândește în altă parte, fie că e vorba de teoria de gen, de dreptul la avort sau de obligația impusă ca ambii părinți să lucreze și chiar să-și împartă concediul parental – pentru a fi liberi, desigur!

Societatea individului, așa cum o descrie Marcel Gauchet, este societatea intereselor, ceea ce înseamnă că e societatea obedienței. Nimeni nu mai poate schimba nimic; fiindcă acesta e sistemul! Și iată cum, chiar în numele libertății, societățile noastre acceptă incredibile dependențe și uimitoare supuneri. Fiindcă acesta e sistemul! Sisteme de orice natură, universale și permanente proteze, ce permit indivizilor să funcționeze unii lângă alții, care își asumă relațiile lor și, din ce în ce mai mult, satisfacția lor. Sisteme, a căror putere se hrănește din consimțământ, din facil, din invizibila și permanenta penetrare a vieții. Sisteme care formatează gândirea, care paralizează judecata și fabrică consimțământ automat față de toate puterile. Societatea obedienței se caracterizează prin deplasarea puterii la nivelul secund, ce provoacă deopotrivă delăsarea celor care nu mai au în fața lor o putere cu care să vorbească, la care să se adreseze, căreia să i se opună și angoasa surdă a celor care simt corect că puterea ce se face invizibilă este de necuprins și nu înce-

tează a se întări. Este societatea sistemului, cea a instrumentației, a semnalelor, a radarelor și a camerelor de supraveghere, este societatea delictului de opinie, și mai este societatea comandamentului permanent. Puterea nu a dispărut, ci s-a reciclat. Puterea nu mai e sus, la vârful turnului, înălțată pe propriul pedestal, și nu mai vedem nici un Colleone care își îmblânzește calul într-o piață din inima Venetiei. Puterea este instrumentală, este mentală, ea fasonază minți și comportamente. Puterea este peste tot, și trebuie să fie peste tot pentru ca indivizii dezacordați, izolați să evite conflictele. Puterea este peste tot, pentru că obediența înlocuiește cultura și scutește de unitate; așteptăm de la radare ceea ce nu mai așteptăm de la cetățenie. Virtualul construiește o lume instrumentată, în care nu mai sunt decât relații secunde, prin intermediul semnalizării, al instrumentării sau numericului. El suspendă sensul moral și conștiința liberă. El organizează izolarea și sărăcirea senzorială; o mutilare a umanității. În această privință, desprinderea de pământ este o ruptură antropologică, un suicid colectiv. O lume instrumentată, redusă la semnele care vorbesc în locul ei, este o lume fără libertate, care face totul posibil. Iar jocurile video cele mai apreciate de adolescenți și nu doar de ei, o spun: când totul e posibil, oroarea e posibilă. Câți dușmani v-ați omorât azi, știți asta?

Mitul individului suveran

Mitul societății individului absolut rezidă în imensele posibilități de manipulare, furnizate de urmărirea interesului propriu sau a ideii pe care ne-o facem despre acesta. Interesele sale îl copleșesc mai puternic decât Regele, Dumnezeu sau stăpânul de odinioară. Prin interese, de orice fel, noul sistem de putere poate să îi stăpânească pe indivizi, să îi controleze și să îi facă să se conformeze mult mai sigur decât prin orice alt sistem venit de sus. Căci anume din interior, în intimitatea dorințelor și a imaginii de sine, acest sistem controlează, ordonă și sancționează. Și în favoarea afirmării individului, în celebrarea sa, acest sistem de putere extraordinar de prezent, dar nu mai puțin abil și foarte discret, poate să înlocuiască vechile ordini.

Marcel Gauchet a analizat acest aspect (în *La Condition politique*); nu există complot, nici rațiune în acest joc al individului-rege. Există efectul spontan al eliberării intereselor prin desprinderea de religie, de credința revoluționară, de ideea națională. Există această "radicalizare a modernității" care este efectul dreptului și al inventării omului, așa cum ne-au învățat Rousseau, Constant, părinții fondatori americani și atâția alții. Există o fascinație pentru tehnică, o credință naivă că problemele sunt făcute pentru a fi rezolvate (a se vedea declarațiile consternante sau comice, depinde, ale unui tânăr geniu de origine germană, Sebastian Thrun, care conduce pentru Google programul mașină fără șofer, aliniind afirmațiile unui scientism pe care îl credeam depășit de un secol, dar care țâșnesc noi-nouțe, inocente, în revista *Foreign Affairs* – noiembrie-decembrie 2013. O frază le rezună: tehnica aduce mântuirea omului!). Există mișcarea seculară de eliberare din tradiții sufocante, din religii constrângătoare, din ideologii totalitare, care și-a atins din plin scopurile în cea mai mare parte din țările occidentale, dar care continuă, purtată de propria sa mișcare și de luxul conștiinței curate atunci când atacă inamici deja doborâți – eliberatorii noștri sunt experți în arta loviturilor de picioare aplicate inamicului căzut, mult mai mult decât sunt experți în înfruntarea cu un inamic care stă drept și le face față: orice e bun împotriva Papei sau creștinilor, dar cu Islamul, atenție! Mai există mai ales apetitul de a-i reuni pe toți, de a-i stăpâni pe toți prin chiar întinderea dorințelor lor, prin stimularea permanentă a apetiturilor pe care nu și le vor satisface niciodată, și de a extinde în lumea întreagă o putere unică prin identitatea dintre toți oamenii.

Secretul e răsuflat demult. Omul drepturilor omului nu există. Este o invenție a literaturii filosofice mai întâi, a dreptului apoi, și poate cea mai prodigioasă; deoarece e vorba de omul care se fabrică pe sine însuși, este omul pe care ne încrâncenăm să îl facem să apară, și asta mai întâi prin ieșirea din natura care nu e străină de vârtejurile ce cuprind Europa, și pe care cuvintele "reacționari", "conservatori" sau chiar "extremiști" îl

ratează. Istoria ne dă multe exemple. A întoarce copiii împotriva părinților, a convinge fiul să-și denunțe mama, prietenii - să se denunțe, iată performanța pe care au reușit-o dictatorii. A face din fiecare spionul tuturor, iată închiderea în cușca de sticlă a denunțurilor reciproce care a funcționat în Europa de Est până la sfârșitul anilor 1990. A asigura pe fiecare că au venit vremuri noi, că nici o regulă morală, legală, religioasă de dinainte nu se aplică, că noua lege, conștiința nouă și spiritul nou dictează o nouă manieră de a fi om și de a-și găsi mântuirea, este sarcina de o mie de ori începută, reluată, perfecționată a nazismului, a fascismului italian, a socialismelor autoritare și a comunismelor. A pune capăt conștiinței morale pe care fiecare o extrage din experiență, din transmitere, din natură, pentru a-i substitui sloganuri, formule și cuvinte de ordine, panouri de comandă și această funcționare automată pe care adjutanții știu atât de bine să o obțină de la o trupă disciplinată - a suspenda conștiința binelui și a răului, iată desăvârșirea finală a construirii omului nou, în care au excelat nazismul, stalinismul, maoismul și atâtea altele.

Care e diferență față de societatea individului absolut? Nici cuvânt de ordine, nici putere de sus, nici mișcări ale mulțimii, nici mobilizare împotriva inamicului. Dar non-puterea își desăvârșește destul de bine scopurile pe care superputerea nici nu le-a putut atinge. Îi este infinit superioară prin economia mijloacelor, discreția vorbelor și prin această virtute superioară de războinic asiatic: câștigă toate bătăliile fără să le desfășoare, nu are nevoie să lupte pentru a câștiga! Îi este suficient să insinueze, să urmeze panta cea mai mare și să-și atragă pe ea adversarii. Și ne îndrumă pe nesimțite către această stare superioară de obediență față de drept și față de piață, care este consimțământul, chiar consimțământul celor pe care îi anihilează! Absența locurilor de putere, de diseminare, friabilitatea, fugacitatea puterii atribuite, nu înseamnă întru nimic un plus de libertate sau mai multe capacități pentru indivizi, ci înseamnă mai degrabă incapacitatea lor de a acționa.

Fabrica de indivizi funcționează în turații maxime. Unii vor căuta originile ei la Edward Bernays, nepotul lui Sigmund Freud, care a fost unul dintre primii care au pus în opoziție cetățeanul, investit cu un rol colectiv și conștient de responsabilitatea socială, și consumatorul, care se repliază asupra interesului său imediat. Alții vor aminti cum, în anii 1950, în Statele Unite, atunci când capacitățile industriei încep să depășească cu mult consumul global, marketingul și publicitatea au drept primă misiune să fabrice dorințe pe care industria să le poată satisface și care să facă uzinele să meargă la randament maxim și să-și împlinească cu atât mai bine rolul, cu cât izolarea îi dă speranță consumatorului că acest consum de bunuri și servicii îi va aduce satisfacții pe care activitățile publice, colective, i le dădeau înainte – și toate acestea, pentru nimic. Și iată cum Marcel Bleustein-Blanchet a reușit Publicis: i-a făcut pe francezi să viseze la lucruri pe care nici nu și le imaginau! Iată cum triumfă Patrick Le Lay: distrugerea națiunilor, ieșirea din religii, sfârșitul examenului de conștiință, iată ce anume eliberează timp și creier pentru *Google*, *Apple*, *Coca-Cola* și alți complici ai terorismului publicitar! Modernitatea va merge chiar mai departe: Internetul trebuie să rezolve toate problemele din viața individuală care odinioară erau tratate de societatea politică. Domeniul privat trebuie să reușească pentru unii ceea ce domeniul public le asigura tuturor. Iată prin ce societatea indivizilor este o societate împotriva politicii, așa cum este, în multe privințe, și o societate împotriva istoriei – o societate în care istoria nu poate să pătrundă decât sub formele detestabile ale terorismului, ale agresiunii, ale Răului – pentru că ar pune în cauză drepturile de proprietate, virarea de prime de sfârșit de an și zilele de sâmbătă din parcare a hipermarketului!

Naivitatea în fața noului, ineditul a multiplicat analizele; drepturile omului distrug puterea! Individul drepturilor omului este individul care nu cunoaște nici un fel de putere! E invers, trebuie spus. Individul drepturilor omului nu mai recunoaște nici una din puterile instituite, legitime, democratice, pentru a se abandona mai bine puterilor pe care le îndreaptă asupra sa

dorința infinită. Interesul propriu exercită asupra sa o putere infinită. Drepturile omului separă, izolează, instaurează cu atât mai bine puterea mărcilor și a pieței care înlocuiește identitățile și cetățenia. Liberalismul la capătul cursei distruge libertatea, și face să se nască amenințarea unui totalitarism al dreptului și al individului fără egal. Societatea indivizilor ar avea o funcție: să ne protejeze definitiv împotriva amenințării totalitare, care dă târcoale pe la uși. Asociații, ligi, mișcări s-au specializat în vânatoarea fascismului ce renaște. Au obținut ajutoare publice, încurajări unanime și o imunitate de fapt; când e vorba de a doborî o bestie imundă, nu se aplică nici o lege! Protejarea vieții private, secretul afacerilor, prezumția de nevinovăție, libertatea de opinie sau de expresie, bănuiala de fascism oprește totul, suspendă totul și dispune de tot! Pentru că e pentru o cauză bună!

Nu putem decât să fim de acord, dacă fascismul sau totalitarismul ar amenința efectiv societatea indivizilor și ar frâna cucerirea acestor libertăți atât de promise și mereu viitoare. Dar nu asta sunt! Dar nimic, și în orice caz nu prezența unor ideologii mobilizatoare, și în orice caz nu puterea partidelor ce fug de alegeri, ce se afirmă cu forța, amenințând constituția și instituțiile, nimic, deci, nu acreditează amenințarea! Și ajungem la situația inversă. Orice societate care înțelege să rămână ceea ce este, să-și afirme singularitatea, să-și conducă colectiv evoluția, se va vedea acuzată de fascism, orice societate care nu se autodizolvă în libertarismul conjunct moravurilor și capitalului va fi desemnată ca inamică a umanității și orice va fi numai bun împotriva ei! Nu contează dacă 80% din populația rusă îl susține pe președintele Vladimir Putin; ”în genunchi cu Rusia!”, au decis coloniștii americani în 2015. Nu contează dacă majoritatea francezilor vrea să trăiască în pace, în respectul pentru toate credințele, dar fără agresiune externă împotriva moravurilor, tradițiilor și înrădăcinarilor lor; să se adapteze imigranților, să devină și ei nomazi, le ordonă ideologia mondialistă, oarbă la monștrii pe care îi produce! Societatea indivizilor, fondată pe acordul implicit al intereselor și pe panta celei mai mari ușurințe, instaurează cel mai rău dintre totalitarisme, acela ce proclamă, în nici un caz

”libertate sau moarte”, ci ”fraternitate sau moarte!” – toți să fie la fel sau să moară!

Resortul secret al societății indivizilor este fabricarea izolării și lichidarea tuturor structurilor mentale, sociale și culturale care ar putea să se opună legii dorinței infinite, expansiunii planetare a dorinței mimetice. Și iată de ce *Closer* este mai politic decât *Le Monde*, iată de ce ”frumoși, bogați și celebri” este veritabilul editorial politic de toate zilele!

Amenințarea nu mai este regimul autoritar, fascismul, totalitarismul politic; ci contrariul. Contrariul? Această evaporare insesizabilă a tuturor puterilor care își spun numele și care au un chip. Acest consimțământ obligatoriu, această explozie a pozitivului care face ca peste tot, tot timpul, să fie imposibil să nu fii de acord. Explozie a sentimentelor bune, a operelor bune, a doamnelor de bine care merg împreună cu toate astea. Și Ligile Virtuții, care vă suprimă orice viață privată – ați avea oare ceva de ascuns?

Ficțiunea democratică

Problema societății individului nu mai este individul, ci societatea. Și e problema democrației, pe care reducția la drepturile omului o face neputincioasă.

Fenomenul explică marele disconfort ascuns în spatele extinderii spectaculare a pretenției democratice. Este ușor de constatat că mai mult de 80 regimuri autoritare sau dictaturi erau prezente în lume în 1970, că doar douăzeci și două de regimuri pot fi numite autoritare sau dictatoriale în 2014 – două sau trei fiind într-un punct dificil! Însă ar cu totul pripit să concluzionăm pornind de aici, așa cum face Moïses Naïm, că e vorba de extinderea democrației, de refulul puterii, deoarece faptul cel mai marcant este refulul simetric al libertății popoarelor de a decide cu privire la ele însele! Extensia sa atât celebrată ruinează democrația; ea pierde în realitate ceea ce câștigă în aparență. Ea pierde extinzându-se. Un alt tip de putere a înlocuit puterea pe care am cunoscut-o până acum. Adică, puterea nu cunoaște

un recul; chiar e foarte probabil că de fapt cantitatea de putere exercitată asupra conștiințelor, asupra modurilor de viață, asupra dezbaterilor politice și asupra deciziilor publice este mult mai mare decât era acum câteva decenii, inclusiv într-un șir de regimuri așa-zis autoritare, inclusiv în seria de societăți dominate de credințe religioase sau de ideologii politice, ale căror împletituri, adeseori destul de moi, lăsau imense libertăți concrete indivizilor. Puterea de azi, însă, este cea a sistemelor anonime, imateriale, abstracte; ea nu are chip, nu are adresă, nu are loc, ea nu este literalmente nicăieri, rezultând din aranjamente multiforme ale dreptului, ale pieței și ale reprezentării. Ministrul indian al economiei, dl Chidambaran, în iarna 2013-2014 se indigna de atitudinea instituțiilor internaționale care îndemneau India să-și reducă ajutoarele alimentare în numele liberului schimb și al adevărului prețurilor; ”îmi reproșați 1,5% din bugetul consacrat unor subvenții alimentare, dar cine dintre voi își asumă responsabilitatea pentru un copil indian mort de foame?”. El ar mai fi putut adăuga: ”liberul schimb, câte milioane de morți?”. Dar nu era nimeni în fața lui: FMI, ONG-uri specializate în dezvoltare, lacome de micro-credite (cum se poate, în numele Ajutorului, să percepi procente cămătărești din creditele acordate celor mai săraci!), promotoare ale OMG, nu au chip! Nu e decât sistemul, nu e decât economia și impunitatea totală de care se bucură servitorii orbi ai pieței! Așa încât, sub aparențele unui recul al puterii, al tuturor puterilor, al puternicilor și al atotputernicilor, individul triumfător se supune unei prezențe mult mai invadatoare, mult mai nivelatoare, intime și inevitabile a puterii – dar și mai grav este că nici măcar nu are conștiința acestui lucru, că aderă pur și simplu, într-atât, încât suspendarea libertăților colective și a libertății sale politice nici nu îi mai pare a fi ceea ce este: un regres al emancipării politice, realizate începând cu Renașterea, Epoca Luminilor și primăvara națiunilor în Europa, în 1848! Societatea indivizilor este întoarcerea la iarna democratică. Libertatea politică e în bernă, dar spectacolul permanent al libertăților individuale le captează privirile, încât nimeni nu mai e în stare să vadă ceva mai departe. Realitatea este că reculul libertăților colective și al facultății colective de autodeterminare

este deja pe cale să provoace un recul al libertăților individuale, al siguranței de sine și al conștiinței de sine, în același timp în care degradează condițiile securitare, sanitare, profesionale al vieții majorității cetățenilor din țările europene, și în același timp în care orbirea față de condițiile colective ale libertății și ale democrației poate produce și va produce cele mai mari furtuni colective – înainte ca istoria, politicul și libertatea să-și reia cursul.

Societatea indivizilor este cel mai rău dușman al lor. Prin sfidarea puterii, a tuturor puterilor, prin legitimarea interesului individual, fără limite, ea dă cheile sistemului. Ea preferă automatismele programate, și nu dezbaterea, alegerea, opțiunea. Ea creează condițiile unei prăbușiri a capacității societății de a fi stăpână pe ea însăși. Ea te face orb în fața a ceea ce dezvăluie, neputincios în fața a ceea ce pune în mișcare.

Nu e deloc întâmplător faptul că acea democrație care a triumfat asupra comunismului sovietic, că acel capitalism care dispune de China, că acel liberalismul care nu cunoaște decât individul sunt în criză tocmai în momentul celei mai mari expansiuni a lor și chiar par a fi condamnate din interior, în timp ce din exterior, și asta pentru prima dată, nimic nu le mai amenință cu adevărat. Nu există societate a individului. Există societatea sistemelor, care asigură omniprezența puterii, fără mărturisire și fără responsabilitate. Există un proiect geopolitic și, la fel, geoeconomic, care constă în a distruge structurile sociale și legăturile ce organizează comunitățile umane, pentru a asigura dominația totală a companiilor și a finanțelor asupra oamenilor – și a statelor pe care le exploatează. Acesta a fost proiectul sfârșitului istoriei (Francis Fukuyama); acesta e proiectul sfârșitului politicului (Uniunea Europeană); este proiectul liber-schimbist și mondialist; este proiectul tuturor "trans". Pietatea pentru imigrație, isteria drepturilor omului, teroarea împotriva libertății de expresie au același scop și aceeași funcție: să interzică societăților să facă istorie și să aleagă istoria pe care o fac. Iar ideile-stereotip se impun în conștiințe și formatează discursul. Textele propuse studenților TOEFL (editate de Ellipse!), afirmă că "the concept of a family built around a couple of opposite sex spouses is likely to move into a general model in which both parents will

be of the same sex or unmarried” (conceptul unei familii construite în jurul unor părinți căsătoriți de sex opus este pe cale să evolueze către un model general în care părinții au același sex sau nu sunt căsătoriți). Mai departe, “scientific advances in GMO’s are essential to sustain the population if we are to avoid malnutrition, starvation, food riots and a general food crisis” (progresele științifice în materie de OMG sunt esențiale pentru a hrăni populația, dacă vrem să prevenim malnutriția, foametea și crizele alimentare). Iată cum se insinuează propaganda industrială. Iată cum afirmații gratuite, ideologice, parțiale și deopotrivă părtinitoare, banalizate, se insinuează în conștiință, erodează preferințele colective și își croiesc drumul distructiv împotriva societății, legilor și moravurilor!

Vremea trezirii din beție

Adevărul începe să încolțească. Societatea individului este societatea oferită tuturor puterilor, tuturor sistemelor care produc dorințe. Și este regimul care a pus capăt conștiinței morale, judecății, libertății fiecăruia.

Morala se naște din ansamblul de reguli și de practici care servesc finalitatea de supraviețuire în comun a persoanelor. Atunci când sentimentul de lucru comun dispare, atunci când devine derizoriu să spui ”noi”, morala dispare; nu mai subzistă decât posibilitatea de a te descurca individual, doar ea este legitimă, ceea ce înseamnă că morala nu mai are sens, că doar concurența și zdrobirea celorlalți au un sens.

Iată de ce prioritatea se află la punctul de echilibru dintre drepturile individuale și colective. Iată de ce întoarcerea libertății economice trece prin recâștigarea de către comunitățile naționale, regionale, locale a marilor servicii colective. Nu este vorba de a naționaliza băncile, societățile de asigurări, firmele de transport, furnizorii de energie, prestatorii din colectivitățile teritoriale. Este vorba de a legitima concurența echitabilă dintre modelul de proprietate pe bază de acțiuni și modelele de proprietate care, precum cooperarea, asigură unitatea dintre teritoriu,

populație și prestatorii majori. Nici colectivism, nici etatism, ci acest proiect: a reda puterea de gestiune asupra a ceea ce îi interesează către clienți obligați, după modelul "un om, un vot". Franța are totul de câștigat din a deveni laboratorul noilor modele de proprietate și de control al economiei, pe care sfârșitul creșterii îl va face posibil. Cine se poate gândi că Poșta, SNCF, EDF, să fie gestionate pentru a extrage 15% după impozitare pentru acționarii lor? Și cine ar putea înțelege că privatizarea acestor companii, precum cea a autostrăzilor și a marilor servicii colective, s-ar putea derula altfel decât făcând recurs la poporul francez, la asocierea voluntară a societăților coproprietare care să co-gestioneze serviciile lor vitale?

Iată de ce întoarcerea la diversitatea umană trece prin respectul față de convingeri, credințe, culturi. Individul există prin viața sa privată, prin religia și credințele sale – prin lucrurile la care ține mai mult decât la viața dușmanului său sau la viața proprie. El există prin simboluri, care înseamnă mai mult decât economia, mai mult decât cuvintele, mai mult decât însăși viața. Și trebuie să mergem până la principiul ultim: o lume în care războiul ar fi imposibil ar fi cea mai înfricoșătoare dintre dictaturi, pentru există mereu un moment în care înfruntarea dintre voințe, dorințe și pasiuni nu se oprește decât în fața fricii de a muri.

Iată de ce trebuie să regândim să facem societatea în diversitate, deci în respect, în separația față de ceea ce nu e compatibil cu națiunea Franța, condiție a libertății de a fi ceea ce suntem și de a spune "noi".

Detestăm terorismul, și pe bună dreptate. În țările suverane, atunci când puterea se cucerește la urne și când majoritatea își poate impune legea, terorismul nu are rațiune de a fi. Dar există ceva mai rău decât terorismul. Este supunerea celor care nu mai pot nici măcar să se revolte împotriva unei ordini nedrepte impuse din exterior. Este nefericirea popoarelor, cărora li se interzice să fie ceea ce sunt, în dreptul lor, în credința lor, în frontierele lor și pe pământul lor. Europeanii, francezii, datorează istoriei lor să se întrebe mereu cu privire la distanța care

face diferența dintre terorism și rezistență, și să își aducă aminte că niciodată puterea ocupantă nu va putea să facă distincția între cele două. Coloniștii nu au decât teroriști în fața lor, era deja adevărat acest lucru despre britanici la sfârșitul mandatului lor asupra Palestinei, față de organizația Irgun. Desemnarea, de către puterea colonială americană, de organizații teroriste și laxul consimțământ al Uniunii Europene, folosirea banalizată a termenului "terror" pentru a desemna deopotrivă mișcări naționaliste, guverne alese, organizații non-guvernamentale ostile intereselor occidentale, dar și veritabile mișcări teroriste (dar mai rar interesele private care folosesc intimidarea, corupția sau violența pentru a-și atinge scopurile) sunt semnul cel mai evident al degradării relațiilor internaționale, a lucidității politice, și, pur și simplu, a funcției critice.

Discursul despre terorism este astăzi gradul zero al politicii. Cum ar fi calificați astăzi eroii luptei pentru independența națională, ai revoluțiilor sociale și campionii decolonizării asiaticе sau africane? Și cei care i-au ucis pe coloniștii de ieri, atunci când îiucid pe coloniștii de azi?

10 – ”Oamenii sunt toți la fel”

”Indianul și chinezul vor fi frații noștri atunci când vor pune piciorul pe pământul nostru. Ne obișnuim copiii să privească universul ca pe o singură familie adunată sub autoritatea unui tată comun.”

Louis Sébastien Mercier

Nimic mai comic în ochii malgașilor, nimic care să traducă mai bine depărtarea dintre noi, nimic care să stea într-atât mărturie despre o formă de infirmitate specifică pentru *Vazaha*, străinii, albi în trecere, decât această incapacitate durabilă de a recunoaște originea fiecăruia de la prima vedere. Ei nu mai știu să vadă! Cele 18 regiuni oficiale, cele vreo cincizeci de etnii care constituie populația malgașă, prin melanjuri, metisaj, par pentru ei lizibile ca o carte deschisă. Nu pentru că ar trage din toate acestea concluzii definitive; din contra, e o sursă inepuizabilă de amuzament și de glume acest Betsileo care se poartă ca un Sakhalave, acest Merne care pescuiește ca un Veze, acest Antandjoy care a uitat de oi pentru a se ocupa de vânzarea de mașini și piese. Bucuria lor vine din sentimentul de diferență (depărtare, distanță) vitală care separă oamenii și care face lumea. Nu că ar fi de nedepășit (doctii noștri ar vorbi de esențialism), ci este făcut pentru a fi depășit: bucuria întâlnirilor vine exact din această diferență, din râsetul, din teama sau din foamea care vin un moment să o abolească. E faptul că nu mai sunt niciodată eu însumi în fața celuilalt, în inteligența celuilalt, nu sunt niciodată atât de aproape de condiția mea de om decât în fața acestui sentiment, înfricoșător sau minunat, rând pe rând, că și ei, și ele, în prietenie sau în oroare, sunt oameni ca și mine – și că infinitul de virtualități ale existenței umane se arată pentru o clipă.

Infirmitatea noastră de a distinge, de a recunoaște, de a situa, este produsul cel mai remarcabil al ideologiei. Nu mai știm

să vedem, nu mai vrem să vedem, e interzis să vedem diferențele dintre grupurile umane. Nu mai știm ce pierdem în această renunțare. Bucuria originilor este prezentă, ea participă la sărbătoarea care este sau ar trebui să fie viața umană – scurta viață a oamenilor care nu sunt *ei înșiși* decât pentru că sunt *alții*. Și trebuie să fi trăit fericitele diferențe dintre triburile indiene sau dintre națiunile etiopiene pentru a simți rasismul pe dos care se ascunde în spatele cultului metisajului generalizat, ce riscă să fie transformat în curând în obligație de metisaj – pe când steaua galbenă pentru francezii de obârșie, cei care sunt numiți fără ezitare în anumite cercuri ”sub-câini”?

Europenii au dat mult timp exemplul de diversitate umană, de curiozitate, de apetitul pentru ceilalți. Colonizarea latină, portugheză, spaniolă, franceză s-a distins foarte tardiv prin caracterul slab al prejudecății de superioritate rasială, ceea ce explică controversa de la Valladolid (în 1540, această controversă, care a durat timp de câteva zile la Curtea Spaniei pe Sepulveda și Las Casas, ținea de la dreptul indienilor colonizați de spanioli), reticențele față de sclavia negrilor africani, ceea ce explică mai ales faptul că anume colonizarea latină a populat atât Brazilia, cât și Angola și Mozambic, Vietnam, Madagascar și Insulele Reunion cu metiși, ceea ce a realizat un timp uniunea pașnică dintre triburile indiene din Quebec, mai ales între Huroni, pe lângă Montreal, și coloniștii și misionarii francezi, până la punctul de a da naștere la sfârșitul secolului XVII unei prospere așezări franco-indiene, pe care o va distruge cucerirea engleză.

Este obișnuită opoziția pe acest plan dintre colonizările latine și cele ale puritanilor englezi, deveniți americani. Francezi, portughezi, spanioli au multiplicat în lumea întregă acești metiși, care dovedeau nu atât vigoarea apetiturilor lor, cât mai ales slabele lor prejudecăți rasiale, în vreme ce anglo-americanii puritani organizau separația cea mai radicală dintre coloniștii lor și indigeni – la satele ofițerilor britanici din Armata Indiilor, femeile aveau toată libertatea de a potoli patimile tinerilor subordonați ale soților lor, în dorința explicită de a-i feri de orice tentație de a se atinge de femeile hinduse! Până când în iunie

2008, publicarea unui studiu american ce stabilea că trei sferturi din negrii americani au gene de origine albă și care punea sub semnul întrebării fundamentul legilor de segregare rasială ce au fost abolite târziu în 1960, a demonstrat realitatea unui metisaj generalizat în sudul american. Revelația aceasta nu i-a uimit decât pe cei care ignorau moravurile patriarhale din Sudul confederat, atât de apropiate în realitatea lor de cele din Brazilia, din Antile sau din majoritatea coloniilor, pe aceia care voiau să uite relațiile fără ambiguitate, pe care unii părinți fondatori ai Constituției americane le întrețineau cu tinerele și frumoasele sclave negrese, și pe care morala actuală le-ar condamna fără ezitare! Sub puritanism, rasismul nu a murit.... Jefferson, președinte al Statelor Unite în 1800, reales în 1804, a avut copii cu una dintre sclavele sale amante, pe care o trata cu favoare, fără a se gândi totuși vreodată să o elibereze, și preocupându-se și mai puțin să reglementeze o uniune despre care normele spuneau să rămână ascunsă, chiar dacă i-a lăsat o avere generoasă după moarte. Metisaj și sclavie; zelatorii moderni ai metisajului ca asigurare de egalitate și dispariție a violenței ar trebui să reflecteze! Metisajul nu schimbă nimic din rasism, așa cum demonstrează strălucit societățile cu sânge amestecat, precum Martinica sau Guadalupe, unde genealogiile complicate ale "Pieilor salvate" determină o ierarhie interzisă, dar omniprezentă!

Între natură și cultură

A afirma că toți oamenii sunt la fel, înseamnă a trimite fiecare om la natura sa, înseamnă a nega constituirea fiecăruia de către istorie și de către cultură, care sunt prin excelență elemente de diferențiere.

Diversitatea dintre oameni este un fapt al culturii lor. Cultura este cea care ne face să vedem, cea care informează și care distinge. Iar rasismul nu este un fapt al naturii, el este un fapt al culturii, o cultură care nu a fost niciodată atât de puternică precum în vremurile scientismului, către sfârșitul secolului XIX! În spatele afirmației că toți sunt identici trebuie să auzim ura față de cultură, ascensiunea sălbaticilor, a celor adevărați, cei pentru care interesul este mai presus de orice. Trebuie să au-

zîm tumultul de decivilizare, și o nouă formă de barbarie, cea a indiferențierii, a echivalării a tot ce există, a nivelării universale. În spatele unicității drepturilor omului trebuie să auzim colonizarea mentală care progresează și să auzim cum vorbește monopolul Binelui; la reproșurile președintelui Obama aduse Senegalului pentru faptul că discriminează homosexualii, reproș adus în numele acelor drepturi ale omului pe care le încarnează America de uz extern, un ministru senegalez remarcă, politicos, că în Senegal nu există pedeapsa cu moartea....

Suntem cu toții somați să fim egali colectiv și diverși individual. Toți să fim la fel, deci toți împotriva tuturor, cu arme egale – în fine, aproape...E vorba de extinderea domeniului luptei. A afirma că oamenii sunt la fel este sarcina zilnică a unei armate de jurnaliști și de formatori de opinie. Ei justifică astfel publicitatea din care trăiesc și pe acționarii care decid ce fel de informații sunt bune: dacă sunt toți la fel, fără națiune, fără credință și fără vreo bătălie, oamenii nu mai au altceva pentru a se distinge între ei decât marca, logo-ul și prețul; iar dorința se poate întinde fără limite pe o planetă unificată. Ce promisiune de randament și ce oportunități de dezvoltare!

Au reușit în ce au întreprins. În 1945, când se puneau chestiunea guvernului japonez, hazardul a făcut ca guvernatorul militar american să audă vorbindu-se de lucrările etnologului Ruth Benedict, discipolă și prietenă a lui Margaret Mead, care petrecuse ani de zile studiind societatea japoneză și ordinea imperială. Guvernatorul, om de cultură, a înțeles repede că japonezii nu erau americani ca ceilalți și că condiția păcii era menținerea împăratului. Așa s-a făcut. Trebuie să vorbim despre asta la trecut? În Afganistan, armata americană a organizat demonstrații culturale ce vizau să îi învețe pe afgani egalitatea dintre heterosexuali, homosexuali, lesbiene, trans-sexuali și alte specii umane; la Kabul, în 2008! În Irak, a fost nevoie de zece ani pentru ca savante studii și lungi interviuri să arate acest fapt incredibil: șiiții nu sunt sunniți și nici unul dintre soldații trimiși să invadeze și să distrugă această țară nu știa nimic despre toate acestea; așa cum spune un ofițer american cu o bună credință inimitabilă,

”nu știam cine erau tipii ok și cine erau teroriștii”! Iată cum se fac crimele de război! Și, în școlile americane din Noua Anglie, în 2013, unui băiat din șase i se cere foarte serios să își definească identitatea: heterosexual, homosexual sau ”altceva”! Nimic mai normal. Pentru că drepturile omului fac din copii nimic altceva decât adulți care nu au crescut încă – ceea este o manieră eficientă de a interzice orice educație, care ar avea drept scop să facă să apară în ei adultul care nu e, de a transmite identitatea care ar face din ei oameni dintr-un popor, dintr-o națiune și dintr-o familie, și, în cele din urmă, ceea ce garantează că nu vor deveni niciodată adulți! E o manieră eficientă de a concluziona că femeile sunt oameni ca și ceilalți, că Bradley Manning este o femeie ca altele și că industria va produce copiii pentru care părintele lor va plăti cum se cuvine. Cu toții la fel, cu toții la fel, pentru că asta e condiția unui randament mai bun! Pentru că negustorii sunt cei care determină ce trebuie să fie, datoria noastră de a fi la fel, așa cum castrau sclavii creștini pentru a-i vinde în haremurile din Imperiul Otoman în estul european din Evul Mediu!

Oamenii sunt cu toții diferiți. Cel puțin, atâta vreme cât vor fi oameni ai unei culturi, ai unui pământ și ai celor apropiați, oameni care știu să spună noi și să-și vorbească propria limbă. Fructul culturii, al afirmării răbdătoare și tenace a diferenței colective este cel care le ține loc de identitate, care le ține de cald și care are valoare de destin pentru ei. Iar afirmația că toți oamenii sunt la fel este o negare barbară a culturii, a acestei constante, permanent și universal efort de distingere, de alegere și de separație ce formează civilizația oamenilor – o civilizație care nu se înțelege decât în pluralitatea culturilor care o compun.

Nicăieri această determinare a cuvintelor, a spațiului și a istoriei nu este atât de sensibilă ca în Statele Unite. Am stat zece zile la un fermier, la nord de Jackson Hole. Tancred e își amintește de câine, Kit și Sage, cu care mergeam la alergare de-a lungul pistelor cu coioți și șerpi cu clopoței...Cel mai bun dintre bărbați, el n-ar fi ținut prea mult un democrat la capătul puștii. Nevasta îl scuza, surâzând: petrecuse zece ore pe zi pe cal, de la 12 ani, și s-a bătut cu urșii, lupii și coioții o jumătate

din viață. Singura dată când a mers la oraș, într-un oraș mare, a fost la Salt Lake City, pentru că flică-sa cânta în corul protestant. Dar nu avea de acolo o amintire frumoasă. Și nu-i iubea pe democrați, pe cei de la oraș, care nu știu nimic despre viață și înțeleg încă și mai puțin din ea. Mai târziu, mergeam de-a lungul coastei pacifice de nord alături de un realizator de film californian. Între ale sale Saint-Bernard și Toyota Prius hibridă, îmi povestea despre Statele Unite pe care le iubea, primele în lupta împotriva încălzirii climatice, primele ce progresează înspre autonomie energetică, primele la salvat umanitatea. Și credea în asta – se simțea suflet de salvator, suflet al tuturor celor care în fiecare dimineață se întreabă ce vor face pentru a salva lumea. Și îmi aminteam de această indiană din Bisbee, cu talismanele ei, cu cânturile iluminate, cu amănții ei nesiguri, cu ceața de memorie ce înconjură amintirile din viața tribului ei, chiar la sud, între Mexic și New Mexico, în ciudate caverne la marginea colinelor, cu usturoiul pe post de totem, cu lupul pe post de tovarăș și cu omul alb călare pe post de diavol...

Egali, desigur. Identici, cu siguranță nu, și din fericire nu! A asimila diferența și inegalitatea este una dintre cele mai rele confuzii ale gândirii conforme; o pisică este oare inegală unui câine pentru că sunt diferiți? Un trader din New York îmbrăcat de la Brooks Brothers este oare superior față de Kajangs din pădurile din preajma Mării Celebes (Sulawesi), care alunecă silențioși și goi prin copacii înalți? Sunt diferiți, cu siguranță! Oamenii sunt fructul libertății lor, al muncii lor, al experienței lor, al limbii lor și al culturii lor. Identitatea între toți oamenii este o negare a culturii, care nu poate să se sfârșească decât prin cea mai mare violență, cea a mimetismului fără bariere, fără limite, dar și prin cea mai mare insațietate – tot mai multă acțiune, schimbare și mișcare. A spune că sunt la fel înseamnă a afirma de îndată că cea mai bună șansă pentru ei, omuleți ai pădurii, este să devină așa ca el, omul de piață, în ceața ecranelor și a dolarilor. "Oameni la fel", cântă Francis Cabrel. Timp de secole, oamenii au căutat să se distingă colectiv: ei și noi, noi deasupra lor, noi, cei altfel decât ei, noi, superiori lor. Descendenți ai soarelui sau ai

vreunei șopârle uriașe; promiși unui destin excepțional, popor ales sau menit mântuirii finale, toate fanteziile au animat pe rând pasiunea pentru distingere prezentă în societățile umane. Râdem de toate astea; suntem tentați să râdem; înseamnă a ignora că cei care au crezut în ele, care și-au construit viețile pe aceste credințe, oricare ar fi ele, le-au tradus în moravuri, rituri și reguli, nedemne sau crude, cum ni s-or părea, au explorat una, cel puțin, din nenumăratele posibilități ale geniului uman, că i-au dat umanității unul din chipurile ei, și prea puțin contează că acest chip ni se pare barbar sau emoționant, superb sau monstruos; suntem bogați atunci când îi explorăm, ne hrănim din experiența lor, și chiar și atunci când nu știm, suntem un pic mai mult noi înșine știind, ghicind sau simțind obscur că ei ne întind o oglindă de la celălalt capăt al lumii sau al vieții. Așa cum scrie în mod superb Conrad, în *Heart of Darkness*, că sunt și ei oameni este cea mai tulburătoare mărturie a infinitului condiției noastre.

De la stepe la deșerturi, de la Arctica la Ecuator, de la pigmei până la iurtele mongole, nu erau oameni. Erau *ei*. Alții, printre toți alții în mod egal diverși, curioși, singulari, pasionați de întâlnit, de cunoscut și de iubit. Alții, egali în mod sigur, și apropiați, amabili, niciodată *aceiași*, acești *aceiași* pe care îi confruntă dorința, acești *aceiași* conduși să se urască, să se lupte între ei și să se distrugă. Trebuie oare să mergem atât de departe pentru a înțelege asta? Experiența spațiului, ca alteritate, iată ceea ce nu se cumpără și nu se transmite; iată una din diferențele majore dintre americani și europeni, iată ce piața nu cunoaște. Ce știm noi despre toate acestea, de acum înainte? Diversitatea umană este un templu, în care intrarea ne este interzisă; pentru că toți sunt la fel!

Aceeași ficțiune ne interzice accesul la istorie – și la înțelegerea trecutului. Fabricarea de oameni fără istorie, fără trecut își atinge culmea. Efectele ei sunt considerabile, faptul de a fi făcut imposibilă învățarea istoriei nefiind cel mai mic dintre acestea, pentru că face insesizabile componentele istoriei, aceste constante identitare, etnice, religioase, culturale, care fac azi ca

și ieri viața popoarelor și mersul lumii. Suntem în incapacitate de a percepe istoria. Că e vorba de popoare, de religii, de state-națiune, confuzia la care conduce economismul mondialist face ca istoria trecută să fie criminală, pentru că o face ilegală, iar istoria actuală de neînțeles, pentru că o face de nemărturisit.

Dacă nu sunt decât indivizi care își urmăresc propriul interes individual, istoria devine o junglă de nepătruns, cei care au făcut istoria nu sunt decât criminali, ale căror greșeli trebuie denunțate, iar orice narațiune, orice memorie, nu poate inspira decât dezgust față de trecut. Ce militant comunist, dacă ar mai fi, poate înțelege ceva ce a fost mai mult decât un angajament, o convingere, o credință, de-a lungul unei vieți întregi? Ce catolic, între cei care mai cunoșteau drumul către biserică și orarul slujbelor, între cei pentru care Crăciunul, o căsătorie, sunt altceva decât o ocazie de a "petrece", adică de a consuma fără măsură, poate înțelege ce era viața celor pentru care fiecare moment, fiecare acțiune, era trăită sub privirea lui Dumnezeu și cu teama de Judecata de Apoi, tovarăși de-o viață, pe care nici somnul sau visele nu îi îndepărtau? Privim cum secolul XX se șterge ca și cum nu ar fi existat niciodată, ca și cum, în bine și în rău, nu ar fi făcut din noi ceea ce suntem. Nu mai știm decât să îl judecăm, cu atât de multă superioritate și rigoare cu cât îl înțelegem mai puțin, cu cât am devenit mai străini de el, atât de străini cum nu ne simțim față de nici o altă parte de pe pământ.

Este un fenomen cu totul remarcabil: asistăm la ascensiunea cunoașterii fără cultură. Fără un mediu social, istoric și geografic, care să dea aripi unei cunoașteri. Așa se întâmplă cu toți cei care pot produce orice teanc de cunoștințe, scoase dintr-un bun motor de căutare și din câteva ore pe Internet, dar care nu știu nimic din ceea ce știu în mod potențial, un teanc ce este acolo, imprimat, sub ochii lor. Ei organizează elemente dispersate dintr-o cunoaștere despre care nu știu nimic. Este cazul unei părți a procesului educațional, confruntat cu o diversitate de origini, ce îi paralizează pe profesori în transmiterea mediului cultural care dă actualitate și scop cunoașterii; dar este la fel de bine și cazul serviciilor acordate persoanei, din ce în ce mai formalizate, din

ce în ce mai normate, sub masca scopurilor lăudabile de a evita orice accident, orice tratament greșit, dar care ajung să reducă serviciul la un gest tehnic, în timp ce în mod evident conținutul așteptat de la serviciu se află în cu totul altă parte, spre exemplu și pur și simplu în relația umană. Și iată cum vedem recrutarea din ce în ce mai frecventă de medici competenți din punct de vedere tehnic, dar de cele mai multe ori incapabili de orice relație cu pacientul – inclusiv în anumite cazuri din motiv că nu mai vorbesc sau vorbesc prost franceza! Ce se va întâmpla atunci când privatizarea medicinei va ajunge, din motive manifeste de competitivitate a prețurilor, să transmită datele medicale ale unui pacient către un medic situat în India sau în China, și să înlocuiască relația personală cu medicul printr-o relație virtuală, la distanță, și anonimă?

Fabricarea de identici

A pune ecranul unui calculator, și programe care formatează gândirea, rațiunea, și dictează limbajul, în locul realului, al norilor din cer și al apei care curge, este unealta definitivă a puterii de conformare. Nu mai e vorba de a controla acțiuni, de a șlefui spațiul public, de a sancționa delict; este vorba de a determina dorințe, idei, opinii, așa încât nimic să nu amenințe ordinea individului. Reprezentările numerice de pe bordul mașinilor vor avea aceeași funcție: să inhibe orice plăcere de a conduce, orice sentiment al peisajului, pentru a-l înlocui cu simpla experiență a transportului protejat. Cine mai știe să se piardă, să se abandoneze peisajului, reliefului sau drumului care ți se întinde în față?

Tentația de a face din orice spațiu public un loc vid, un loc care să nu aibă prezentă nici o singularitate, nici o identitate, este o tentație nefastă – tentația omului nimicului, cel ce nu are nici origine, nici limbă, nici credință, nici atașament, nimic altceva decât propriul său interes. Este și tentația de a face să dispară spațiul public – pentru că doar în spațiile privatizate, comunitarizate sau individuale se mai poate exprima singularitatea! Și înseamnă a ceda în fața mării frici de popor, a fricii de reacțiile sale față de intolerabil, de mișcărilor sale profunde

care cuprind totul, și a căror obișnuință este atât de prezentă în Franța. Merită să reflectăm la asta; piața Tian an Men, mărginită de bariere de netrecut, și în care accesul este controlat cu strictete și de multe ori apărat cu arma, este însăși imaginea locului vid al puterii, care nu vrea să fie preluată de nimeni, care nu se vrea ocupată și care caută în vid asigurarea menținerii sale fără popor și, dacă trebuie, împotriva poporului.

Puterea modernă aici se joacă, universală, atemporală, nelimitată. Exercițierea acestei puteri se lovește mai puțin de puterile locale, naționale, partizane, decât de culturi și civilizații. Deoarece ele instituie între oameni alte repere, alte relații și alte idealuri decât cele ale economiei. Deoarece ele separă, disting, leagă bărbați și femei care sunt mai mult decât indivizi, care participă la un ceva comun, care se știu a fi alții și se comportă așa încât să concretizeze această singularitate care îi unește între ei. Iată de ce bătălia pentru societatea deschisă a devenit o bătălie împotriva civilizației și împotriva culturii, care particularizează și disting. Recunoașterea acestui fapt dezvăluie eroarea comisă de majoritatea instituțiilor și puterilor care vor să instituie o lume fără frontiere; ele nu corectează natura, ci distrug cultura. Ele nu astupă diferențe naturale, ci nivelează culturile care le transcend și le organizează. Bătălie fără speranță, bătălie fără ieșire. Deoarece nu doar că culturile se reorganizează, pun stăpânire pe elementele de confuzie și de diversitate, ci distrugerea lor, aici sau acolo, creează condiții pentru ca ele să renască, creează noi simboluri, noi mituri și noi distincții.

Miturile, riturile, formele de organizare socială care diferențiază populații vecine, nu sunt fructul câtorva legi misterioase ale naturii sau ale spiritului, și nici nu sunt un fapt al hazardului sau destinului. Ele vin din tensiunea istorică permanentă dintre unitate și diversitate, ele sunt rezultatul unei munci nesfârșite, deopotrivă colectivă și individuală, de a păstra "balanța egală dintre comunicare, favorabilă iluminărilor reciproce, și absența comunicării, și ea salutară, pentru că florile fragile ale diferenței au nevoie de penumbră pentru a subzista" (Claude Lévi-Strauss, *Anthropologie structurale deux*, p. 300).

Construirea, afirmarea, prezervarea diferenței joacă în societățile umane un rol exact simetric celui pe care schimbul, comunicarea, apropierea față de elemente externe îl joacă și ele. Ce ar mai fi de schimbat, dacă nu ar exista diferența, ce posibilitate de a ne îmbogăți experiența ar exista în afara alterității prezervate, dacă grupurile umane s-ar alinia pe un drum unic?

Stăpânirea spiritului uman

Spiritul de competiție și de concurență dintre toți oamenii și societățile lor îi disprețuiește pe toți cei care, alții decât noi, pretind și ei să se comporte altfel, să crească, să iubească, să moară altfel. El îi confundă pe toți în vasta categorie a răului, a erorii, a retardului, a arierității, pe care să planteze steagurile glorioase ale dezvoltării, ale compasiunii, ale ajutorului. Problema nu mai e nicăieri de a ști ce să faci cu popoarele considerate primitive, care au trecut deja de la pierderi și profit la compania World inc.; problema este că ele nu mai interesează pe nimeni, că istoria lor a devenit mută, chilipir de muzeu sau de exotism. Ceea ce am pierdut noi, pierzând aceste popoare, este ceva cu totul major. Pentru că nimeni nu se naște întru totul om, din simplul fapt al naturii, cultura este cea care face să devină această capacitate, această abilitate și această distincție ce constituie umanitatea în fiecare dintre noi. Așa încât este vorba nu de a reveni la dezordinea și la haosul inițial, ci de a progresa în îmbătătoarea explorare, în aprofundarea excitantă și fondatoare a distanțelor, a distincțiilor și separațiilor. Respectul pentru alții este cheia supraviețuirii, cu această constatare: binele nu se importă, binele nu se comandă, binele nu vine decât de la tine și de la ai tăi. Dreptul de a nu te dezvolta, dreptul de a-l mânca pe fiecare misionar, dreptul de a-i ucide pe cei care vin din exterior să ne facă bine, iată un drept al omului care merită să fie proclamat! Dreptul de a închide ușa, dreptul de a rămâne la ai tăi, dreptul de a interzice cursa pentru comoară, precum și inventarul resurselor, arpentajul pământurilor și brevetarea speciilor și a semintelor, iată un alt drept ce merită valorificat! Și dreptul de a fi barbar, dreptul de a rămâne sălbatic, dreptul

de a rămâne *celălalt*, iată dreptul care face civilizația, cultura, și le salvardează!

Noi nu suntem noi înșine decât din diferența dintre noi, dintre singularitățile noastre, dintre frontierele care le protejează. Civilizația începe cu frontierele sale, cu apărarea diversității de forme de a fi om sub cer și pe pământ, această diversitate care se numește civilizație. Ținutul binecuvântat al separației se întinde la linia unui nou proces de civilizare, care e fără importanță că începe în mod obișnuit printr-un proces de decivilizare. Această istorie este cea de urmat. Banală în toate componentele sale, fără îndoială, cu excepția uneia: suntem în această istorie, de data aceasta, și aici suntem bine. Unitatea omului, singurul ei element comun, se manifestă în explorarea întregul univers al posibilităților de organizare, toate configurațiile posibile ale vieții. Și de a face asta împreună. Civilizația europeană a dus cel mai sus această voință de a merge să vezi, de a înțelege, și de a cunoaște. În această privință, criza politică și socială actuală este o criză a culturii, criză a acestei facultăți de a-l recunoaște pe celălalt, de a recunoaște diferența, chiar opoziția, ca surse fecunde de reînnoire și de progres. O criză a distanței, și o criză a relativității lucrurilor umane. Trebuie să ne amintim de vremurile în care Aragon cina cu Drieu La Rochelle sau în care Malraux mergea cot la cot cu militanții comuniști. Dincolo de opinii și de opozițiile lor legitime, cultura le era o patrie, cultura, această patrie sufocată de isteria Binelui.

11– ”Lumea este plată”

“În ziua în care devine o națiune de mâna a doua, Franța
e pierdută.”

Jean Giraudoux, ”*Pleins Pouvoirs*”, 1939

Între Africa Occidentală franceză și Africa Ecuatorială franceză, Republica Centrafricană a succedat acestei vaste zone, puțin cunoscută acum o jumătate de secol, care se numea Ubangui Shari. Inimă a Africii Ecuatoriale franceze, ea este azi ca și ieri o verigă esențială într-un lanț de teritorii care ar fi trebuit sau ar fi putut să se continue până la Marea Roșie sau la Golful Persic, dacă englezii nu ar fi decis altfel și dacă misiunea Marchand nu ar fi fost blocată la Fachoda în Sudan de trupele lui Kitchener... o poveste veche!

Din memoria africană, Centrafica nu a fost niciodată un stat, nu a cunoscut niciodată unitatea, nu a fost niciodată pacificată – doar dacă putem califica astfel lunga domnie a Președintelui, apoi a împăratului Bokassa (1965–1979), fost soldat al Franței libere, apoi sub-ofițer francez cuprins de ambiții grotești, și care numără printre marile sale fapte de armă pe aceea că a servit carne de om invitaților la ceremonia de ungere a sa ca împărat – între care un ministru francez, Robert Galley, care a supraviețuit episodului ....Nu facem elogiul colonizării atunci când recunoaștem că rarele perioade de pace civilă și de ordine, măcar relativă, în zonele de interes economic, au fost cele în care prezența unor trupe franceze călitate de război îi descuraja pe provocatorii ce tulburau ordinea și pe invadatorii din afară. Nu înseamnă nici a-i disculpa pe traficantii de ”lemn de abanos”, așa cum îi numeau armatorii din Nantes sau din Bordeaux pe sclavii pe care îi transportau cu navele către Antile sau Louisiana, dacă amintim de importanța, frecvența și violența raidurilor sclavagiste ale nomazilor musulmani din deșert, veniți să înșface,

uneori cu miile, locuitori apti de muncă din satele africane, pentru a-i conduce în șiruri uriașe – călători precum Richard Burton sau Savorgnan de Brazza vorbesc despre lanțurile de sclavi de kilometri! – până în porturile de pe coastă unde erau vânduți și îmbarcați...(pentru mai multe informații despre o minunată și nefericită țară, care este între primele cinci cele mai sărace țări din lume în ciuda evidentelor resurse, a se vedea lucrarea colectivă coordonată de Thomas Flichy, *Centrafrique, pourquoi la Guerre ?*, Lavauzelle, 2014)

Centrafrica datorează totul, sau aproape totul, în bine și în rău, poziției sale geografice. Între marea pădure ecuatorială și deșert, între lumea de verde, de apă, de supraabundență a vieții și de putreziciune, și lumea de galben, uscată, a morții de sete și a exaltării de culori, Centrafrica este la punctul de contact, deopotrivă pentru comerț, pentru război, pentru exploatarea unor bogății considerabile, regrupare în două regiuni "utile" – a aurului, a uraniului, a petrolului, fără a mai pune la socoteală lemnul, pentru că Centrafrica păstrează privilegiul de a rămâne una din marile zone forestiere ecuatoriale deocamdată puțin exploatate – dar pentru cât timp?

Condițiile geografice fac mai clară lectura evenimentelor vechi sau mai recente. Zonă de tampon între populații pe care culturile, credințele, istoriile lor le-au făcut diferite, și adeseori inamice, cu teama de raidurile sclavagiste venite din nordul musulman terorizând încă satele africane din pădure, catolici și animiști larg majoritari care își amintesc cum "colonizarea" i-a protejat de sclavie (în ciuda ravagiilor portajului și muncii forțate), zonă râvnită pentru resurse cunoscute și necunoscute, pe care le poftesc grupuri înarmate, "seniori de război" sudanezi, chadieni sau congolezi, nomazi deznădăcinați de conflictele locale sau pur și simplu de momeala unui câștig facil, zonă pe care toți aceștia încearcă să și-o însușească, Centrafrica nu a reușit niciodată să își stăpânească frontierele, iar din Chad până în Camerun sau din cele două Sudan-uri până în Republica Democrată Congo, Centrafrica nu mai reprezintă decât o serie de puncte de interes pe o hartă, câteva concentrări de populație ce

justifică o închipuire de administrație și un ocean verde, în care se ascund sate, rezerve de vânătoare, parcuri dintre cele mai puțin cunoscute și mai bogate din Africa – în 2011 se mai afla încă aici o populație de gorile total necunoscută până atunci, iar cele mai mari pantere din lume sunt reputeate că ar bântui prin pădurile sale, invizibile într-o pătură vegetală profundă ca un mormânt.

Rămâne de văzut dacă expresia ”pace civilă” ar avea vreun sens într-o zonă mereu agitată de mișcări armate și traversată de trupele venite din ambițiile vecinilor. Ar mai fi de văzut și faptul dacă visul unor alegeri democratice, cu partide concurente, este un vis imposibil, pentru că creștinii ultra-majoritari (95% din populație!) nu îi vor lăsa pe musulmani, complici ai milițiilor Seleka care i-au agresat, să partajeze puterea sau măcar să participe la ea. Și ar mai fi de văzut mai cu seamă dacă cunoașterea terenului, a condițiilor climatice particulare, a vegetației și a subsolului este esențială pentru abordarea acestei țări, pe măsura mizelor care o agită, dacă nu pentru înțelegerea lor – la fel de esențială ca recunoașterea factorilor etnici și religioși care diferențiază oamenii, dictează condițiile de coabitare și fac lizibile, dacă nu previzibile, liniile de fractură care țâșnesc la fiecare schimbare de regim, la fiecare criză a coexistenței forțate a comunităților pe care frontiera le-ar proteja de înfruntări. Nu se pune problema de a interveni în Centrafrica fără a cunoaște lunga istorie a relațiilor dintre Nord și Sud. Nu e vorba nici de a face vreo lucrare utilă aici fără a accepta exact așa cum sunt realitățile etnice și religioase. Și încă și mai puțin, fără a te proteja de realitatea de pe teren, un teren la fel de diferit de Mali-Nord, precum câmpia Beauce față de Pirinei!

Strategia începe cu reliefurile. Atunci când generalul de Gaulle a anunțat recunoașterea de către Republica Franceză a Republicii Populare Chineze, în 1964, el a invocat imensul teritoriu chinez și singularitatea unei civilizații care dădea unitate unei țări ce nu era o națiune, într-atât de multiple fiind trăsăturile sale fizice și umane. Această înțelegere a geografiei umane și politice, a ocolșurilor, a surprizelor ei, ce am făcut cu ea? Una

dintre prejudecățile cele mai absurde ale modernității pretinde că geografia ar fi dispărut, că spațiul cedează în fața timpului real al digitalului și că am fi intrat cu toții într-un timp virtual. Am numit "vis al omului desprins de sol" acest vis al dispensării de geografie, de climat și de pământ. A fost un vis, dar nu mai e. Practica mondializării face de completă actualitate, chiar urgență, o redescoperire a reliefulor lumii. Ele nu mai sunt, e adevărat, doar geografice. Sunt demografice, religioase, etnice. Și sunt traversate de urbanizare și de această mișcare contrastantă ce concentrează două treimi din populația lumii în orașe, dar care golește teritoriile de locuitorii săi, de structura lor politică și le readuce la starea de spații, pe care nomazii le pot exploata, nomazi fără legături și fără rădăcini, spații disponibile pentru a fi prădate, jefuite, străbătute. De ce să te abții? În marile rezervații din Congo de Nord sau din Centrafrica nici credința, nici legea nu mai domnesc de acum încolo, "carnea de vânat" e din abundență pe piețele locale, iar seniorii războinici își regăsesc obiceiurile de braconieri, de tăietori de drumuri, înainte de a-și vinde armate și marca celui care oferă cel mai mult...

Dacă ne pierdem conștiința...

Franța a fost bogată în înțelegerea lumii. Peste tot în lume francezii au lucrat, au călătorit, au iubit, au suferit și au văzut lumea; ca soldați, coloniști, misionari sau descoperitori, lumea a intrat în memoria fiecărei familii, fiecărui sat, și sunt puține locurile în care bretoni, basci sau corsicani nu și-au trasat drumul, nu au înălțat vreo cruce sau nu au construit vreo capelă. Putem să o spunem? Aventuri coloniale, adieri imperiale, pretenții civilizatoare, toate au marcat conștiința națională; acum un secol, Bursa de la Paris finanța lumea, de la căile ferate rusești până la minele din America de Sud și la plantațiile din Indochina; este sigur că, în portofoliile financiare ale burghezilor de secol XXI, în ciuda emfazei asupra BRICS sau asupra țărilor emergente, Asia, Africa, America Latină ocupă un spațiu mai mic decât acum o sută douăzeci de ani...

O ideologie a lumii ca unitate, ca democrație planetară, ca spațiu pacificat a înlocuit cunoașterea lumii așa cum este ea; cu credințe, origini, frontiere și identități. Turneele de conferințe pe care le făceau marii călători, în anii 1960, se numeau "Cunoașterea lumii": curiozitatea față de Celălalt și Alții, față de diversitatea infinită a lumii, descrierea reliefulor planetei, etnice, religioase, culturale, evidențierea diversității de societăți, de moravuri și de legi, fără judecată de valoare și fără prejudecată morală, ar mai fi oare posibile azi? Puterea asupra lumii este puterea de a face să dispară lumea ca surpriză, diferență, depărtare. Și această putere îndepărtează Franța și Europa de restul lumii, așa cum le îndepărtează de ele însele, cu efecte politice care pot deveni redutabile – care sunt deja redutabile.

A pleca să descopere lumea este sarcina cea mai urgentă a celor care, cu titlu privat sau public, trebuie să meargă în lume – pentru afaceri, în slujba Franței sau pentru a ne asigura securitatea. Iar această sarcină invită să regăsim reliefurile lumii, să încercăm sentimentul de lume, să reînnodăm legătura cu surpriza lumii.

Francezii, care au exercitat un mandat asupra Siriei, ar trebui să privească înspre Damasc. Prima putere a lumii a amenințat guvernul în exercițiu al Siriei precum că dacă acesta ar folosi arme chimice, ea ar interveni militar acolo. Au fost utilizate arme chimice, a căror responsabilitate opoziția a știut să o arunce pe seama armata regulate, în ciuda absenței probelor în acest sens (unul din specialiștii ruși în materie de armament, Dimitri Evseev, a redactat o demonstrație elocventă privind imposibilitatea regimului sirian de a fi folosit armele presupuse a fi trimis încărcături chimice, din motivul incompatibilității de calibrul). Iar prima putere mondială nu a intervenit. Într-o lume plată, într-o lume deschisă confruntării puterilor, treaba e inexplicabilă. Opoziția militarilor și a serviciilor americane față de o intervenție la care președintele Obama părea hotărât, nu se explică altfel: lumea nu e plată, Siria nu e Irakul, și nici Afganistanul. Și de altfel într-o lume plată, cum ar fi putut oare reveni talibanii, masacrați cu miile, expulzați din locurile lor de

refugiu și în plus blamați de o mare parte din populație, zece ani mai târziu, mai puternici și mai bine instalați ca niciodată? În Afganistan cel puțin, ca și în ținutul Purilor (Purs), Pakistan, relieful rămâne, și face istoria....

Această lume nu este plată

Pentru cei care merg din aeroport în aeroport și din dintr-un hotel internațional în alt hotel internațional, pentru cei ce se opresc la centrele de conferință și frecventează galeriile comerciale, este adevărat, lumea a devenit plată. Ei sunt la Oman, Pekin, Los Angeles, la Londra sau Bombay. Ei au posibilitatea de a alege, dacă sunt aventuroși, între un restaurant cu mâncare locală, dar savant îmblânzită pentru gusturile internaționale, și inevitabilul restaurant italianesc, snack sau chiar un bistro francez. Fețe de masă în carouri, Côtes du Rhône, și muzică de acordeon în surdină. Șoferul îi întrebă dacă preferă știri internaționale, jazz sau muzică locală. Ei merg uneori la vreun minister, cu siguranță în birouri și în centrele comerciale care servesc la petrecerea timpului liber. Bănci, cabinete juridice, sedii de mari companii. Dacă au timp, muzeul național. Pentru ei, de la un oraș la altul scenariul este același și doar câteva variațiuni amintesc de mici diferențe, care nu fac nici o diferență – câștigul pe capitalul investit, contractele și garanțiile sunt aceleași. Pentru ei, lumea chiar este plată. Așa o fi și pentru ceilalți? De la centrele de conferință internaționale, de la zonele rezidențiale și de la cartierele de afaceri până la cartierele, locuințele și zonele în care trăiesc indigenii distanța s-a mărit neîncetat. Pentru a ieși din universul protejat al legitimațiilor, codurilor, camerelor de luat vederi și al serviciilor speciale, trebuie să accepți să plonjezi într-o altă lume. Iar distanța, nu cea în kilometri, și relieful, nu cel în metri altitudine, sunt violente. Sunt anume așa din ce în ce mai des, într-un număr tot mai mare de țări, și scriu o topografie necunoscută: călătorul aventuros nu mai trebuie să se aventureze la Danakil în Cornul Africii pentru a trece dincolo de "frontiera de risc", e suficient să ia RER-ul, să treacă Sen sau să aleagă să se întoarcă pe jos mai degrabă decât să ia un taxi.

Acum câțiva ani, s-ar fi îndepărtat poate de centru, ar fi ieșit din circuit și din rutină. Pentru culori, muzică, femei și altceva. La douăzeci sau o sută de kilometri, acolo unde începe viața, acolo unde încep sudoarea, mirosurile, sunetele, țara. Cine se mai gândește azi la așa ceva? Cine se mai gândește să iasă din Lagos, din Alger sau Cap? Cine se gândește să părăsească Beirutul, Cairo sau Bagdadul, dintre cei care au datoria, nevoia sau nebunia să meargă acolo? Și chiar la Mumbai, la Mexico sau la Washington, cine are cu adevărat chef să hoinărească noaptea pe străzile nesigure și prin cartiere necunoscute?

Nu temerile noastre sunt cele care închid lumea, ci lumea este cea care se descompune. Iar în spatele ficțiunii unității lumii, în spatele realității concurenței tuturor împotriva tuturor se află această fractură geografică, socială și morală, care iese la lumină, se află violența unui relief necunoscut, care se frânge, și multiplică paradoxurile. Orașe aflate la mii de kilometri distanță sunt mai aproape, infinit mai aproape decât se dovedește a fi orice oraș față de suburbia sa – iar edilii parizieni și londonezi se amuză spunând că Paris și Londra își sunt reciproc cea mai apropiată periferie! Iar între megapolisuri se întinde deșertul! O revoluție invizibilă destructurează teritoriile, reduce bunurile publice, serviciile colective și prezența statului, astfel încât unele teritorii sunt în dezafectare, până la punctul în care cel puțin o parte din lume nu mai e demnă de frumosul cuvânt "teritoriu", pentru că orice organizare politică permanentă și organizată a abandonat-o. O parte a lumii nu mai e făcută decât din spațiu, traversat de nomazi în mod aleatoriu, și abandonat intereselor private.

Geografia pierdută

Un raport al Băncii Mondiale anunța cu mândrie că Mongolia a ales să adopte pentru politica sa economică și pentru reforma structurilor sale instituționale modelul neozeelandez. Această exprimare naivă în banalitatea ei dezvăluie ideologia instituțiilor internaționale, care par să fi înțeles că istoria și geografia nu contează, că diferențele de hazard sau de destin ar trebui aruncate la coșul de gunoi al istoriei și că în consecință

nici o problemă deșartă ce ar ține de cultură, de înrădăcinare, de mentalitate, de populație, nu ar trebui să împiedice glorioasa concurență a modelelor și alegerea din catalog de către Mongolia a modelului neozeelandez. Și adică de ce un model economic testat în Noua Zeelandă ar fi impropriu Mongoliei, dacă oamenii sunt chiar identici în capacități, nevoi și motivații?

Chinezii spun că ” la 60 de kilometri e o altă limbă”. Ei înțeleg să exprime că îndepărtarea contează, că distanța are un preț, și că geografia este o manieră de a fi a oamenilor, că oamenii nu cer așa, nici chiar prin cuvinte, limbă, sau, azi, prin unde și prin spațiul virtual.

Cine ar putea să-i mai audă? Dar cine se mai preocupă de faptul că s-a născut undeva anume? Cine mai știe încă prețul pământului pe care îl are sub picioare, care l-a hrănit, pe el, pe părinți, pe strămoși, de la origini, și care continuă să o facă? Iluzia că lumea este plată este una dintre cele mai de temut, într-atâta determină decizii proaste, într-atâta face ca iluzia să fie luată drept realitate și într-atâta reduce lumea la ceea ce aceasta nu este – situații contabile sau financiare, arbitraje și opțiuni de randament. Ea dezvăluie cea mai mare problemă a Europei: sacrificarea realului în numele ideologiei. Putem să regretăm acest lucru, dar cea mai mare parte a lumii rămâne dependentă de faptul etnic, de confruntarea religiilor, de pasiunea națională. Nu mai suntem în această situație; alții sunt, din plin. Nu mai vrem; foarte bine, dar acesta nu e un motiv ca să refuzăm să vedem că istoria acestui început de secol XXI este modelată de confruntări desenate de misiunile religioase – și va trebui să descriem rolul distrugător al evangheliștilor și mormonilor în Africa, felul în care misiunile ce au distrus animismul au precipitat populații întregi spre Islam, ar trebui mai cu seamă să ne întrebăm în cele din urmă cu privire la efectele cuceririi invizibile a Chinei de către misiuni creștine și secte care concurează serios partidul și, mai serios, sapă fundamentele societății chineze. Ea rămâne vibrantă în revendicări naționale – viitorul deceniu nu va trece fără ca două sau trei națiuni, și mai întâi de toate Kurdistan, să își capete locul în ansamblul Națiunilor Uni-

te! Să pariem că acest deceniu viitor nu va trece fără ca "libertatea religioasă" să fie pusă sub semnul întrebării la modul cel mai serios, atunci când ea înseamnă dreptul sectelor miliardare de a purcede la etnocide nepedepsite; ucigașii de indieni nu au dezarmat, ei supraviețuiesc azi în Asia, în Africa, în China, iar protejarea culturală a minorităților nu are sens, dacă nu este la fel de mult și protejare a religiilor și credințelor colective.

Istoria uitată

La începutul lui 2014, în timp ce presa aflată la ordin vântura deliciile democratice așteptate de la revoluția ucraineană, înainte de lovitura de stat, am avut ocazia să întâlnesc niște aleși, într-un Kiev în care câteva cartiere aveau alura unui război civil. Ruși, desigur – din estul Ucrainei, această țară a cărei dramă actuală vine din aceea că e traversată de linia de separație între creștinii din Occident și creștinii ortodocși, și că marea schismă din Orient rămâne pentru ea o actualitate fierbinte. Ruși, și în cazul a doi dintre ei, din familii militare sovietice, ai căror părinți au luptat, până în 1952 -1952! – cu ultiți supraviețuitori ai Armatei ucrainene, aliată eficientă a armatelor germane, ale cărei orori comise față de populațiile evreiești și militanții comuniști le depășesc pe cele comise de ocupația germană! Cei dintâi ucidau; ceilalți provocau suferință. Primi băgau un glonț în capul condamnaților, adunați la marginea unei gropi comune; ceilalți trăgeau un glonț în burtă, ceea ce ucide în două-trei zile prin otrăvire – și o făceau râzând. În aerul serios al interlocutorilor mei, în legăturile istorice pe care încercau să le explice unui francez suspectat de necunoaștere a istoriei – a istoriei lor – descopeream prezența compactă, cotidiană, a unei memorii care la noi se șterge. Cuvintele, numele își aveau greutatea în sânge, în suferință și moarte. Și o auzeam ca într-un ecou pe tânăra ru-soaică scandalizată de facilitățile acordate statelor baltice, state baltice care și ele i-au sărbătorit pe eroii celui de-al Treilea Reich în lupta antisovietică până în anii din urmă; "nu aveți memorie, nu știți nimic!". La noi, fără îndoială, Eliberarea se șterge, programul Consiliului Național de Rezistență nu mai e la modă,

și asta nu e cel mai mic din elementele noii condiții politice în Europa – Germania nu mai are nimic de care să îi fie rușine. La ei, 1945 nu s-a terminat încă; m-am gândit mult, după lovitura de stat, și în ciuda alinierii a ceea ce se pretinde a fi o diplomatie franceză la ordinele venite din America, la momentul în care vor reapărea primele semne de întrebare cu privire la componentele naționaliste, autoritare și nostalgice ale unei alte Europe, timid, pe platourile de televiziune și în media franceze...

Istoria nu este absentă decât pentru cei ce au uitat-o – iar noi o uităm. La fel cum uităm partea decisivă, pe care onoarea patriei a jucat-o în ceea ce a fost mai bun în istoria Franței, la fel cum uităm constantele istoriei popoarelor, și această incredibilă reziliență a societăților politice pe care evenimentele istorice le tulbură fără a le transforma. Desigur, în țările baltice, în Ucraina și Crimeea, lumea nu este plată! Nu este nici într-o Germanie, despre care francezii au avut dificultăți a înțelege până la ce punct rămâne mental în prima linie în fața frontului slav și ortodox, până la ce punct legătura sa esențială și profundă cu lumea creștinătății din Occident, catolică și luterană, îi determină opțiunile politice, spre exemplu susținerea față de Croația catolică împotriva Serbiei ortodoxe și slave ce a grăbit explozia fostei Iugoslavii ... Și este oare plată lumea într-o Franță, o Mare Britanie care se chinuiesc să gestioneze ieșirea din Imperiul lor, și efectul-retur al colonizării reprezentat de marile migrații – dar care va închide ușa în fața algerienilor care, acum jumătate de secol, iată, trăiau în departamentele franceze, sau în fața africanilor care cultivă franceza mai bine ca oricare colegiu sau liceu din Hexagon, și care alcătuiesc deja cel dintâi cămin al limbii franceze?

Între catolici și protestanți, între creștinii din Occident și din Orient în Ucraina, între germanii de est, cehi sau polonezi, și rușii care i-au ocupat atât de mult timp, e prea puțin spus că istoria nu trece și că lumea nu este plată! Uitarea istoriei e mai gravă decât o greșală, este o condamnare la insignifianță – sau la crimă. Natura îi face pe oameni asemănători, cultura îi separă. Natura i-ar face indistinși pe cei pe care liberta-

tea politică îi face să se deosebească. Ce negare a formidabilei lucrări a istoriei, a voinței și a lucrării omenești este această afirmație: oamenii rămân cei pe care îi face natura, rămân la fel între ei! Nu doar că afirmațiile peremptorii privind democrația planetară și guvernanta unificată nu mai sunt actuale, ci orice repetare a condamnării de către ele la uniformitate sporește mânia popoarelor ce-și caută suveranitatea. Unificării satului global îi succedă explozia planetei bancare și financiare; în Europa, toate băncile își lichidează aventurile externe și revin pe piața națională. Scăderii constante a costurilor de transport internațional i-a succedat o creștere cu 300% a prețului de container (Shenzen-Rotterdam, preț 2010-2013). Idealului unei democrații planetare îi succedă realitatea experiențelor politice determinate. Pragmatismul judecă pomul după roadele sale și observă ieșirea din democrație, căreia, în numele drepturilor, al dreptului și al pieței, i se abandonează Europa, la fel cum, în felul lor, și Statele Unite i se livrează.

În momentul în care Arabia Saudită încearcă să se separe de Yemenul în fierbere printr-un zid înalt de trei metri, construit pe toată lungimea de 1 800 de kilometri de frontieră comună, trebuie să terminăm cu afirmația că lumea este plată. Este afirmația ideologică a momentului. Era poate un vis, e poate un coșmar, dar mai ales e un proiect – și să se sfărâme munții, să se topească ghețarii, să ardă pădurile, cine se opune comerciantului și bancherului! Nu contează că ea neagă geografia, istoria și experiența de peisaj a oricărui călător, el urmărește un obiectiv; într-o lume plată, imperiul își poate întinde la nesfârșit legea, și să nu vă faceți iluzii, nu puteți să vă mai ascundeți nicăieri! Internetul nu are relief, nu are peșteri sau grote din care ne-ați putea sfida, iar lumea digitală care înlocuiește lumea nu cunoaște nici umbră, nici uitare, nici distanță, nici relief, orice rezistență e imposibilă!

Proiectul politic de aplatizare a lumii este mai întâi de toate unul moral și cultural; lumea este redusă la măsura unică a banilor, a producției și a economiei, iată ce înseamnă cu adevărat a o aplatiza.

Adevărata bătălie este cea care ne opune tuturor celor care ne vor Binele. Este bătălia împotriva supraabundenței, sațietății, belșugului total, și este o bătălie inversată: ei se băteau să supraviețuiască, pentru a avea acel minimum, noi ne vom bate contra sistemului dorinței, confortului, neantizării fericite într-o satisfacție permanentă. Ieșim dintr-o servitute milenară pentru a intra într-o dependență inversată. Nu tradițiile, nu instituțiile statului ne zdrobesc, ci slăbiciunea lor care ne lasă pradă coloniștilor. Suntem zdrobiți de binefaceri, armați de pozitiv, lăsați cu gura căscată și orbiți de promisiuni care vor fi ținute. ”Să mi se facă chef”, cântecul lui Johnny Halliday se scufundă în inima modernității și a revoltelor latente.

Dezbaterea va merge până la capăt. Echipamentul mental ce ne asigură de meritele educației, dezvoltării, electricității și ale Wifi nu va trece de secolul XXI. Și nu e vorba, cum face Jared Diamond, de a inventaria tehnicile sociale ale popoarelor ”primitive” pentru a ne inspira sinele și pentru a împrumuta de la ele câteva rețete care ne-ar putea fi utile.

E vorba de a renunța la Bine ca proprietate a noastră. E vorba de a termina cu istoria noastră ca istorie universală, cu istoria situației noastre ca sens pentru istoria celorlalți, de a rupe cu iluzia progresului uman, când acesta progresează cu adevărat doar atât de puțin, atât de rar și într-un mod atât de fragil! Este vorba de a înțelege adevărul acestei afirmații a lui Claude Lévi-Strauss : ”omul e incapabil să atingă fericirea, nu din cauza naturii sale, ci din cauza artificiilor civilizației”.

Trebuie să avansăm spre un relativism voios și lipsit de complexe, în care ne afirmăm propriile credințe, propriile preferințe, să avem considerație pentru credințele și preferințele celorlalți pentru a le întări pe ale noastre, fără a ne interzice să luăm de la ele ceea ce ne-ar face mai puternici, și să ne păzim de a voi s-i convingem, să-i evanghelizăm sau să-i atragem către propriile noastre credințe și preferințe. Este lucrarea respectului, a recunoștinței, și în cele din urmă a acceptării celuiilalt ca fiind cel care noi nu vom fi niciodată, cel care va fi mereu celălalt, și care prin asta e atât de prețios pentru noi, esențial chiar, fără

de care nu vom putea trăi și am fi incapabili să simțim ceea ce suntem. Serviciul incomensurabil, pe care ni-l furnizează celălalt este de a fi deosebiți unul de altul. Iar privilegiul distincției pe care i-l datorăm, îl periclităm de fiecare dată când vechile reflexe de cucerire, de asimilare, de evanghelizare reapar la suprafață.

A merge înainte spre o lume care nu mai are nevoie de centru, către recunoașterea mutuală a libertății politice, înseamnă a refuza cu strictețe orice discurs suprematist, orice atitudine misionară, orice voință imperialistă, înseamnă, de asemenea, a lupta împotriva acestei facilități a gândirii occidentale care este universalismul – această tentație permanentă de a face din propria parohie lumea întregă.

Ce așteaptă Uniunea Națiunilor europene pentru a-și decide propria doctrină Monroe – pentru a decide că în interiorul frontierelor sale, ale Europei care a fost albă și creștină, și în vecinătatea ei continentală, nici o intervenție externă nu este legitimă, și că interesul european primează asupra oricărui alt interes, prin toate mijloacele?

Pentru dreptul la război

În Antichitate, condiția sclavului se distingea prin interdicția de a purta arme, de a participa la război. Și este marca infamantă a colonizării cea de a nega coloniștilor orice capacitate de a se înarma, de a-și apăra teritoriul și libertatea. Ei sunt sclavi de îndată ce li s-a retras dreptul la arme; desemnarea mediatică a "teroriștilor", în Irak, Palestina, în Caucaz, în Tibet sau oriunde altundeva pare a avea ca singură funcție cea de a le nega popoarelor ocupate dreptul la rezistență. Războiul este expresia supremă a voinței popoarelor și a capacității de a-și alege în mod liber propriul destin. Putem dori să-l evităm. Dar trebuie să cântărim bine la ce libertăți renunțăm evitându-l. Și trebuie să ne întrebăm serios pentru a ști dacă, tânjind la paradisul păcii, nu cumva acceptăm infernul supunerii.

Printre aceste minciuni ale Binelui, cea care vrea să spună că războiul e cel mai rău dintre rele, că războiul trebuie evitat

cu orice preț, scos în afara legii și că singurul fapt de a fi pornit un război e de ajuns pentru a condamna un regim, o națiune sau un stat, este din cele mai grave. Tribunalul de la Nuernberg a reținut printre acuzațiile majore împotriva liderilor naziști crimă de a fi dorit războiul. Această crimă va fi mereu crima celor învinși; învingătorii nu au făcut, desigur, niciodată, altceva decât să se apere. E timpul mai ales să recunoaștem că greșeala democrațiilor a fost de a nu face războiul, acest război care ar fi schimbat totul, în momentul în care trebuia să fie făcut și în formele în care trebuia să fie făcut – ceea ce ne-ar fi scutit de cele câteva zeci de milioane de morți. În speță, cultul orb al păcii este cel ce a ucis, și care a făcut mai mult rău decât ar fi putut face un război, de exemplul în momentul remilitarizării malului stâng al Rinului și a Renaniei. Și e timpul să revenim la semnificația războiului, în momentul în care, nu fără motive, e ceva comun să se anunțe sfârșitul războiului, monopolul violenței internaționale deținut de tabăra Binelui – Statele Unite și NATO – având drept consecință că orice operațiune externă nu mai este decât o operațiune de poliție un pic mai dură, și că oricine care rezistă este un terorist – așa stăteau lucrurile deja sub Ocupația germană (André Malraux îi evocă, în *Antimemorii*, pe gardienii de închisoare care strigau ”turiști, turiști”, pentru că un deținut îi învățase să spună acest cuvânt...). Ea poate fi și un recurs pentru statele incapabile să compenseze distrugerile cauzate de schimbarea climatică, epuizarea solurilor și apelor sau ravagiile ecologice produse de vecinii lor...

Trebuie să se facă totul pentru a preveni războiul, pentru a-l face inutil, derizoriu sau criminal. A face războiul imposibil înseamnă a face ca lumea întreagă să fie sub sclavie. A termina cu războiul înseamnă a termina cu libertatea politică. A face războiul imposibil este visul regimurilor totalitare sau al celor care cred că destinul lor manifest sau faptul că sunt aleși ai divinității trebuie să-i pună la adăpost de ceilalți – și să le asigure dominația universală asupra celorlalți, subjugați, incapabili să se mai bată. Sclavi negri din America, triburi de peste tot, indigeni de mâine, care poate vom fi chiar noi, tehnicile de obediență vă vor distruge

fără să fi putut măcar să vă bateti, ceea ce e mai rău decât să mori în bătălie. Trebuie ca războiul să redevină posibil. Deoarece există ceva mai rău decât războiul: supunerea, sclavia sau invazia, și terorismul pe care acestea îl aduc cu ele.

Va trebui oare în cele din urmă să scriem un elogiu al războiului? Va trebui oare să ne întoarcem la această veche certitudine a stăpânilor de altădată: ordinea lumii stă în cele din urmă în posibilitatea războiului, iar această posibilitate este recursul ultim al libertății politice? Nu există societate politică demnă de acest nume fără capacitatea autonomă de a recurge la arme, fără capacitatea independentă de descurajare, fără ca recursul la război să fie ultima șansă de a rămâne și de a dăinui. Dacă războiul adevărat redevine posibil, atunci adevărata pace va reveni și ea, în realitatea intereselor care se înfruntă, fără minciuna Binelui, a prieteniei dintre popoare și a salvării viitoare. Să lăsăm pe seama zeilor grija salvării, celor care își strâng mâinile să le lăsăm declarațiile de prietenie, iar judecata asupra Binelui să o lăsăm celor sunt în stare de așa ceva. Să ne mulțumim cu faptul de a ne concilia interesele, cele ale națiunilor suverane, egale și libere, să acceptăm cu modestie să le recunoaștem ca legitime, concurente și chiar opuse, și să lucrăm pentru a le pune în acord, înspre bine și pentru fiecare dintre noi. Și să căutăm ca nici o putere, niciodată, să nu fie mai puternică decât coaliția celor pe care i-ar amenința în suveranitatea lor, în autodeterminarea lor și în urmărirea propriilor interese. Este ambiția de a reconstrui un sistem internațional durabil, de a face din posibilitatea războiului condiția însăși a păcii și a respectului reciproc. Este o ambiție demnă de Franța, ambiția unei Eurasii care să fie un arbitru al puterilor și un străjer împotriva oricărei tentative de imperialism mondial.

Nu am terminat cu surprizele, imensitatea, straniețea lumii. S-a terminat, pentru totdeauna, cu lumea mondializată promisă uniformității. Și așa e. A regăsi dragostea pentru diversitatea lumii, pentru lucrurile minunate care o populează și o bântuie este o sarcină strategică ce surclasează multe altele – și care este fundamentul strategiei. Deoarece fațada uniformă

este cea mai mare capcană. Deoarece ideea unei lumi plate este cel mai mare producător de erori strategice, de imprecizii și de contra-sensuri. Iar datoria noastră este de a redescoperi lumea, de a regăsi modestia, curiozitatea și privirea deschisă a marilor descoperitori ai pământului nostru, a celor care descoperă necunoscutul, acestea fiind mijloacele cele mai simple pentru această fericire a vieții care este aptitudinea de a ne minuna.

12– ”Lumea ne aparține”

”Ideea totalitară că totul poate fi schimbat nu a demonstrat până acum decât un singur lucru, și anume că totul poate fi distrus.”

Hannah Arendt

La intrarea în Lusaka, capitala Zambiei, un mic stat anglofon prins între giganții care sunt Angola, Zimbabwe și Congo, o serie de panouri afișează cu mândrie fotografiile de școlari sau studenți care surâd la sloganul: ”Prin educație și cunoaștere posedăm lumea!”. Ce vor face din el?

China, de la Deng-Xiao-Ping, a crezut că lumea îi aparține. Creșterea industrială, imobiliară, financiară lipsită de măsură a Chinei a propulsat-o la primul rang mondial, imediat în urma Statelor Unite, dar înaintea Japoniei. Ea ne-a făcut să credem că totul e posibil, mai ales urmărirea unei creșteri de două cifre în răstimpul unei noi generații. Dar China șchiopătă. Nu în ce privește bula imobiliară, paritatea yuan/dolar sau manevrele americane agresive la adresa ei. Ci în ce privește supraviețuirea. Dacă autoritățile chineze însărcinate cu ocrotirea mediului ar avea curajul, dacă instituțiile internaționale ar îndrăzni să o facă, Pekinul, Harbinul și atâtea alte orașe chineze ar trebui să fie declarate nepotrivite pentru viața umană și evacuate. ”Creștere sau moarte” era sloganul din trecut; ”creștere și moarte” va deveni sloganul viitorului. Prim ministrul Li Ke Qiang a spus-o pe șleau în martie 2014: noua frontieră a Chinei este acolo, într-o creștere viabilă pentru chinezi! Iar goana înainte spre cumpărarea de măști individuale, de purificatoare de aer în birouri, apartamente, pe suprafețele comerciale, în stațiile de metrou, chiar îmbunătățirea calității benzinei nu răspund oare la întrebarea: China va fi moartă înainte de a fi bogată?

"Lumea ne aparține". De la Venetia la Washington, și de la Shanghai la Maputo, capitala Mozambicului, fraza este atât de prezentă, încât aduce cu un manifest al modernității. Starea de azi a lumii nu și-ar fi putut găsi o formulă mai directă, o promisiune mai excitantă – pentru cei care au pofta să fie proprietari exploataatori ai lumii, desigur. Pentru ceilalți...

Fraza merge mână în mână cu alte refrene ale modernității: "Nu nu este un răspuns", "Trebuie să schimbăm lumea", "We do business for a better place" ("Facem afaceri pentru o lume mai bună"), "No limit" ("Fără limite"), "Keep moving, moving, moving" ("Continuă să te miști, să te miști, să te miști"). Engleza ne vine în minte în mod natural, pentru că majoritatea afirmațiilor exprimă ideologia utilitaristă, pe care Statele Unite o răspândesc. Banii permit totul; și cei mai mari prădători de la sfârșitul unui mileniu sunt acei Steve Jobs, acei Bill Gates, acei Georges Soros și alții, pot să ia în răs frontierele, culturile și națiunile în numele Binelui – și în numele miliardelor pe care le au, și care le permit fundațiilor lor să-și facă din lume propriul teren de joc, într-un dispreț față de istorie, popoare și opțiunile acestora! E atât de ușor de înlocuit justiția cu caritatea, de a-i invita pe cei care cer justiție să le mulțumească miliardarilor pentru firmiturile care le cad de pe masă! A-i elimina pe toți cei care se ridică dorind să schimbe lumea este o sarcină profilactică urgentă, fără îndoială cea mai urgentă dintre toate; cei care vor realiza această sarcină, vor salva lumea. Problema nu este că lumea nu îi poate aparține omului, ci că îi aparține deja prea mult. Prea multe mijloace, și prea puțină conștiință. Impunitatea celor care distrug diversitatea animală, vegetală, umană, în slujba intereselor lor sau a fanteziilor lor, este caracteristică pentru un moment al istoriei care constă în esența lui în a nega istoria și a visa la oameni fără trecut.

Problema nu e că nu am fi în măsura de a poseda totul, ci mai degrabă că a poseda totul înseamnă a distruge totul. Hannah Arendt a văzut asta fără nici un echivoc, cursa economică actuală fiind lipsită de ambiguități în această privință. Iar problema este că această frază se lovește de paradoxul deja întâlnit

apropo de "societatea cunoașterii": cu cât lumea ne aparține mai mult, cu atât o înțelegem mai puțin, și cu cât ne aparține mai mult cu atât mai mult ne scapă, ca și cum a lua în posesie ar însemna deposedare, iar proprietatea ar însemna sărăcire.

Expresia "Lumea ne aparține" ar trebui luată *à la lettre*; este o declarație de război. Sfârșit al respectului; sfârșit al decenței; sfârșit al acestei arte de a trăi care se măsoară mai întâi prin a nu distruge nimic, a nu strica nimic și a nu lăsa nici o urmă a trecerii tale. Iată de ce milioane de chinezi suferă de maladii respiratorii, iată de ce elefanții din Africa sunt decimați, iată de ce trăim o fază neprevăzută, intensă, universală de colonizare. Și iată de ce Franța este somată să se deschidă către o imigrație de populații care folosește atât de bine intereselor acestor noi coloniști, iată de ce statul la ordine impune administrației sale să facă totul pentru a distruge rezistența regiunilor, orașelor, comunelor care înțeleg să rămână ceea ce sunt și să păstreze unitatea populațiilor lor! Iar respectul trece prin separație, supraviețuirea trece prin limite și a schimba nu înseamnă a salva, ci a menține înseamnă a salva! "Lumea ne aparține", judecă cei care pronunță fraza cea mai vinovată, cea mai criminală posibil; pe noii coloniști, nu numai ai planetei, ci ai condiției umane, înțeleg aceștia să-i plieze la interesele lor.

Este declarația de război pe care colonialismul englez i-a făcut-o populației Indiei, țara cea mai bogată din lume încă la mijlocul secolului XIX, atunci când a impus regimul de proprietate privată asupra pământului. Până atunci, pământul nu aparținea nimănui, poate doar zeilor, iar țăranii care îl exploatau nu erau decât gestionari. Britanicii au impus privatizarea și însușirea pământurilor, cu nașterea acelor "zamindar", castă a marilor proprietari complici ai coloniștilor, cu un rezultat bine documentat: dacă foametea a ucis un milion de hinduși din 1800 până în 1825, ea a ucis mai mult de 15 milioane între 1850 și 1900.

Așa cum scrie François Gaultier (*Quand l'Inde s'éveille*, Editions du Rocher, 2013), "O zecime din populația Indiei moare de foame pentru că proprietatea privată nu le mai permite accesul la pământ!" În ceea ce avea să fie într-o zi Zimbabwe,

Cecil Rhodes nu avea să facă nimic mai rău, deposedându-i prin contracte leonine pe șefii tradiționali ai comunităților organizate până la de el în formă de cooperativă. Război indigenilor; război celor care își sunt suficienți, celor care au îndeajuns, celor care își găsesc în altă parte pacea, satisfacția sau fericirea. Război mai ales celor care ignoră proprietatea privată și care refuză să facă din războiul tuturor împotriva tuturor cheia ordinii sociale! Război colonial, care înțelege că nimic nu mai oprește mobilizarea resurselor, că nimic nu se mai opune exploatării lumii, convocării tuturor resurselor, cele din pământ, din ape, din mări, din aer. Nimic altceva nu e în joc în proiectul american de hartă în valoare de un miliard de dolari – un demers pretins științific și exhaustiv al bogățiilor din subsolul african pentru a se putea angaja cursa exploatării! Ideea de a întreba statele africane, ce cred despre toate acestea și popoarele africane, dacă vor cu adevărat ca străinătatea să dispună de toate secretele pământului lor și din subsolul lor, nu i-a venit nimănui, pentru că e spre binele lor! Nimic să nu scape utilității sale, nimic să nu evite exploatarea sa, mesajul este clar, puterea la fel – puterea care distruge orice opoziție, puterea care supune totul obedienței, puterea care nu cunoaște nici umbră, nici uitare.

Noi nu trăim o descreștere a puterii, trăim o creștere excesivă a puterii. Dar o putere, a cărei natură s-a schimbat. O putere care nu este, nu mai este politică. Spunem "SUA", dar e vorba de mafiele etno-financiare care le unesc. Spunem China, și e vorba de capitalismul "Prinților roșii" care o reglează. Spunem Rusia, și e vorba de foștii demnitari sovietici sau de fiii lor, cei care deturneză imensele bogății ale solului și subsolului. Este vorba de putere, desigur. Dar aceasta a rupt legăturile cu societățile umane și națiunile. Cei care înțeleg să își însușească lumea, să o plieze după interesele lor și să o reducă la utilitatea lor, declară război celor pentru care lumea este ceva de respectat, de menajat, de transmis. Cine le aduce aminte de constatarea tuturor etnologilor: bunurile care contează sunt cele care se dau, se moștenesc sau se împărtășesc, niciodată cele care se vând? (a se vedea *Au fondement des sociétés humaines*, Mauri-

ce Godelier, Flammarion, 2002). Sloganul "Lumea ne aparține" rezumă de minune strategia omului desprins de sol, asemeni nomazilor care practicau tactica pământului pârjolit, asemeni celor fără de pământ, fără de lege și fără de credință, care scoteau din fiecare parcelă și din fiecare moment tot ce puteau acestea să le dea, fără remușcări și fără a privi în urmă. America știe oare să privească în urmă? "Lumea ne aparține" pregătește viitoare etnocide, și justifică deja etnocidele care se derulează sub ochii noștri, prin faptul educației forțate, al dezvoltării obligatorii, al furtului de pământuri, al vieții, și al acaparării nebunești a tuturor resurselor disponibile – și lichidarea lor grăbită în schimbul valorii lor monetare.

"Lumea ne aparține" este un proiect: OPA (Organizational Process Assets) despre lume. Este un proiect criminal: proiectul de distrugere a lumii ca lume. Aroganța celor care se intitulează "dezvoltatori", sau "promotori", a celor care populează "agențiile de dezvoltare" și instituțiile de ajutor internațional ar trebui să ne pună în gardă. E suficient să se termine cu cei care cred că pământul care este sub picioarele lor, că viața care germinează, care forfotește și izbucnește primăvara și behăie prin staule nu aparține nimănui. Este un proiect imperialist care înrolează pofte, interese dezrădăcinate și dorințe dictate de publicitate, pentru a declara război societăților constituite, acestor societăți politice care se definesc în spațiu prin frontieră, în timp prin transmiterea unei identități și în lume prin norme, reguli și moravuri care le sunt proprii. Această singularitate, această limită și această închidere îi fac pe prădătorii nomazi să turbeze, îi fac neputincioși; cum se face că există popoare sustrate legii interesului comercial, națiuni în care banca nu face legea, state care controlează investițiile și care păstrează unitatea națiunii! Cum să existe sisteme economice care nu îl remunerează pe acționar, ofițeri ministeriali care nu pot fi cumpărați de fonduri de investiții, pământuri, specii sau oameni pe care bancherul și comerciantul nu îi pot trata ca pe niște active de negociat! Cum să existe națiuni care nu se lasă invadate, care se sustrag forțelor Binelui!

Generalul Wesley Clark, comandant ale forțelor NATO care bombardează Serbia din martie până în iunie 1999, are un răspuns. Răspunsul său. El proclamă: "Europa va fi cosmopolită sau se va scufunda...popoarele neamestecate aparțin ideilor perimate din secolul XIX". Ordin către Europa să se deschidă în fața invaziilor....dacă nu, bombardierele NATO nu sunt departe! Ordin către toți să intre în sistemul american de colonizare....obedița este singura atitudine acceptabilă! Iată-l pe unul care nu se îndoiește că lumea îi aparține anume lui sau că i-a fost lăsată moștenire! Celebrat de stânga atlantistă, terorismul acestui general american nu a fost niciodată denunțat așa cum ar fi trebuit, și nici nu va fi niciodată inculpat așa cum ar trebui – ca niște complici ai operațiunilor NATO în Iugoslavia, în Libia sau în Ucraina.

America fabrică cu milioanele monștri din aceștia blânzi, care cred că lumea e a lor – care înțeleg să facă în așa fel, încât nimic să nu le scape din dinți. Nenorocirea e că au și emuli; China care își caută salvarea în creștere, o Chină care a realizat prea bine cuvântul de ordine al Revoluției Culturale – gata cu tradiția, obiceiurile, ierarhiile, cultura – va avea cu atât mai puține rețineri în a face ca lumea să se plieze la interesele sale, doar că deocamdată nu are toate mijloacele pentru a o face. Suntem la antipozii unei Franțe, unei Europe care au toate motivele să fi învățat: lumea nu aparține nimănui. Cei care cred că o au, pierd din aceeași mișcare. Cei care cred că o pot plia după interesele lor, o distrug. Va trebui să regăsim accentele lui Jean-Jacques Rousseau pentru a denunța iluzia privatizării generalizate, a contabilității universale a resurselor și a unui model redus la utilitatea sa și livrat către exploatare.

Iluzia proprietară

În fața freneziei acaparării, a extinderii neașteptate a domeniului dreptului, pieței și contractului, etnologi, sociologi, antropologi nu pot decât să repete o constatare generală, dar de neauzit: nu economia merge rău, ci societatea! Și este infinit mai dificil să se creeze o societate plină de încredere, pașnică, decât să se realizeze o creștere economică.

Într-o broșură consacrată facilităților de "business" în Zambia, am citit în ianuarie 2014 aceste rânduri surprinzătoare: "Dacă David Livingstone este pe bună dreptate recunoscut ca primul occidental care a ajuns până la cascadele din Zambezi Mosioa Tuni (pe care le va redenumi, oare cu ce drept, Cascadele Victoria), nu putem să nu fim uimiți de renumele său, de vreme ce a eșuat în toate scopurile pe care trebuia să le urmărească: nu a reușit să creeze posturi de comerț durabil cu regatele africane pe care le-a străbătut (din Africa de Sud și până în Tanzania de azi) și nici nu a reușit să convertească la creștinism populațiile cu care stabilise relații amicale."

Controversa este lipsită de interes, dacă e vorba de a-l opune pe Livingstone, iubit și respectat de toți africanii, lui Stanley, care concepea expediția ca pe o demonstrație de forță și nu se îndoia nici o secundă de dreptul său de a-i extermina pe indigeni în beneficiul comanditarilor săi, americani, apoi belgieni. Ea prinde și mai mult relief pentru cel ce se oprește la cuvântul: "trebuia". Livingstone "trebuia" să îi convertească pe africani să devină englezi ca toți ceilalți. Ce eșec! În 2014 occidentalii încă mai afirmă datoria exploratorului: să deschidă ruta comerțului și să convertească populațiile. Instituții internaționale finanțează infrastructurile și deschid ținuturi puțin cunoscute jefuitoarelor veniți de peste tot! Fundații, precum cea a lui Bill și Melinda Gates, finanțează operațiuni de influență care îi vor constrânge pe africani, împotriva propriei voințe, să accepte OMG! Nu mai e loc pentru respectul unui Livingstone față de culturile și moravurile locale, nu mai e loc pentru îndoială; conversiile și dezvoltarea comercială forțată le fac oare atâta bine africanilor? Câte miliarde de dolari de diamante, de aur, de cupru sau de metale rare au fost extrase din subsolul congolez fără ca vreun dolar să ajungă în vistieria statului sau a congolezilor? Trebuie oare să considerăm conversiunile religioase și comerțul drept oportunități de oferit, fără constrângere, sau ca o obligație, la care toate mijloacele pot contribui în mod legitim?

Imperialismul comercial există dintotdeauna. Noutatea e că el ne ocupă și mintea. Noutatea e că se îmbracă în culorile teo-

riei economice și că finanțează catedre, teze și premii Nobel pentru a se justifica, pentru a se promova și a-și asigura interesele, și conștiința curată – pentru că profesori eminenti au spus, au publicat și au predat aceste lucruri. Afirmatia sa centrală este că liberul-schimb este întotdeauna cel mai bun regim comercial posibil. Principiul său este că doar bunurile private, cele cu care se face comerț, au valoare. Aceste contra-adevăruri rezultă ambele din aceeași confuzie, cea dintre lucrurile care se schimbă între ele și care se vând, care strălucesc prin prezentare și lucrurile care nu se schimbă și nici nu se vând, și care alcătuiesc viața – care aduc acel ceva, fără de care produsele de consum își pierd orice savoare și orice interes.

Faptul că cumpărarea și consumul de produse și servicii private poate da satisfacția pe care încrederea, securitatea, armonia socială le asigură, este deopotrivă total iluzoriu și zilnic infirmat; sunt bunuri și satisfacții de ordin diferit, iar bunurile și serviciile private nu pot și nu vor da niciodată echivalentul satisfacțiilor de ordin public. Așa cum scrie Albert Hirschmann, fericirea privată este mai întâi efectul virtuților și bunurilor publice; națiunile care nu acceptă această realitate, au toate șansele de a-și distruge mai întâi propriile societăți și apoi condițiile durabile necesar bunului mers al afacerilor. M-am gândit adeseori la lucrarea lui Hirschmann, spre exemplu în hotelurile care oferă feluri de mâncare de excepție, chiar sushi – pește crud – dar în care nu se pune problema de a bea apă de la robinet! Încredere afișată în produsele private, neîncredere riguroasă în bunurile publice! Sau, mai mult, reședințele de vacanță asiatice sau africane care au pretenția de mare lux, dar în care paludismul, holeră, febra galbenă și atâtea alte boli mișună în permanență pe sub marmură și podoabele din decor; chiar în ghetourile pentru super-bogătași baricadate de sârma ghimpată, cu ziduri, camere video și foșoare de gardă! În 1992, o petrecere dată de filiala franceză a unei bănci ce finanțează petrolierele locale, reunea la Houston, acea *gentry* locală (elita, pătura de sus – n. trad.), cu toții strălucitori și bucuroși pe dinafară – în spatele gardurilor de copaci tunși în mod savant, în spatele foșoarelor, camerelor și

gărzilor armate care supraveghează bulevardele, exteriorul, plin de amenințări obscure și redutabile! Bunuri publice disprețuite, desconsiderate, sacrificate; bunuri private împopoțonate, a căror strălucire nu poate ascunde sordida realitate pe care sunt placate! Eroarea este sinucigașă. Acele cluburi "Club Med" nu prosperă niciodată timp îndelungat în mijlocul oceanelor de ruine, de cocioabe și de miliții private. În măsura în care cei ce le produc, le vând și obțin beneficiu din ele contribuie la îmbogățirea bunurilor publice și a serviciilor de interes general, produsele și serviciile lor private își pot conserva valoarea. Un pas mai departe, iar strategia, demersul comercial, gama de produse și servicii, nu servesc rezilienței firmei și națiunii decât în măsura în care servesc culturii, singularității și identității firmei sau a națiunii; deoarece strategia se copiază, demersul comercial se combate, produsele și serviciile se imită, și doar cultura, singularitatea și identitatea, doar ele, nu sunt nici replicabile, nici vandabile; destinul lucrurilor care se vând este de a servi lucrurilor fără de preț! Sau de a dispărea odată cu ele...

Lección este simplă: bunurile private nu înlocuiesc bogățiile structurale și identitare. Proprietatea nu face societatea. Economia promite ceea ce nu poate da, și distruge în numele creșterii elementele de satisfacție efective, durabile, reziliente, pe care nu le înlocuiește. Întreg mecanismul de privatizare a spațiului public, a bunurilor publice și a serviciilor publice constă în această mișcare de substituie prin insatisfacția remunerată a satisfacției pacifice – și gratuite. Privatizarea generalizată a resurselor și a existențelor este o greșeală ce se va plăti, mai ales pentru că mai puțin e vorba, de acum înainte, pentru ceea ce cheamă economie, de a crea decât de a lichida – de a distruge structuri sociale, entități politice și culturi umane, dar și resurse naturale, specii animale și vegetale, în schimbul echivalentului lor financiar. Nu lumea va fi cea care nu va rezista la toate acestea, ci noi. Noi, ca acel ceva comun, noi, care trăim din simboluri la fel de mult ca din pâine, noi, cei capabili să acționăm și să progresăm atâta vreme cât cooperarea ne unește și ne leagă, mai mult decât atunci când competiția ne separă sau ne opune.

Știința limitelor

Trebuie oare să așteptăm ca dorința infinită de lucruri finite să rostească sentința supremă?

În 2011, am urcat pe Irrawady, fluviu ce formează artera centrală a Birmaniei, fluviu redenumit Ayarwady pentru a termina cu colonizarea, britanică desigur, și pentru o mai bună deschidere către noua colonizare, de data aceasta chineză. Într-un perimetru numit "domeniu militar" aveam să traversez kilometri – da, kilometri! – de trunchiuri de copac puse grămadă în stive de mai mult de patru metri înălțime, dintre care unele, cu diametre mai mari de doi metri, erau tot atâția giganți din pădurile birmane sacrificați poftelor fără saț ale Chinei pentru lemnul lor prețios. Și aveam să caut în zadar delfinii din fluvii, aceste creaturi atât de reale, dar și la fel de mitice, pe care pescarii tradiționali îi folosesc drept aliați pentru a-i aduce pe peștii din fluviu în plasele lor, conform unei alianțe pe care unii o consideră că se află la originea Birmaniei înseși. Aliații Chinei nu mai sunt aliații zeitelor și zeilor, fie ele și ei zeite și zei ale fluviului, foarte pașnici de altfel. La fel ca ultimii delfini de pe Yang Tse ce au dispărut acum mult timp, uciși cu intenție pentru că folclorul popular îi numea "zeite ale fluviului", și pentru că maoismul nu putea digera o referință divină, ultimii delfini din Ayarwady dispar, iar schimbarea de nume a fluviului nu va ajuta cu nimic: prea mulți căutători de aur din amonte aruncă deșeuri toxice, prea multe uzine chimice poluează fără măsură, prea mulți subcontractori ai Chinei mai întâi, ai Occidentului apoi, de la începutul anului 2012, folosesc fluviului ca pe o pubelă, fără teamă și fără control, pentru a mai fi vreo șansă de supraviețuire pentru zeei și zeitele fluviului, acești delfini aliați ai oamenilor, care împărtășesc cu ei șansele de supraviețuire (pe aeroportul Pekin, în decembrie 2014, legenda unei fotografii semnalează posibila extincție a unei alte specii de delfin, specie din care mai subzistă încă vreo câteva exemplare în fluviile chineze, indică deopotrivă progresul conștientizării și neputința mărturisită de a schimba orice dintr-o sărăcire programată a diversității).

Chestiune de putere, încă. Chestiune a puterii esențiale, care este simbolică; visul american, ieri, visul chinez, de ce nu, visul european, poate, sunt făcute din simboluri mai mult decât dolarii, yuanii sau euro. Comunismul chinez, mai mult decât liberalismul financiar, nu tolerează alt paradis decât al său. Și nici nu va putea exista un alt Dumnezeu decât Dumnezeu – Mao, Dow Jones, sau viitorul Ipad cu ecran subțire. Acapararea lumii înseamnă negarea funcției simbolice. Ea vine direct din urbanizare, care îi face să piardă din vedere limitele pe cei ce vedeau arborii crescând, vedeau animalele născându-se și murind, și brazdele înverzindu-se la momentul potrivit. Această sărăcire este decisivă în slăbirea resimțită a puterilor vizibile și în vârtejul politicului. Fără togă, regele nu e rege.

Dacă lumea ne aparține, istoria nu mai are nimic de făcut. Istoria, scurtă sau lungă, care a definit frontiere, a trasat linii de separație, a dat consistență și reziliență comunităților umane, societăților, care a văzut schițându-se, diversificându-se, aprofundându-se, culturi și civilizații...Istoria și ea ne învață să fim prudenți față de efuziunile de pasiune și față de vârtejurile de voință, ne amintește că dreptul a justificat totul, împotriva a orice, că adevărul a fost rând pe rând expresia stăpânilor și a seniorilor care îi vânaseră pe stăpâni, că vinovații de război sunt mereu cei învinși....Ideea unui destin manifest, precum și ideea de a fi aleși de divinitate nu înseamnă nimic altceva decât dispariția celor care li se abandonează, pentru că mai devreme sau mai târziu vor avea toată lumea împotriva lor.

De la romani încoace, dictonul ”nefericiți cei învinși” este de o permanentă actualitate.

Istoria este un capital

Față de aventurismul care face ca Europa să iasă din rațiune și din istorie, față de lipsa de măsură care împinge superputerile americană și chineză dincolo de ele însele, imensul capital al Franței este istoric. Ființa profundă a Franței se îndoiește de efuziunile științei și rațiunii, este neîncrezătoare față de

seducțiile trecătoare ale doctrinelor și vorbelor mari, nu crede în proclamațiile sforăitoare ale marilor corpuri și ale înalțelor adunări. Ea își aduce aminte că însuși Consiliul de Stat care îi obligase pe francezi să se adapteze la imigranți (raportul Tuot, martie 2014), validase statutul evreilor sub Pétain, și că aceiași magistrați care îi trimiteau pe cei din Rezistență la moarte, îi zideau în grinzi pe colaboratorii judecați și condamnați. Și mai știe și că în aceste Consilii, Curți și Înalte Adunări, plăteau foarte puțini dintre cei care îi făceau pe alții să plătească. Dacă e din Nantes, își aduce aminte de cei cincizeci de ostatici de la Nantes și Châteaubriant, împușcați în represaliile unui atentat împotriva unor ofițeri germani, și nu a uitat de cele două zile de joi din 16 și 23 septembrie 1944, în care bombardierele americane au lansat bombele în chiar centrul orașului. Erau zile de joi de dinainte de reînceperea școlii, familiile erau în număr mare la cumpărături, și câteva mii de nantezi au murit sau au rămas invalizi pe viață pentru că salvatorii își goleau calele de bombe inutile – am crescut în preajma unuia dintre ei, grădinar al orașului, înnebunit de teroarea acelor două zile îngropate sub dărâmături...

Desigur, nu era nici Varșovia, nici Dresda sau Hamburg. Este de ajuns pentru a ști că, victorioasă sau înfrântă, glorioasă sau demnă de milă, o țară aflată în război își plânge întotdeauna morții. În spatele cuvintelor *amic* sau *inamic* se ascund atâtea lucruri! Iar francezii rețin din istorie și din putere că înainte de a-l cunoaște pe învingător, nimeni dintre cei umili nu știe cine are dreptate și cine se înșală.

Acest relativism amabil, această înțelepciune a pământului, nimeni altul nu le-a exprimat mai bine decât Claude Lévi-Strauss. Este oare efectul fascinației sale adolescente pentru formațiunile geologice din Grands Causses sau Cévennes, pe care povestește că le-a urmărit zile întregi, ca pe însăși istoria pământului? Regăsim aici mânia care îl cuprinde pe etnologul acelor *Tristes Tropiques* față de "insensibilitatea revoltătoare" a misionarilor americani care operau printre triburile indiene din Montaigne, nedemnă nici de rugurile spaniole înălțate pentru a-i

pedepsi pe "indienii necredincioși"; în numele Binelui, aceiași Cruciați și aceleași crime!

Cinci secole îi separă, același spirit francez îi unește – cine dintre adulatorii NATO s-ar putea pretinde descendenți ai acestora? Și, în această linie dreaptă de la Montesquieu la Tocqueville, de la Rabelais la Camus, este dificil să nu percepem imensa bogăție a îndoielii, înțelepciunea relativului și firul ironiei pe care îl îngăduie distanța, privilegiul celor care au văzut atât de multe încât se pot dispensa de a ști ceva anume.

Către război?

Tentația nelimitatului este cea mai periculoasă, cea care întoarce societățile democratice împotriva lor însele, după ce le-a făcut să parcurgă un lung drum înafara lor însele. Trebuie să gândim o lume care să nu mai aibă nimic intangibil, incomensurabil, fără simbol, fără mister și fără umbră, fără sacru și fără transcendență. O lume fără diferențe, fără rasă, fără religie, fără naționalitate, fără sex – așa cum scrie Alain Badiou, "dragostea înseamnă a avea încredere în diferență!" O lume pe care contractul o epuizează, pe care conturile o rezumă, și care reduce teritoriul la o hartă.

Această tentație întoarce armele democrației împotriva democrației, egalitarismul împotriva egalității, lupta împotriva discriminărilor împotriva diversității, deschiderea împotriva suveranității și societatea inclusivă împotriva societății. Manifestările ei sunt numeroase: căutarea unei nediferențieri a sexelor, fuga cu capul înainte înspre tehnica ce vrea ca inginerul să știe să rezolve toate problemele pe care tot inginerul le creează, încălcarea permanentă a oricărei norme privind frumosul în artă, cultul nedeterminării vârstei, originii, limbii și moravurilor....Rădăcinile ei sunt numeroase; de la Locke, care face din muncă originea oricărei proprietăți, până la Marx, care vrea ca orice valoare să provină din munca umană, nu din raritate, invazia violentă a economiei traversează câteva secole....Ele merg și mai departe, la sfârșitul Revelației și al Creației; omul nu mai

are un loc atribuit pe pământ, el nu mai e aici decât în trecere și trebuie să devină cel mai frumos produs al său ...Ansamblul e problematic, pentru că deschide un câmp neașteptat al puterii, cel al reconfigurării speciei umane. Nu doar că impactul acțiunii umane asupra planetei pregătește o era nouă, cea în care principala forță geologică și climatică este umană; ci ea îl face pe om propriul său produs sau ceea ce visează despre sine.

Iar promisiunea unei lumi care ne aparține se termină aici, la acest anunț că suntem proprii noștri mici Dumnezeu – la anunțul că avem în mâinile noastre cheile vieții și ale morții și că aventurile puterii se opresc pentru a începe o nouă carte sau pentru a se opri pe o pagină albă. Aici ne aflăm, la această putere care nu are nume în nici o limbă și care este puterea de a reinventa umanitatea, de a-i da lumea pe mână. Iată de ce "voi menține" este afirmația cea mai revoluționară posibil. Iată de ce "nu" este cel mai politic cuvânt posibil, și în același timp și cel mai necesar. Este cuvântul tuturor rezistențelor. Prin acest nu, prin lucrarea negativului, politicul rămâne și se reinstaurează. Individul devine un om în societate și intră în societatea politică prin conștiința refuzului, și prin acel "nu" opus acceptării prostești, naive sau criminale, prin care acele puteri lucrează pe nesimțite pentru a-și însuși lumea, pentru a reduce fiecare lucru, fiecare relație și pe fiecare dintre noi la un preț, puteri ce nu cunosc decât schimbarea, obediența și mișcarea, disprețuind acele lucruri care nu se cumpără și nici nu se vând, lucruri care nu se lasă strămutate, nici transformate, și care sunt mai mult decât bunurile și serviciile de piață, mai mult chiar decât banii, sunt sensul vieții!

"Lumea ne aparține" este scenariul viitorului război mondial; nu, al războiului deja declarat. În Etiopia, pentru un baraj care să alimenteze Addis Abeba cu electricitate, 300 000 de membri ai unor triburi care nu cer nimănui nimic sunt expulzați de pe pământurile lor. În Canada, triburi indiene, totuși copios remunerate în schimbul furtului pământurilor lor, au o rată de sinucidere mai mare de unu la patru, iar jumătate din adolescenții de optsprezece ani au cel puțin o tentativă de suicid,

unii au chiar trei sau patru! În fiecare zi, noi americani se adaugă zecilor de milioane care nu supraviețuiesc decât din bonuri alimentare, dar ocuparea internă a Statelor Unite de către ” big business ” și saturația mentală de către media le-a luat chiar și ideea de a se revolta. În fiecare zi, mii din cei și cele pentru care lumea, lumea lor, le e de ajuns, în jungle sau în pe podișuri, în izbele sau adăposturile lor de paie, la marginea unui templu sau al unei moschei, în fața Dumnezeului lor, cu ritmurile lor și cu zborul păsărilor ce trec, sunt umiliți mental, colonizați moral prin imagini, prin mesaje obsedante care le spun că ei nu înseamnă absolut nimic și că alții sunt cei care știu ce e mai bine pentru ei (misiuni mormone, evangheliste sau sectare americane dau dovadă în această privință de o brutalitate fără limită față de cele din urmă popoare care scapă contaminării lor). În fiecare zi, dezvoltarea transformă în mizerie rușinoasă sărăcia demnă a celor care știu cine sunt și sunt mulțumiți de faptul cine sunt. În fiecare zi, milioane de indigeni, în Bretania ca și în Etiopia, în Sudan precum în Camargue, sunt expulzați de pe pământurile lor și din viața de către industriașii morții chimice, OMG-urilor sau semințelor – mâine, de către cei care vor să impună brevete asupra apei, genelor, biodiversității, mijloace ale Imperiului universal care le va oferi lumea întregă. Și în fiecare zi popoare care au ales să fie libere, care se bat și mor pentru asta, sunt chemate la ordin de cutiile cu idei, ONG-uri marionetă în spațele cărora se proiectează umbra NATO – iar dacă încă nu ați priceput, avem și arma termonucleară, e bine să știți asta.

Orice ideologie care afirmă că lumea ne aparține, că totul poate și trebuie să fie schimbat, că omul dispune de natură, de tradiție și de societate, admite că eliminarea unei părți a populației - ceea ce se alimentează din simboluri, tradiții, cea care trăiește pe pământul său și între ai săi - este legitimă. Ea creează o cultură a morții, cultura unei lumi fără culoare, fără savoare și fără viață. Trebuie să ne gândim la asta, mai mult și mereu: promisiunea de creare a unui om nou a făcut mai mulți morți decât toate imperiile și națiunile laolaltă! În momentul în care capitalismul financiar caută să-și supună pământul întreg

și când nimic - copac, animal, celulă, om - să nu mai scape legii acestuia, e bine să ne aducem aminte de asta.

Trăim acel moment, în care războiul declarat simbolurilor, războiul împotriva spiritului, războiul împotriva oamenilor care spun "nu" devine un război împotriva vieții. Trebuie să vedem câmpiile din Vestul american pe care nici o pasăre, nici o insectă nu supraviețuiesc, pe care nu crește fir de iarbă, floare sau copac, câmpii devenite suprafețe lunare prin exploatarea industrială ce are loc acolo. Acest război justifică orice război care i se împotrivesc, dă dreptate tuturor acțiunilor îndreptate spre încetinirea acțiunii și pentru a-i distruge combatanții. Deoarece acest război nu e decât mijlocul de a evita, separând lumea, războiul unic, războiul sfârșitului din urmă, pe care Imperiul îl invocă, așa cum moartea îl invocă.

"Oamenii cred că dacă Abah Gede, bătrânul, dispăre, atunci va veni o catastrofă." Abah Gede este porecla rinocerului. Așa vorbește un bătrân țăran indonezian, acolo unde o rezervație încearcă să îi salveze pe cei din urmă 60 de rinoceri din Sumatra ce au supraviețuit masacrului.

Suntem cu toții în fața acestui Abah Gede, bătrânul, ce nu aparține nimănui, care nu va aparține niciodată nimănui și a cărui dispariție este, nu doar în mod simbolic, propria noastră dispariție.

Concluzie

Independența e la ordinea zilei.

Socialiști sau conservatori, liberali sau marxști, laici sau credincioși, toți cei care au fost și sunt gaulliști – aproape toți francezii azi – toți cei care recunosc că o parte din ei înșiși se numește Franța, știu deja sau vor ști în curând că nu există vreun subiect politic mai actual decât independența. Nici un subiect, că e vorba de renunțarea sau nu la euro, de finanțarea datoriei sau identitatea națională, de apărarea frontierelor sau de egalitatea bărbați-femei, de pacificarea teritoriului sau de școală și transmiterea cunoștințelor, nu va fi tratat fără ca Franța să-și fi recucerit independența.

Chestiunea nu este doar națională. Este europeană, și este mondială. Deoarece are legătură cu locul Franței în Uniunea Națiunilor europene și în lume.

Uniunea Națiunilor europene a fost cadrul anunțat al independenței noastre. Uniunea Europeană nu și-a ținut promisiunea. Renunțarea la faptul de a-și revendica rădăcinile creștine și singularitatea, renunțarea la faptul de a spune cine este și cine nu este din uniune, trasând frontiere și afișându-și identitatea, înseamnă trădarea a ceea ce, la francezi, la germani, la italieni ca și la sârbi sau ruși, se numește Europa. Dacă uniunea nu este Europa, atunci nu e nimic, nimic altceva decât o pierdere de timp, de energie și de voință. Dacă nu angajează această temelie politică, exclusiv și în totalitate politică, a Europei ca civilizație, culturi și națiuni, deci ca și contribuție distinctă la diversitatea umană, Franța nu mai poate rămâne într-o acțiune ce o va ruina pe ea și pe toți cei pentru care Franța este mare în lume, mai mare decât se crede ea însăși, mai mare decât chiar Uniunea Europeană; deoarece, cel puțin ea a fost ceva, ea a reprezentat o speranță. Este chiar momentul să o spunem și de

a ne strânge toate mijloacele: în momentul în care 45 se șterge, în care chestiunea puterii nu mai poate fi evitată, în care promisiunile economiei se împrăștie odată cu iluziile unei creșteri fără sfârșit, există mijloacele unei Franțe mai mari. Ele încep prin afirmarea fără concesiilor a suveranității poporului francez și prin reforma Europei care va deveni Uniunea de popoare suverane. Ele continuă prin construirea, cât mai aproape de teritorii, de regiuni și de popoare, a unei noi legitimități a deciziei publice, care să respecte identitățile și singularitățile colective. Ele trebuie să ajungă la refondarea politică a Europei pe baza unui proiect trans-urasiatic și trans-mediteranean, a cărui inițiativă o poate lua Franța. Singura alternativă este ieșirea dintr-o iluzie istorică ce nu răspunde nici globalizării, nici crizei democrațiilor noastre.

Consultare electorală după referendum, repetă francezii; nu vrem o istorie pe care să fim constrânși a o trăi. E timpul să le întoarcem întrebarea: știu oare să folosească mijloacele pentru a ajunge la ce vor? E vremea de a o spune altfel. Suntem noi atât de siguri de noi, atât de mândri de ceea ce suntem pentru a pleca să redescoperim lumea și să angajăm propria renaștere? Știm oare să terminăm cu toate fricile în numele proiectului nostru, al ambiției noastre, a ceea ce ne datorăm nouă înșine? Știm să facem o Franța mai mare, cu toți cei ce se recunosc într-un proiect de libertate, de ne-aliniere și de dreptate?

Trebuie ca Franța să redevină dezirabilă. Ea rămâne dezirabilă pentru milioane de bărbați și de femei din toată lumea, speranța de a fi francez are un sens. Ea trebuie să fie anume așa pentru francezi, bărbați și femei, înainte de toate. Nici creșterea de atâtea ori promisă, nici disoluția blocului atlantic atât de promovată nu ne vor reda dorința pentru Franța. Pentru a fi dezirabilă, Franța trebuie să fie ea însăși, și trebuie să fie liberă. Ea trebuie să-și afirme interesul național, care este interesul francezilor. Trebuie să îi asigure că oriunde în lume, și întâi de toate pe teritoriul francez, a fi francez înseamnă a fi apărat, a fi recunoscut, a fi preferat.

Siderația produsă de economie, injonțiunea occidentalistă ne ascund realitatea unei mizerii identitare care distruge Franța. Această realitate rezidă în faptul că noi înșine ne suntem cei mai mari dușmani. Această realitate este că un guvern care nu îi preferă pe francezi, care nu asigură pretutindeni preferința sa pentru Franța nu este nici legitim, nici necesar și va cădea în dispreț. Această realitate mai constă în faptul că Franța nu este ea însăși atunci când nu tinde spre excelență și exemplaritate. În situația actuală a Europei, în nefericirea franceză contemporană, cel mai mare adversar nu este nici complotul, nici interesul național al puterilor concurente, ci renunțarea la ambiția de a rămâne ceea ce suntem, abandonarea dorinței de a cunoaște și a pasiunii de a face ca ideile noastre să se răspândească. Această realitate este cea a unei Franțe care are totul de câștigat afirmându-se ca leagăn de înțelegere a lumii și creuzet al acestei lumi multipolare atât de des și în mod greșit invocată.

Iată ce așteaptă lumea de la Franța, în Estul adânc al Europei, ca și în China, în sudul Mediteranei, ca și în sudul agitat al Africii, din America de Sud până la Pacific, iată ce așteaptă de la ea Europa, sau ceea ce rămâne european în Europa și nu se dizolvă într-un occidentalism iluzoriu sau într-o piață universală. Eliberată de datorie, puternică prin preferința pentru sine pe care Europa o sprijină, Franța are toate șansele de a aștepta de la propria renaștere identitară și națională o superperformanță economică. Pentru că politica poate răspunde bine unor chestiuni de economie, în timp ce niciodată economia nu răspunde unor chestiuni politice, simbolice sau identitare – cele care ne fac ceea ce suntem, cele pentru care ne batem, ucidem sau murim, dând astfel un sens cuvântului om.

În acești primi ani ai mileniului trei din era creștină, o ocupație ce nu își spune numele ne somează să abandonăm ceea ce, la bine și la rău, a făcut viața celor ce ne-au precedat și a făcut din noi ceea ce suntem: istoria și frontiera. Stranie siderație pentru omul de nicăieri, pentru de nimic, pentru această societate a individului absolut, care nu este societatea persoanei. Nu suntem aruncați în lume, la întâmplare, suntem copiii generațiilor

care au făcut Franța, i-au definit frontierele, și care au făcut-o pentru noi: republică, laică, liberă, fraternă.

Voința încrâncenată de a face istoria, de a ne face propria istorie, istoria Franței, istoria francezilor, le-o datorăm, lor, celor ce au murit în armatele lui Jeanne d'Arc și ale lui Napoléon, Turenne și în bătălia de pe Marne, în armatele Dragonadelor, în coloanele infernale și convoaiele morții. De la Cévennes la Vendeea militară și de la marchizi la baricade, a fi francez s-a numit libertate, vreme de secole și în multe milioane de speranțe; iată ce a făcut Franța cea mare, de la revoluționarii chinezi muncitori la Renault la Billancourt până la revoluționarii iranieni care se hrăneau cu Zola sau Victor Hugo, de la brazilienii, care-și alegeau ca deviză pentru republica lor o maximă de la Auguste Comte, până la milioanele de africani ce alegeau franceza ca pașaport către lume, noi nu o vom abandona. Istorie, independență, suveranitate, sunt pașapoartele noastre către această lume ce începe, lumea de după globalizare. Deoarece marea separare a noastră față de propria istorie, față de memoria noastră și față de identitatea noastră colectivă sfârșește într-un eșec. Nu suntem acest individ absolut, supus dorințelor care i se fabrică și nebuniei unor interese fără limită. Limba noastră, rădăcinile noastre, tradițiile și ceea ce se numește cultură, toate acestea ne fac francezi și ne fac să ne distingem unii de alții. Nu suntem și nu vom fi oameni de nicăieri. Francezii rămân francezi, așa cum germanii rămân germani sau sârbii sârbi. Cu atât mai bine! Ea trebuia să condamne Franța și Europa la banalizare, dar cheamă la o insurecție a diferențelor dintre noi! Iar această insurecție este în curs! Și consumatorul își aduce aminte că este cetățean! Cât timp vom mai aștepta în zadar ca istoria să fie înlocuită de creștere, ca abundența să pună capăt politicului, ca economia să facă societatea pe care noi nu mai știm să o facem, înainte de a decide că împreună putem să ne hotărâm propriul destin?

Pentru a reuși, prima noastră sarcină este de ordin intelectual și moral. Efortul de a înțelege societățile noastre este cel

dintâi și cel mai urgent. Deoarece e condiția libertății politice și a acțiunii colective. Puterea de a gândi și de a ne gândi pe noi înșine ne-a fost retrasă. Societățile noastre nu se mai înțeleg pe ele însele, ceea ce le interzice să se conducă. Această renunțare mentală este faptul unei obsesii economice care se alimentează din individualismul absolut, ea precedă colonizarea mentală care înaintea peste pământurile noastre, mărire noastre și ajunge chiar și în viețile noastre, ea ne face incapabili să cuprindem incredibila transformare antropologică, care ne-a făcut să basculăm, în mai puțin de patruzeci de ani, într-un univers în mod radical nou, cel al democrațiilor liberale necunoscute istoriei și lor însele, și care ar putea să reanimeze aceste "religii seculare" pe care le-am crezut moarte. Trebuie să punem din nou mâna pe puterea ideilor noastre despre noi înșine. Este singurul mijloc de a regăsi controlul asupra mijloacelor noastre, aceste mijloace pe care tehnica ni le dă și care ne duc acolo unde nu știm și nici nu vrem să mergem. Trebuie să ne readucem conștiința la nivelul mijloacelor noastre. Reînarmarea intelectuală și mentală, care ne este necesară, presupune un intens și profund efort de de-reglare a tuturor conformismelor, eliberarea de toate cenzurile, ieșirea din toată harababura de economism care ne intoxică și ne face să credem că respectul față de contracte rezumă democrația și că creșterea produce societate. Este vorba aici de o luptă anti-colonială. De o nouă rezistență împotriva colonizării cunoașterii, împotriva dictaturii experților, împotriva interzicerii de a dezbate și împotriva "gândirii corecte". Dispunem de toate mijloacele, și înainte de toate, de dorința crescândă de a decide noi înșine propriul nostru viitor, sursă fecundă a liberalismului național, care redă libertății propriile cadre, societății - propriile drepturi, economiei - propriul sens. Avem și ocazia: desconsiderarea generală a Occidentului întoarce foaia globalizării, precum și pe cea a economismului. Declanșarea nu va întârzia. Această sarcină de eliberare este cea mai frumoasă, cea mai exaltantă din câte se pot concepe. Și câți simt deja că ea se produce, că ea doboară conformismele, că mătură cenzurile și arată exact ce reprezintă "gândirea corectă", și anume absența gândirii!

Am dat în această carte câteva exemple ale acestei coloni-zării a ideilor și a cuvintelor care le exprimă. Am vrut să contri-bui la această eliberare. Ea trece printr-o reînarmare mentală, care afirmă singularitatea Franței, care îi legitimează propriul său interes național și care subordonează acțiunea politică, legi-timitatea conducătorilor și reînnoirea diplomației sale în slujba interesului specific, exclusiv și primar – este francez acela pentru care interesul Franței este superior oricărui alt interes. Ceea ce pune ea în joc este major: căutarea adevărului, scăpat teafăr din conformități, din alinieri, din idei de-a gata. Această căutare pasionată, profundă, angajată încă din timpul Renașterii, i-a dus pe mulți pe rug sau în temnițele Inchiziției. Ea este fiică a libertății naturale a spiritului, și este mama libertății noastre politice – libertatea de a decide cu privire la propriile noas-tre legi, de a trăi după propriile noastre moravuri, obiceiuri și opțiuni, de a ne decide soarta, de a decide cu privire la puterea care ne conduce.

Ce mare era Franța, și ce puternică era, atunci când spunea ”nu!”. Să o facem puternică din nou, și liberă, și mare, iată sar-cina noastră în secolul ce se deschide.

Secolul XIX va rămâne epoca lui *a face*; am făcut ceea ce nimeni înainte de noi, țăran sau prinț, împărat sau rege, nu a visat vreodată să facă. Inginerul, mașina și energia au reușit să transforme civilizația prin tehnică și, de asemenea, să transfor-me civilizația în tehnică de civilizare – să reducă viața la mij-loacele sale.

Secolul XX, cu vârtejurile sale amețitoare este cel al lui *a avea*: lichidarea lumii, a resurselor, culturilor, structurilor soci-ale, și chiar a persoanei umane, a vieții chiar, prin echivalentul lor în bani, este încă pe culmi. Dar s-a terminat. Ajungem în momentul în care lichidarea vieții îi atinge chiar pe cei care obțineau profit din ea – cei care descoperă că și ei sunt muritori, și că pot suferi înainte de a muri. Ajungem în momentul în care fabricarea individului absolut distruge societățile care i se aban-donează, și-i amenință chiar pe indivizi cu o lume inumană.

Secolul XXI va fi secolul lui *a fi*. Cel al identităților. Și este deja. Marea stagnare care vine va împrăști iluziile religiei economice. Întrebarea "cine sunt?" îi va bântui pe cei care se trezesc din visul urât al confuziei, al uniformizării și al acestui individ absolut care nu este decât un om de nicăieri, al nimănui și al nimicului – al vidului simbolic. Europeni, francezi. Trebuie să răspundem pentru noi înșine și suntem responsabili de răspunsul nostru în fața unei lumi devastate de atâtea idei înnebunite. Nu vom reuși fără acest imens efort de adevăr pe care am încercat să îl schițez aici. Nu vom reuși fără a crea dorința de Franța, dorința de această expresie singulară a geniului uman care este Franța, cea care trebuie să rămână anume așa în ochii lumii, cea pe care francezii trebuie să o reîncarneze. Este sarcina unei generații, generația Renașterii. Cea mai mare care se poate concepe, cea mai necesară în orice caz și cea mai urgentă.

Pentru a-i face față, nu ducem lipsă de resurse. Ne știm limitele, am învățat de la istorie - și cu ce preț! - că adevărul este multiplu, schimbător și capricios, la fel ca istoria și ca însăși viața. Știm că cea dintâi bogăție a noastră este de a dori ceea ce se poate, ceea ce suntem, și ceea ce rămâne. Un nou câștig de civilizație va veni din ecologia umană, această salvagardare a diversității, această expresie politică a libertății colective, ce trece prin recunoașterea celuilalt, prin separația pe care respectul și reținerea o aduc. Renașterea noastră trece printr-o civilizație a lui *a ști*, în care căutarea adevărului și știința limitelor ar putea juca într-un ideal de viață rolul pe care l-a avut cândva dorința de bani. Ea cheamă la o renaștere a Franței ca expresie singulară, unică, a diversității umane. Ea cere un efort susținut, o ardentă metamorfoză, îndemnându-ne să îmbrățișăm realitatea, întreaga realitate, pentru a retrăi această mare aventură a diversității, aventura societăților libere, singura care merită efortul.

Cât de dezirabilă este această chestiune a Franței celei mai mari! E o chestiune ce privește viețile noastre – nu, este o chestiune de viață. E fragilă ca viața, urgentă ca viața și, ca și ea, nu

face nici o promisiune care nu poate fi rostită cu voce tare. E de datoria fiecăruia sarcina ca ea să poată murmura încet promisiunea propriei deveniri și bucuria pe care în curând o vom recuceri împreună, cea de a putea spune *noi*.

Bibliografie:

**Alain Badiou, Marcel Gauchet, “ Que Faire ?”
Philosophie Editions, 2014**

**Richard Sennett, ”Together, the rituals, pleasures
and politics of cooperation”, traducere în franceză,
Albin Michel, 2014**

**Myriam Yardeni, ”Enquêtes sur l’identité de la
”Nation France”, Champ Vallon, 2004**

**Paul Yonnet, ”Voyage au centre du malaise
français. L’antiracisme et le roman national”,
Gallimard, 1993**

**Vincent Duclert, ”La France, une identité démocratique –
textes fondateurs”, Seuil, 2008**

**Pierre Bellanger, ”La souveraineté numérique”,
Stock, 2014**

**Christian Harbulot, ”Sabotage – Comment la France
détruit sa puissance”, Ed. François Bourrin, 2013**

**Pierre André Taguieff, ”Du Diable en Politique”
CNRS Editions, 2014**

**Pierre Nora, ”Recherches de la France”,
Gallimard, 2013**

**Stéphane Perrier, ”L’universel ou le néant ?”, în Le
débat, Gallimard, janvier 2014**

Pascal Boniface, "Les intellectuels faussaires", Jean-Paul Gawsiewitch, 2011

Christian Salmon, "Story telling, la machine à fabriquer des histoires et à formater les esprits", La Découverte, 2007.

Jean-Pierre Chevènement, "1914-2014, l'Europe sortie de l'histoire ?" Fayard, 2013

Collectif, "Essais sur l'Incertitude", Revue de Défense Nationale, janvier 2014

Emmanuel Ratier, "Au coeur du pouvoir", Facta, 2011

Ivan Blot, "L'Europe colonisée", Apopsix Editions, 2014

Ashcroft et al., "Post colonial Studies – the key concepts", Routledge, 2007

Martin Meredith, "The state of Africa", Simon and Shuster, 2011

Phillippe Sands, "Lawless World" Penguin Books, 2005

Noreena Hertz, "The silent take-over; Global capitalism and the death of democracy", The Free Press, 2002

Augustin de Romanet, "Non aux Trente douloureuses", Plon, 2012

Revue Française de Géopolitique, "L'Iran Réel",
Ellipses, 2009

Pierre Jacquet et al. "Regards sur la
Terre" Armand Colin, 2012

Marcel Mazoyer, Laurence Roudart, „Histoire des
agricultures du monde”, Points, Le Seuil, 202

Peter Sloterdijk, "La Mobilisation infinie", Coll.
Pluriel, Le Seuil, 2004

Claude Lévi-Strauss, "Ecrits", Gallimard, coll.
Idées, 1979

Nicole Gnesotto, "L'Europe ; anomalie ou nécessité ?"
Esprit, Juin 2009

Anne Gazeau-Secret, "Soft Power : l'influence par
la langue et la culture", RDN, septembre 2013

Franck Dedieu et al., "Casser l'euro pour sauver
l'Europe", Les Liens Qui Libèrent, 2014

Rémi Brague, "La sagesse du monde", Livre de
Poche, 1999

Jacques Soustelle, "Les Quatre soleils", Plon, 1967

Dominique Schnapper, "L'Esprit démocratique des
Lois", Gallimard, 2014

Pierre Manent, "Les Libéraux", Tel ; Gallimard,
2001

Histoire générale de l’Afrique, Unesco-Présence africaine, 1989

Thomas Flichy et al., ”Centrafrique, pourquoi la guerre?” Lavauzelle, 2014

H D Thoreau, ”Civil Disobedience”, Dover Thrift edition, 1993

John Esposito ”The Future of Islam”, Oxford University Press, 2010

Saïd Ramadan, “La Shari’a – le droit islamique, son envergure et son équité”, Al Qalam, 1997

Bill Bryson, “The lost Continent”, Abacus, 1989

Jeff Jarvis, “La méthode Google”, Press Pocket, 2013

George Corm, “L’Europe et le mythe de l’Occident”, La Découverte, Cahiers Libres, 2009

Arnaud Leclercq, «La Russie, puissance d’Eurasie», Ellipses, 2013

Alexandre Douguine, «Le Chemin de l’Eurasie», Avatar éditions, 2013

Joël Cornette, “Le roi de Guerre – essai sur la souveraineté française du Grand Siècle”, Payot, 1993

Nikola Mirkovic, ”Le Martyre du Kosovo”, Jean Picollec, 2013

Cyrille Coutansais, "Atlas des Empires maritimes", CNRS Editions, 2013

Marc Rousset, "Les Euroricains", préface d'Yvon Gattaz, Ed de Bouillon, 2001

François Heisbourg, "La Fin du rêve européen", Stock, 2013

Gilles Ardinat, "Dix leçons pour comprendre la mondialisation ", Ellipses, 2012

Michel Ruch, "L'Empire attaque ; essai sur le système de domination américain", Editions Amalthee, 2012

Richard Labévière, "Les dollars de la Terreur", Grasset, 1999

David Graeber, "Dettes, 5000 ans d'histoire", Les Liens qui Libèrent, 2013

Hervé Juvin, François Bacot, Paul François Dubroeuq, "Le Nouvel Age des Marchés Français", Les Djinns, 1990

Eurogroup Institute, "Financer des sociétés robustes, des territoires résilients", rapport au Commissariat général au développement durable, mai 2012

Eurogroup Institute, " Les conditions de la pensée stratégique – en quête de la souveraineté économique ? ", octobre 2013

Jean-Luc Gréau, "La Grande Récession", Folio Actuel, Gallimard, 2012

Moïses Naïm, "Theeud of power", Basic Books, 2013

Collectif Perspectives Libres, "La crise de l'idéologie globale", avril 2012

Eric Voegelin, "Science, politique et gnose", Bayard, 2004

Hans Magnus Enzensberger, "Le doux monstre de Bruxelles", 20012

Barbara Wood, "Fritz Schumacher, précurseur d'une économie non violente",

Le Souffle d'Or, 1995

Henry Kissinger, "White house years", Little, Brown cy, 1979

Winston Churchill, "L'orage approche", Plon, 1948

Régis Debray, "Loués soient nos seigneurs", Gallimard, 1996

Pierre-Antoine Pontoizeau, "Libérer la parole politique", Embrasure, mai 2014

Eric G. Wilson, "Contre le Bonheur", L'Arche, 2014

Niall Ferguson, "The great degeneration", Donuts, 2013

Steve Lendman (dir.) " Le coup d'Etat fasciste organisé par les Etats-Unis en Ukraine", Editions Delpa, 2014 (première publication; Clarity Press, Atlanta)

Jean-François Gayraud, "La nouvelle finance criminelle", Odile Jacob, 2013

Alain Le Pichon, Yue Dayun(sous la direction de)
"La Licorne et le Dragon", Ch. L. Meyer Editions,
1995

Jared Diamond, "The world until yesterday",
Allen Lane, 2012

Polly Higgins, " Eradicating Ecocide", Shepheard
Walwyn, 2010

Steven Breyer, " Making our Democracy work:
a judge's view", Vintage, 2011